Yochanan

די גוטע בשורה לויט יוחנן

1 Bereshis *(in the Beginning)* was the Dvar Hashem, and the Dvar Hashem was agav *(along with, etzel)* Hashem, and the Dvar Hashem was nothing less, by nature, than Elohim!

א אינם אנהויב איז געווען דאס ווארט, און דאס ווארט איז
iz vort dos un vort dos geven iz onhoib inem
are word the and Word the was is beginning in the

געווען ביי ה׳ , און דאס ווארט איז געווען גארנישט
gornisht geven iz vort dos un Hashem bai geven
nothing was are word the and Hashem with was

ווייניקער ווי ג-ט .
Hashem vi veiniker
G-d than less

2 Bereshis *(in the Beginning)* this Dvar Hashem was with Hashem.

ב דאס דאזיקע איז געווען אין אנהויב ביי ה׳ .
Hashem bai onhoib in geven iz dozike dos
Hashem with beginning (the) in was are these this

3 All things through him came to be, and without him came to be not one thing which came into being.

ג אלץ איז דורך אים באשאפן געווארן; און אחוץ דורך אים איז
iz im durch achuts un gevoren bashafen im durch iz alts
is him through except and become created him through is all

נישט באשאפן געווארן קיין זאך , וואס איז באשאפן געווארן.
gevoren bashafen iz vos zach kein gevoren bashafen nisht
become created is which thing any become created not

4 In him was Chayyim *(Life)* and the Chayyim *(Life)* was the Ohr *(Light)* of Bnei Adam.

ד אין אים איז געווען לעבן; און דאס לעבן איז געווען דאס ליכט פון
fun licht dos geven iz leben dos un leben geven iz im in
of light the was is life the and life was is him in

די מענטשן.
mentshn di
men the

5 And the Ohr shines in the choshech, and the choshech did not grasp it.

ה און דאס ליכט שיינט אין דער פינסטערניש; און די פינסטערניש
finsternish di un finsternish der in shaint licht dos un
darkness the and darkness the in shines light the and

האט עס נישט גובר געווען.
geven goiver nisht es hot
was overcome not it has

6 There came an ish haElohim *(a man of G-d)*, having been sent from Hashem. His name was Yochanan.

ו עס איז געווען א מענטש, פון ה׳ געשיקט, זיין נאמען איז
iz nomen zain geshikt Hashem fun mentsh a geven iz es
is name his sent Hashem of man a was is it

געווען יוחנן .
Yochanan geven
Yochanan was

7 This Yochanan came for an eidus *(witness)*, that he might give solemn edut *(testimony)* about the Ohr, that kol Bnei Adam might have emunah through him.

ז דער דאזיקער איז געקומען פאר אן עדות , כדי עדות צו
tsu eides k'de eides an far gekumen iz doziker der
to witness so that witness a for come is this one the

זאגן וועגן דעם ליכט, אז אלע זאלן גלויבן דורך אים.
im durch gloiben zoln ale az licht dem vegen zogen
him through believe should all that light the about say

8 This ish haElohim was not the Ohr, but he came that he might give solemn edut *(testimony)* about the Ohr.

ח ער איז נישט געווען דאס ליכט, נאר (איז געקומען) כדי עדות
eides k'de gekumen iz nor licht dos geven nisht iz er
witness so that come is but light the was not is he

צו זאגן וועגן דעם ליכט. ט דאס איז געווען דאס אמתע ליכט, וואס
vos licht emese dos geven iz dos licht dem vegen zogen tsu
which light true the was is that light the about say to

9 The Ohr, the Ohr HaAmitti *(the True Light)*, which gives rational haskalah *(enlightenment)* to kol Bnei Adam *(all mankind)*, was coming into the Olam Hazeh.

באלייכט יעדן מענטשן, וועלכער קומט אין דער וועלט אריין.
arain velt der in kumt velcher mentshn yedn baleicht
into world the in comes who man every lights up

10 He was in the Olam Hazeh, the Olam *(world)* came to be through him; yet the Olam Hazeh did not recognize him.

י ער איז געווען אין דער וועלט, און די וועלט איז דורך אים
im durch iz velt di un velt der in geven iz er
him through is world the and world the in was is he

באשאפן געווארן, און די וועלט האט אים נישט געקענט.
gekent nisht im hot velt di un gevoren bashafen
known not him has world the and become created

11 He came to his own, and his own were not mekabel *(accepting)* the Kabbalus HaMalchus of him.

יא צו זיין אייגנטום איז ער געקומען, און די זייניקע האבן אים נישט
nisht im hoben zeinike di un gekumen er iz eigntum zain tsu
not him have his the and come he is own his to

אויפגענומען.
oifgenumen
received

12 But as many as him lekabel pnei Moshiach *(receive him as Moshiach)*, to them he gave the tokef *(authority)* to become in fact yeladim haElohim.

יב וויפל אבער עס האבן אים יא אנגענומען, האט ער זיי
zei er hot ongenumen yo im hoben es ober vifl
them he has received yes him have it however as many as

געגעבן מאכט צו ווערן ה׳ס קינדער, צו די, וואס גלויבן אין
in gloiben vos di tsu kinder h,s veren tsu macht gegeben
in believe who the to children Hashem's to be to power given

זיין נאמען:
nomen zain
Name his

13 He gave this tokef to the ones whose being born was not by the agency of natural descent, nor by the ratzon *(will)* of basar *(fallen human nature)*, nor by the ratzon of a gever *(male)* — rather, to the ones born of G-d.

14 And the Dvar Hashem did mitgashem *(become bodily)* and made his Sukkah, his Mishkan *(Tabernacle)* among us, and we gazed upon his Shekhinah, the Shekhinah of the Ben Yachid from Elohim HaAv, full of Hashem's Chesed v'Emes.

15 And Yochanan gives solemn edut *(testimony)* about him and has cried out, This was he about whom I said, Hu HaBah *(He who comes)* after me is really before me in priority, because, before I came to be, he was.

16 For from the kol melo *(all the plentitude)* of him we all received Chesed upon Chesed.

יג וועלכע זענען געבוירן געווארן נישט פון בלוט, נישט פון דעם
dem fun nisht blut fun nisht gevoren geboiren zenen velche
the of not blood of not become born are which

ווילן פון דעם פלייש, אויך נישט פון דעם ווילן פון א מאן, נאר
nor man a fun viln dem fun nisht oich fleish dem fun viln
but man a of will the from not also flesh the of will

פון ה׳ . יד און דאס ווארט איז געווארן (פארקערפערן) בשר
basar farkerfern gevoren iz vort dos un Hashem fun
flesh embodied become is word the and Hashem of

(ודם) און האט געוואוינט צווישן אונדז, און מיר האבן געזען
gezen hoben mir un undz tsvishen gevoint hot un v'dam
seen have we and us among lived has and and blood

זיין כבוד, א הערלעכקייט ווי פון א בן יחיד ביי זיין
zain bai ychid ben a fun vi herlechkeit a koved zain
his beside only son of a of like glory a glory his

פאטער, פול מיט חסד און אמת.
emes un chesed mit ful foter
truth and grace with full Father

טו יוחנן האט עדות געזאגט וועגן אים, און אויסגערופן, אזוי
azoi oisgerufen un im vegen gezogt eides hot Yochanan
so called out and him about said witness has Yochanan

צו זאגן : ער איז עס, וועגן וועמען איך האב געזאגט: דער , וואס
vos der gezogt hob ich vemen vegen es iz er zogen tsu
who the one said have I whom about it is he say to

קומט נאך מיר, איז געווען פאר מיר, ווייל ער איז געווען פארויס
forois geven iz er vail mir far geven iz mir noch kumt
ahead was is he because me before was is me after comes

פאר מיר.
mir far
me of

טז און פון זיין פולקייט האבן מיר אלע באקומען, און (טאקע)
take un bakumen ale mir hoben fulkeit zain fun un
actually and received all we have fullness his of and

חסד איבער חסד .
chesed iber chesed
grace after grace

17 Because the matan Torah *(giving of the Torah)* was graciously bestowed through Moshe, but Chesed and Emes of Hashem came through [Rebbe], Melech HaMoshiach Yehoshua.

יז ווייל די תורה איז געגעבן געווארן דורך משהן , דער
der Moshen durch gevoren gegeben iz toire di vail
the Moses through become given is Torah the because

חסד און דער אמת זענען געקומען דורך יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua durch gekumen zenen emes der un chesed*
Yeshua Yehoshua through come are truth the and grace

המשיחן .
HaMoshiachn
the Moshiach

18 No one has ever seen Hashem. It is Elohim the Ben Yachid, it is he, the one being in the kheyk *(bosom)* of HaAv, this one is Hashem's definitive midrash *(exegesis)*.

יח קיינער האט קיינמאל נישט געזען ה׳ ; (נאר) דער בן
ben der nor Hashem gezen nisht keinmol hot keiner
Elokim Ben the but Hashem seen not ever has no one

יחיד וועלכער איז אינם שויס פון דעם פאטער, האט (אים)
im hot foter dem fun shois inem iz velcher ychid
him has Father the of bosom in the is which unique Son

באקאנט געמאכט.
gemacht bakant
made known

19 And this is the solemn edut *(testimony)* of Yochanan, when those of Yehudah sent kohanim and L'viim from Yerushalayim to him that they might ask him, Mi atah? *(Who are you?)*.

יט און דאס דאזיקע איז יוחננס עדות זאגן , ווען די
di ven zogen eides iuchnns iz dozike dos un
the when to say witness Yochanan's is these the and

יידן פון ירושלים האבן געשיקט צו אים כהנים און
un kohanem im tsu geshikt hoben Yerushalayim fun Yidn
and kohenim him to sent have Yerushalayim of Judaeans

לוויים , כדי אים צו פרעגן: ווער ביסטו ?
bistu ver fregen tsu im k'de Levi'im
are you who ask to him so that Levi'im

20 Yochanan made hoda'a *(confession, admission)* — he did not fail to make hoda'a — and said clearly, I am not the Melech HaMoshiach.

כ און ער האט מודה געווען, און נישט געלייקנט; און האט מודה
moide hot un geleiknt nisht un geven moide hot er un
admit has and deny not and was confess did he and

געווען: איך בין נישט דער משיח .
Moshiach der nisht bin ich geven
Moshiach the not am I was

21 And they asked Yochanan, What, then? Are you Eliyahu HaNavi? And Yochanan says, I am not. Are you the Navi? And he answered, Lo *(No)*.

כא און זיי האבן אים געפרעגט: טאָ ווער דען? צי ביסטו אליהו ?
Eliyahu bistu tsi den ver to gefregt im hoben zei un
Eliyahu you are then who so asked him have they and

און ער זאגט: איך בין עס נישט. צי ביסטו דער נביא ? און ער
er un novi der bistu tsi nisht es bin ich zogt er un
he and prophet the you are not it am I says he and

האט געענטפערט: ניין .
nein geentfert hot
no answered has

22 They said then to him, Mi atah? That we may give a teshuvah *(answer)* to the ones who sent us. What do you say about yourself?

כב האבן זיי דעריבער געזאגט: ווער זשע ביסטו? כדי מיר זאלן
zoln mir k'de bistu zhe ver gezogt deriber zei hoben
should we so that you are then who said therefore they have

געבן אן ענטפער צו די, וואס האבן אונדז געשיקט. וואס זאגסטו
zagstu vos geshikt undz hoben vos di tsu entfer an geben
you say what sent us have who the to answer an give

וועגן דיר אליין?
alein dir vegen
yourself you about

23 Yochanan said, I am a KOL KOREY BAMIDBAR, make straight the DERECH HASHEM! as Yeshayah HaNavi said.

24 And the ones that had been sent were of the Perushim.

כג האט ער געזאגט: איך בין א קול פון איינעם וואס שרייט
shreit vos einem fun kol a bin ich gezogt er hot
crying out who one of voice a am I said he has

אין דער מדבר: מאכט גלייך דעם וועג פון דעם האר, אזוי ווי
azoivi har dem fun veg dem glaich macht midbar der in
just as L-rd the of way the straight make wilderness the in

ישעיה הנביא האט געזאגט. (ישעיהו מ, ג.) כד און די
di un g m Yeshayah gezogt hot hanovi Yeshayah
the and 3 40 Yeshayah said has the prophet Isaiah

שליחים זענען געווען פון די פרושים.
Perushim di fun geven zenen shlichim
Pharisees the from was are messengers

25 And the Perushim asked Yochanan, If you are not the [Rebbe], Melech HaMoshiach nor Eliyahu nor the Navi, then why do you administer the mikveh mayim's tevilah?

כה און זיי האבן אים געפרעגט, און געזאגט צו אים: טאָ פארוואס
farvos to im tsu gezogt un gefregt im hoben zei un
why so him to said and asked him have they and

ביסטו טובל אין א מקווה, אויב דו ביסט נישט דער משיח, אויך
oich Moshiach der nisht bist du oib mkvh a in toivl bistu
also Moshiach the not are you if mikveh a in tovel you are

נישט אליהו, און נישט דער נביא?
novi der nisht un Eliyahu nisht
prophet the not and Eliyahu not

26 Yochanan answered the Perushim, I give a tevilah in a mikveh mayim; among you is standing one of whom you do not have da'as.

כו האט יוחנן זיי געענטפערט, אזוי צו זאגן: איך בין טובל
toivl bin ich zogen tsu azoi geentfert zei Yochanan hot
tovel am I say to so answered them Yochanan has

מיט וואסער אין א מקווה: אין אייער מיט שטייט (איינער), וועמען
vemen einer shteit mit eier in mkvh a in vaser mit
whom one stands midst your in mikveh a in water with

איר קענט נישט,
nisht kent ir
not know you

[27] Hu HaBah *(he who comes)*, that is, He who comes after me, is one that I am not worthy even to untie the thong of his sandal.

כז דער, וואס קומט נאך מיר, וועמען איך בין נישט ווערט
vert nisht bin ich vemen mir noch kumt vos der
worthy not am I whom we after comes who that

אויפצובינדן דאס שנירל פון זיין שוך .
shuch zain fun shnirel dos oiftsubinden
sandal his of thong the to tie

[28] These events took place in Beit-Anyah *(Bethany)*, beyond the Yarden River, which Yochanan was using as a mikveh mayim in which to administer the tevilah.

כח דאס איז געשען אין בית-היני , אויף יענער *זייט ירדן ,
*Yarden *zait yener oif Beit-Anyah in geshen iz dos*
Yarden side of the other on Beit-Anyah in happened is this

וואו יוחנן פלעגט טובל זיין אין דער מקווה.
mkvh der in zain toivl flegt Yochanan vu
mikveh the in be tovel used Yochanan where

[29] On the next day, Yochanan sees Yehoshua coming to him, and Yochanan says, Hinei! The Seh HaElohim, the one carrying away the avonot HaOlam Hazeh *(sins of this world)*.

כט צומארגנס זעט ער יהושען / ישוען* קומען צו אים,
im tsu kumen Yeshuan Yehoshuan er zet tsumorgens*
him to to come Yeshua Yehoshua he sees the next morning

און זאגט: זע , ה׳ס לאם, וואס נעמט אוועק די זינד פון דער
der fun zind di avek nemt vos lam h,s ze zogt un
the of sin the away takes who lamb Hashem's look says and

וועלט! (ישעיהו נג, ז.)
z ng Yeshayah velt
7 53 Yeshayah world

[30] This is he about whom I said, After me comes an ISH who is really before me in priority, because, before I came to be, he was.

ל ער איז דאס, פון וועמען איך האב געזאגט: נאך מיר קומט א מאן,
man a kumt mir noch gezogt hob ich vemen fun dos iz er
man a comes me after said have I whom of the is he

וועלכער איז געווען פאר מיר; ווייל ער איז געווען פארויס פאר
far forois geven iz er vail mir far geven iz velcher
of ahead was is he because me before was is who

מיר.
mir
me

[31] And I did not recognize him, but that he might be manifested to Klal Yisroel, I came, therefore, administering the mikveh mayim's tevilah.

לא און איך האב אים נישט געקענט; נאר כדי ער זאל אנטפלעקט
antplekt zol er k'de nor gekent nisht im hob ich un
revealed shall he so that but know not him have I and

ווערן צו ישראל, דערפאר בין איך געקומען, טובל זייענדיק מיט
mit zeiendik toivl gekumen ich bin derfar Yisroel tsu veren
with having been tovel come I am therefore Israel to to be

וואסער אין דער מקווה.
mkvh der in vaser
mikveh the in water

32 And Yochanan gave solemn edut, I have seen the Ruach Hakodesh descending like a yonah out of Shomayim and remaining upon him.

לב און יוחנן האט עדות געזאגט, אזוי צו זאגן : איך האב געזען
gezen hob ich zogen tsu azoi gezogt eides hot Yochanan un
see did I say to so say witness did Yochanan and

דעם גייסט אראפנידערן פון הימל ווי א טויב; און בלייבן אויף
oif blaiben un toib a vi himel fun aropnideren gaist dem
on remain and dove a like heaven from descend Spirit the

אים.
im
him

33 And I did not recognize him, but the One who sent me to give the mikveh mayim's tevilah said to me, Upon whomever you see the Ruach Hakodesh descending and remaining, this is the One giving the tevilah in the Ruach Hakodesh.

לג און איך האב אים נישט געקענט; נאר דער , וואס האט מיך
mich hot vos der nor gekent nisht im hob ich un
me had who the One but know not him did I and

געשיקט טובל צו זיין מיט וואסער אין א מקווה, האט צו מיר
mir tsu hot mkvh a in vaser mit zain tsu toivl geshikt
me to did mikveh a in water with be to tovel sent

געזאגט: אויף וועמען דו וועסט זען דעם גייסט אראפשוועבן , און
un aropshveben gaist dem zen vest du vemen oif gezogt
and down hovering Spirit the see you will you whom upon say

בלייבן אויף אים, דער דאזיקער איז עס, וועלכער איז טובל אין א
a in toivl iz velcher es iz doziker der im oif blaiben
a in tovel is who it is this one the him on remain

מקווה מיט דעם רוח הקודש .
Hakoidesh ruach dem mit mkvh
the Holy Spirit the with mikveh

34 And I have seen and I have given solemn edut *(testimony)* that this One is the Ben HaElohim.

לד און איך האב געזען, און האב עדות געזאגט, אז ער איז דער
der iz er az gezogt eides hob un gezen hob ich un
the is he that said witness have and seen have I and

זון פון דער אויבערשטער.
Oibershter der fun zun
Most High the of son

35 On the next day, Yochanan was standing with two of his talmidim.

לה צומארגנס איז יוחנן ווידער געשטאנען, און צוויי פון
fun tsvei un geshtanen vider Yochanan iz tsumorgens
of two and standing again Yochanan is the next morning

זיינע תלמידים;
talmidim zaine
disciples his

36 And as Yochanan watched Yehoshua walking by, Yochanan says, Hinei the Seh HaElohim!

לו און דערזעענדיק יהושען / ישוען* ווי ער איז פארבייגעגאנגען,
farbaigegangen iz er vi Yeshuan Yehoshuan derzeendik un*
going past is he as Yeshua Yehoshua seeing and

האט ער געזאגט: זעט, דאס (איז) ה׳ס לאם!
lam h,s iz dos zet gezogt er hot
lamb Hashem's is this see said he has

37 And the two talmidim heard Yochanan speaking, and they followed after him.

לז און די צוויי תלמידים זיינע האבן אים געהערט רעדן, און האבן
hoben un reden gehert im hoben zaine talmidim tsvei di un
have and speak heard him have his disciples two the and

נאכגעפאלגט יהושען / ישוען* .
Yeshuan Yehoshuan nochgefolgt*
Yeshua Yehoshua followed

38 When he turned and saw them following, he says to them, Mah tevakkeshun *(What do you seek)*? And they said to him, Rebbe (which means, being translated, my Master Moreh [teacher]), where is your mekom megurim *(dwelling place)*?

לח און אויסדרייענדיק זיך און זעענדיק זיי נאכפאלגען , האט
hot nochfolgen zei zeendik un zich oisdreiendik un
has following after them seeing and self turning around and

יהושע / ישוע* צו זיי געזאגט: וואס באגערט איר? האבן זיי
zei hoben ir bagert vos gezogt zei tsu Yeshua Yehoshua*
they did you desire who said them to Yeshua Yehoshua

געזאגט צו אים: רבי (דאס הייסט, לערער) וואו וואוינסטו ?
voinstu vu lerer heist dos Rebbe im tsu gezogt
do you dwell where teacher means that Rebbe him to say

39 And he says to them, Bo'u u're'u! *(Come and see!)* They went, therefore, and saw his mekom megurim, and remained with him that day. The hour was about the tenth *(four o'clock in the afternoon)*.

לט זאגט ער צו זיי : קומט און זעט. זענען זיי דעריבער געקומען
gekumen deriber zei zenen zet un kumt zei tsu er zogt
come therefore they are see and come them to he says

און האבן געזען וואו ער האט געוואוינט; און זענען ביי אים
im bai zenen un gevoint hot er vu gezen hoben un
him with are and lived has he where seen have and

פארבלייבן יענעם טאג. עס איז געווען ארום דער צענטער שעה.
sha'á tsenter der arum geven iz es tog yenem farblaiben
hour tenth the around was is it day that stay

40 One of the two was the achi Shim'on Kefa. His name was Andrew. He was one of the two who heard Yochanan and followed him.

מ איינער פון די צוויי, וואס האבן געהערט פון יוחנן און האבן
hoben un Yochanan fun gehert hoben vos tsvei di fun einer
have and Yochanan of heard have who two the of one

אים נאכגעפאלגט, איז געווען אנדריי, דער ברודער פון שמעון
Shim'on fun bruder der Andrey geven iz nochgefolgt im
Shim'on of brother the Andrei was is followed him

פעטרוס.
Petros
Petros

41 Andrew first finds his own achi Shim'on Kefa and says to him, We have found the Rebbe, Melech HaMoshiach! — the word, being translated, means “Messiah”.

מא דער דאזיקער געפינט צוערשט זיין אייגענעם ברודער שמעון
Shim'on bruder eigenem zain tsuersht gefint doziker der
Shim'on brother own his first finds this one the

און זאגט צו אים: מיר האבן געפונען דעם משיח , (דאס הייסט
heist dos Moshiach dem gefunen hoben mir im tsu zogt un
means this Moshiach the found have we him to says and

פארטייטשט, געזאלבטער).
gezalbter fartaitsht
anointed one translated

[42] Andrew led Shim'on to Yehoshua. When Yehoshua gazed at Shim'on, he said, You are Shim'on Bar-Yonah. You will be called Kefa, which is translated Petros.

מב ער האט אים געברענגט צו יהושען / ישוען* . יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua Yeshuan* Yehoshuan tsu gebrengt im hot er*
Yeshua Yehoshua Yeshua Yehoshua to brought him has he

האט א בליק געטאן אויף אים און געזאגט: דו ביסט שמעון בן
ben Shim'on bist du gezogt un im oif geton blik a hot
son of Shim'on are you said and him on done glance a has

יונה ; דו זאלסט הייסן כיפא , (פארטייטשט אויף יידיש ,
eidish oif fartaitsht Kefa heisen zolst du Yonah
Yiddish to translated Cephas be called you shall you Yonah

פעלדזן).
feldzn
rock

[43] On the next day he wanted to go out into the Galil, and he finds Philippos, and says to Philippos, Follow me.

מג צומארגנס האט ער געוואלט ארויסגיין קיין גליל, און
un Galil kein aroisgein gevolt er hot tsumorgens
and Galil to to go out want he did the next morning

געפינט פיליפוסן; און יהושע / ישוע* זאגט צו אים: פאלג מיר
mir folg im tsu zogt Yeshua Yehoshua un Filiposn gefint*
we follow him to says Yeshua Yehoshua and Philipos finds

נאך.
noch
after

[44] Now Philippos was from Beit-Tzaidah, the shtetl of Andrew and Kefa.

מד און דער פיליפוס איז געווען פון בית-צידה , פון דער שטאט פון
fun shtot der fun Beit-Tzaidah fun geven iz Filipos der un
of city the of Beit-Tzaidah of was is Philip the and

אנדריי און פעטרוס.
Petros un Andrey
Petros and Andrei

[45] Philippos finds Natan'el and says to him, He whom Moshe wrote of in the Sefer Torah, he whom the Nevi'im also wrote of — Yehoshua ben Yosef [ben Dovid], from Natzeret we have found!

מה פיליפוס געפינט נתנאלן און זאגט צו אים: אים, פון וועמען משה
Moshe vemen fun im im tsu zogt un Natan'el gefint Filipos
Moses whom of him him to says and Natan'el finds Philip

האט געשריבן אין דער תורה, און די נביאים , האבן מיר געפונען,
gefunen mir hoben neviim di un toire der in geshriben hot
found we have prophets the and Torah the in written has

יהושע / ישוע* בן יוסף פון נצרת .
Natseret fun Yosef ben Yeshua Yehoshua*
Natseret of Yosef son of Yeshua Yehoshua

[46] And Natan'el said to Philippos, Can anything good come out of Natzeret? Philippos says to Natan'el, Bo'u u're'u! *(Come and see!)*

מו און נתנאל האט צו אים געזאגט: פון נצרת קען דען זיין
zain den ken Natseret fun gezogt im tsu hot ntnal un
be then can Natseret of say him to did Natan'el and

עפעס גוטס? זאגט פיליפוס צו אים: קום און זע.
ze un kum im tsu Filipos zogt guts epes
see and come him to Philip says good something

47 Yehoshua saw Natan'el coming to him, and he says, Hinei a genuine Ben Yisroel, in whom is no MIRMAH *(deceit)*.

מז יהושע / ישוע* האט געזען נתנאלן קומען צו אים, און זאגט
zogt un im tsu kumen Natan'el gezen hot Yeshua Yehoshua*
says and him to to come Natan'el see did Yeshua Yehoshua

וועגן אים: אָט איז אן אמתער ישראל, אין וועמען עס איז נישט
nisht iz es vemen in Yisroel emeser an iz ot im vegen
not is it whom in Israelite truth a is here him about

פאראן קיין כיטרעקייט.
chitrekeit kein faran
craftiness any there

48 Natan'el says to him, How do you have da'as of me? In reply, Yehoshua said to him, Before you received your kri'ah *(call)* from Philippos, while you were beneath the etz hate'enah *(fig tree)*, I watched you.

מח זאגט נתנאל צו אים: פונוואנען קענסטו מיך? האט
hot mich kenstu funvanen im tsu ntnal zogt
did me you know from where him to Natan'el says

יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאגט צו אים: איידער נאך
noch eider im tsu gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua*
even before him to said and answer Yeshua Yehoshua

פיליפוס האט דיך גערופן, האב איך דיך געזען, בשעת דו ביסט
bist du beshas gezen dich ich hob gerufen dich hot Filipos
are you while seen you I have call you did Philip

נאך געווען אונטער דעם פייגנבוים.
faignboim dem unter geven noch
fig tree the under was still

49 In reply, Natan'el said to him, Rebbe, you are the Ben HaElohim, the Rebbe, Melech HaMoshiach of Yisroel.

מט האט נתנאל אים געענטפערט: רבי , דו ביסט דער זון פון
fun zun der bist du Rebbe geentfert im ntnal hot
of son the are you Rebbe answered him Natan'el has

דער אויבערשטער; דו ביסט דער מלך פון ישראל.
Yisroel fun Melech der bist du Oibershter der
Israel of king the are you Most High the

50 In reply, Yehoshua said to Natan'el, Because I told you that I watched you beneath the etz hate'enah, do you have emunah *(faith)*? Greater than these things you will see.

נ האט יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאגט צו אים: ווייל
vail im tsu gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua hot*
because him to said and answer Yeshua Yehoshua did

איך האב דיר געזאגט, אז איך האב דיך געזען אונטער דעם
dem unter gezen dich hob ich az gezogt dir hob ich
the under see you did I that say you did I

פייגנבוים, גלויבסטו ? גרעסערע זאכן ווי די דאזיקע וועסטו
vestu dozike di vi zachn gresere gloibstu faignboim
will you these the than things greater do you believe fig tree

זען.
zen
see

51 And he says to Natan'el, Omein, omein, I say to you, you will see Shomayim having been opened and malachim *(angels)* of Hashem ascending and descending on the Bar Enosh.

נא און זאגט צו אים: באמת , באמת זאג איך אייך: איר וועט זען
zen vet ir aich ich zog be'emes be'emes im tsu zogt un
see will you you I say in truth in truth him to says and

דעם הימל אפן, און די מלאכים פון ה׳ ארויפגיין און
un aroifgein Hashem fun malochem di un ofen himel dem
and going up Hashem of angels the and open heaven the

אראפקומען אויף דעם בר אנש .
Enosh Bar dem oif aropkumen
of Man Son the on coming down

2 On Yom HaShelishi, there was a Chasunoh *(Wedding Feast)* in Kanah in the Galil; and the Em *(Mother)* of Rebbe, Melech HaMoshiach was there.
2 He and his talmidim were also invited to the Chasunoh *(Wedding Feast).*

ב און דעם דריטן טאג איז געווען א חתונה אין קנה פון גליל;
Galil fun knh in chasuna a geven iz tog dritn dem un
Galil of Cana in wedding a was is day third the and

און ישועס מוטער איז דארטן געווען,
geven dorten iz muter Yeshua's un
was there is mother Yeshua and

ב און אויך יהושע / ישוע* און זיינע תלמידים זענען פארבעטן
farbetn zenen talmidim zaine un Yeshua Yehoshua oich un*
invited are disciples his and Yeshua Yehoshua also and

געווארן אויף דער חתונה .
chasuna der oif gevoren
wedding the to become

3 And when yayin *(wine)* was lacking, the Em of Rebbe, Melech HaMoshiach says to him, They do not have yayin.

ג און ווען עס האט אויסגעפעלט וויין, זאגט ישועס מוטער צו
tsu muter Yeshua's zogt vain oisgefelt hot es ven un
to mother Yeshua says wine lacking has it when and

אים: זיי האבן נישט קיין וויין.
vain kein nisht hoben zei im
wine any not have they him

4 And Rebbe, Melech HaMoshiach says to her, Mah lanu valach, Isha? My sha'ah *(hour, time)* has not yet come.

ד און יהושע / ישוע* זאגט צו איר: וואס האב איך מיט דיר,
dir mit ich hob vos ir tsu zogt Yeshua Yehoshua un*
you with I have who her to says Yeshua Yehoshua and

אשה ? מיין שעה איז נאך נישט געקומען.
gekumen nisht noch iz sha'á main isha
come not yet is hour my woman

5 The Em of Rebbe, Melech HaMoshiach says to the mesharetim, Asher yomar lakhem ta'asu *(Do whatever he tells you).*

ה זאגט זיין מוטער צו די סארווערס: וואס ער וועט אייך זאגן ,
zogen aich vet er vos sarvers di tsu muter zain zogt
say you will he what servants the to mother his says

זאלט איר טאן. ו און דארטן זענען געווען אוועקגעשטעלט זעקס
zeks avekgeshtelt geven zenen dorten un ton ir zolt
six standing was are there and do you shall

6 Now there were shesh *(six)* stone water jars lying there. These were for the Jewish tohorot, each holding twenty to thirty gallons.

שטיינערנע וואסערגעפעסן, לויטן מנהג פון וואשן זיך ביי
bai zich vashn fun mnhg loitn vasergepesn shteinerne
among self wash of custom according to water pots stone

יידן, יעדעס איינע האט אנטהאלטן צו צוויי אדער דריי עמער.
emer drei oder tsvei tsu onhalten hot eine yedes Yidn
bucket three or two to holding has one each Jews

7 Rebbe, Melech HaMoshiach says to them, Fill with mayim. And they filled them up to the top.

ז זאגט יהושע / ישוע* צו זיי: פילט אָן די געפעסן מיט וואסער.
vaser mit gefesn di on filt zei tsu Yeshua Yehoshua zogt*
water with pots the up fill them to Yeshua Yehoshua says

און זיי האבן די דאזיקע אנגעפילט ביז ארויף.
aroif biz ongefilt dozike di hoben zei un
top unto filled these the did they and

8 And he says to them, Draw now and bring to the Rosh HaMesibba *(Head of the Reception, Feast)*. And they brought it.

ח און ער זאגט צו זיי: איצט שעפט אָן און טראגט עס צו דעם ,
dem tsu es tragt un on sheft itst zei tsu zogt er un
the one to it carry and up fill now them to says he and

וואס זיצט אויבנאן. און זיי האבן עס געטראגן.
getrogen es hoben zei un oibnon zitst vos
carry it did they and at the head sits who

9 And when the Rosh HaMesibba tasted the mayim having become yayin, and when he did not have da'as of where it came from — but the mesharetim had da'as, the ones having drawn the water — the Rosh HaMesibba summoned the Choson *(Bridegroom)*.

ט ווי אבער דער, וואס איז געזעסן אויבנאן האט טועם געווען
geven tuem hot oibnon gezesen iz vos der ober vi
was taste did at the head sat is who the one however as

דאס וואסער, וואס איז געווארן וויין, און האט נישט געוואוסט
gevust nisht hot un vain gevoren iz vos vaser dos
know not did and wine become is which water the

פונוואנען עס איז— די סארווערס אבער, וואס האבן געשעפט
gesheft hoben vos ober sarvers di iz es funvanen
draw did who however servants the is it from where

דאס וואסער, האבן יא געוואוסט—רופט דער, וואס איז געזעסן
gezesen iz vos der ruft gevust yo hoben vaser dos
sitting was who this one called know yes did water the

אויבנאן דעם חתן ,
chosen dem oibnon
bridegroom the at the head

10 And the Rosh HaMesibba says to him, Everyone sets out the yayin hatov first, and when they have become drunk, he sets out the inferior; you have kept the yayin hatov until now.

י און זאגט צו אים: יעדער מענטש שטעלט קודם כל אוועק דעם
dem avek kol koidem shtelt mentsh yeder im tsu zogt un
the away all before sets out man every him to says and

גוטן וויין, און ווען מען האט זיך שוין אנגעטרונקען, דעמאלט
demolt ongetrunken shoin zich hot men ven un vain gutn
then drunk already self has they when and wine good

דעם ערגערן; און דו האסט באהאלטן דעם גוטן וויין ביז איצט.
itst biz vain gutn dem bahalten host du un ergern dem
now until wine good the hidden you have you and worse the

[11] This was the reshit *(beginning)* of the otot *(miraculous signs)* Rebbe, Melech HaMoshiach accomplished in Kanah of the Galil, and he manifested the kavod *(glory)* of him, v'ya'aminu bo *(and they put their faith in him)*.

[12] After this he went down to K'far-Nachum and the Em of Rebbe, Melech HaMoshiach and the achim and his talmidim also, and there they remained not many yamim *(days)*.

[13] And Pesach was fast approaching, and Rebbe, Melech HaMoshiach went up to Yerushalayim.

[14] And he found in the Beis Hamikdash the ones selling oxen and sheep and doves and the coin-dealers sitting.

[15] And having made a shot *(whip)* out of ropes Rebbe, Melech HaMoshiach drove all of them out of the Beis Hamikdash, both the sheep and the cattle. He also poured out the coins of the machalifei hakesafim *(money-changers)*

יא דעם דאזיקן אנהויב פון די נסים האט יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua hot nsim di fun onhoib dozikn dem*
Yeshua Yehoshua did signs the of beginning this the

געמאכט אין קנה פון גליל, און האט אנטפלעקט זיין הערלעכקייט,
herlechkeit zain antplekt hot un Galil fun knh in gemacht
glory his reveal did and Galil of Cana in make

און זיינע תלמידים האבן אין אים געגלויבט.
gegloibt im in hoben talmidim zaine un
believed him in have disciples his and

יב נאך דעם איז ער אראפגעגאנגען קיין כפר-נחום , ער און
un er K'far-Nachum kein aropgegangen er iz dem noch
and he K'far-Nachum to go down he did that after

זיין מוטער און די ברידער און זיינע תלמידים, און זענען דארט
dort zenen un talmidim zaine un brider di un muter zain
there did and disciples his and brothers the and mother his

פארבלייבן נישט קיין סך טעג. יג און דער יידישער פסח
Pesach Yiddisher der un teg sach kein nisht farblaiben
Pesach Jewish the and days many any not remain

איז געווען נאענט, און יהושע / ישוע* איז ארויפגעגאנגען קיין
kein aroifgegangen iz Yeshua Yehoshua un nent geven iz*
to go up did Yeshua Yehoshua and near was is

ירושלים .
Yerushalayim
Yerushalayim

יד און האט געפונען אין בית המקדש די פארקויפער פון רינדער
rinder fun farkoifer di Hamikdash beis in gefunen hot un
oxen of sellers the HaMikdash house in find did and

און שאף און טויבן, און די געלט וועקסלער זיצן .
zitsen veksler gelt di un toibn un shof un
sitting changers money the and doves and sheep and

טו און ער האט געמאכט א קאנטשיק פון שטריקלעך און אלעמען
alemen un shtriklech fun kantshik a gemacht hot er un
everyone and cords from small whip a make did he and

ארויסגעטריבן פונם בית המקדש מיט די שאף און די
di un shof di mit Hamikdash beis funem aroisgetriben
the and sheep the with HaMikdash house from the chased out

רינדער; און אויסגעשיט דאס געלט פון די אויסבייטער און
un oisbaiter di fun gelt dos oisgeshit un rinder
and money changers the from money the poured out and oxen

די טישן אומגעקערט;
umgekert tishn di
overturned tables the

and overturned their tishen *(tables).*

16 And to the ones selling doves, Rebbe, Melech HaMoshiach said, Take these things from here. Do not make the Bais Avi a bais hasokharim *(house of merchants).*

טז און צו די , וואס האבן פארקויפט טויבן, האט ער געזאגט:
gezogt er hot toibn farkoift hoben vos di tsu un
say he did doves sell did who those to and

נעמט די דאזיקע אוועק פונדאנען; מאכט נישט פון מיין פאטערס
foters main fun nisht macht fundanen avek dozike di nemt
Father's my of not make from here away these the take

הויז א הויז פון מסחר .
mschr fun hoiz a hoiz
commerce of house a House

17 The talmidim of Rebbe, Melech HaMoshiach remembered that it had been written, KINAT BETECHA AKHALATNI *(Zeal for Your bais hath consumed me).*

יז זיינע תלמידים האבן זיך דערמאנט, אז עס שטייט געשריבן:
geshriben shteit es az dermont zich hoben talmidim zaine
written stands it that remember self have disciples his

דער אייפער פון דיין הויז האט מיך פארצערט.
fartsert mich hot hoiz dain fun eifer der
devour me has house your for zeal the

(תהלים סט, י.)
y st Tehilim
10 69 Psalms

18 In reply, those of Yehudah then said to Rebbe, Melech HaMoshiach, What ot *(miraculous sign)* do you show us for these things you do?

יח די יידן האבן דעריבער געענטפערט און געזאגט צו אים:
im tsu gezogt un geentfert deriber hoben Yidn di
him to said and answer therefore did Judaeans the

וואס פאר א צייכן ווייזט דו אונדז, אז דו טוסט די דאזיקע
dozike di tust du az undz du vaizt tseichen a far vos
these the you do you that us you show sign a for what

זאכן ?
zachn
things

19 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Bring churban to this heikhal and in shloshah yamim I will raise it.

יט האט יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאגט צו זיי :
zei tsu gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua hot*
them to said and answer Yeshua Yehoshua did

צעשטערט דעם דאזיקן היכל , און אין דריי טעג וועל איך אים
im ich vel teg drei in un Heichal dozikn dem tseshtert
it I will days three in and Heikhal this the destroy

אויפשטעלן.
oifshtelen
set upright

20 Those of Yehudah then said, In forty and six years this Heikhal was built and you in shloshah yamim will raise it?

כ אזוי האבן די יידן געזאגט: זעקס און פערציק יאר איז דער
der iz yor fertsik un zeks gezogt Yidn di hoben azoi
the is years forty and six said Judaeans the did so

דאזיקער היכל געבויט געווארן, און דו שטעלסט אים אויף אין
in oif im shtelst du un gevoren geboit Heichal doziker
in up it set you and become built Heikhal this one

דריי טעג?
teg drei
days three

21 But that one was speaking about the heikhal of Rebbe, Melech HaMoshiach's basar.

כא ער אבער האט גערעדט וועגן דעם היכל פון זיין אייגענעם
eigenem zain fun Heichal dem vegen geredt hot ober er
own his of Heikhal the about speak did however he

גוף .
guf
body

22 Therefore, when he underwent the Techiyas HaMoshiach *(Resurrection of the Moshiach)*, his talmidim remembered that this he was saying and v'ya'aminu *(and they put their faith)* in the Kitvei Hakodesh and the dvar which Rebbe, Melech HaMoshiach said.

כב דעריבער, ווען ער איז אויפגעשטאנען פון די טויטע, האבן זיך
zich hoben toite di fun oifgeshtanen iz er ven deriber
self have dead the from stand up again is he when therefore

זיינע תלמידים דערמאנט, אז ער האט דאס דאזיקע געזאגט; און
un gezogt dozike dos hot er az dermont talmidim zaine
and say these this had he that remember disciples his

האבן געגלויבט אין דער (הייליקער) שריפט און אין דעםווארט,
vort dem in un shrift heiliker der in gegloibt hoben
word the in and Scripture Holy the in believe did

וואס יהושע / ישוע* האט געזאגט.
gezogt hot Yeshua Yehoshua vos*
said had Yeshua Yehoshua which

23 And when Rebbe, Melech HaMoshiach was in Yerushalayim during Pesach at the Chag *(Feast)*, many from Yehudah had emunah *(faith)* in ha-Shem of Rebbe, Melech HaMoshiach, seeing his otot *(miraculous signs)* which he was doing.

כג און בעת ער איז געווען אין ירושלים דעם יום טוב
tov yom dem Yerushalayim in geven iz er beis un
Tov Yom of the Yerushalayim in was is he while and

פסח , האבן א סך געגלויבט אין זיין נאמען, זעענדיק די נסים,
nsim di zeendik nomen zain in gegloibt sach a hoben Pesach
signs the seeing Name his in believed many a have Pesach

וואס ער האט געטאן.
geton hot er vos
done had he which

24 But Rebbe, Melech HaMoshiach was not entrusting himself to them, because he had da'as of kol Bnei Adam.

כד יהושע / ישוע* אליין אבער האט זיך זיי נישט
nisht zei zich hot ober alein Yeshua Yehoshua*
not them himself has however himself Yeshua Yehoshua

פארטרויט, ווייל ער האט אלעמען געקענט,
gekent alemen hot er vail fartroit
know everyone has he because entrust

25 And he had no need that anyone should give solemn edut *(testimony)* about them, for he knew what was in Bnei Adam.

כה און נישט נייטיק געהאט, אז עמיצער זאל עדות זאגן וועגן
vegen zogen eides zol emitser az gehat neitik nisht un
about say witness shall someone that had need not and

דעם מענטשן; ווארום ער אליין האט געוואוסט וואס עס איז אין א
a in iz es vos gevust hot alein er vorem mentshn dem
a in is it what know did alone he because person the

מענטשן.
mentshn
person

3

Now there was a man of the Perushim. His name was Rav Nakdimon, a katzin *(leader)* of the Yehudim.

ג און עס איז געווען א מאן פון די פרושים, ער האט געהייסן
geheisen hot er Perushim di fun man a geven iz es un
named was he Pharisees the of man a was is there and

נקדימון, א שר ביי יידן;
Yidn bai sar a Nakdimon
Jewish people among dignitary a Nakdimon

2 This one came to Rebbe, Melech HaMoshiach under cover of lailah and said to him, Rabbi, we have da'as that you are a moreh from Hashem having come, for no one is able these otot *(miraculous signs)* to do, which you do, unless Hashem is with him.

ב דער דאזיקער איז געקומען צו אים ביינאכט, און האט צו אים
im tsu hot un bainacht im tsu gekumen iz doziker der
him to did and by night him to come is this one the

געזאגט: רבי, מיר ווייסן, אז דו ביסט א לערער, געקומען פון
fun gekumen lerer a bist du az veisn mir Rebbe gezogt
from coming teacher a are you that know we Rebbe said

ה׳; ווארום קיינער קען נישט טאן די דאזיקע נסים, וואס דו
du vos nsim dozike di ton nisht ken keiner vorem Hashem
you which signs these the do not can no one because Hashem

טוסט, אויב ה׳ איז נישט מיט אים.
im mit nisht iz Hashem oib tust
him with not is Hashem if do

3 In reply, he said to him, Omein, omein, I say to you, unless someone is born anew, he is not able to see the Malchut Hashem.

ג האט יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאגט צו אים: באמת,
be'emes im tsu gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua hot*
in truth him to said and answer Yeshua Yehoshua did

באמת זאג איך דיר: אויב איינער ווערט נישט ווידער געבוירן, קען
ken geboiren vider nisht vert einer oib dir ich zog be'emes
can born again not become one if you I say in truth

ער נישט זען דאס קעניגרייך פון ה׳.
Hashem fun kenigreich dos zen nisht er
Hashem of kingdom the see not he

4 Rav Nakdimon says to Rebbe, Melech HaMoshiach, How is a man, being old, able to be born? Surely he is not able into the womb of immo a second time to enter and to be born?

ד זאגט נקדימון צו אים: וויאזוי קען א מענטש געבוירן ווערן,
veren geboiren mentsh a ken vi azoi im tsu Nakdimon zogt
to be born man a can how him to Nakdimon says

זייענדיק א זקן ? צי קען ער דען א צווייט מאל ארייינגיין אין
in araingein mol tsveit a den er ken tsi zaken a zeiendik
in go in time second a then he can older person a being

זיין מוטערס לייב און געבוירן ווערן ?
veren geboiren un laib muters zain
become born and womb mothers his

5 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said, Omein, omein, I say to you: unless someone is born of mayim and Ruach Hakodesh, he is not able to enter into the Malchut Hashem.

ה האט יהושע / ישוע* געענטפערט: באמת , באמת זאג איך
ich zog be'emes be'emes geentfert Yeshua Yehoshua hot*
I say in truth in truth answered Yeshua Yehoshua has

דיר: אויב איינער ווערט נישט געבוירן פון וואסער און פון
fun un vaser fun geboiren nisht vert einer oib dir
from and water from born not become one if you

גייסט (וואשנדיק פון התחדשות), קען ער נישט ארייינגיין אין דעם
dem in araingein nisht er ken htchdshut fun vashndik gaist
the in go in not he can regeneration of washed Spirit

קעניגרייך פון ה׳ .
Hashem fun kenigreich
Hashem of kingdom

6 That which is born of basar is basar, and that which is born of the Ruach is ruach.

ו דאס, וואס איז געבוירן פון דעם פלייש, איז פלייש; און דאס,
dos un fleish iz fleish dem fun geboiren iz vos dos
that and flesh is flesh the of born is which that

וואס איז געבוירן פון גייסט, איז גייסט.
gaist iz gaist fun geboiren iz vos
Spirit is Spirit of born is which

7 Do not marvel that I said to you, It is necessary for you to be born again, born anew.

ז וואונדער דיך נישט, ווייל איך האב דיר געזאגט: איר מוזט ווידער
vider muzt ir gezogt dir hob ich vail nisht dich vunder
again must you said you have I because not you marvel

געבוירן ווערן .
veren geboiren
become born

8 The ruach *(wind, Spirit)* blows where it wishes, and the sound of it you hear, but you do not have da'as of where it comes from and where it goes; so it is with everyone having been born of the Ruach Hakodesh.

ח דער ווינט בלאזט, וואו ער וויל , און דו הערסט זיין קול ,
kol zain herst du un vil er vu blazt vint der
sound its hear you and wants it where blows wind the

נאר ווייסט נישט, פונוואנען ער קומט און וואוהין ער גייט; פונקט
funkt geit er vuahin un kumt er funvanen nisht veist nor
exactly goes it where and comes it from where not know but

[9] In reply, Rav Nakdimon said to Rebbe, Melech HaMoshiach, How is it possible for these things to happen?

אזוי איז יעדער איינער וואס איז געבוירן פון דעם גייסט. ט נקדימון
Nakdimon gaist dem fun geboiren iz vos einer yeder iz azoi
Nakdimon Spirit the of born is who one every is so

האט געענטפערט און געזאגט צו אים: וויאזוי קען דאס געשען ?
geshen dos ken vi azoi im tsu gezogt un geentfert hot
to happen this can how him to said and answered has

[10] In reply, he said to him, You hold the teaching office of rabbi, of moreh b'Yisroel and of these things you do not have da'as?

י האט יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאגט צו אים: דו ביסט
bist du im tsu gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua hot*
are you him to said and answered Yeshua Yehoshua has

א רבי בישראל, און ווייסט דאס נישט?
nisht dos veist un b'Yisroel Rebbe a
not this know and in Israel Rebbe a

[11] Omein, omein, I say to you, that of which we have da'as we speak, and of that which we have seen, we give solemn edut *(testimony)*, and the solemn edut of us you [pl.] do not receive.

יא באמת , באמת זאג איך דיר: וואס מיר ווייסן, דאס רעדן מיר,
mir reden dos veisn mir vos dir ich zog be'emes be'emes
we speak this know we what you I say in truth in truth

און וואס מיר האבן געזען, דערפון זאגן מיר עדות : און איר נעמט
nemt ir un eides mir zogen derfun gezen hoben mir vos un
take you and witness we say thereof seen have we what and

אונדזער עדות זאגן נישט אָן.
on nisht zogen eides undzer
on not say witness our

[12] If I told you [pl.] about things of the Olam Hazeh and you have no emunah, how will you have emunah if I tell you about the things of the Olam Haba?

יב אויב איך האב צו אייך גערעדט פון ערדישע זאכן , און איר
ir un zachn erdishe fun geredt aich tsu hob ich oib
you and things earthly of spoken you to have I if

גלויבט נישט, וויאזוי וועט איר גלויבן , ווען איך וועל צו אייך רעדן
reden aich tsu vel ich ven gloiben ir vet vi azoi nisht gloibt
speak you to will I when believe you will how not believe

פון הימלישע זאכן ?
zachn himlishe fun
things heavenly of

[13] And no one has ascended into Shomayim except the one having descended out of Shomayim, the Bar Enosh.

יג און קיינער איז נישט ארויפגעגאנגען אין הימל אריין, אחוץ
achuts arain himel in aroifgegangen nisht iz keiner un
except into heaven in gone up not has anyone and

דער , וועלכער איז אראפגעקומען פון הימל , דער בר אנש ,
Enosh Bar der himel fun arapgekumen iz velcher der
of Man Son the heaven from come down has who the One

וואס איז אין הימל .
himel in iz vos
heaven in was who

14 And as Moshe lifted up the nachash in the wilderness, so it is necessary for there to be a hagbah *(lifting up)* of the Bar Enosh.

15 That everyone having emunah in him may have Chayyei Olam.

16 For Hashem so had ahavah *(agape)* for the Olam Hazeh that Hashem gave the matanah *(gift)* of Hashem's Ben Yechid, so that whosoever has emunah in him may not be ne'evad *(lost, perish, be ruined with destruction)*, but find Chayyei Olam.

17 For Hashem did not send the Ben HaElohim into the Olam Hazeh that he might judge the Olam Hazeh, but that the Olam Hazeh might be brought to the Geulah *(Redemption)* of the Olam Haba through him *(Rebbe, Melech HaMoshiach)*.

18 The one of emunah who is mekabel Moshiach *(accepting the person of the Bar Enosh, Rebbe, Melech HaMoshiach)* is not judged; but the one without emunah who is not

יד און ווי משה האט אויפגעהויבן די שלאנג אין דער מדבר ,
midbar der in shlang di oifgehoiben hot Moshe vi un
wilderness the in serpent the lift up did Moses as and

אזוי מוז דער בר אנש אויפגעהויבן ווערן;
veren oifgehoiben Enosh Bar der muz azoi
to be be lifted up of Man Son the must so

טו כדי יעדער איינער, וואס גלויבט אין אים, זאל האבן
hoben zol im in gloibt vos einer yeder k'de
have shall him in who believes who one every so that

אייביק לעבן. טז ווארום ה׳ האט אזוי ליב געהאט די
di gehat lib azoi hot Hashem vorem leben eibik
the had love in this way has Hashem because life eternal

וועלט, אז ער האט געגעבן זיין בן יחיד, כדי יעדער איינער,
einer yeder k'de ychid ben zain gegeben hot er az velt
one every so that Only Son his given has he that world

וואס גלויבט אין אים, זאל נישט פארלוירן ווערן , נאר האבן
hoben nor veren farloiren nisht zol im in gloibt vos
have but become lost not shall him in who believes who

אייביק לעבן.
leben eibik
life eternal

יז ווארום ה׳ האט נישט געשיקט זיין זון אין דער וועלט אריין,
arain velt der in zun zain geshikt nisht hot Hashem vorem
into world the into Son his sent not has Hashem because

כדי צו משפטן די וועלט, נאר כדי די וועלט זאל דורך
durch zol velt di k'de nor velt di mishpeten tsu k'de
through shall world the so that but world the judge to in order

אים געראטעוועט ווערן .
veren geratevet im
become saved him

יח דער , וואס גלויבט אין אים, ווערט נישט געמשפט ;
gemishpet nisht vert im in gloibt vos der
condemned not becomes him in who believes who the one

דער , וואס גלויבט נישט, איז שוין געמשפט געווארן,
gevoren gemishpet shoin iz nisht gloibt vos der
become condemned already is not who believes who the one

ווייל ער האט נישט געגלויבט אין דעם נאמען פון דעם בן יחיד
ychid ben dem fun nomen dem in gegloibt nisht hot er vail
Only Son the of Name the in believe not did he because

פון ה׳ .
Hashem fun
Hashem of

mekabel Moshiach, already has been judged and given the psak din *(verdict)* of "condemned," because he has no emunah in the Shem of the Ben Yachid of Hashem.

19 And this is the psak din, that the Ohr has come into the Olam Hazeh, and Bnei Adam had ahavah for the choshech rather than for the Ohr, for their ma'asim were ra'im *(evil).*

יט און דאס איז דאס משפט : דאס ליכט איז געקומען אין
in gekumen iz licht dos mishpot dos iz dos un
into come is light that judgment the is this and

דער וועלט אריין, און די מענטשן האבן ליבער געהאט די
di gehat liber hoben mentshn di un arain velt der
the had preferred have men the and into world the

פינסטערניש ווי דאס ליכט; ווייל זייערע מעשים זענען געווען
geven zenen ma'a'sim zeiere vail licht dos vi finsternish
was are deeds their because light the than darkness

בייז.
beiz
evil

20 For everyone walking in the derech resha'im has sin'as chinom *(baseless hatred)* for the Ohr and does not come to the Ohr, lest his ma'asim be exposed.

כ ווארום יעדער איינער, וואס טוט שלעכטס, האט פיינט דאס ליכט,
licht dos faint hot shlechts tut vos einer yeder vorem
light the hatred has evil does who one every because

און קומט נישט צו דעם ליכט, כדי זיינע מעשים זאלן נישט
nisht zoln ma'a'sim zaine k'de licht dem tsu nisht kumt un
not should deeds his so that light the to not comes and

אויפגעדעקט ווערן.
veren oifgedekt
to be revealed

21 But the one doing HaEmes comes to the Ohr that his ma'asim hamitzot may be manifested, that they have been wrought in Hashem.

כא דער אבער , וואס טוט דעם אמת, קומט צום ליכט, כדי
k'de licht tsum kumt emes dem tut vos ober der
so that light to the comes truth the does who however the one

זיינע מעשים זאלן אנטפלעקט ווערן, אז זיי ווערן געטאן
geton veren zei az veren antplekt zoln ma'a'sim zaine
done are being they that to be revealed should deeds his

אין ה׳ .
Hashem in
Hashem in

[22] After these things Rebbe, Melech HaMoshiach and his talmidim came into the land of Yehudah, and there he was staying with them and was giving the mikveh mayim's tevilah.

כב נאך דעם איז יהושע / ישוע* אוועק מיט זיינע תלמידים
talmidim zaine mit avek Yeshua Yehoshua iz dem noch*
disciples his with went away Yeshua Yehoshua is that after

צום לאנד יהודה , און איז דארטן פארבלייבן מיט זיי , און
un zei mit farblaiben dorten iz un Yehude land tsum
and them with remain there is and Yehudah land of to the

האט טובל געווען אין דער מקווה.
mkvh der in geven toivl hot
mikveh the in was tovel did

[23] And Yochanan was also giving the tevilah near Shalem at Einayim, because there was plenty of water there for a mikveh, and the Yehudim were coming and submitting to the tevilah.

כג און אויך יוחנן האט טובל געווען אין דער מקווה אין עינון ,
Einayim in mkvh der in geven toivl hot Yochanan oich un
Einayim in mikveh the in was tovel did Yochanan also and

נאענט ביי שלם , ווייל דארטן איז געווען א סך וואסער פאר
far vaser sach a geven iz dorten vail Shalem bai nent
for water many a was is there because Shalem by near

דער מקווה; און מען פלעגט קומען און זיך לאזן טובל
toivl lozen zich un kumen flegt men un mkvh der
tovel allowed themselves and to come would they and mikveh the

זיין אין דער מקווה.
mkvh der in zain
mikveh the in be

[24] Yochanan had not yet been incarcerated in the beit hasohar *(prison)*.

כד ווארום יוחנן איז נאך נישט געווען אריינגעווארפן אין תפיסה.
tfise in araingevorfen geven nisht noch iz Yochanan vorem
prison into thrown been not yet is Yochanan because

[25] There was then a discussion of Yochanan's talmidim with one of the Yehudim about the subject of tohorah *(purification)*.

כה און עס איז געקומען צו א מחלוקה צווישן די תלמידים פון
fun talmidim di tsvishen machloike a tsu gekumen iz es un
of disciples the among division a to come is there and

יוחנן און א יידן וועגן טהרה .
thrh vegen Yidn a un Yochanan
ritual cleansing about Judaean a and Yochanan

[26] And they came to Yochanan and said to him, Rabbi, he who was with you beyond the Yarden, the one to whom you have given solemn edut, hinei, this one gives the mikveh mayim's tevilah and kol Bnei Adam come to him.

כו און זיי זענען געקומען צו יוחנן , און האבן געזאגט צו אים:
im tsu gezogt hoben un Yochanan tsu gekumen zenen zei un
him to said have and Yochanan to come did they and

רבי , ער, וואס איז געווען מיט דיר אויף יענער *זייט ירדן ,
*Yarden *zait yener oif dir mit geven iz vos er Rebbe*
Yarden side of the other on you with was is who he Rebbe

וועגן וועמען דו האסט עדות געזאגט, אָט זע, ער טובלט אין
in tublt er ze ot gezogt eides host du vemen vegen
in tovlt he see here said witness you have you whom about

דער מקווה, און אלע קומען צו אים.
im tsu kumen ale un mkvh der
him to to come all and mikveh the

27 In reply, Yochanan said, A man is not able to receive anything, unless it has been given to him from Shomayim.

כז האט יוחנן געענטפערט און געזאגט: קיין מענטש קען זיך
zich ken mentsh kein gezogt un geentfert Yochanan hot
self can man any said and answered Yochanan has

גארנישט נעמען, אויב עס איז אים נישט געגעבן געווארן פון
fun gevoren gegeben nisht im iz es oib nemen gornisht
from become given not him is it if take nothing

הימל .
himel
heaven

28 You yourselves stand as eidus *(witness)* to me, that I said I am not the Rebbe, Melech HaMoshiach, but I have been sent gevorn forois before him *(forerunner)*.

כח איר אליין זענט מיינע עדות , אז איך האב געזאגט: איך בין
bin ich gezogt hob ich az eides maine zent alein ir
am I said have I that witness my are yourselves you

נישט דער משיח , נאר אז איך בין געשיקט געווארן פאר אים.
im far gevoren geshikt bin ich az nor Moshiach der nisht
him before been sent am I that but Moshiach the not

29 The one having the Kallah *(bride)* is the Choson *(Bridegroom)*, but the Shoshvin *(the Choson's best man)*, the one having stood and hearing him with simcha, rejoices because of the kol *(voice)* of the Choson *(Bridegroom)*. Therefore, this simcha of mine has been made sheleimah *(complete)*.

כט ווער עס האט די כלה, דער איז דער חתן ; אבער דער
der ober chosen der iz der kale di hot es ver
the however bridegroom the is that bride the has it who

פריינד פון דעם חתן , וואס שטייט און הערט זיך צו צו אים,
im tsu tsu zich hert un shteit vos chosen dem fun freind
him to to self hear and stands who bridegroom the of friend

טוט מיט שמחה זיך פרייען איבער דעם חתנס קול ; אָט די
di ot kol chosen's dem iber freien zich simcha mit tut
the just voice bridegroom's the over rejoice self joy with does

דאזיקע פרייד מיינע איז דערפילט.
derfilt iz maine freid dozike
fulfilled is of mine joy these

30 It is necessary for that one to increase, but for me to decrease.

ל ער מוז וואקסן, איך אבער פארמינערט ווערן .
veren farminert ober ich vaksen muz er
become decreased however I increase must he

31 The one coming from above *(Moshiach)* is over all; the one being from Olam Hazeh is of Olam Hazeh and of the Olam Hazeh he

לא דער , וואס קומט פון אויבן, איז איבער אלעמען: דער,
der alemen iber iz oiben fun kumt vos der
the everyone above is above from comes who the one

וואס איז פון דער ערד, איז פון דער ערד, און רעדט פון דער
der fun redt un erd der fun iz erd der fun iz vos
the from speaks and earth the from is earth the from is who

ערד; דער, וואס קומט פון הימל , איז איבער אלעמען.
alemen iber iz himel fun kumt vos der erd
everyone over is heaven from comes who the earth

speaks; Hu Habah *(He who comes)*, from Shomayim is over all.

[32] Rebbe, Melech HaMoshiach gives solemn edut *(testimony)* to that which he has seen and heard, yet no one receives his eidus.

לב וואס ער האט געזען און געהערט, דערפון זאגט ער עדות ; און
un eides er zogt derfun gehert un gezen hot er vos
and witness he says thereof heard and seen has he what

זיין עדות זאגן נעמט קיינער נישט אָן.
on nisht keiner nemt zogen eides zain
on not no one accepts say witness his

[33] The one who is mekabel Moshiach's eidus has thereby set his chotam of attestation that Hashem is Emes.

לג ווער עס נעמט יא אָן זיין עדות זאגן , דער האט צוגעלייגט
tsugeleigt hot der zogen eides zain on yo nemt es ver
added has that say witness his on yes accepts it who

זיין חתימה, אז ה׳ איז אמת.
emes iz Hashem az chtimh zain
truth is Hashem that seal his

[34] For he whom Hashem sent speaks the Divrei Hashem, for He gives the Ruach Hakodesh without measure.

לד ווארום ער, וועמען ה׳ האט געשיקט, רעדט די ווערטער פון
fun verter di redt geshikt hot Hashem vemen er vorem
of words the speaks sent has Hashem whom he because

ה׳ ; ווארום ער גיט נישט דעם גייסט מיט א מאס .
mos a mit gaist dem nisht git er vorem Hashem
measure of a with Spirit the not gives he because Hashem

[35] Elohim HaAv *(the Father)* has ahavah *(love)* for HaBen and has given all things into his hand.

לה דער פאטער האט ליב דעם זון , און האט אלץ געגעבן אין זיין
zain in gegeben alts hot un zun dem lib hot foter der
his in give all did and Son the love has Father the

האנט אריין.
arain hant
into hand

[36] The one with emunah in the Ben [HaElohim] has Chayyei Olam; but the one disobeying the Ben [HaElohim] will not see Chayyim, but the Charon Af Hashem remains on him.

לו דער, וואס גלויבט אין דעם זון , האט אייביק לעבן; ווער
ver leben eibik hot zun dem in gloibt vos der
whoever life eternal has Son the in believes who the

אבער עס געהארכט נישט דעם זון , דער ווער נישט זען קיין לעבן,
leben kein zen nisht vet der zun dem nisht gehorcht es ober
life any see not will that Son the not obey it however

נאר ה׳ס צארן בלייבט אויף אים.
im oif blaibt tsoren h,s nor
him on remains wrath Hashem's but

4 Therefore when Rebbe, Melech HaMoshiach knew that the Perushim heard that he makes more talmidim and administers the tevilah of teshuva to more talmidim than Yochanan,

2 Although Rebbe, Melech HaMoshiach himself did not personally administer the mikveh mayim's tevilah — this was administered by his talmidim,

3 Then Rebbe, Melech HaMoshiach left the land of Yehudah and departed again into the Galil.

4 And it was necessary for him to pass through Shomron.

5 Therefore, he comes into a city of Shomron being called Sh'khem near the field which Ya'akov Avinu had given to Yosef Ben Ya'akov.

6 Now a be'er *(well)* of Ya'akov was there. Rebbe, Melech HaMoshiach, having become weary from his journey was sitting there at the be'er. The sha'ah *(hour,*

ד ווען דעריבער דער האר האט זיך דערוואוסט, אז די
di az dervust zich hot har der deriber ven
the that find out self has L-rd the therefore when

פרושים האבן געהערט, אז יהושע / ישוע* מאכט און איז
iz un macht Yeshua Yehoshua az gehert hoben Perushim*
is and makes Yeshua Yehoshua that heard had Pharisees

טובל אין דער מקווה מער תלמידים ווי יוחנן —
Yochanan vi talmidim mer mkvh der in toivl
Yochanan than disciples more mikveh the in tovel

ב הגם יהושע / ישוע* אליין האט נישט געטובלט אין
in getoivelt nisht hot alein Yeshua Yehoshua hagam*
in mikveh immerse not did himself Yeshua Yehoshua although

דער מקווה, נאר זיינע תלמידים—
talmidim zaine nor mkvh der
disciples his only mikveh the

ג האט ער פארלאזט דאס לאנד יהודה , און איז ווידער אוועק
avek vider iz un Yehude land dos farlozt er hot
went away again is and Yehudah land the depart he did

קיין גליל.
Galil kein
Galil to

ד און האט געמוזט אדורכגיין דורך שומרון.
Samaria durch adurchgein gemuzt hot un
Samaria through pass through had to did and

ה און אזוי קומט ער אין א שטאט פון שומרון, וועלכע מען רופט
ruft men velche Samaria fun shtot a in er kumt azoi un
called it be which Samaria of city a in he comes so and

סוכר , נאענט ביי דעם פעלד, וואס יעקב האט געגעבן צו זיין
zain tsu gegeben hot Ya'akov vos feld dem bai nent Shechem
his to given has Yaakov which field the by near Sh'khem

זון יוסף;
Yosef zun
Yosef son

ו און דארט איז געווען יעקבס ברונעם. און זייענדיק מיד פון דער
der fun mid zeiendik un brunem Ya'akov's geven iz dort un
the from tired being and well Yaakov's was is there and

נסיעה, האט יהושע / ישוע* זיך אזוי אנידערגעזעצט ביים
baim anidergezetst azoi zich Yeshua Yehoshua hot nesie*
at the sit down thus himself Yeshua Yehoshua has journey

ברונעם; עס איז געווען ארום דער זעקסטער שעה. ז קומט א פרוי
froi a kumt sha'á zekster der arum geven iz es brunem
woman a comes hour sixth the around was is it well

time) was about hashishit *(the sixth, noon).*

[7] An isha of Shomron comes to draw mayim. Rebbe, Melech HaMoshiach says to her, Give me a drink.

פון שומרון שעפן וואסער; זאגט יהושע / ישוע* צו איר: גיב
gib ir tsu Yeshua Yehoshua zogt vaser shefn Samaria fun*
give her to Yeshua Yehoshua says water to draw Samaria from

מיר צו טרינקען.
trinken tsu mir
drink to me

[8] For Rebbe, Melech HaMoshiach's talmidim had gone away into the city that they might buy okhel.

ח וואָרום די תלמידים זיינע זענען אַוועקגעגאַנגען אין שטאָט אַריין,
arain shtot in avekgegangen zenen zaine talmidim di vorem
into city into go away did his disciples the because

כדי איינצוקויפן שפּייז.
shpaiz aintsukoifen k'de
food buy so that

[9] Therefore, the isha of Shomron says to Rebbe, Melech HaMoshiach, How can you, being a Yehudi, ask to be given a drink from me, an isha *(woman)* from Shomron *(Samaria)*? *(For those who are Yehudim do not associate with those of Shomron).*

ט זאָגט דעריבער צו אים די שומרונישע פרוי : וויאַזוי בעטסטו, אַ
a betstu vi azoi froi Shomronishe di im tsu deriber zogt
a ask you how woman Samaritan the him to therefore says

ייד , צו טרינקען פון מיר, וואָס איך בין אַ שומרונישע
Shomronishe a bin ich vos mir fun trinken tsu Yid
Samaritan a am I who me from drink to Jewish person

פרוי ? וואָרום יידן האָבן נישט קיין מגע משא מיט
mit msha mge kein nisht hoben Yidn vorem froi
with burden may any not have Judaeans because woman

שומרונים .
Samaritans
Samaritans

[10] In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said to her, If you knew the matanah *(gift)* of Hashem and who it is saying to you, Give me a drink, you would have asked him and he would have given you Mayim Chayyim *(Living Water).*

י האָט יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאָגט צו איר: אויב דו
du oib ir tsu gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua hot*
you if her to said and answer Yeshua Yehoshua did

וואָלסט געקענט די מתנה פון ה׳ , און ווער דער איז, וואָס
vos iz der ver un Hashem fun matanа́ di gekent valst
who is this one who and Hashem of gift the know would

זאָגט צו דיר: גיב מיר צו טרינקען, וואָלסטו אים געבעטן, און
un gebeten im valstu trinken tsu mir gib dir tsu zogt
and asked him would you have drink to me give you to says

ער וואָלט דיר געגעבן לעבעדיק וואַסער.
vaser lebedik gegeben dir volt er
water living given you would he

[11] The isha *(woman)* says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, you have no bucket

יא זאָגט די פרוי צו אים: האַר, דו האָסט נישט מיט וואָס
vos mit nisht host du har im tsu froi di zogt
what with not you have you Sir him to woman the says

אָנצושעפּן , און דער ברונעם איז טיף; פונוואַנען זשע האָסטו
hostu zhe funvanen tif iz brunem der un ontsushefen
you have then from where deep is well the and to draw

דאָס לעבעדיקע וואַסער?
vaser lebedike dos
water living this

and the be'er is deep. From where then do you have the Mayim Chayyim?

12 Surely you are not greater than Ya'akov Avinu who gave the matanah to us of the be'er *(well)* and drank from it himself as did his banim *(sons)* and his tzon *(flock)*?

יב צי ביסטו דען גרעסער ווי אונדזער פאטער יעקב , וועלכער
velcher Ya'akov foter undzer vi greser den bistu tsi
who Yaakov father our than greater then are you or

האט אונדז געגעבן דעם ברונעם, און אליין פון אים געטרונקען,
getrunken im fun alein un brunem dem gegeben undz hot
drank it from himself and well this give us did

און זיינע זין און זיינע סטאדעס?
stades zaine un zin zaine un
herds his and sons his and

13 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said, Everyone drinking from this mayim *(water)* will thirst again,

יג האט יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאגט צו איר: יעדער
yeder ir tsu gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua hot*
every her to said and answer Yeshua Yehoshua did

איינער, וואס טרינקט פון דעם דאזיקן וואסער, וועט ווידער דארשטיק
darshtik vider vet vaser dozikn dem fun trinkt vos einer
thirsty again will water this the of drinks who one

ווערן ;
veren
become

14 But whoever drinks of the mayim *(water)* which I will give to him will never thirst again, but the mayim *(water)* which I will give him will become in him a makor *(fountain)* of mayim *(water)* springing up unto Chayyei Olam.

יד ווער אבער עס וועט טרינקען פון דעם וואסער, וואס איך
ich vos vaser dem fun trinken vet es ober ver
I which water the from drink will it however who

וועל אים געבן , דער וועט ביז אויף אייביק מער נישט דארשטיק
darshtik nisht mer eibik oif biz vet der geben im vel
thirsty not more eternal on until will that give him will

ווערן ; נאר דאס וואסער, וואס איך וועל אים געבן , וועט ווערן
veren vet geben im vel ich vos vaser dos nor veren
become will give him will I which water this but become

אין אים א וואסער קוואל, וואס שפרודלט צום אייביקן לעבן.
leben eibikn tsum shfrudlt vos kval vaser a im in
life eternal to the spring up which spring water a him in

15 The isha *(woman)* says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, give me this mayim that I may not thirst nor come here to draw mayim.

טו זאגט די פרוי צו אים: האר, גיב מיר דאס דאזיקע וואסער,
vaser dozike dos mir gib har im tsu froi di zogt
water very this me give Sir him to woman the says

כדי איך זאל נישט דורשטן , און נישט דארפן אהערקומען
aherkumen darfen nisht un durshten nisht zol ich k'de
to come here need not and be thirsty not shall I so that

16 Rebbe, Melech HaMoshiach says to her, Go, call your ba'al *(husband)*, and come back here.

אנצושעפן . טז זאגט יהושע / ישוע* צו איר: גיי רוף דיין מאן ,
man dain ruf gei ir tsu Yeshua Yehoshua zogt ontsushefen*
husband your call go her to Yeshua Yehoshua says to draw

און קום אהער.
aher kum un
here come and

17 In reply, the isha *(woman)* said to Rebbe, Melech HaMoshiach, I do not have a ba'al. He says to her, Well you spoke, I do not have a ba'al.

יז האט די פרוי געענטפערט און געזאגט: איך האב נישט קיין
kein nisht hob ich gezogt un geentfert froi di hot
any not have I said and answer woman the did

מאן . זאגט יהושע / ישוע* צו איר: דו האסט ריכטיק
richtik host du ir tsu Yeshua Yehoshua zogt man*
rightly have you her to Yeshua Yehoshua says husband

געזאגט: איך האב נישט קיין מאן ;
man kein nisht hob ich gezogt
husband any not have I said

18 For beetzem *(in fact)* chamisha be'alim *(five husbands)* you had, and the one you have now is not your ba'al *(husband)*. What you have said is emes.

יח ווארום דו האסט שוין געהאט פינף מענער , און ער, וועמען
vemen er un mener finf gehat shoin host du vorem
whom he and husbands five had already have you because

דו האסט איצט, איז נישט דיין מאן ; דאס דאזיקע האסטו
hostu dozike dos man dain nisht iz itst host du
you have these the husband your not is now have you

אמת געזאגט.
gezogt emes
said truth

19 The isha says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, I see that you are a navi.

יט זאגט די פרוי צו אים: האר, איך זע, אז דו ביסט א נביא .
novi a bist du az ze ich har im tsu froi di zogt
prophet a are you that see I Sir him to woman the says

20 Avoteinu on this mountain worshiped and you say that in Yerushalayim is the place where it is necessary to worship.

כ אונדזערע אבות האבן זיך געבוקט (צו ה׳)
Hashem tsu gebukt zich hoben avot undzere
Hashem to paid homage themselves did ancestors our

אויף דעם דאזיקן בארג ; און איר זאגט, אז אין ירושלים איז
iz Yerushalayim in az zogt ir un barg dozikn dem oif
is Yerushalayim in that says you and mountain this the on

דאס ארט, וואו מען דארף זיך בוקן (צו ה׳).
Hashem tsu buken zich dorf men vu ort dos
Hashem to bow self must one where place the

21 Rebbe, Melech HaMoshiach says to her, Have emunah *(faith)*, believe

כא זאגט יהושע / ישוע* צו איר: גלויב מיר, אשה , אז עס
es az isha mir gloib ir tsu Yeshua Yehoshua zogt*
it that woman me believe her to Yeshua Yehoshua says

קומט א שעה, ווען נישט אויף דעם דאזיקן בארג , נישט אין
in nisht barg dozikn dem oif nisht ven sha'á a kumt
in not mountain this the on not when hour an comes

ירושלים וועט איר זיך בוקן צום פאטער.
foter tsum buken zich ir vet Yerushalayim
Father to the bow self you will Yerushalayim

me, Isha. A sha'ah *(hour, time)* comes when neither on this mountain nor in Yerushalayim will you worship HaAv.

22 You worship that of which you do not have da'as; we worship that of which we have da'as, because Yeshu'at Eloheinu *(salvation)* is from the Yehudim.

כב איר בוקט זיך צו וואס איר ווייסט נישט, מיר ווייסן יא צו וועמען
vemen tsu yo veisn mir nisht veist ir vos tsu zich bukt ir
whom to yes know we not know you what to self bow you

מיר בוקן זיך; ווייל די ישועה איז פון די יידן.
Yidn di fun iz yeshue di vail zich buken mir
Jews the of is salvation the because self bow we

23 But a sha'ah is coming, and now is, when those of the true avodas kodesh will worship HaAv in the Ruach Hakodesh and in Emes, for indeed [Elohim] HaAv is seeking such to worship Him.

כג נאר עס קומט א שעה, און איז שוין איצט, ווען די
di ven itst shoin iz un sha'á a kumt es nor
the when now already is and hour an comes there but

ווארהאפטיקע דינער פון ה׳ , וועלן זיך בוקן צום פאטער
foter tsum buken zich velen Hashem fun diner varhaftike
Father to the bow self will Hashem of servants true

אין גייסט און אין דער ווארהייט; ווארום דער פאטער זוכט אזעלכע,
azelche zucht foter der vorem varheit der in un gaist in
such seeks Father the because truth the in and Spirit in

וואס זאלן זיך בוקן צו אים.
im tsu buken zich zoln vos
him to bow self should who

24 Hashem is Ruach *(Spirit)* and it is necessary for the ones worshiping Him to worship in Ruach and Emes.

כד ה׳ איז א גייסט, און די , וואס בוקן זיך צו אים, מוזן
muzn im tsu zich buken vos di un gaist a iz Hashem
must him to self bow who those and Spirit a is Hashem

זיך בוקן אין גייסט און אין דער ווארהייט.
varheit der in un gaist in buken zich
truth the in and Spirit in bow self

25 The isha says to him, I have da'as that Rebbe, Melech HaMoshiach is coming, the one being called the Messiah. When Rebbe, Melech HaMoshiach comes, he will proclaim to us everything.

כה זאגט צו אים די פרוי : איך ווייס, אז דער משיח קומט ,
kumt Moshiach der az veis ich froi di im tsu zogt
is coming Moshiach the that know I woman the him to says

(וואס הייסט געזאלבטער) ווען ער וועט קומען , וועט ער אונדז
undz er vet kumen vet er ven gezalbter heist vos
us he will to come will he when anointed one means which

אלץ זאגן.
zogen alts
tell everything

26 Yehoshua says to her, Ani Hu *(I am He)*, the one speaking to you.

27 And at this very moment, the Moshiach's talmidim arrived, and they were marveling that he was speaking with an isha. No one said, however, What are you seeking? Or, Why do you speak with her?

28 Therefore, the isha left her waterpot and went away into the city and says to the bnei Adam of the city,

29 Come, see an ish who told me everything I have ever done. Surely this one is Moshiach, is he not?

30 They came out of the city and were coming to him.

31 Divaile *(meanwhile)*, Moshiach's talmidim were asking him, Rebbe, eat.

32 But Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, I have okhel *(food)* to eat of which you have no da'as.

כו זאגט צו איר יהושע / ישוע* : איך בין עס, וואס רעדט מיט דיר.
dir mit redt vos es bin ich Yeshua Yehoshua ir tsu zogt*
you with speaks who he am I Yeshua Yehoshua her to says

כז און ביי דעם דאזיקן זענען זיינע תלמידים אנגעקומען, און האבן
hoben un ongekumen talmidim zaine zenen dozikn dem bai un
have and come disciples his did this the at and

זיך געוואונדערט, אז ער רעדט מיט א פרוי ; דאך האט קיינער
keiner hot doch froi a mit redt er az gevaundert zich
anyone did yet woman a with speaks he that amazed self

נישט געזאגט: וואס ווילסטו ? אדער: פארוואס רעדסטו מיט
mit redstu farvos oder vilstu vos gezogt nisht
with speak you why or do you want what say not

איר?
ir
her

כח און די פרוי האט איבערגעלאזט איר וואסער קרוג, און איז
iz un krug vaser ir ibergelozt hot froi di un
did and jar water her left behind has woman the and

אוועק אין שטאט אריין, און זאגט צו די מענטשן:
mentshn di tsu zogt un arain shtot in avek
people the to said and into city in went away

כט קומט, זעט א מענטשן, וועלכער האט מיר געזאגט אלץ ,
alts gezogt mir hot velcher mentshn a zet kumt
everything tell me did who man a see come

וואס איך האב געטאן; איז דאס נישט אפשר דער משיח ?
Moshiach der efshar nisht dos iz geton hob ich vos
Moshiach the perhaps not this is done have I which

ל זענען זיי ארויסגעגאנגען אויס דער שטאט, און זענען געקומען
gekumen zenen un shtot der ois aroisgegangen zei zenen
come did and city the out of go out they did

צו אים. לא דערווייל האבן אים די תלמידים געבעטן, אזוי צו
tsu azoi gebeten talmidim di im hoben derveil im tsu
to so asked disciples the him have meanwhile him to

זאגן : רבי , עס.
es Rebbe zogen
eat Rebbe say

לב ער אבער האט צו זיי געזאגט: איך האב א שפייז צו עסן ,
esen tsu shpaiz a hob ich gezogt zei tsu hot ober er
to eat to food a have I say them to did however he

וואס איר קענט זי נישט.
nisht zi kent ir vos
not it know you which

33 Therefore, Moshiach's talmidim were saying to one another, Surely no one brought him anything to eat?

לג האבן די תלמידים דעריבער געזאגט איינער צום אנדערן: צי
tsi andern tsum einer gezogt deriber talmidim di hoben
other to the one said therefore disciples the have

האט אים דען עמיצער געברענגט עפעס צו עסן ?
esen tsu epes gebrengt emitser den im hot
to eat to something brought someone then to him has

34 Rebbe, Melech HaMoshiach says to them, My okhel *(food)* is that I may do the ratzon *(will)* of the One having sent me and may complete His ma'aseh *(work)*.

לד זאגט יהושע / ישוע* צו זיי : מיין שפייז איז, אז איך זאל
zol ich az iz shpaiz main zei tsu Yeshua Yehoshua zogt*
shall I that is food my them to Yeshua Yehoshua said

טאן דעם רצון פון דעם , וועלכער האט מיך געשיקט, און צו
tsu un geshikt mich hot velcher dem fun ratson dem ton
to and sent me has who the one of will the do

ענדיקן זיין ווערק.
verk zain endikn
work his complete

35 Do not say, Yet arba'ah chodashim *(four months)* and then comes the katzir *(harvest)*. Hinei, I say to you, Lift up your eyes and see the sadot *(fields)* that they are white for the katzir *(harvest)*.

לה צי זאגט איר דען נישט: נאך פיר חדשים , און עס קומט דער
der kumt es un chadoshem fir noch nisht den ir zogt tsi
the comes it and months four after not then you says

שניט ? זע , איך זאג אייך: הייבט אויף אייערע אויגן און זעט די
di zet un oigen eiere oif heibt aich zog ich ze shnit
the see and eyes your up lift you tell I look harvest

פעלדער, אז זיי זענען שוין *ווייס צום שניט .
*shnit tsum *veis shoin zenen zei az felder*
harvest to the white already are they that fields

36 The one harvesting receives wages and gathers p'ri *(fruit)* unto Chayyei Olam, that the one sowing and the other one harvesting may have simcha together.

לו דער שניטער באקומט א שכר , און זאמלט איין פירות צום
tsum peires ein zamlt un sachar a bakumt shniter der
to the fruits together collect and wage a receives reaper the

אייביקן לעבן, כדי דער פארזייער און דער שניטער זאלן זיך
zich zoln shniter der un farzeier der k'de leben eibikn
self should reaper the and sower the so that life eternal

פרייען צוזאמען.
tsuzamen freien
together rejoice

37 For in this the saying is true, One sows and another reaps.

לז ווארום אין דעם דאזיקן (פאל) איז דאס שפריכווארט אמת: איינער
einer emes shfrichvart dos iz fal dozikn dem in vorem
one true proverb this is case this the in because

זייעט, אן אנדערער שניידט.
shnaidt anderer an zeiet
reaps another an sows

38 I sent you to harvest that upon which you have not labored; others have labored and you have entered into their labor.

לח איך האב אייך געשיקט צו שניידן , וואס איר האט נישט
nisht hot ir vos shnaiden tsu geshikt aich hob ich
not have you what reap to sent you have I

באארבעט; אנדערע האבן געארבעט, און איר זענט אריינגעקומען
araingekumen zent ir un gearbet hoben andere barbet
entered are you and work did others cultivated

אין זייער ארבעט אריין.
arain arbet zeier in
into work their in

39 And from that city of Shomron many had emunah in him, because of the solemn dvar of the isha giving edut: He told me everything I have ever done.

לט און פון יענער שטאט האבן א סך שומרונים געגלויבט אין
in gegloibt Samaritans sach a hoben shtot yener fun un
in believe Samaritans many a did city that from and

אים דורך דעם ווארט פון דער פרוי , וואס האט עדות געזאגט:
gezogt eides hot vos froi der fun vort dem durch im
said witness did who woman the of word the through him

ער האט מיר געזאגט אלץ , וואס איך האב געטאן.
geton hob ich vos alts gezogt mir hot er
done have I that everything told me has he

40 Then when those of Shomron came to Rebbe, Melech HaMoshiach, they were asking him to remain with them, and he remained with them there two yamim.

מ און ווי די שומרונים זענען געקומען צו אים, האבן זיי אים
im zei hoben im tsu gekumen zenen Samaritans di vi un
him they have him to come did Samaritans the when and

געבעטן צו בלייבן ביי זיי ; און ער איז דארט געבליבן צוויי טעג.
teg tsvei gebliben dort iz er un zei bai blaiben tsu gebeten
days two remain there is he and them with remain to asked

41 And many more put their emunah [in Rebbe, Melech HaMoshiach], because of his dvar *(word)*.

מא און א סך מער האבן געגלויבט דורך זיין ווארט,
vort zain durch gegloibt hoben mer sach a un
word his through believe did more many a and

42 And to the isha they were saying, No longer because of what you spoke do we have emunah *(faith)*, for we ourselves have heard and we have da'as that his one is be'emes the Moshi'a HaOlam *(the Savior, Go'el HaOlam)*.

מב און האבן געזאגט צו דער פרוי : מיר גלויבן מער נישט
nisht mer gloiben mir froi der tsu gezogt hoben un
not more believe we woman the to say did and

צוליב דיין רעדן , ווארום מיר אליין האבן אים
im hoben alein mir vorem reden dain tsulib
him have ourselves we because speaking your on account of

געהערט; און וויסן, אז ער איז באמת דער משיח , דער
der Moshiach der be'emes iz er az veisn un gehert
the Moshiach the in truth is he that know and heard

[43] And after two yamim *(days)*, he went out from there into the Galil.

גואל פון דער וועלט. מג און אין צוויי טעג ארום איז ער פון
fun er iz arum teg tsvei in un velt der fun gual
from he is around days two in and world the of redeemer

דארטן ארויסגעגאנגען קיין גליל.
Galil kein aroisgegangen dorten
Galil to went out there

[44] For Rebbe, Melech HaMoshiach himself gave solemn edut *(testimony)* that a Navi does not have kavod *(honor)* in his own country.

מד ווארום יהושע / ישוע* אליין האט עדות געזאגט, אז א
a az gezogt eides hot alein Yeshua Yehoshua vorem*
a that said witness has himself Yeshua Yehoshua because

נביא האט נישט קיין כבוד אין זיין אייגן היימלאנד.
heimland eigen zain in koved kein nisht hot novi
home land own his in honor any not has prophet

[45] Therefore, when he came into the Galil, those of the Galil received Rebbe, Melech HaMoshiach, vi-bahlt *(since)* they had seen all which he did in Yerushalayim during the Chag, for they also went to the Chag.

מה ווען דעריבער ער איז געקומען קיין גליל, האבן די לייט פון
fun lait di hoben Galil kein gekumen iz er deriber ven
of people the have Galil to come is he therefore when

גליל אים אויפגענומען, ווייל זיי האבן געזען אלץ , וואס
vos alts gezen hoben zei vail oifgenumen im Galil
which everything seen have they because received him Galil

ער האט געטאן אין ירושלים דעם יום טוב; ווארום זיי
zei vorem tov yom dem Yerushalayim in geton hot er
they because Tov Yom of at the Yerushalayim in done had he

אליין זענען אויך ארויפגעגאנגען אויף יום טוב.
tov yom oif aroifgegangen oich zenen alein
Tov Yom of for go up also did alone

[46] Then Rebbe, Melech HaMoshiach came again into Kanah of the Galil where he made the mayim *(water)* into yayin *(wine)*. There was a certain royal official whose ben was choleh *(ill)* in K'far-Nachum.

מו און ער איז ווידעראמאל געקומען קיין קנה פון גליל, וואו
vu Galil fun knh kein gekumen videramol iz er un
where Galil of Cana to come again a time is he and

ער האט געמאכט פון דעם וואסער וויין. און עס איז געווען א
a geven iz es un vain vaser dem fun gemacht hot er
a was is there and wine water the of made has he

געוויסער קעניגלעכער באאמטער, וועמעס זון איז געלעגן קראנק
krank gelegen iz zun vemes bamter keniglecher geviser
sick lying was son whose official royal certain

אין כפר-נחום .
K'far-Nachum in
K'far-Nachum in

[47] This man, having heard that Yehoshua comes from the land of Yehudah into

מז ווי דער דאזיקער האט געהערט, אז יהושע / ישוע* איז
iz Yeshua Yehoshua az gehert hot doziker der vi*
was Yeshua Yehoshua that heard has this one the as

אנגעקומען פון יהודה קיין גליל, איז ער אוועק צו אים, און
un im tsu avek er iz Galil kein Yehude fun ongekumen
and him to went away he is Galil to Yehudah from come

the Galil, went to him and was asking him to come down and cure the ben of him. For the yeled was about to die.

48 Therefore, Rebbe, Melech HaMoshiach said to him, Except you see otot *(miraculous signs)* and moftim *(wonders)*, you will never have emunah *(faith)*.
49 The royal official says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, come down before my yeled dies.

50 Rebbe, Melech HaMoshiach says to him, Go! Bincha chai *(your son lives)*! The man had emunah *(faith)* in the dvar that Rebbe, Melech HaMoshiach had said to him, and the man departed.

51 And as the man was going, his avadim met him, saying that the man's yeled lives.

52 Therefore, the man inquired from them the sha'ah *(hour, time)* in which the yeled began to recover. Then they said to him, Etmol *(yesterday)* at the sha'ah hashevi'it *(seventh hour)* the fever left him.

אים געבעטן, אז ער זאל אראפגיין און היילן זיין זון ; ווייל
vail zun zain heilen un aropgein zol er az gebeten im
because son his heal and come down shall he that asked him

ער האט געהאלטן ביים שטארבן.
shtarben baim gehalten hot er
death near held was he

מח און יהושע / ישוע* האט געזאגט צו אים: אויב איר זעט נישט
nisht zet ir oib im tsu gezogt hot Yeshua Yehoshua un*
not see you if him to said has Yeshua Yehoshua and

קיין אותות ומופתים , ווילט איר בשום אופן נישט גלויבן .
gloiben nisht oifen beshum ir vilt umofsim otot kein
believe not way never you will and wonders signs any

מט זאגט דער קעניגלעכער באאמטער צו אים: האר, קום אראפ,
arop kum har im tsu bamter keniglecher der zogt
down come Sir him to official royal the says

איידער מיין קינד שטארבט.
shtarbt kind main eider
dies child my before

נ זאגט יהושע / ישוע* צו אים: גיי, דיין זון לעבט! דער מענטש
mentsh der lebt zun dain gei im tsu Yeshua Yehoshua zogt*
man the lives son your go him to Yeshua Yehoshua said

האט געגלויבט אין דעם ווארט, וואס יהושע / ישוע* האט צו
tsu hot Yeshua Yehoshua vos vort dem in gegloibt hot*
to had Yeshua Yehoshua which word the in believe did

אים געזאגט, און איז געגאנגען.
gegangen iz un gezogt im
go is and said him

נא און בשעת ער איז אראפגעגאנגען, האבן אים זיינע קנעכט
knecht zaine im hoben aropgegangen iz er beshas un
servants his him have going down is he while and

באגעגענט, און געזאגט, אז זיין יינגל לעבט.
lebt yingel zain az gezogt un bagegent
lives boy his that said and met

נב ער האט זיך דעריבער נאכגעפרעגט ביי זיי די שעה, אין
in sha'á di zei bai nochgefregt deriber zich hot er
in hour the them with ask after therefore self has he

וועלכער עס איז אים בעסער געווארן. האבן זיי אים געזאגט:
gezogt im zei hoben gevoren beser im iz es velcher
said to him they have become better him was it which

נעכטן אין דער זיבעטער שעה האט דאס פיבער אים פארלאזט.
farlozt im fiber dos hot sha'á zibeter der in nechtn
leave him fever the had hour seventh the in yesterday

53 Therefore, the abba knew that it was the same sha'ah *(hour, time)* in which Rebbe, Melech HaMoshiach said to him, Bincha chai! And the man had emunah and all his bais.

נג דער פאטער האט דעריבער געוואוסט, אז עס איז געווען אין יענער
yener in geven iz es az gevust deriber hot foter der
that in was is it that know therefore did father the

שעה, איז וועלכער יהושע / ישוע* האט צו אים געזאגט: דיין זון
zun dain gezogt im tsu hot Yeshua Yehoshua velcher iz sha'á*
son your said him to has Yeshua Yehoshua which is hour

לעבט; און ער האט געגלויבט און דאס גאנצע הויז זיינס.
zeins hoiz gantse dos un gegloibt hot er un lebt
his house whole that and believe did he and lives

54 Now this was ot hasheni *(the second miraculous sign)* that Rebbe, Melech HaMoshiach did after having come from the land of Yehudah to the Galil.

נד דאס דאזיקע איז שוין דאס צווייטע נס , וואס יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua vos ns tsveite dos shoin iz dozike dos*
Yeshua Yehoshua which sign second the already is these the

האט געטאן, ווען ער איז געקומען פון יהודה קיין גליל.
Galil kein Yehude fun gekumen iz er ven geton hot
Galil to Yehudah from come is he when done had

5 After these things, there was a Chag *(Feast)* in Yehudah and Rebbe, Melech HaMoshiach went up to Yerushalayim.

ה נאך דעם איז געווען א יידישער יום טוב, און
un tov yom Yiddisher a geven iz dem noch
and Tov Yom of Jewish a was is that after

יהושע / ישוע* איז ארויפגעגאנגען קיין ירושלים .
Yerushalayim kein aroifgegangen iz Yeshua Yehoshua*
Yerushalayim to went up is Yeshua Yehoshua

2 Now there is in Yerushalayim at the Sha'ar HaTzon *(Sheepgate)* a pool, the one being called in Aramaic, Beit-Zata, having chamasha colonnades.

ב און אין ירושלים ביים שער הצאן איז דא א טייך,
taich a do iz htsan sher baim Yerushalayim in un
pool a here is of the Sheep Gate by the Yerushalayim in and

וואס הייסט אויף לשון קודש בית-חסדא, און האט פינף *זאלן.
**zoln finf hot un Beit-Anyah kodesh loshen oif heist vos*
halls five has and Beit-Chasda holy language in called which

3 In these lay a multitude of invalids — ivrim *(blind men)*, pisechim *(lame persons)*, paralyzed. [

ג אין די דאזיקע איז געלעגן א מאסע קראנקע, בלינדע , הינקענדיקע,
hinkendike blinde kranken mase a gelegen iz dozike di in
limping the blind sick crowd a lying is these the in

אויסגעצערטע, (וואס האבן געווארט, אז דאס וואסער זאל זיך
zich zol vaser dos az gevart hoben vos aoisgetserte
self shall water the that waiting were who withered

באוועגן;
bavegn
move

4 For a malach Hashem from time to time descended into the berekhah *(pool)*

ד ווארום פון צייט צו צייט פלעגט אראפקומען א מלאך פון
fun malech a aropkumen flegt tsait tsu tsait fun vorem
of angel an come down used to time to time from because

דעם האר (ג-ט) אין דעם טייך אריין און באוועגן דאס וואסער;
vaser dos bavegn un arain taich dem in Hashem har dem
water the move and into pool the in G-d L-rd the

and agitated the mayim; therefore, he who entered first after the agitation of the mayim, became whole, whatever choli *(disease, sickness)* he was held by.]

דעריבער ווער עס איז אריינגעגאנגען דער ערשטער נאך דער
der noch ershter der araingegangen iz es ver deriber
the after first the go in did it who therefore

באוועגונג פונם וואסער, דער איז געזונט געווארן, פון יעדער
yeder fun gevoren gezunt iz der vaser funem bavegung
every of become healthy is this one water of the movement

קראנקייט וואס ער האט נאר געהאט.)
gehat nor hot er vos krankeit
had just did he which sickness

5 And there was a certain man there SHELOSHIM U'SHEMONEH SHANAH *(thirty-eight years)* having been in his machla *(illness)*.

ה און דארט איז געווען א מענטש, וואס איז קראנק געווען אכט און
un acht geven krank iz vos mentsh a geven iz dort un
and eight was sick is who man a was is there and

דרייסיק יאר לאנג.
lang yor dreisik
long years thirty

6 Rebbe, Melech HaMoshiach, seeing this man lying there, and having da'as that the man had been in this condition for a long time already, says to him, Do you want to have refu'ah?

ו ווען יהושע / ישוע* האט געזען דעם דאזיקן ליגן , און האט
hot un lign dozikn dem gezen hot Yeshua Yehoshua ven*
did and lying this the see did Yeshua Yehoshua when

זיך דערוואוסט, אז ער ליגט שוין דארט א לאנגע צייט, זאגט ער
er zogt tsait lange a dort shoin ligt er az dervust zich
he says time long a there already lies he that find out self

צו אים: ווילסט געזונט ווערן ?
veren gezunt vilst im tsu
to become healthy do you want him to

7 In reply, the choleh *(sick one)* said, Adoni, I have no one, when the mayim is disturbed, to put me into the pool. While I am coming, someone steps into the pool ahead of me.

ז האט דער חולה אים געענטפערט: האר, איך האב נישט קיין
kein nisht hob ich har geentfert im chulh der hot
any not have I L-rd answer him sick the has

מענטשן, מיך אריינצוווארפן אין טייך אריין, ווען דאס וואסער
vaser dos ven arain taich in araintsuvarfen mich mentshn
water the when into pool in throw in me people

ווערט באוועגט; נאר בשעת איך קום , גייט אן אנדערער אראפ
arop anderer an geit kum ich beshas nor bavegt vert
down another an go come I while but moves become

פאר מיר.
mir far
me before

8 Rebbe, Melech HaMoshiach says to him, Rise up, take your mat and walk.

ח זאגט יהושע / ישוע* צו אים: שטיי אויף, נעם דיין בעט און גיי.
gei un bet dain nem oif shtei im tsu Yeshua Yehoshua zogt*
go and bed your take up stand him to Yeshua Yehoshua says

9 And immediately the man received his refu'ah *(healing)* and took his mat and was walking around. And that day was Shabbos.

ט און גלייך איז דער מענטש געזונט געווארן, און האט
hot un gevoren gezunt mentsh der iz glaich un
did and become healthy man the is immediately and

גענומען זיין בעט, און איז ארומגעגאנגען. און יענער טאג איז געווען
geven iz tog yener un arumgegangen iz un bet zain genumen
was is day that and walking about is and bed his take

א שבת .
Shabbos a
Shabbos a

10 So those of Yehudah were saying to the one having been granted refu'ah *(healing)*, It is Shabbos, so it is asur *(prohibited)*, it is chillul Shabbos *(desecration of Shabbat)* for you to carry your mat.

י די יידן האבן דעריבער געזאגט צום געהיילטן: עס איז
iz es geheiltn tsum gezogt deriber hoben Yidn di
is it cured to the say therefore did Judaeans the

שבת , און דו טארסט נישט טראגן דאס בעט.
bet dos trogen nisht tarst du un Shabbos
bed the to carry not be allowed you and Shabbos

11 But the man in reply said to them, The one having given me refu'ah, that one said to me, Take up your mat and walk!

יא ער אבער האט זיי געענטפערט: דער, וואס האט מיך געזונט
gezunt mich hot vos der geentfert zei hot ober er
healthy me has who the answered them has however he

געמאכט, האט צו מיר געזאגט: נעם דיין בעט און גיי.
gei un bet dain nem gezogt mir tsu hot gemacht
go and bed your take say me to did made

12 They asked him, Who is haIsh *(the man)* telling you to take up your mat and walk?

יב האבן זיי אים געפרעגט: ווער איז דער מענטש, וואס האט צו דיר
dir tsu hot vos mentsh der iz ver gefregt im zei hoben
you to did who man the is who ask him they did

געזאגט: נעם און גיי?
gei un nem gezogt
go and take say

13 But the one having been granted refu'ah *(healing)* did not have da'as who it is, for Rebbe, Melech HaMoshiach slipped away, there being a multitude in the place.

יג און דער, וואס איז געהיילט געווארן, האט נישט געוואוסט, ווער עס
es ver gevust nisht hot gevoren geheilt iz vos der un
it who know not did become healed is who the and

איז; ווארום יהושע / ישוע* האט זיך אוועקגעקערט, מחמת
machmas avekgekert zich hot Yeshua Yehoshua vorem iz*
because turned away self has Yeshua Yehoshua because is

עס איז געווען א המון מענטשן אויף דעם ארט.
ort dem oif mentshn hamon a geven iz es
place that at people crowd a was is it

14 After these things Rebbe, Melech HaMoshiach finds him in the Beis Hamikdash,

יד שפעטער האט יהושע / ישוע* אים געפונען אין בית
beis in gefunen im Yeshua Yehoshua hot shpeter*
house in find him Yeshua Yehoshua did later

המקדש , און צו אים געזאגט: זע , דו ביסט געזונט געווארן;
gevoren gezunt bist du ze gezogt im tsu un Hamikdash
become healthy are you look said him to and HaMikdash

זינדיק נישט מער, כדי קיין ערגערס זאל דיר נישט געשען .
geshen nisht dir zol ergers kein k'de mer nisht zindik
happened not you shall worse any so that more not sin

and said to him, Hinei, you have received your refu'ah. No longer commit averos, for fear that something worse happen to you.

15 The man went away and reported to the Yehudim that Yehoshua is the one having granted him his refu'ah,

טו איז דער מענטש אוועקגעגאנגען, און האט געזאגט צו די יידן ,
Yidn di tsu gezogt hot un avekgegangen mentsh der iz
Judaeans the to say did and went away man the is

אז עס איז יהושע / ישוע* , וואס האט אים געזונט געמאכט.
gemacht gezunt im hot vos Yeshua Yehoshua iz es az*
made healthy him did who Yeshua Yehoshua is it that

16 And, because of this, those of Yehudah brought redifah *(persecution)* upon Rebbe, Melech HaMoshiach, because these things he was doing on Shabbos.

טז און צוליב דעם האבן די יידן גערודפט
gerudft Yidn di hoben dem tsulib un
persecute Judaeans the did that on account of and

יהושען / ישוען* , ווייל ער האט עס געטאן אין שבת .
Shabbos in geton es hot er vail Yeshuan Yehoshuan*
Shabbos in done this had he because Yeshua Yehoshua

17 But Rebbe, Melech HaMoshiach in reply, said to them, Avi until now is working and I am working.

יז יהושע / ישוע* אבער האט זיי געענטפערט: מיין פאטער
foter main geentfert zei hot ober Yeshua Yehoshua*
Father my answer them did however Yeshua Yehoshua

18 Because of this, therefore, those of Yehudah were seeking all the more to kill Rebbe, Melech HaMoshiach, because not only was he mechallel Shabbos, but also Rebbe was saying that his own Av was Hashem, thereby making himself equal with Elohim.

ארבעט ביז אצונד , און איך ארבעט אויך. יח דערפאר
derfar oich arbet ich un atsund biz arbet
therefore also work I and the present time until works

טאקע האבן די יידן נאך מער געזוכט אים צו טייטן, ווייל
vail teiten tsu im gezucht mer noch Yidn di hoben take
because kill to him seek more even Judaeans the did really

נישט נאר האט ער מחלל שבת געווען, נאר
nor geven Shabbos mechalel er hot nor nisht
but was Shabbos desecrating mechalel Shabbos he had only not

האט געזאגט, אז ה׳ איז זיין פאטער, מאכנדיק זיך גלייך
glaich zich machendik foter zain iz Hashem az gezogt hot
equal self making Father his is Hashem that said had

צו ג-ט .
Hashem tsu
G-d to

19 In reply, therefore, Rebbe, Melech HaMoshiach was saying to them, Omein, omein, I say to you, HaBen

יט יהושע / ישוע* האט דעריבער געענטפערט און געזאגט צו
tsu gezogt un geentfert deriber hot Yeshua Yehoshua*
to said and answer therefore did Yeshua Yehoshua

זיי :
zei
them

is not able to do anything from himself except what he sees HaAv doing, for what things that One is doing, these things also HaBen likewise is doing.

ס וואס זעטטאןוואסדאסטוטאן ענלעכן אופן טוטאויף באמת באמת זאגאידאייך:
aich ich zog be'emes be'emes oif tut oifenen lechnan tut dos vos ton zet vos d
you I tell in truth in truth on does way likewise and does that what do sees which th

זון ווארום פאטערדעם זון אליין אויך ער טאן ער זיך , , דער ; , , דער
der der zich er ton er oich alein zun dem foter vorem zun
the the self he do he also alone Son the Father because son

פון .
fun
of

[20] For HaAv has ahavah for HaBen and all things He shows to him which He does and ma'asim gedolim *(greater works)* than these He will show him that you may marvel.

כ ווארום דער פאטער האט ליב דעם זון , און ווייזט אים אלץ, וואס
vos alts im vaizt un zun dem lib hot foter der vorem
that all him shows and Son the love has Father the because

ער אליין טוט; און גרעסערע מעשים ווי די דאזיקע וועט ער
er vet dozike di vi ma'a'sim gresere un tut alein er
he will these the than deeds greater and does himself he

אים ווייזן , כדי איר זאלט זיך וואונדערן.
vundern zich zolt ir k'de vaizen im
wonder self shall you so that to show him

[21] For just as HaAv raises the Mesim *(dead ones)* and makes them alive, so also HaBen makes alive whom he wills.

כא ווארום ווי דער פאטער וועקט אויף די טויטע און מאכט
macht un toite di oif vekt foter der vi vorem
makes and dead the on wake Father the as because

לעבעדיק, אזוי אויך מאכט דער זון לעבעדיק וועמען ער וויל .
vil er vemen lebedik zun der macht oich azoi lebedik
wants he whom alive Son the makes also so alive

[22] For not even HaAv judges anyone, but all Mishpat Hashem has given to HaBen,

כב ווארום דער פאטער משפט נישט קיינעם, נאר האט איבערגעגעבן
ibergegeben hot nor keinem nisht mishpot foter der vorem
turned over has but anyone not judges Father the because

דאס גאנצע משפט צום זון ,
zun tsum mishpot gantse dos
Son to the judgment entire the

[23] That kol Bnei Adam may honor HaBen as they honor HaAv. The one not honoring HaBen does not honor HaAv who sent him.

כג כדי אלע זאלן אפגעבן כבוד דעם זון , ווי זיי גיבן אפ כבוד
koved op gibn zei vi zun dem koved opgeben zoln ale k'de
honor off give they as Son the honor give should all so that

דעם פאטער. ווער עס גיט נישט אפ כבוד דעם זון , דער גיט נישט
nisht git der zun dem koved op nisht git es ver foter dem
not gives that son the honor off not give it who Father the

אפ כבוד דעם פאטער, וואס האט אים געשיקט.
geshikt im hot vos foter dem koved op
sent him has who Father the honor up

[24] Omein, omein, I say to you, that the one, hearing my dvar and having emunah in the One who sent me, has Chayyei Olam and does not come into the Mishpat Hashem, but has been transferred out of mavet *(death)* into Chayyim *(Life)*.

[25] Omein, omein, I say to you, that a sha'ah *(hour)* is coming and now is, when the Mesim *(dead ones)* will hear the kol *(voice)* of the Ben HaElohim and the ones having heard will live.

כד באמת , באמת זאג איך אייך: ווער עס הערט מיין ווארט, און
un vort main hert es ver aich ich zog be'emes be'emes
and word my hear it who you I say in truth in truth

גלויבט אין אים, וואס האט מיך געשיקט, דער האט אייביק לעבן,
leben eibik hot der geshikt mich hot vos im in gloibt
life eternal has that sent Me has who Him in believes

און קומט נישט צום משפט , נאר איז שוין אריבער
ariber shoin iz nor mishpot tsum nisht kumt un
on the other side already is but judgment to the not comes and

פון טויט אין לעבן אריין. כה באמת , באמת זאג איך אייך: עס
es aich ich zog be'emes be'emes arain leben in toit fun
it you I tell in truth in truth into life into death from

קומט אָן א שעה, און איז שוין , ווען די מתים וועלן הערן
heren velen meisem di ven shoin iz un sha'á a on kumt
hear will the dead the when already is and hour an on comes

דאס קול פון דעם זון פון דער אויבערשטער; און די , וואס
vos di un Oibershter der fun zun dem fun kol dos
who those and Most High the of son the of voice the

הערן עס, וועלן לעבן.
leben velen es heren
live will it hear

[26] For just as HaAv has Chayyim *(Life)* in himself, so also HaBen He gave to have Chayyim *(Life)* in himself.

כו ווארום ווי דער פאטער האט לעבן אין זיך אליין, אזוי האט ער
er hot azoi alein zich in leben hot foter der vi vorem
he has so alone self in life has Father the as because

אויך געגעבן דעם זון , צו האבן לעבן אין זיך אליין;
alein zich in leben hoben tsu zun dem gegeben oich
alone self in life have to Son the given also

[27] And samchut *(authority)* He gave to him to make mishpat *(judgment)* because he is the Bar Enosh.

כז אויך האט ער אים געגעבן רשות צו טאן משפט , ווייל ער
er vail mishpot ton tsu rashut gegeben im er hot oich
he because judgment do to authority given him he has also

איז דער בר אנש .
Enosh Bar der iz
of Man Son the is

[28] Do not marvel at this. For a sha'ah *(hour, time)* is coming in which all the ones in the kevarim *(graves)* will hear the kol of Rebbe, Melech HaMoshiach,

כח וואונדערט זיך נישט איבער דעם; ווייל א שעה קומט אָן, אין
in on kumt sha'á a vail dem iber nisht zich vundert
in on comes hour an because that over not self wonder

וועלכער אלע, וואס זענען אין די קברים, וועלן הערן זיין קול ,
kol zain heren velen kvorem di in zenen vos ale velcher
voice his hear will graves the in are who all which

29 And will come out, the ones having practiced HaTov to a Techiyas HaMesim of Chayyim *(Life)*, the ones having practiced HaRah to a Techiyas HaMesim of Mishpat *(Judgment)*.

כט און וועלן ארויסקומען; די , וואס האבן געטאן (מעשים) טובים,
tovim ma'a'sim geton hoben vos di aroiskumen velen un
good deeds done have who the come out will and

צו דער אויפשטייאונג פון לעבן; אבער די , וואס האבן געטאן
geton hoben vos di ober leben fun oifshteiung der tsu
done have who the however life of resurrection the to

(מעשים) רעים, צו דער אויפשטייאונג פון משפט .
mishpot fun oifshteiung der tsu reim ma'a'sim
judgment of resurrection the to evil deeds

30 I am not able to do from myself anything. As I hear I judge, and mine is mishpat tzedek, because I do not seek my own ratzon *(will)* but the ratzon *(will)* of the One having sent me.

ל איך קען פון מיר אליין גארנישט טאן; ווי איך הער, אזוי משפט
mishpot azoi her ich vi ton gornisht alein mir fun ken ich
judge so hear I as do nothing myself me of can I

איך; און מיין משפט איז גערעכט, ווייל איך זוך נישט מיין
main nisht zuch ich vail gerecht iz mishpot main un ich
my not seek I because right is judgment my and I

ווילן, נאר דעם רצון פון דעם פאטער, וואס האט מיך געשיקט.
geshikt mich hot vos foter dem fun ratson dem nor viln
send me did who Father the one of will the but will

31 If I give solemn edut *(testimony)* about myself, the edut of mine is not ne'emanah *(reliable)*.

לא אויב איך זאג עדות וועגן מיר אליין, איז מיין עדות זאגן
zogen eides main iz alein mir vegen eides zog ich oib
say witness my is alone me about witness tell I if

נישט אמת.
emes nisht
truth not

32 There is Another giving solemn edut about me, however, and I have da'as that the edut He testifies about me is ne'emanah *(reliable)*.

לב אן אנדערער איז עס, וואס זאגט עדות וועגן מיר; און איך ווייס ,
veis ich un mir vegen eides zogt vos es iz anderer an
know I and me about witness says who it is another an

אז ווארהאפטיק איז דאס עדות זאגן , וואס ער זאגט וועגן מיר.
mir vegen zogt er vos zogen eides dos iz varhaftik az
me about says he what say witness the is truthful that

33 You [pl.] have sent to Yochanan and he has given solemn edut *(testimony)* to HaEmes *(the Truth)*.

לג איר האט געשיקט צו יוחנן , און ער האט עדות געזאגט
gezogt eides hot er un Yochanan tsu geshikt hot ir
said witness has he and Yochanan to send did you

אויף דעם אמת.
emes dem oif
truth the about

34 Not that I accept edut from Bnei Adam, but I say these things that you may come to Yeshu'at Eloheinu.

לד איך אבער נעם נישט אן דאס עדות זאגן פון א מענטשן, נאר
nor mentshn a fun zogen eides dos an nisht nem ober ich
but man a of say witness the an not take however I

דאס זאג איך, כדי איר זאלט געראטעוועט ווערן.
veren geratevet zolt ir k'de ich zog dos
to be saved shall you so that I tell this

35 He was a menorah burning and shining and you chose to exult for a time in his Ohr *(Light)*;

לה ער איז געווען דאס ברענענדיקע און שיינענדיקע ליכט; און איר
ir un licht sheinendike un brenendike dos geven iz er
you and light shining and burning the was is he

האט זיך געוואלט משמח זיין לפי-שעה אין זיין ליכט.
licht zain in lfi-sha'á zain mesameyech gevolt zich hot
light his in for a while his joyful want self has

36 but l have edut *(testimony)* greater than Yochanan's. For the ma'asim *(works)* which HaAv has given to me that I should accomplish, these ma'asim which I do give solemn edut *(testimony)* about me, that HaAv has sent me.

לו איך אבער האב דאס עדות זאגן , וואס איז גרעסער ווי
vi greser iz vos zogen eides dos hob ober ich
than greater is which say witness this have however I

יוחננס ; ווארום די מעשים , וואס דער פאטער האט מיר
mir hot foter der vos ma'a'sim di vorem iuchnns
me had Father the which deeds the because Yochanan's

געגעבן, כדי איך זאל זיי פארענדיקן, די זעלביקע מעשים ,
ma'a'sim zelbike di farendikn zei zol ich k'de gegeben
deeds same these complete them shall I so that given

וואס איך טו, זאגן עדות וועגן מיר, אז דער פאטער האט מיך
mich hot foter der az mir vegen eides zogen ah ich vos
me has Father the that me about witness say do I which

געשיקט.
geshikt
sent

37 And HaAv who sent me has Himself given solemn edut *(testimony)* about me. You have neither heard His kol *(voice)* nor the mareh of Hashem have you seen,

לז און דער פאטער, וואס האט מיך געשיקט, האט עדות געזאגט
gezogt eides hot geshikt mich hot vos foter der un
said witness did sent me has who Father the and

וועגן מיר. נישט האט איר, ווען עס איז, געהערט זיין קול , נישט
nisht kol zain gehert iz es ven ir hot nisht mir vegen
not voice his heard is it when you did not me about

האט איר זיין געזען געשטאלט.
geshtalt gezen zain ir hot
form see his you did

38 and the dvar Hashem you do not have abiding and dwelling in you, because you have no bitachon *(trust)*, no emunah *(faith)* in the one whom Hashem has sent.

לח און זיין ווארט האט איר נישט וואוינען אין אייך, ווייל איר
ir vail aich in voinen nisht ir hot vort zain un
you because you in living not you have word his and

גלויבט נישט אין דעם דאזיקן, וועמען ער האט געשיקט.
geshikt hot er vemen dozikn dem in nisht gloibt
send did he whom this the in not believes

39 You search the Kitvei Hakodesh because you think in them you have Chayyei Olam. And those are the ones giving solemn edut about me.

לט איר פארשט (דאך) אין די כתבי (הקודש), ווייל איר
ir vail Hakoidesh Kitvei di in doch forsht ir
you because the Holy scriptures the in yet search you

מיינט, אז אין זיי האט איר אייביק לעבן; און זיי זענען עס, וואס
vos es zenen zei un leben eibik ir hot zei in az meint
who it are they and life eternal you have they in that think

זאגן עדות וועגן מיר.
mir vegen eides zogen
Me about witness say

40 And you do not want to come to me that you may have Chayyim.

מ און איר ווילט נישט קומען צו מיר, כדי איר זאלט האבן לעבן.
leben hoben zolt ir k'de mir tsu kumen nisht vilt ir un
life have shall you so that me to to come not want you and

41 I do not accept kavod *(glory)* from Bnei Adam.

מא כבוד פון מענטשן נעם איך נישט אָן.
on nisht ich nem mentshn fun koved
on not I take men of honor

42 But I have had da'as of you, that the ahavas Hashem *(the love of G-d)* you do not have in yourselves.

מב נאר איך קען אייך, אז איר האט נישט די ליבע פון ה׳ אין
in Hashem fun libe di nisht hot ir az aich ken ich nor
in Hashem of love the not has you that you know I but

זיך .
zich
self, you

43 I have come b'Shem Avi and you do not accept me. If another comes in his own name, him you will accept.

מג איך בין געקומען אין דעם נאמען פון מיין פאטער, און איר נעמט
nemt ir un foter main fun nomen dem in gekumen bin ich
receive you and Father my of Name the in come am I

מיך נישט אויף; ווען אן אנדערער וועט קומען אין זיין אייגענעם
eigenem zain in kumen vet anderer an ven oif nisht mich
own his in to come will another an when on not me

נאמען, וועט איר אים יא אויפנעמען.
oifnemen yo im ir vet nomen
receive yes him you will Name

44 How are you able to have emunah, when you receive kavod from one another, and the kavod from the only Elohim HaEchad you do not seek?

מד וויאזוי קענט איר גלויבן , איר, וואס נעמט אָן כבוד איינער
einer koved on nemt vos ir gloiben ir kent vi azoi
one honor on take who you believe you can how

פונם אנדערן, און דעם כבוד , וואס קומט פון דעם איינציקן
eintsikn dem fun kumt vos koved dem un andern funem
only the of comes which honor the and other from the

ה׳ , זוכט איר נישט?
nisht ir zucht Hashem
not you seek Hashem

45 Do not think that I will accuse you before HaAv; however, there is one accusing you: Moshe, in whom you have set your tikvah.

מה מיינט נישט אז איך וועל אייך מקטרג זיין ביי דעם פאטער;
foter dem bai zain mktrg aich vel ich az nisht meint
Father the to be accuse you will I that not think

אייער מקטרג איז משה , אויף וועמען איר האט געהאפט.
gehaft hot ir vemen oif Moshe iz mktrg eier
hope did you whom on Moses is accuser your

46 For if you were having emunah in Moshe, you would have had emunah in me, for he himself wrote concerning me.

מו ווייל וואלט איר געגלויבט משהן , וואלט איר אויך מיר געגלויבט,
gegloibt mir oich ir volt Moshen gegloibt ir volt vail
believed me also you would Moses believed you would because

ווארום ער האט געשריבן וועגן מיר.
mir vegen geshriben hot er vorem
me about written has he because

47 But if in the Kitvei Hakodesh of that one you lack emunah, how will you have emunah in my dvar?

מז אויב אבער איר גלויבט נישט זיינע שריפטן , וויאזוי זשע וועט
vet zhe vi azoi shriftn zaine nisht gloibt ir ober oib
will then how scriptures his not believe you however if

איר גלויבן מיינע רייד ? (דברים יח , טו.)
ah yod chet Devarim reid maine gloiben ir
15 18 Deuteronomy words my believe you

6 After these things, Rebbe, Melech HaMoshiach departed beyond Lake Kinneret *(Lake Tiberias).*

ו נאך דעם איז יהושע / ישוע* אוועק אויף דער אנדערער
anderer der oif avek Yeshua Yehoshua iz dem noch*
another the on went away Yeshua Yehoshua is that after

*זייט פון דעם ים פון גליל— ים כנרת (טבריה).
*Tiberias Kinneret yam Galil fun yam dem fun *zait*
Tiberias Kinneret sea Galil of sea the of side

2 And a riezige *(sizable)* multitude was following him, because they were seeing the otot *(miraculous signs)* which he was doing on the cholim *(the ones being ill).*

ב און א גרויסער המון מענטשן האט אים נאכגעפאלגט, ווייל
vail nochgefolgt im hot mentshn hamon groiser a un
because followed him has people crowd great a and

זיי האבן געזען די נסים, וואס ער האט געטאן מיט די קראנקע.
kranken di mit geton hot er vos nsim di gezen hoben zei
sick the with done had he which signs the seen have they

3 And Rebbe, Melech HaMoshiach went up to the mountain, and there he was sitting with his talmidim.

ג און יהושע / ישוע* איז ארויפגעגאנגען אויף דעם בארג , און
un barg dem oif aroifgegangen iz Yeshua Yehoshua un*
and mountain the on went up is Yeshua Yehoshua and

האט זיך דארט אנידערגעזעצט צוזאמען מיט זיינע תלמידים.
talmidim zaine mit tsuzamen anidergezetst dort zich hot
disciples his with together sit down there self has

4 Pesach was near at hand, the Chag *(Jewish Feast).*

ד און עס איז געווען נאענט צום יידישן יום טוב פסח .
Pesach tov yom Yiddishn tsum nent geven iz es un
Pesach Tov Yom of Jewish to the near was is it and

5 Therefore, having lifted up his eyes, Rebbe, Melech HaMoshiach saw that a great multitude is coming to him, and he says to Philippos, From where may we buy lechem that these ones may eat?

ה און ווי יהושע / ישוע* האט אויפגעהויבן די אויגן און געזען,
gezen un oigen di oifgehoiben hot Yeshua Yehoshua vi un*
saw and eyes the lift up did Yeshua Yehoshua as and

אז א גרויסער המון מענטשן קומט צו אים, זאגט ער צו פיליפוסן:
Filiposn tsu er zogt im tsu kumt mentshn hamon groiser a az
Philipos to he says him to comes people crowd great a that

פונוואנען זאלן מיר קויפן ברויט, כדי זיי זאלן האבן צו
tsu hoben zoln zei k'de broit koifen mir zoln funvanen
to have should they so that bread buy we should from where

עסן ?
esen
to eat

6 But he was saying this to test Philippos, for he himself knew what he was about to do.

ו דאס דאזיקע האט ער געזאגט, אויספרואוונדיק אים; ווארום ער
er vorem im oispruvendik gezogt er hot dozike dos
he because him testing say he did these the

אליין האט געוואוסט, וואס ער וועט טאן.
ton vet er vos gevust hot alein
do will he what know did himself

7 In reply, Philippos said, Two hundred denarii worth of lechem would not be enough that each one may take a little okhel.

ז פיליפוס האט אים געענטפערט: צוויי הונדערט דינרים ברויט וועט
vet broit dinrim hundert tsvei geentfert im hot Filipos
will bread denarii hundred two answer him did Philip

פאר זיי נישט גענוגן , אז יעדער איינער זאל בלויז נעמען א
a nemen bloiz zol einer yeder az genign nisht zei far
a take only shall one every that be enough not they for

שטיקל .
shtikl
small piece

8 One of his talmidim, Andrew, ach of Shim'on Kefa, says to him,

ח זאגט צו אים איינער פון זיינע תלמידים, אנדריי דער ברודער פון
fun bruder der Andrey talmidim zaine fun einer im tsu zogt
of brother the Andrei disciples his of one him to says

שמעון פעטרוס:
Petros Shim'on
Petros Shim'on

9 There is a na'ar *(lad)* here who has five barley loaves and two dagim *(fish)*, but what are these for so many?

ט עס איז דא דא א יינגל , וואס האט פינף גערשטן ברויט און צוויי
tsvei un broit gershtn finf hot vos yingel a do do iz es
two and breads barley five has who boy a here here is it

פישלעך; נאר וואס איז דאס פאר אזויפיל (לייט)?
lait azoifil far dos iz vos nor fishlech
people so many for that is who but little fish

10 Rebbe, Melech HaMoshiach said, Instruct the anashim *(men)* to recline. Now there was much grass in the area. Therefore the anashim reclined, their number being about chameshet alafim.

י׳ האט יהושע / ישוע* געזאגט: מאכט די מענטשן זיך
zich mentshn di macht gezogt Yeshua Yehoshua hot*
self people the make say Yeshua Yehoshua has

אנידערזעצן. און אויף דעם ארט איז געווען א סך גראז. די מענער
mener di graz sach a geven iz ort dem oif un aniderzetsen
men the grass many a was is place that on and sit down

האבן זיך דעריבער אנידערגעזעצט, אין צאל אן ערך פינף
finf erech an tsol in anidergezetst deriber zich hoben
five about an number in sit down therefore self have

טויזנט .
toizent
thousand

11 Therefore, Rebbe, Melech HaMoshiach took the loaves and, having made the bracha, distributed to the ones bimesibba *(reclining)*; likewise also he distributed of the dagim *(fish)* as much as they were wanting.

יא׳ דאן האט יהושע / ישוע* גענומען די ברויטן, האט געמאכט א
a gemacht hot broitn di genumen Yeshua Yehoshua hot dan*
a make did breads the take Yeshua Yehoshua did then

ברכה און זיי צעטיילט צו די , וואס האבן זיך אנידערגעזעצט;
anidergezetst zich hoben vos di tsu tseteilt zei un broche
sit down self have who the to divide them and blessing

דעסגלייכן אויך פון די פישלעך, וויפל זיי האבן געוואלט.
gevolt hoben zei vifl fishlech di fun oich desglaichen
want did they as many as little fish the of also likewise

12 Now when they were filled, he tells his talmidim, Gather the shirayim *(Rebbe's leftovers)*, that nothing may be lost.

יב׳ און ווען זיי זענען זאט געווארן, זאגט ער צו זיינע תלמידים:
talmidim zaine tsu er zogt gevoren zat zenen zei ven un
disciples his to he says become sated are they when and

נעמט צונויף די איבערגעבליבענע ברעקלעך , כדי עס זאל
zol es k'de breklech ibergeblibene di tsunoif nemt
shall it so that broken pieces left over the together take

גארנישט פארלוירן ווערן .
veren farloiren gornisht
become lost nothing

13 Therefore, what they gathered from the five barley loaves filled Sheneym Asar *(Twelve)* baskets of shirayim left over by the ones having eaten.

יג׳ אזוי האבן זיי צונויפגעזאמלט און אנגעפילט צוועלף קערב
kerb tsvelf ongefilt un tsunoifgezamlt zei hoben azoi
baskets twelve filled and gather together they did so

פון די ברעקלעך פון די פינף גערשטנברויטן, וואס זענען
zenen vos gershtnbroitn finf di fun breklech di fun
did which barley breads five the of broken pieces the of

איבערגעבליבן צו די , וואס האבן געגעסן.
gegesen hoben vos di tsu ibergebliben
eaten had who those to left over

14 Therefore, the anashim, having seen what ot *(miraculous sign)* he did, were saying, This one is beemes the Navi, Hu HaBah, the one coming into the Olam Hazeh.

יד ווען דעריבער די מענטשן האבן געזען דאס נס , וואס ער האט
hot er vos ns dos gezen hoben mentshn di deriber ven
had he which sign this see did people the therefore when

געטאן, האבן זיי געזאגט: דאס איז באמת דער נביא , וועלכער
velcher novi der be'emes iz dos gezogt zei hoben geton
who prophet the in truth is this say they did done

דארף קומען אין דער וועלט אריין.
arain velt der in kumen dorf
into world the in to come must

15 Therefore, Yehoshua, having had da'as that they are about to come and to seize him that they might make him king by force, departed alone again to the mountain, withdrawing by himself.

טו דעריבער ווי יהושע / ישוע* האט זיך דערוואוסט, אז זיי
zei az dervust zich hot Yeshua Yehoshua vi deriber*
they that find out self has Yeshua Yehoshua as therefore

ווילן קומען און אים כאפן , כדי אים צו מאכן פאר א קעניג,
kenig a far machen tsu im k'de chapen im un kumen viln
king a for make to him so that restrain him and to come want

האט ער זיך ווידער צוריקגעצויגן אויף דעם בארג ארויף
aroif barg dem oif tsurikgetsoign vider zich er hot
top mountain the on withdraw again himself he did

איינער אליין.
alein einer
alone all

16 And as erev came, his talmidim went down to the sea.

טז און ווען עס איז געווארן אוונט , זענען זיינע תלמידים
talmidim zaine zenen ovent gevoren iz es ven un
disciples his did evening become is it when and

אראפגעאנגען צום ים ;
yam tsum aropgegangen
sea to the go down

17 And having embarked into a sirah, they were going across the sea to K'far-Nachum. And choshech already had come and Yehoshua had not yet come to them.

יז און זענען איינגעשטיגן אין א שיפל און אריבערגעפארן אויף דער
der oif aribergeforen un shifel a in aingeshtigen zenen un
the on cross over and boat a in step in are and

אנדערער *זייט ים קיין כפר-נחום . און עס איז שוין געווען
*geven shoin iz es un K'far-Nachum kein yam *zait anderer*
was already is it and K'far-Nachum to sea side another

פינסטער, און יהושע / ישוע* איז נאך נישט געהאט געקומען צו
tsu gekumen gehat nisht noch iz Yeshua Yehoshua un finster*
to come had not yet is Yeshua Yehoshua and dark

זיי .
zei
them

18 And the sea, as a great wind blew, was becoming aroused.

יח און דער ים האט זיך אויפגעהויבן, ווייל עס האט געבלאזן א
a geblozen hot es vail oifgehoiben zich hot yam der un
a blown has it because lift up self has sea the and

שטארקערווינט.
vint shtarker
wind stronger

19 Therefore, having rowed about esrim v'chamash or sheloshim stadia, they see Rebbe, Melech HaMoshiach walking on the sea and coming near the sirah, and they were gefeirlich *(horribly)* frightened.

יט און ווען זיי האבן געהאט גערודערט אן ערך פינף און צוואנציק
tsvantsik un finf erech an gerudert gehat hoben zei ven un
twenty and five about an rowed had have they when and

אדער דרייסיק סטאדיען, האבן זיי געזען יהושען / ישוען*
Yeshuan Yehoshuan gezen zei hoben stadien dreisik oder*
Yeshua Yehoshua seen they have stadia thirty or

ארומגיין אויפן ים , און זיך דערנענטערן צום שיפל; און זיי
zei un shifel tsum dernentern zich un yam oifen arumgein
they and boat to the got closer self and sea on the walking

האבן מורא געהאט.
gehat moire hoben
had fear have

20 But he says to them, Ani Hu. Do not be afraid.

כ ער אבער האט צו זיי געזאגט: איך בין עס; האט נישט קיין
kein nisht hot es bin ich gezogt zei tsu hot ober er
any not have He am I said them to has however he

מורא!
moire
fear

21 Therefore, the talmidim were willing to receive him into the sirah. And immediately the sirah came to the shore to which they were going.

כא און זיי האבן געוואלט אים נעמען אין שיפל אריין, און
un arain shifel in nemen im gevolt hoben zei un
and into boat in take him wanted have they and

גלייך איז דאס שיפל געקומען צום לאנד, וואוהין זיי זענען
zenen zei vuahin land tsum gekumen shifel dos iz glaich
are they where land to the come boat this is immediately

געפארן .
geforen
traveling

22 On the next day the multitude that had stayed on the other side of Lake Kinneret saw that there had been only one sirah with which to cross the sea. They knew that Yehoshua had not embarked with his talmidim in that sirah, but that his talmidim had departed by themselves.

כב צומארגנס האט דער המון מענטשן, וואס איז געשטאנען
geshtanen iz vos mentshn hamon der hot tsumorgens
standing is who people crowd the did the next morning

אויף יענער *זייט ים , געזען, אז עס איז דארט נישט געווען
*geven nisht dort iz es az gezen yam *zait yener oif*
was not there is it that see sea side the other on

קיין אנדער שיפל אחוץ איינס, און אז יהושע / ישוע* איז
iz Yeshua Yehoshua az un eins achuts shifel ander kein*
is Yeshua Yehoshua that and one except boat other any

נישט איינגעשטיגן מיט זיינע תלמידים אין דעם שיפל, נאר זיינע
zaine nor shifel dem in talmidim zaine mit aingeshtigen nisht
his rather boat the in disciples his with step in not

תלמידים אליין זענען אוועקגעפארן;
avekgeforen zenen alein talmidim
travel away did alone disciples

23 Then some sirot *(boats)* came ashore from Tiberias and landed near the area where they ate the lechem after Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu had made the bracha.

כג עס זענען אבער אנגעקומען שיפלעך פון טבריה נאענט
nent Tiberias fun shifelech ongekumen ober zenen es
near Tiberias from boats come however did there

צום ארט , וואו זיי האבן געגעסן דאס ברויט, נאך דעם ווי
vi dem noch broit dos gegesen hoben zei vu ort tsum
as the after bread the eat did they where place of to the

דער האר האט געמאכט א ברכה .
broche a gemacht hot har der
blessing a made had L-rd the

24 Therefore, when the multitude saw Rebbe, Melech HaMoshiach is not there, nor his talmidim, they embarked into the sirot and came to K'far-Nachum, seeking Yehoshua.

כד ווען דעריבער דער המון מענטשן האט געזען, אז
az gezen hot mentshn hamon der deriber ven
that see did people crowd the therefore when

יהושע / ישוע* איז דארטן נישטא, נישט די תלמידים זיינע,
zaine talmidim di nisht nishto dorten iz Yeshua Yehoshua*
his disciples the not not there is Yeshua Yehoshua

זענען זיי איינגעשטיגן אין די שיפלעך, און זענען געקומען קיין
kein gekumen zenen un shifelech di in aingeshtigen zei zenen
to come did and boats the in step in they did

כפר-נחום , און האבן געזוכט יהושען / ישוען* .
Yeshuan Yehoshuan gezucht hoben un K'far-Nachum*
Yeshua Yehoshua were looking for did and K'far-Nachum

25 And having found him across the sea, they said to him, Rebbe, when did you come here?

כה און געפינענדיק אים אויף דער אנדערער *זייט ים , האבן זיי
*zei hoben yam *zait anderer der oif im gefinendik un*
they did sea side another the on him finding and

געזאגט צו אים: רבי , ווען ביסטו דא אהער געקומען?
gekumen aher do bistu ven Rebbe im tsu gezogt
come here here did you when Rebbe him to say

26 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said, Omein, omein, I say to you, you are seeking me not because you saw otot *(miraculous signs)*, but because you ate of the loaves and were glutted.

כו האט יהושע / ישוע* זיי געענטפערט און געזאגט: באמת ,
be'emes gezogt un geentfert zei Yeshua Yehoshua hot*
in truth said and answered them Yeshua Yehoshua has

באמת זאג איך אייך: איר זוכט מיך , נישט ווייל איר האט געזען
gezen hot ir vail nisht mich zucht ir aich ich zog be'emes
see did you because not me seek you you I tell in truth

נסים נאר ווייל איר האט געגעסן פון די ברויטן און זענט
zent un broitn di fun gegesen hot ir vail nor nsim
you were and breads the of eaten had you because but signs

זאט געווארן.
gevoren zat
become sated

27 Do not work for the okhel that is perishing, but for the okhel remaining to Chayyei Olam, which the Bar Enosh will give to you, for Elohim HaAv has set His chotam *(seal)* on this one.

כז ארבעט נישט פאר דער שפייז, וואס ווערט פארדארבן, נאר
nor fardarbn vert vos shpaiz der far nisht arbet
but destroyed become which food the for not work
פאר דער שפייז, וואס בלייבט צום אייביקן לעבן, וואס דער בר
Bar der vos leben eibikn tsum blaibt vos shpaiz der far
Son the which life eternal to the remains which food the for
אנש וועט אייך געבן; ווארום אויף אים האט ג-ט דער פאטער
foter der Hashem hot im oif vorem geben aich vet Enosh
Father the G-d did him on because give you will of Man
געלייגט זיין חותם.
chutm zain geleigt
seal his place

28 Therefore, they said to Rebbe, Melech HaMoshiach, What may we do that we may work the pe'ulot Hashem?

כח האבן זיי געזאגט צו אים: וואס זאלן מיר טאן, כדי מיר
mir k'de ton mir zoln vos im tsu gezogt zei hoben
we so that do we should what him to say they did
זאלן עוסק זיין אין די מעשים פון ה׳ ?
Hashem fun ma'a'sim di in zain eusk zoln
Hashem of deeds the in be devote should

29 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, This is the mitzvah of Hashem, that you may believe in Rebbe, Melech HaMoshiach whom Hashem has sent.

כט האט יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאגט צו זיי : דאס
dos zei tsu gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua hot*
the them to said and answered Yeshua Yehoshua did
דאזיקע איז דאס ווערק פון ה׳ , אז איר זאלט גלויבן אין אים,
im in gloiben zolt ir az Hashem fun verk dos iz dozike
him in believe shall you that Hashem of work the is these
וועמען ער האט געשיקט.
geshikt hot er vemen
sent has he whom

30 They said, therefore, to him, What ot *(sign)* then do you perform that we may see and may have emunah in you? What work do you do?

ל האבן זיי געזאגט צו אים: וואס פאר א נס טוסטו דען, אז
az den tustu ns a far vos im tsu gezogt zei hoben
that then do you do sign a for what him to say they did
מיר זאלן זען און דיר גלויבן ? וואס טוסטו ?
tustu vos gloiben dir un zen zoln mir
do you do what believe you and see should we

31 Avoteinu ate the manna in the wilderness, as it has been written, LECHEM from SHOMAYIM he gave them to eat.

לא אונדזערע עלטערן האבן געגעסן מן אין דער מדבר , אזוויוי
azoivi midbar der in mn gegesen hoben elteren undzere
just as wilderness the in manna eat did parents our
עס שטייט געשריבן: ברויט פונם הימל האט ער זיי געגעבן
gegeben zei er hot himel funem broit geshriben shteit es
give them he did heaven from the bread written stands it
צו עסן.
esen tsu
to eat to

[32] Therefore, Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Omein, omein, I say to you, it was not Moshe who has given you the lechem out of Shomayim, but HaAv of me gives you the lechem ha'amitti *(the true bread)* out of Shomayim.

[לב] האט יהושע / ישוע* צו זיי געזאגט: באמת, באמת זאג איך
ich zog be'emes be'emes gezogt zei tsu Yeshua Yehoshua hot*
I tell in truth in truth say them to Yeshua Yehoshua did

איך: נישט משה האט אייך געגעבן דאס ברויט פונם הימל;
himel funem broit dos gegeben aich hot Moshe nisht aich
heaven from the bread this give you did Moses not you

נאר דער פאטער מיינער גיט אייך דאס אמתע ברויט פונם
funem broit emese dos aich git meiner foter der nor
from the bread true this you gives mine Father the but

הימל.
himel
heaven

[33] For the lechem of Hashem is that which comes down out of Shomayim and giving Chayyim *(Life)* to HaOlam.

[לג] ווארום דאס ברויט פון ה׳ איז ער, וואס קומט אראפ פונם
funem arop kumt vos er iz Hashem fun broit dos vorem
from the down comes who he is Hashem of bread this because

הימל און גיט לעבן צו דער וועלט.
velt der tsu leben git un himel
world the to life gives and heaven

[34] Therefore, they said to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, always give us this lechem.

[35] Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Ani Hu the lechem haChayyim; the one coming to me never hungers, and the one with emunah in me will never thirst again.

[לד] האבן זיי דעריבער געזאגט צו אים: האר, גיב אונדז תמיד דאס
dos tomed undz gib har im tsu gezogt deriber zei hoben
the always us give L-rd him to said therefore they did

דאזיקע ברויט. [לה] האט יהושע / ישוע* צו זיי געזאגט: איך בין
bin ich gezogt zei tsu Yeshua Yehoshua hot broit dozike*
am I say them to Yeshua Yehoshua did bread these

דאס ברויט פון לעבן; דער, וואס קומט צו מיר, וועט קיינמאל
keinmol vet mir tsu kumt vos der leben fun broit dos
never will me to comes who the one life of bread the

נישט הונגערן, און דער, וואס גלויבט אין מיר, וועט קיינמאל
keinmol vet mir in gloibt vos der un hungeren nisht
never will me in believes who the one and hunger not

נישט דורשטן.
durshten nisht
thirst not

[36] But I said to you that you have seen me and yet you do not have bitachon, you lack emunah.

[לו] איך האב אייך אבער געזאגט, אז איר האט מיך געזען און דאך
doch un gezen mich hot ir az gezogt ober aich hob ich
yet and seen me have you that say however you did I

גלויבט איר נישט.
nisht ir gloibt
not you believe

37 All which HaAv gives to me will come to me, and the one coming to me I will never turn away.

לז אלץ, וואס דער פאטער גיט מיר, וועט קומען צו מיר;
alts vos der foter git mir vet kumen tsu mir
all which the Father gives me will to come to me

און דעם , וואס קומט צו מיר, וועל איך בשום אופן נישט
un dem vos kumt tsu mir vel ich beshum oifen nisht
and that one who comes to me will I never way not

ארויסווארפן אינדרויסן.
aroisvarfen indroisen
cast out outside

38 For I have come down from Shomayim not that I may do my ratzon, but the ratzon of the One having sent me.

לח ווייל איך בין אראפגעקומען פון הימל , נישט כדי איך זאל
vail ich bin arapgekumen fun himel nisht k'de ich zol
because I did come down from heaven not so that I shall

טאן מיין ווילן, נאר דעם רצון פון אים, וואס האט מיך געשיקט.
ton main viln nor dem ratson fun im vos hot mich geshikt
do my will but the will of him who had me sent

39 Now this is the ratzon of the One Who sent me, that I should lose nothing of all which He has given me, but I will raise him up on the Yom HaAcharon *(Last Day)*.

לט און דאס דאזיקע איז דער רצון פון אים, וואס האט מיך געשיקט,
un dos dozike iz der ratson fun im vos hot mich geshikt
and the these is the will of him who has me sent

אז פון אלעם, וואס ער האט מיר געגעבן , זאל איך גארנישט
az fun alem vos er hot mir gegeben zol ich gornisht
that of all who he has me given shall I nothing

פארלירן, נאר איך זאל עס אויפשטעלן אין דעם לעצטן טאג.
farliren nor ich zol es oifshtelen in dem letstn tog
to lose but I shall it raise up in the last one day

40 For this is the ratzon of Avi: that everyone seeing the Ben and believing in him may have Chayyei Olam, and on Yom HaAcharon I will raise him up.

מ ווארום דאס דאזיקע איז מיין פאטערס רצון , אז יעדער איינער,
vorem dos dozike iz main foters ratson az yeder einer
because the these is my Father's will that every one

וואס זעט דעם זון און גלויבט אין אים, זאל האבן אייביק לעבן;
vos zet dem zun un gloibt in im zol hoben eibik leben
who see the Son and believes in Him shall have eternal life

און איך וועל אים אויפשטעלן אין דעם לעצטן טאג.
un ich vel im oifshtelen in dem letstn tog
and I will him raise up in the last day

41 Therefore, those of Yehudah were murmuring about Rebbe, Melech HaMoshiach, because he said, Ani Hu the lechem having come down out of Shomayim.

מא די יידן האבן דעריבער געמורמלט קעגן אים, ווייל
di Yidn hoben deriber gemurmlt kegen im vail
the Judaeans did therefore murmur against him because

ער האט געזאגט: איך בין דאס ברויט, וואס איז אראפגעקומען
er hot gezogt ich bin dos broit vos iz arapgekumen
he has said I am the bread which is come down

פונם הימל .
funem himel
from the heaven

[42] And they were saying, Is this man not Yehoshua Ben Yosef, and do we not know his Av and his Em? Now how does he say, Out of Shomayim I have come down.

מב און זיי האבן געזאגט; צי איז דען דער דאזיקער נישט
nisht doziker der den iz tsi gezogt hoben zei un
not this one the then is said have they and

יהושע / ישוע* בן יוסף, וועמעס פאטער און מוטער מיר
mir muter un foter vemes Yosef ben Yeshua Yehoshua*
we mother and Father whose Yosef son of Yeshua Yehoshua

קענען? וויאזוי זאגט ער דאס איצט: איך בין אראפגעקומען פון
fun arapgekumen bin ich itst dos er zogt vi azoi kenen
from come down am I now this he says how know

הימל ?
himel
heaven

[43] Rebbe, Melech HaMoshiach answered and said to them, Do not grumble among yourselves.

מג האט יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאגט צו זיי :
zei tsu gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua hot*
them to said and answer Yeshua Yehoshua did

מורמלט נישט צווישן זיך .
zich tsvishen nisht murmlt
yourselves among not murmur

[44] No one is able to come to me unless HaAv Who sent me should draw him, and I will raise him up on the Yom HaAcharon.

מד קיינער קען נישט קומען צו מיר, אויב דער פאטער, וואס האט
hot vos foter der oib mir tsu kumen nisht ken keiner
has who Father the if me to to come not can no one

מיך געשיקט, ציט אים נישט; און איך וועל אים אויפשטעלן אין
in oifshtelen im vel ich un nisht im tsit geshikt mich
in raise up him will I and not him draws sent me

דעם לעצטן טאג.
tog letstn dem
day last one the

[45] It has been written in the Nevi'im, V'CHOL they LIMUDI HASHEM *(They shall all be taught of G-d)*. Everyone having heard from HaAv and having learned comes to me.

מה עס שטייט געשריבן אין די נביאים : און אלע וועלן זיין געלערנט
gelernt zain velen ale un neviim di in geshriben shteit es
taught be will all and prophets the in written stands it

פון ה׳ . יעדער איינער, וואס האט געהערט פון דעם פאטער און
un foter dem fun gehert hot vos einer yeder Hashem fun
and Father the of heard has who one every Hashem of

האט געלערנט, קומט צו מיר.
mir tsu kumt gelernt hot
me to comes learn did

[46] Not that anyone has seen HaAv except the one being sent from Hashem; this one has seen HaAv.

מו נישט אז עמיצער האט געזען דעם פאטער, אחוץ דער , וואס
vos der achuts foter dem gezen hot emitser az nisht
who the one except Father the seen has anyone that not

איז פון ה׳ ; דער דאזיקער האט געזען דעם פאטער.
foter dem gezen hot doziker der Hashem fun iz
Father the see did this one the Hashem from is

47 Omein, omein, I say to you, the one having emunah has Chayyei Olam.

מז באמת , באמת זאג איך אייך: דער מאמין האט אייביק
eibik hot maimen der aich ich zog be'emes be'emes
eternal has one who believes the you I say in truth in truth

לעבן.
leben
life

48 Ani Hu the lechem haChayyim.

מח איך בין דאס ברויט פון לעבן.
leben fun broit dos bin ich
life of bread the am I

49 Your Avot ate in the wilderness the manna and died.

מט אייערע עלטערן האבן געגעסן מן אין דער מדבר , און
un midbar der in mn gegesen hoben elteren eiere
and wilderness the in manna eat did parents your

זענען געשטארבן.
geshtorben zenen
die did

50 This is the lechem coming down out of Shomayim, so that anyone may eat of it and not die.

נ דאס דאזיקע איז דאס ברויט, וואס קומט אראפ פון הימל , אז
az himel fun arop kumt vos broit dos iz dozike dos
that heaven from down comes which bread this is these the

ווער עס עסט דערפון, זאל נישט שטארבן.
shtarben nisht zol derfun est es ver
die not shall thereof eats it who

51 Ani hu the lechem haChai *(the living bread)* having come down out of Shomayim. If anyone eats of this lechem he will live l'olam v'ed. And, indeed, the lechem which I will give on behalf of the Chayyim *(life)* of HaOlam is the basar of me.

נא איך בין דאס לעבעדיקע ברויט, וואס איז אראפגעקומען פון
fun arapgekumen iz vos broit lebedike dos bin ich
from come down is which bread living this am I

הימל ; אויב עמיצער וועט עסן פון דעם דאזיקן ברויט, וועט ער
er vet broit dozikn dem fun esen vet emitser oib himel
he will bread this the of to eat will someone if heaven

לעבן ביז אויף אייביק; און דאס ברויט, וואס איך וועל געבן , איז
iz geben vel ich vos broit dos un eibik oif biz leben
is give will I that bread the and eternal on until live

מיין פלייש, פאר דעם לעבן פון דער וועלט.
velt der fun leben dem far fleish main
world the of life the for flesh My

52 Therefore, those of Yehudah were arguing with one another, saying, How is this man able to give us the basar of him to eat?

נב די יידן האבן זיך דעריבער געאמפערט איינער מיטן
miten einer geamfert deriber zich hoben Yidn di
with the one disputing therefore self have Judaeans the

אנדערן, און געזאגט: וויאזוי קען דער דאזיקער אונדז געבן זיין
zain geben undz doziker der ken vi azoi gezogt un andern
his give us this one the can how said and other

פלייש צו עסן ?
esen tsu fleish
to eat to flesh

53 Therefore, he said to them, Omein, omein, I say to you, unless you eat the basar of the Bar Enosh and drink his dahm, you do not have Chayyim *(Life)* in yourselves.

נג האט יהושע / ישוע* צו זיי געזאגט: באמת, באמת זאג איך
ich zog be'emes be'emes gezogt zei tsu Yeshua Yehoshua hot*
I tell in truth in truth say them to Yeshua Yehoshua did

אייך: אויב איר וועט נישט עסן דאס פלייש פון דעם בר אנש און
un Enosh Bar dem fun fleish dos esen nisht vet ir oib aich
and of Man Son the of flesh the to eat not will you if you

טרינקען זיין בלוט, האט איר נישט קיין לעבן אין זיך .
zich in leben kein nisht ir hot blut zain trinken
yourselves in life any not you have blood) his drink

54 The one feeding on my basar and drinking dahmi has Chayyei Olam and I will raise him up on the Yom HaAcharon.

נד ווער עס עסט מיין פלייש און טרינקט מיין בלוט , דער
der blut main trinkt un fleish main est es ver
that blood kaporah) my drinks and flesh My eats it who

האט אייביק לעבן; און איך וועל אים אויפשטעלן אין דעם לעצטן
letstn dem in oifshtelen im vel ich un leben eibik hot
last the in raise up him will I and life eternal has

טאג.
tog
day

55 For my basar is okhel emes *(true food)* and dahmi is shikuy emes *(true drink).*

נה ווארום מיין פלייש איז ווארהאפטיקע שפייז, און מיין בלוט איז
iz blut main un shpaiz varhaftike iz fleish main vorem
is blood my and food true is flesh my because

ווארהאפטיק געטראנק.
getrank varhaftik
drink true

56 The one feeding on my basar and drinking dahmi abides in, dwells in me and I in him.

נו דער , וואס עסט מיין פלייש און טרינקט מיין בלוט, בלייבט
blaibt blut main trinkt un fleish main est vos der
remains blood my drinks and flesh my eats who the one

אין מיר, און איך אין אים.
im in ich un mir in
him in I and me in

57 As HaAv HaChai sent me and I live because of HaAv, so also whoever is feeding on me even that one will live because of me.

נז ווי דער לעבעדיקער פאטער האט מיך געשיקט, און איך לעב
leb ich un geshikt mich hot foter lebediker der vi
live I and send me did Father living the as

דורך דעם פאטער, אזוי דער , וואס עסט מיך, וועט לעבן
leben vet mich est vos der azoi foter dem durch
live will me eats who the one so Father the through

דורך מיר.
mir durch
we through

58 This is the lechem out of Shomayim having come down, not as the Avot ate and died; the one feeding on this lechem will live l'olam v'ed.

נח דאס דאזיקע איז דאס ברויט, וואס איז אראפּגעקומען פון
fun arapgekumen iz vos broit dos iz dozike dos
from come down is which bread that is these the

הימל ; נישט ווי אייערע עלטערן האבן געגעסן, און זענען
zenen un gegesen hoben elteren eiere vi nisht himel
did and eaten have parents your as not heaven

געשטארבן; ווער עס עסט דאס דאזיקע ברויט, דער וועט לעבן
leben vet der broit dozike dos est es ver geshtorben
life will that bread these the eats it who die

אייביק.
eibik
eternal

59 These things he said in a shul while teaching in K'far-Nachum.

נט דאס האט ער געזאגט, בשעת ער האט געלערנט אין דער שול
shul der in gelernt hot er beshas gezogt er hot dos
synagogue the in teach did he while say he did this

אין כפר-נחום .
K'far-Nachum in
K'far-Nachum in

60 Therefore, many of Moshiach’s talmidim, having heard, said, Hard is this dvar torah. Who is able to hear it?

ס און א סך פון זיינע תלמידים האבן געזאגט, ווען זיי האבן
hoben zei ven gezogt hoben talmidim zaine fun sach a un
have they when said have disciples his of many a and

עס געהערט: דאס דאזיקע איז א הארב ווארט; ווער קען עס הערן?
heren es ken ver vort harb a iz dozike dos gehert es
hear it can who word severe a is these the heard it

61 And Rebbe, Melech HaMoshiach, having da'as in himself that his talmidim are grumbling about this, said to them, Does this cause a michshol for you?

סא וויסנדיק אבער אין זיך אליין, אז זיינע תלמידים האבן
hoben talmidim zaine az alein zich in ober visendik
did disciples his that alone self in however knowing

געמורמלט וועגן דעם, האט יהושע / ישוע* צו זיי געזאגט:
gezogt zei tsu Yeshua Yehoshua hot dem vegen gemurmlt*
say them to Yeshua Yehoshua did this about murmur

דאס דאזיקע מאכט אייך שטרויכלען?
shtroichlen aich macht dozike dos
stumble you make these the

62 What if you behold the Bar Enosh ascending where he was Bereshis?

סב און וואס וועט זיין , ווען איר וועט זען דעם בר אנש ארויפגיין,
aroifgein Enosh Bar dem zen vet ir ven zain vet vos un
going up of Man Son the see will you when be will what and

וואו ער איז פריער געווען?
geven frier iz er vu
was before is he where

63 The Ruach Hakodesh is that which is making alive, the basar does not profit anything. The devarim which I have spoken to you are as Ruach and they are as Chayyim *(Life)*.

סג דער גייסט איז עס, וואס מאכט לעבעדיק; דאס פלייש נוצט צו
tsu nutst fleish dos lebedik macht vos es iz gaist der
for is used flesh the alive makes who he is Spirit the

גארנישט; די ווערטער, וואס איך האב גערעדט צו אייך, זענען
zenen aich tsu geredt hob ich vos verter di gornisht
are you to spoken have I which words the nothing

גייסט, און זענען לעבן.
leben zenen un gaist
life are and Spirit

64 But there are of you some who do not have emunah. For from Bereshis, he had da'as of whom are the ones not having emunah and who is the one betraying him.

סד נאר צווישן אייך זענען פאראן אייניקע, וועלכע גלויבן נישט.
nisht gloiben velche einike faran zenen aich tsvishen nor
not believe who some there are you among but

ווארום יהושע / ישוע* האט געוואוסט פונם אנהויב אָן,
on onhoib funem gevust hot Yeshua Yehoshua vorem*
on beginning from the known has Yeshua Yehoshua because

ווער עס זענען די , וואס גלויבן נישט, און ווער עס איז, וואס וועט
vet vos iz es ver un nisht gloiben vos di zenen es ver
will who is it who and not believe who those are it who

אים פאררעטן.
farraten im
betray him

65 And he was saying, Because of this, I have told you that no one is able to come to me unless it has been bashert to him from HaAv.

66 From this time, many of his talmidim fell away and no longer followed him as talmidim.

סה און ער האט געזאגט: דערפאר האב איך אייך געזאגט: קיינער קען
ken keiner gezogt aich ich hob derfar gezogt hot er un
can anyone said you I have therefore say did he and

נישט קומען צו מיר, אויב עס איז אים נישט באשערט געווארן פון
fun gevoren bashert nisht im iz es oib mir tsu kumen nisht
of become destined not him is it unless me to to come not

מיין פאטער. סו פון דעמאלט אָן האבן א סך פון זיינע תלמידים
talmidim zaine fun sach a hoben on demolt fun foter main
disciples his of many a did on then of Father my

זיך צוריקגעצויגן , און זענען מיט אים מער נישט ארומגעגאנגען.
arumgegangen nisht mer im mit zenen un tsurikgetsoign zich
walk not more him with did and withdraw self

67 Therefore, he said to the Sheneym Asar, Surely you do not want to depart also?

סז יהושע / ישוע* האט דעריבער געזאגט צו די צוועלף: צי ווילט
vilt tsi tsvelf di tsu gezogt deriber hot Yeshua Yehoshua*
want twelve the to say therefore did Yeshua Yehoshua

איר אויך אוועקגיין?
avekgein oich ir
go away also you

68 In reply, Shim'on Kefa said to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, to whom will we go? You have the divrei haChayyei Olam.

סח האט שמעון פעטרוס אים געענטפערט: האר, צו וועמען זאלן
zoln vemen tsu har geentfert im Petros Shim'on hot
should whom to L-rd answer him Petros Shim'on did

מיר גיין? דו האסט די ווערטער פון אייביקן לעבן.
leben eibikn fun verter di host du gein mir
life eternal of words the you have you go we

69 And we have bitachon and have trusted with emunah and we have da'as that you are HaKadosh of Hashem *(the Holy One of G-d).*

סט און מיר גלויבן און ווייסן, אז דו ביסט דער קדוש אלקים.
Elokim kodesh der bist du az veisn un gloiben mir un
G-d holy one of the are you that know and believe we and

70 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Did I not choose you Sheneym Asar *(Twelve)*? And is one of you not a Satan?

ע האט יהושע / ישוע* זיי געענטפערט: צי האב איך דען נישט
nisht den ich hob tsi geentfert zei Yeshua Yehoshua hot*
not then I have answer them Yeshua Yehoshua did

אייך—די צוועלף—אויסדערוויילט? און איינער פון אייך איז א
a iz aich fun einer un oisderveilt tsvelf di aich
a is you of one and chosen twelve the you

טייוול.
teivl
devil

71 Now he was speaking of Yehudah Ben Shim'on from K'riot, for, though he was one of the Sheneym Asar, this one was about to betray Rebbe, Melech HaMoshiach.

עא און ער האט גערעדט פון יהודה בן שמעון איש-קריות;
Ish-K'riot Shim'on ben Yehude fun geredt hot er un
man from Kriot Shim'on son of Yehudah of spoken has he and

ווארום דער דאזיקער האט אים געזאלט פאררטן, איינער פון
fun einer farraten gezolt im hot doziker der vorem
of one to betray him was going him was this one the because

די צוועלף.
tsvelf di
twelve the

7 And after these things Rebbe, Melech HaMoshiach itinerated in the Galil, for he was not wanting to move about in Yehudah, because those of Yehudah were seeking to kill him.

ז און נאך דעם איז יהושע / ישוע* ארומגעגאנגען אין גליל;
Galil in arumgegangen Yeshua Yehoshua iz dem noch un*
Galil in walking about Yeshua Yehoshua is that after and

ווארום ער האט נישט געוואלט ארומגיין אין (לאנד) יהודה,
Yehude land in arumgein gevolt nisht hot er vorem
Yehudah land in go around want not did he because

ווייל די יידן האבן געזוכט אים צו טייטן.
teiten tsu im gezucht hoben Yidn di vail
kill to him sought have Judaeans the because

2 Now the Chag of Sukkot was near.

ב און עס איז געווען נאענט פאר דעם יידישן יום טוב סוכות,
suchut tov yom Yiddishn dem far nent geven iz es un
Succot Tov Yom of Jewish the for near was is it and

3 His achim then said to him, Leave here and go away into the land of Yehudah, that also your talmidim will see your ma'asim which you do.

ג אזוי האבן זיינע ברידער צו אים געזאגט: הויב דיך אויף פונדאנען ,
fundanen oif dich hoib gezogt im tsu brider zaine hoben azoi
from there on you lift said him to brothers his have so

און גיי קיין יהודה , כדי אויך דיינע תלמידים זאלן זען דיינע
daine zen zoln talmidim daine oich k'de Yehude kein gei un
your see should disciples your also so that Yehudah to go and

מעשים , וואס דו טוסט.
tust du vos ma'a'sim
you do you what deeds

4 For no one who seeks public notice does anything besod *(secretly)*. If these things you do, then manifest yourself to HaOlam.

ד ווארום קיינער טוט גארנישט אין פארבארגעניש, און זוכט
zucht un farborgenish in gornisht tut keiner vorem
looks fot and secrecy in nothing does anyone because

דאך עפנטלעך באקאנט צו זיין. אויב דו טוסט די דאזיקע
dozike di tust du oib zain tsu bakant efentlech doch
these the you do you if be to made known publicly after all

זאכן , זיי דיך מתגלה צו דער וועלט .
velt der tsu mtglh dich zei zachn
cosmos the to revealed yourself be things

5 For not even the achim of Rebbe, Melech HaMoshiach were believing in him.

ה ווארום אפילו זיינע ברידער האבן נישט געגלויבט אין אים.
im in gegloibt nisht hoben brider zaine afile vorem
him in believed not have brothers his even because

6 Therefore, Rebbe, Melech HaMoshiach says to them, My sha'ah has not yet come, but your time is always ready.

ו יהושע / ישוע* האט דעריבער צו זיי געזאגט: מיין צייט איז
iz tsait main gezogt zei tsu deriber hot Yeshua Yehoshua*
is time my say them to therefore did Yeshua Yehoshua

נאך נישט געקומען; אייער צייט אבער איז תמיד גרייט.
greit tomed iz ober tsait eier gekumen nisht noch
ready always is however time your come not yet

7 The Olam Hazeh is not capable of sin'ah *(hatred)* toward you, but the Olam Hazeh hates me, and for this reason: I give solemn edut *(testimony)* about it because the ma'asim of the Olam Hazeh are ra'im *(evil)*.

ז אייך קען די וועלט נישט האסן; מיך אבער האסט זי יא,
yo zi host ober mich hasen nisht velt di ken aich
yes she hates however me hate not world the can you

ווייל איך זאג עדות וועגן איר, אז אירע מעשים זענען בייז.
beiz zenen ma'a'sim ire az ir vegen eides zog ich vail
evil are deeds her that her about witness tell I because

8 You make aliyah leregel up to the Chag *(Feast)*. I am

ח זייט איר עולה רגל אויף יום טוב; איך גיי נאך נישט ארויף אויף
oif aroif nisht noch gei ich tov yom oif rgl eulh ir zait
for up not yet go I Tov Yom of for foot go up you be

דעם יום טוב, ווייל מיין צייט איז נאך נישט דערפילט געווארן.
gevoren derfilt nisht noch iz tsait main vail tov yom dem
become fulfilled not yet is time my because Tov Yom of the

not going up to this Chag *(Feast)*, because my time has not yet been fulfilled.

9 And having said these things, Rebbe, Melech HaMoshiach remained in the Galil.

ט און ווען ער האט דאס געזאגט צו זיי , איז ער פארבלייבן אין
in farblaiben er iz zei tsu gezogt dos hot er ven un
in remain he did them to said this has he when and
גליל.
Galil
Galil

10 But when the achim of him made aliyah leregel to the Chag *(Feast)*, then also Rebbe, Melech HaMoshiach went up not publicly but besod *(secretly)*.

י נאך דעם אבער ווי זיינע ברידער זענען ארויפגעגאנגען
aroifgegangen zenen brider zaine vi ober dem noch
go up did brothers his when however that after
אויף יום טוב, איז ער דעמאלט אליין אויך ארויפגעגאנגען, נישט
nisht aroifgegangen oich alein demolt er iz tov yom oif
not go up also alone then he did Tov Yom of for
עפנטלעך, נאר ווי אין פארבארגן.
farborgen in vi nor efentlech
secret in as but publicly

11 Then those of Yehudah were seeking Rebbe, Melech HaMoshiach in the Chag *(Feast)* and were saying, Where is that man?

יא און די יידן האבן אים געזוכט בשעת דעם יום טוב, און
un tov yom dem beshas gezucht im hoben Yidn di un
and Tov Yom of the during search him did Judaeans the and
האבן געזאגט: וואו איז ער?
er iz vu gezogt hoben
he is where say did

12 And there was much telunnah *(murmuring)* about Rebbe, Melech HaMoshiach among the multitudes. Some were saying, He is tov *(good)*, but others were saying, Lo *(no)*, he deceives the multitude.

יב און עס איז געווארן א גרויסע מחלוקה איבער אים צווישן די
di tsvishen im iber machloike groise a gevoren iz es un
the among him over dispute great a become is there and
מאסן ; א טייל האבן געזאגט: ער איז א גוטער מענטש; אנדערע
andere mentsh guter a iz er gezogt hoben teil a masen
other man good a is he say did part a crowds of
אבער האבן געזאגט: ניין , ער פארפירט נאר דעם עולם .
oilem dem nor farfirt er nein gezogt hoben ober
crowd the just misleads he no say did however

13 No one, however, was speaking openly about Rebbe, Melech HaMoshiach because of the fear of those of Yehudah.

יג דאך האט קיינער נישט גערעדט וועגן אים בפרהסיא, אויס מורא
moire ois bfrhsia im vegen geredt nisht keiner hot doch
fear out of openly him about speak not anyone did yet
פאר די יידן .
Yidn di far
Judaeans the before

14 But around the middle period of the Chag *(Feast)*, Rebbe, Melech HaMoshiach went up to the Beis Hamikdash and was saying shiurim *(teaching torah)*.

יד און ווען עס איז שוין געווען אין מיטן יום טוב, איז
iz tov yom miten in geven shoin iz es ven un
is Tov Yom of middle in was already is it when and

יהושע / ישוע* ארויפגעגאנגען אין בית המקדש אריין און
un arain Hamikdash beis in aroifgegangen Yeshua Yehoshua*
and into HaMikdash house in went up Yeshua Yehoshua

האט געלערנט.
gelernt hot
teach did

15 Therefore, those of Yehudah were marveling, saying, How has this man binah *(understanding)* of a Yeshiva yode'a sefer *(scholar)*, not having learned?

טו און די יידן האבן זיך געוואונדערט און געזאגט: וויאזוי איז
iz vi azoi gezogt un gevaundert zich hoben Yidn di un
is how said and amazed self have Judaeans the and

דער דאזיקער א *יודע ספר, נישט האבנדיק געלערנט?
*gelernt hobendik nisht seifer *Yude a doziker der*
learned having not book knowing a this one the

16 Therefore, in reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said, My Torah *(teaching)* is not mine but of the One having sent me.

טז האט יהושע / ישוע* זיי דעריבער געענטפערט, און געזאגט:
gezogt un geentfert deriber zei Yeshua Yehoshua hot*
said and answer therefore them Yeshua Yehoshua did

די לערנונג מיינע איז נישט מיין, נאר דעמס , וואס האט מיך
mich hot vos dems nor main nisht iz maine lernung di
me did who the one but mine not is of mine learning the

געשיקט.
geshikt
send

17 If anyone wants to do the ratzon Hashem, he will have da'as about my Torah, whether it is of Hashem or I speak only from myself.

יז ווען עמיצער וויל טאן זיין רצון, וועט ער וויסן וועגן דער
der vegen visen er vet ratson zain ton vil emitser ven
the about know he will will his to do wants anyone when

לערנונג, צי זי איז פון ה׳ , אדער איך רעד פון מיר אליין.
alein mir fun red ich oder Hashem fun iz zi tsi lernung
alone me from speak I or Hashem from is it if teaching

18 The one speaking from himself seeks his own kavod *(glory)*, but he who is seeking the kavod of the One having sent him, this one is ne'eman and there is no avlah *(injustice)* in him.

יח ווער עס רעדט פון זיך אליין, דער זוכט זיין אייגענעם כבוד;
koved eigenem zain zucht der alein zich fun redt es ver
honor own his seeks that alone self from speaks it who

ווער אבער עס זוכט דעם כבוד פון אים, וואס האט אים
im hot vos im fun koved dem zucht es ober ver
him has who him of honor the seeks who however the one

געשיקט, דער דאזיקער איז ווארהאפטיק, און קיין אומגערעכטיקייט
umgerechtikeit kein un varhaftik iz doziker der geshikt
unrighteousness any and truthful is this one the sent

איז אין אים נישט פאראן.
faran nisht im in iz
there not him in is

19 Has not Moshe given you the Torah? None of you mekyyaim *(fulfills)* es [kol] toras Moshe. Why are you seeking to kill me?

יט צי האט משה (רבינו) אייך דען נישט געגעבן די תורה? און
un toire di gegeben nisht den aich Rabbeinu Moshe hot tsi
and Torah the given not then you Rebbeinu Moses has

(דאך) האלט קיינער פון אייך די תורה נישט. פארוואס זוכט איר
ir zucht farvos nisht toire di aich fun keiner halt doch
you seek why not Torah the you of none keep yet

מיך צו טייטן?
teiten tsu mich
kill to me

20 The multitude said, You have a shed *(demon)*. Who is seeking to kill you?

כ האט דער המון מענטשן געענטפערט: דו האסט א בייזן
beizn a host du geentfert mentshn hamon der hot
evil an you have you answered people crowd the did

*גייסט; ווער זוכט דיך צו טייטן?
*teiten tsu dich zucht ver *gaist*
kill to you seeks who spirit

21 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Of the Pe'ulot of Hashem, I accomplished echad, one pe'ulah, and everyone marvels.

כא האט יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאגט צו זיי : איין
ein zei tsu gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua hot*
one them to said and answer Yeshua Yehoshua did

זאך האב איך געטאן, און איר אלע וואונדערט זיך .
zich vundert ale ir un geton ich hob zach
self astonished all you and done I have thing

22 Moshe has given you bris milah not that bris milah is of Moshe, but it is of the Avot, and on a Shabbos you perpetually perform bris milah.

כב משה האט אייך געגעבן די מילה —נישט דאס זי איז
iz zi dos nisht milah di gegeben aich hot Moshe
is it that not circumcision the give you did Moses

פון משהן , נאר פון די אבות —און איר זענט מל א
a mal zent ir un avot di fun nor Moshen fun
a circumcise do you and forefathers the from but Moses from

מענטשן אין שבת .
Shabbos in mentshn
Shabbos on person

23 If a man receives bris milah on Shabbos and lo tufar Torat Moshe *(the Torah of Moses may not be broken)* are you angry with me because I gave a man refu'ah shleimah on Shabbos?

כג אויב דער מענטש ווערט געמלט אין שבת , כדי מען
men k'de Shabbos in gemlt vert mentsh der oib
that so that Shabbos on circumcised becomes person the if

זאל נישט עובר זיין אויף תורת משה , זענט איר צארנדיק
tsorendik ir zent Moshe torat oif zain eubr nisht zol
furious you are Moses law of on be violating not shall

אויף מיר, ווייל איך האב א גאנצן מענטשן געזונט געמאכט אין
in gemacht gezunt mentshn gantsn a hob ich vail mir oif
on made well people entire a have I because me on

שבת ?
Shabbos
Shabbos

24 Do not judge according to appearance but judge with mishpat tzedek.

כד משפט נישט לויט דעם אויסערלעכן שיין , נאר א גערעכט
gerecht a nor shein oiserlechn dem loit nisht mishpot
right a only shine outward the according to not judge

משפט זאלט איר משפטן .
mishpeten ir zolt mishpot
judge you shall judgment

25 Therefore, some of the ones of Yerushalayim were saying, Is it not this man whom they are seeking to kill?

כה אייניקע פון די לייט פון ירושלים האבן דעריבער
deriber hoben Yerushalayim fun lait di fun einike
therefore have Yerushalayim of people the of some

געזאגט: צי איז ער דען נישט דער , וועמען מען זוכט צו טייטן?
teiten tsu zucht men vemen der nisht den er iz tsi gezogt
kill to seek they whom the one not then he is said

26 And, hinei, he speaks publicly and they say nothing to him. Perhaps the manhigim *(the gedolim of Judaism)* have da'as that this man is the Rebbe, Melech HaMoshiach?

כו און זע , ער רעדט בפרהסיא, און מען זאגט אים גארנישט.
gornisht im zogt men un bfrhsia redt er ze un
nothing to him say they and openly speaks he look and

קען עס זיין , אז אונדזערע שרים ווייסן באמת , אז ער איז דער
der iz er az be'emes veisn shrim undzere az zain es ken
the is he that in truth know rulers our that be it can

משיח ?
Moshiach
Moshiach

27 But this man, we have da'as where he is from; but the Rebbe, Melech HaMoshiach, whenever he comes, no one has da'as where he is from.

כז מיר קענען דאך דעם דאזיקן, פונוואנען ער איז: אבער ווען
ven ober iz er funvanen dozikn dem doch kenen mir
when however is he from where this the after all know we

דער משיח וועט קומען , ווייסט קיינער נישט פונוואנען ער איז.
iz er funvanen nisht keiner veist kumen vet Moshiach der
is he from where not anyone knows to come will Moshiach the

28 Therefore, in the Beis Hamikdash while teaching, Rebbe, Melech HaMoshiach cried out, saying, You have da'as of me, and you have da'as of where I am from. I have not come on my own, but the One Who sent me is ne'eman. He is the One of Whom you do not have da'as.

כח יהושע / ישוע* האט דעריבער אויסגעשריגן אינם בית
beis inem oisgeshrigen deriber hot Yeshua Yehoshua*
house in the cry out therefore did Yeshua Yehoshua

המקדש , בשעת ער האט געלערנט, און געזאגט: איר קענט מיך ,
mich kent ir gezogt un gelernt hot er beshas Hamikdash
me know you said and teaching was he while HaMikdash

און איר ווייסט, פונוואנען איך בין: און פון מיר אליין בין איך נישט
nisht ich bin alein mir fun un bin ich funvanen veist ir un
not I did alone me from and am I from where know you and

געקומען; נאר ווארהאפטיק איז דער , וואס האט מיך געשיקט,
geshikt mich hot vos der iz varhaftik nor gekumen
send me did who the one is truthful but come

וועמען איר קענט נישט.
nisht kent ir vemen
not know you whom

29 I have da'as of Him, because from Him Ani Hu, and He is the One Who sent me.

כט איך קען אים, ווייל איך בין פון אים; און ער האט מיך געשיקט.
geshikt mich hot er un im fun bin ich vail im ken ich
send me did he and him am I because him can I

30 Therefore, they were seeking to arrest him, and no one laid a hand on him, because his sha'ah *(hour, time)* had not yet come.

ל זיי האבן דעריבער געזוכט אים צו כאפן ; און קיינער האט
hot keiner un chapen tsu im gezucht deriber hoben zei
has anyone and arrest to him seek therefore did they

נישט ארויפגעלייגט אויף אים די האנט, ווייל זיין שעה איז נאך
noch iz sha'á zain vail hant di im oif aroifgeleigt nisht
yet is hour his because hand the him on laid not

נישט געקומען.
gekumen nisht
come not

31 From the multitude, however, many put their emunah, their bitachon, in him, and were saying, The Rebbe, Melech HaMoshiach, whenever he comes, surely he will not do more otot *(miraculous signs)* than the things which this man did?

לא און א סך פון דעם המון מענטשן האבן געגלויבט אין אים,
im in gegloibt hoben mentshn hamon dem fun sach a un
him in believe did people crowd the of many a and

און געזאגט: ווען משיח וועט קומען , צי וועט ער דען טאן
ton den er vet tsi kumen vet Moshiach ven gezogt un
do then he will to come will Moshiach when said and

מער נסים, ווי דער דאזיקער האט געטאן? לב די פרושים האבן
hoben Perushim di geton hot doziker der vi nsim mer
did Pharisees the done has this one the than signs more

32 The Perushim heard the telunnah *(murmuring)* of these things from the multitude, the talk about Rebbe, Melech HaMoshiach, and they sent the Rashei Hakohanim and the mesharetim of the Perushim that they might arrest him.

געהערט דעם המון דאס שטילערהייט רעדן וועגן אים; און די
di un im vegen reden shtilerheit dos hamon dem gehert
the and him about speaking quietly the crowd the hear

הויפט כהנים און די פרושים האבן געשיקט משרתים , כדי
k'de meshoresim geshikt hoben Perushim di un kohanem hoipt
so that servants send did Pharisees the and kohenim chief

זיי זאלן אים כאפן .
chapen im zoln zei
arrest him should they

33 Therefore, he said, Yet a little time I am with you and I go away to the One having sent me.

לג יהושע / ישוע* האט דעריבער געזאגט: נאך א קליינע ווילע בין
bin vaile kleine a noch gezogt deriber hot Yeshua Yehoshua*
am while little a yet say therefore did Yeshua Yehoshua

איך מיט אייך, און איך גיי צו אים, וואס האט מיך געשיקט.
geshikt mich hot vos im tsu gei ich un aich mit ich
sent me has who him to go I and you with I

34 You will seek me and not find me and where Ani Hu you are not able to come.

לד איר וועט מיך זוכן , און נישט געפינען; און וואו איך בין,
bin ich vu un gefinen nisht un zuchen mich vet ir
am I where and find not and seek me will you

(דארט אהין) קענט איר נישט קומען .
kumen nisht ir kent ahin dort
to come not you can there there

35 Therefore, those of Yehudah said to themselves, Where is this man about to journey that we will not find him? Surely he is not about to sojourn to the Golus of the Yevanim *(Greeks)* to teach the Yevanim?

לה די יידן האבן דעריבער געזאגט איינער צום אנדערן: וואו
vu andern tsum einer gezogt deriber hoben Yidn di
where other to the one say therefore did Judaeans the

וועט דאס דער דאזיקער גיין , אז מיר זאלן אים נישט געפינען?
gefinen nisht im zoln mir az gein doziker der dos vet
find not him should we that go this one the the will

נישט וועט ער דען גיין צו די , וואס זענען צעשפרייט צווישן די
di tsvishen tseshpreit zenen vos di tsu gein den er vet nisht
the among dispersed are who those to go then he will not

גריכן , און לערנען די גריכן ?
Greeks di lernen un Greeks
Greeks the teach and Greeks

36 What is this dvar which he said, You will seek me and will not find me and where Ani Hu, you are not able to come?

לו וואס זאל דאס דאזיקע ווארט באטייטן, וואס ער האט געזאגט:
gezogt hot er vos bataiten vort dozike dos zol vos
say did he what mean word these the shall what

איר וועט מיך זוכן און נישט געפינען און: וואו איך בין, קענט
kent bin ich vu un gefinen nisht un zuchen mich vet ir
can am I where and find not and seek me will you

איר נישט קומען ?
kumen nisht ir
to come not you

37 Now on the last day of the Chag, Hoshana Rabbah, Rebbe, Melech HaMoshiach cried out, saying, If anyone thirsts let him come to me and drink.

לז און אין דעם לעצטן טאג, דעם גרויסן טאג פון דעם יום טוב,
tov yom dem fun tog groisn dem tog letstn dem in un
Tov Yom of the of day great the day last one that in and

איז יהושע / ישוע* געשטאנען און האט אויסגעשריגן, אזוי צו
tsu azoi oisgeshrigen hot un geshtanen Yeshua Yehoshua iz*
to so cried out has and stand Yeshua Yehoshua did

זאגן : אויב עמיצער איז דארשטיק, זאל ער קומען צו מיר און
un mir tsu kumen er zol darshtik iz emitser oib zogen
and me to to come him let thirsty is anyone if say

טרינקען.
trinken
drink

38 The one with emunah in me, as the Kitvei Hakodesh said, “Out of the midst of him, rivers of MAYIM CHAYYIM will flow.”

לח דער , וואס גלויבט אין מיר, לויט ווי די שריפט
shrift di vi loit mir in gloibt vos der
scripture the as according to me in believes who the one

(כתבי הקודש) זאגט, וועלן פון זיין לייב פליסן טייכן פון
fun teichn flisn laib zain fun velen zogt Hakoidesh Kitvei
of rivers flows body his from will say the Holy scriptures

לעבעדיק וואסער.
vaser lebedik
water living

39 But this he said about the Ruach Hakodesh which the ones having emunah *(faith)* in him were about to receive, for the Ruach Hakodesh had not yet been given, because Rebbe Melech HaMoshiach had not yet received kavod.

לט דאס דאזיקע אבער האט ער געזאגט וועגן דעם רוח
ruach dem vegen gezogt er hot ober dozike dos
Spirit the about said he has however these the

(הקודש), וואס די מאמינים אין אים, האבן געזאלט מקבל
mekabl gezolt hoben im in maiminem di vos Hakoidesh
to receive supposed were him in believers the which the Holy

זיין ; ווארום דער גייסט איז נאך נישט געהאט געגעבן געווארן,
gevoren gegeben gehat nisht noch iz gaist der vorem zain
become given been not yet had Spirit the because be

ווייל יהושע / ישוע* איז נאך נישט געווען פארהערלעכט. מ און
un farherlecht geven nisht noch iz Yeshua Yehoshua vail*
and glorified was not yet is Yeshua Yehoshua because

40 Some of the multitude, therefore, having heard these devarim were saying, This man is beemes the Navi.

אייניקע פון דעם המון , וואס האבן געהערט די דאזיקע ווערטער,
verter dozike di gehert hoben vos hamon dem fun einike
words these the heard had who crowd the of some

האבן געזאגט: דאס איז באמת דער נביא !
novi der be'emes iz dos gezogt hoben
prophet the in truth is this say did

41 Others were saying, This man is the Rebbe, Melech HaMoshiach. But some were saying, Surely the Rebbe, Melech HaMoshiach comes not from the Galil, does he?

מא אנדערע האבן געזאגט: דאס איז דער משיח ! אנדערע האבן
hoben andere Moshiach der iz dos gezogt hoben andere
did others Moshiach the is this say did other

געזאגט: ניין , דער משיח קומט דאך נישט ארויס פון גליל?
Galil fun arois nisht doch kumt Moshiach der nein gezogt
Galil of out not yet comes Moshiach the no say

42 Has not the Kitvei Hakodesh said that the Rebbe, Melech HaMoshiach is from the zera Dovid and from Beit-Lechem, the shtetl where Dovid lived?

מב צי האט דען נישט דער פסוק געזאגט, אז פון דער זרע דוד
Dovid zre der fun az gezogt pasuk der nisht den hot tsi
Dovid seed the from that say verse the not then did

און פון בית-לחם דעם דארף, וואו דוד איז געווען, קומט דער
der kumt geven iz Dovid vu dorf dem Beit-Lechem fun un
the comes was is Dovid where town the Bethlehem from and

משיח ? (שמואל ב ז, יב; מיכה ה, א.)
a h Michoh yb z b Shmuel Moshiach
1 5 Micah 12 7 2 samuel Moshiach

43 A machloket *(controversy)*, therefore, occurred among the multitude because of Rebbe, Melech HaMoshiach.

מג עס איז דעריבער געווארן א מחלוקה צווישן דעם המון
hamon dem tsvishen machloike a gevoren deriber iz es
crowd the among dispute a become therefore is it

צוליב אים.
im tsulib
him on account of

44 And some of them were wanting to arrest him, but

מד אייניקע פון זיי האבן אים געוואלט כאפן , נאר קיינער האט
hot keiner nor chapen gevolt im hoben zei fun einike
did anyone but to arrest want him did them of some

נישט ארויפגעלייגט די הענט אויף אים.
im oif hent di aroifgeleigt nisht
him on hands the lay not

no one laid his hands on him.

45 Then the avadim of the Rashei Hakohanim and Perushim came and the Rashei Hakohanim and Perushim said to them, Why did you not bring him?

מה און די משרתים זענען צוריקגעקומען צו די הויפט
hoipt di tsu tsurikgekumen zenen meshoresim di un
chief the to return did servants the and

כהנים און פרושים, און זיי האבן צו זיי געזאגט: פארוואס
farvos gezogt zei tsu hoben zei un Perushim un kohanem
why say them to did they and Pharisees and kohenim

האט איר אים נישט געברענגט?
gebrengt nisht im ir hot
bring not him you did

46 In reply, the avadim said, Never Ish spoke like this Ish.

מו האבן די משרתים געענטפערט: עס האט נאך קיינמאל קיין
kein keinmol noch hot es geentfert meshoresim di hoben
any anytime yet did it answer servants the did

מענטש נישט אזוי גערעדט, ווי דער דאזיקער מענטש רעדט.
redt mentsh doziker der vi geredt azoi nisht mentsh
speaks man this one the as speak so not man

47 In reply, therefore, the Perushim said, Surely not you also have been deceived?

מז די פרושים האבן דעריבער געענטפערט צו זיי: זענט איר אויך
oich ir zent zei tsu geentfert deriber hoben Perushim di
also you are them to answer therefore did Pharisees the

פארפירט געווארן?
gevoren farfirt
become deceived

48 Has any of the manhigim put their emunah *(faith)* in him, or any of the Perushim?

מח צי האט דען עמיצער פון די שרים געגלויבט אין אים, אדער
oder im in gegloibt shrim di fun emitser den hot tsi
or him in believed rulers the of someone then has

(עמיצער) פון די פרושים?
Perushim di fun emitser
Pharisees the of someone

49 But this am ha'aretz crowd has no da'as of Torah and is cursed.

מט נאר דער דאזיקער המון, וואס קען נישט די תורה, פארשאלטן
farshaltn toire di nisht ken vos hamon doziker der nor
cursed Torah the not know who crowd this one the but

זענען זיי.
zei zenen
they are

50 Rav Nakdimon, the one having come to Rebbe, Melech HaMoshiach earlier, being one of their own, says to them,

נ זאגט נקדימון צו זיי (דער, וואס איז פריער געקומען צו
tsu gekumen frier iz vos der zei tsu Nakdimon zogt
to come before is who the one them to Nakdimon says

אים, און איז געווען איינער פון זיי):
zei fun einer geven iz un im
them of one was is and him

51 Surely Torateinu *(Our Torah)* judges not the Man unless it hears first from the Man himself and has da'as of what he does, does it?

נא צי משפט דען אונדזער תורה דעם מענטשן, איידער מען האט
hot men eider mentshn dem toire undzer den mishpot tsi
has one before man the Torah our then judge

אים קודם כל אויסגעהערט, און מען ווייסט וואס ער האט געטאן?
geton hot er vos veist men un oisgehert kol koidem im
done has he what knows one and listened to all before him

52 They answered and said to Rav Nakdimon, Surely not you also are from the Galil, are you? Search [the Kitvei Hakodesh] and see that from the Galil a Navi does not arise.

נב האבן זיי געענטפערט און געזאגט צו אים: צי ביסטו אויך פון
fun oich bistu tsi im tsu gezogt un geentfert zei hoben
from also you are him to said and answer they did

גליל? פארש און זע , אז פון גליל שטייט נישט אויף קיין נביא .
novi kein oif nisht shteit Galil fun az ze un farsh Galil
prophet any on not arises Galil from that look and search Galil

53 And they went each one to his bais.

נג (און יעדער איינער איז זיך אהיימגעגאנגען.)
aheimgegangen zich iz einer yeder un
go home himself did one every and

8

But Rebbe, Melech HaMoshiach went to the Har HaZeytim *(Mount of Olives)*.

ח (און יהושע / ישוע* איז אוועקגעגאנגען צום הר
hr tsum avekgegangen iz Yeshua Yehoshua un*
Mount of to the went away is Yeshua Yehoshua and

הזיתים.
hzitim
Olives

2 And at the beginning of Shacharis, Rebbe, Melech HaMoshiach came again into the Beis Hamikdash and kol haAm *(all the people)* were coming to Rebbe, Melech HaMoshiach, and having sat, for them he was saying a shiur.

ב און אינדערפרי איז ער ווידער געקומען אין בית המקדש
Hamikdash beis in gekumen vider er iz inderfri un
HaMikdash house in come again he is in the morning and

אריין, און דער גאנצער עולם איז געקומען צו אים; און ער האט
hot er un im tsu gekumen iz oilem gantser der un arain
did he and him to come is crowd whole the and into

זיך אנידערגעזעצט, און זיי געלערנט.
gelernt zei un anidergezetst zich
taught them and sit down himself

3 And the Sofrim and the Perushim led an isha *(woman)* having been caught in ni'uf *(adultery)* and, having stood her in the midst,

ג און די סופרים און די פרושים האבן געברענגט א פרוי ,
froi a gebrengt hoben Perushim di un soifrem di un
woman a bring did Pharisees the and scribes the and

וואס מען האט זי געכאפט אין דער מעשה פון זנות ; און
un znus fun meshh der in gechapt zi hot men vos
and adultery of act the in seized she has they who

אנידערשטעלנדיק זי אין דער מיט ,
mit der in zi anidershtelendik
midst the in her placing

4 They say to Rebbe, Melech HaMoshiach, Rabbi, this isha *(woman)* has been caught in the act of committing ni'uf *(adultery)*.

ד האבן זיי צו אים געזאגט; רבי , די דאזיקע פרוי איז געכאפט
gechapt iz froi dozike di Rebbe gezogt im tsu zei hoben
caught is woman this the Rebbe say him to they did

געווארן אין זנות , בשעת מעשה.
meshh beshas znus in gevoren
act during adultery in become

5 Now in our Torah Moshe Rabbeinu gave us a mitzvah to stone such nashim. You, therefore, what do you say?

ה און אין דער תורה האט אונדז משה (רבינו) געבאטן ,
geboten Rabbeinu Moshe undz hot toire der in un
commanded Rebbeinu Moses us has Torah the in and

אזעלכע (פרויען) צו שטייניקן; וואס זשע זאגסטו?
zagstu zhe vos shteinikn tsu froien azelche
you say then what be stoned to women such

6 But this they were saying to put a nissayon before Rebbe, Melech HaMoshiach that they might have something about which to accuse him, but he, having stooped down with his finger, was writing on the ground.

ו און דאס דאזיקע האבן זיי געזאגט, אויספרואוונדיק אים,
im oispruvendik gezogt zei hoben dozike dos un
him testing said they have these the and

כדי זיי זאלן האבן עפעס , אים אנצוקלאגן .
ontsuklogn im epes hoben zoln zei k'de
to bring charges against him something have should they so that

יהושע / ישוע* אבער האט זיך אראפגעבויגן, און געשריבן
geshriben un aropgeboign zich hot ober Yeshua Yehoshua*
wrote and bend down self did however Yeshua Yehoshua

מיטן פינגער אויף דער ערד .
erd der oif finger miten
ground the on finger with the

7 But as they were remaining, questioning him, he stood up and said to them, The one without chet *(sin)* among you, at her let him be first to throw a stone.

ז און ווי זיי האבן אנגעהאלטן מיט זייער פרעגן אים, האט ער
er hot im fregen zeier mit ongehangen hoben zei vi un
he did him questioning their with kept at it have they as and

זיך אויפגעשטעלט, און צו זיי געזאגט: דער פון אייך, וואס
vos aich fun der gezogt zei tsu un oifgeshtelt zich
who you of the one said them to and stand up self

איז אָן א חטא, זאל זיין דער ערשטער צו ווארפן אויף איר א
a ir oif varfen tsu ershter der zain zol chta a on iz
a her on cast to first the be shall sin a without is

שטיין.
shtein
stone

8 And again, having stooped down, he was writing on the ground.

ח און ווידער האט ער זיך איינגעבויגן און געשריבן אויף דער
der oif geshriben un aingeboigen zich er hot vider un
the on wrote and bend down self he did again and

ערד .
erd
ground

9 And the ones having heard were departing, one by one, beginning with the zekenim, and he was left alone with the isha standing before him.

ט ווי אבער זיי האבן דאס געהערט, זענען זיי ארויסגעגאנגען
aroisgegangen zei zenen gehert dos hoben zei ober vi
go out they did hear this did they however as

איינער נאכן אנדערן, אנהויבנדיק פון די זקנים ביז צו די
di tsu biz zkeinem di fun onhoibendik andern nochen einer
the to until elders the from beginning other after one

לעצטע; און יהושע / ישוע* איז איבערגעבליבן איינער אליין, און
un alein einer ibergebliben iz Yeshua Yehoshua un letste*
and alone one left over is Yeshua Yehoshua and last

די פרוי שטייענדיק אין דער מיט .
mit der in shteiendik froi di
midst the in standing woman the

10 And having stood up, he said to her, Isha, where are they? Does no one condemn you?

י און יהושע / ישוע* האט זיך אויפגעשטעלט, און צו איר
ir tsu un oifgeshtelt zich hot Yeshua Yehoshua un*
her to and stand up self has Yeshua Yehoshua and

געזאגט: אשה , וואו זענען זיי , דיינע באשולדיקער? האט דיך
dich hot bashuldiker daine zei zenen vu isha gezogt
you did accusers your they are where woman said

קיינער נישט פארמשפט?
farmishpet nisht keiner
condemn not anyone

11 And she said, No one, Adoni. And Rebbe, Melech HaMoshiach said, Neither do I condemn you. Go and practice chet no more.

יא האט זי געזאגט: קיינער נישט, האר. האט יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua hot har nisht keiner gezogt zi hot*
Yeshua Yehoshua did L-rd not anyone say she did

געזאגט: אפילו איך פארמשפט דיך נישט; גיי, און פון איצט אָן
on itst fun un gei nisht dich farmishpet ich afile gezogt
on now from and go not you condemn I even say

זינדיק נישט מער.)
mer nisht zindik
more not sin

12 Then again he spoke to them, saying, Ani Hu HaOhr HaOlam Hazeh. The one following me will never walk in choshech, but will have the Ohr HaChayyim.

יב דאן האט יהושע / ישוע* ווידער צו זיי גערעדט, אזוי צו
tsu azoi geredt zei tsu vider Yeshua Yehoshua hot dan*
to so speak them to again Yeshua Yehoshua did then

זאגן ; איך בין דאס ליכט פון דער וועלט; דער , וואס פאלגט מיר
mir folgt vos der velt der fun licht dos bin ich zogen
me obeys who the one world the of light the am I say

נאך , וועט אויף קיין פאל נישט לעבן אין דער פינסטערניש, נאר וועט
vet nor finsternish der in leben nisht fal kein oif vet noch
will but darkness the in live not case any on will after

האבן דאס ליכט פון לעבן.
leben fun licht dos hoben
life of light the have

13 Therefore, the Perushim said to him, You give solemn edut *(testimony)* about yourself. But your edut is not ne'emanah.

יג די פרושים האבן דעריבער צו אים געזאגט: דו זאגסט עדות
eides zagst du gezogt im tsu deriber hoben Perushim di
witness say you say him to therefore did Pharisees the

ווען דיר אליין; דיין עדות זאגן איז נישט אמת.
emes nisht iz zogen eides dain alein dir vegen
truth not is say witness your alone you about

14 In reply, he said to them, Even if I give solemn edut about myself, my edut is ne'emanah, because I have da'as of where I came from and where I go, but you have no da'as of where I come from or where I go.

יד האט יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאגט צו זיי : און
un zei tsu gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua hot*
and them to said and answer Yeshua Yehoshua did

ווען אפילו איך זאג עדות וועגן מיר אליין, איז דאך מיין עדות
eides main doch iz alein mir vegen eides zog ich afile ven
witness my yet is alone me about witness say I even when

זאגן אמת; ווייל איך ווייס פונוואנען איך בין געקומען, און
un gekumen bin ich funvanen veis ich vail emes zogen
and come am I from where know I because truth say

וואוהין איך גיי; איר אבער ווייסט נישט פונוואנען איך קום ,
kum ich funvanen nisht veist ober ir gei ich vuahin
come I from where not know however you go I where

אדער וואוהין איך גיי.
gei ich vuahin oder
go I where or

15 You judge according to the basar; I do not judge anyone.

טו איר משפט לויטן פלייש; איך משפט נישט קיינעם.
keinem nisht mishpot ich fleish loitn mishpot ir
anyone not judge I flesh according to judge you

16 But even if I judge, my psak din, my mishpat, is emes, because it is not I alone but the One having sent me, HaAv.

טז און אויב איך משפט יא, איז מיין משפט אמת; ווייל איך בין
bin ich vail emes mishpot main iz yo mishpot ich oib un
am I because truth judging my is yes judge I if and

נישט אליין, נאר איך און דער פאטער, וואס האט מיך געשיקט.
geshikt mich hot vos foter der un ich nor alein nisht
sent me has who Father the and I rather alone not

17 And it has been written even in your Torah, that the edut *(testimony)* of two is ne'emanah.

יז און אפילו אין דער תורה אייערער שטייט געשריבן, אז דאס
dos az geshriben shteit eierer toire der in afile un
the that written stands yours Torah the in even and

עדות זאגן פון צוויי מענטשן איז אמת.
emes iz mentshn tsvei fun zogen eides
truth is people two of say witness

18 Ani Hu the one giving solemn edut *(testimony)* about myself and the One having sent me, HaAv, gives solemn edut about me.

יח איך בין עס , וואס זאגט עדות וועגן מיר אליין, און דער
der un alein mir vegen eides zogt vos es bin ich
the and alone we about witness says who the one am I

פאטער, וואס האט מיך געשיקט, זאגט אויך עדות וועגן מיר.
mir vegen eides oich zogt geshikt mich hot vos foter
me about witness also says send me did who Father

19 Therefore, they were saying to Rebbe, Melech HaMoshiach, Where is HaAv of you? In reply, he said, You have da'as of neither me nor HaAv of me. If you had had da'as of me, you would have had da'as of HaAv of me.

יט זיי האבן דעריבער געזאגט צו אים: וואו איז דיין פאטער?
foter dain iz vu im tsu gezogt deriber hoben zei
father your is where him to say therefore did they

האט יהושע / ישוע* געענטפערט: נישט איר קענט מיך , נישט
nisht mich kent ir nisht geentfert Yeshua Yehoshua hot*
not me know you not answer Yeshua Yehoshua did

דעם פאטער מיינעם; אויב איר וואלט מיך געקענט, וואלט איר אויך
oich ir volt gekent mich volt ir oib meinem foter dem
also you would know me would you if mine Father the

געקענט מיין פאטער.
foter main gekent
Father my know

20 These devarim, Rebbe, Melech HaMoshiach spoke in the Beis HaOtzar while saying shiurim in the Beis Hamikdash, and no one arrested him, because his sha'ah had not yet come.

כ די דאזיקע ווערטער האט ער גערעדט אינם בית האוצר ,
hutsr beis inem geredt er hot verter dozike di
of the treasury house in the speak he did words these the

בשעת ער האט געלערנט אין בית המקדש ; און קיינער האט אים
im hot keiner un Hamikdash beis in gelernt hot er beshas
him did no one and HaMikdash house in teaching was he while

נישט געכאפט, ווייל זיין שעה איז נאך נישט געהאט געקומען.
gekumen gehat nisht noch iz sha'á zain vail gechapt nisht
come had not yet is hour his because seize not

21 Rebbe, Melech HaMoshiach said, therefore, again to them, I go away (Rebbe's Histalkus) and you will seek me, and in your chet you will go to your mavet. Where I go you are not able to come.

כא און ער האט ווידער צו זיי געזאגט: איך גיי אוועק, און איר
ir un avek gei ich gezogt zei tsu vider hot er un
you and away go I say them to again did he and

וועט מיך זוכן , און איר וועט שטארבן אין אייער זינד; וואוהין
vuahin zind eier in shtarben vet ir un zuchen mich vet
where sin your in die will you and seek me will

איך גיי, קענט איר נישט קומען .
kumen nisht ir kent gei ich
to come not you can go I

22 Therefore, those of Yehudah were saying, Does he mean he will commit suicide, because he says, Where I go you are not able to come?

כב די יידן האבן דעריבער געזאגט: נישט וועט ער זיך א מעשה
meshh a zich er vet nisht gezogt deriber hoben Yidn di
act a self he will not say therefore did Judaeans the

אנטאן? ווייל ער זאגט: וואוהין איך גיי, קענט איר נישט קומען .
kumen nisht ir kent gei ich vuahin zogt er vail onton
to come not you can go I where says he because put on

23 And Rebbe, Melech HaMoshiach was saying to them, You are from mattah *(below)*; Ani Hu from ma'lah *(above)*. You are of the Olam Hazeh; I am not of the Olam Hazeh.

כג און ער האט צו זיי געזאגט: איר זענט פון אונטן, איך בין פון
fun bin ich untn fun zent ir gezogt zei tsu hot er un
from am I below from are you say them to did he and

אויבן; איר זענט פון דער וועלט, איך בין נישט פון דער וועלט.
velt der fun nisht bin ich velt der fun zent ir oiben
world the, this of not am I world the, this of are you above

24 I said, therefore, to you that you will go to your mavet in your averos *(sins)*, for if you do not have emunah *(faith)* that Ani Hu, you will die in your chatta'im.

כד דערפאר האב איך אייך געזאגט, אז איר וועט שטארבן אין
in shtarben vet ir az gezogt aich ich hob derfar
in die will you that say you I did therefore

אייערע זינד; ווארום אויב איר וועט נישט גלויבן , אז איך בין עס,
es bin ich az gloiben nisht vet ir oib vorem zind eiere
he am I that believe not will you if because sin your

וועט איר שטארבן אין אייערע זינד.
zind eiere in shtarben ir vet
sin your in die you will

25 They were saying, therefore, to him, Who are you? Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, What I have told you from the beginning.

כה זיי האבן דעריבער געזאגט צו אים: ווער ביסטו דען? האט
hot den bistu ver im tsu gezogt deriber hoben zei
did then are you who him to say therefore did they

יהושע / ישוע* צו זיי געזאגט: דאס, וואס איך האב אייך
aich hob ich vos dos gezogt zei tsu Yeshua Yehoshua*
you have I which that say them to Yeshua Yehoshua

געזאגט פון אנהויב אָן.
on onhoib fun gezogt
on beginning from said

26 I have much to speak regarding you, much about you worthy of harsha'ah *(condemnation)*, but the One having sent me is ne'eman and what I heard from Him these things I speak in the Olam Hazeh.

כו איך האב א סך צו זאגן וועגן אייך און צו משפטן ; נאר
nor mishpeten tsu un aich vegen zogen tsu sach a hob ich
but judge to and you about say to many a have I

דער , וואס האט מיך געשיקט, איז אמת; און וואס איך האב
hob ich vos un emes iz geshikt mich hot vos der
have I what and true is send me did who the one

געהערט פון אים, דאס רעד איך צו דער וועלט.
velt der tsu ich red dos im fun gehert
world the to I speak that Him from heard

27 They did not have da'as that Rebbe, Melech HaMoshiach was speaking to them about Elohim HaAv.

כז און זיי האבן נישט פארשטאנען, אז ער האט צו זיי גערעדט
geredt zei tsu hot er az farshtanen nisht hoben zei un
spoken them to had he that understand not did they and

פון דעם פאטער.
foter dem fun
Father the of

28 Therefore, Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, When you perform the hagbah *(lifting up)* of the Bar Enosh, you will have da'as that Ani Hu, and from myself I do nothing, but as HaAv of me taught me, these things I speak.

כח דאן האט יהושע / ישוע* געזאגט: ווען איר וועט אויפהויבן
oifhoiben vet ir ven gezogt Yeshua Yehoshua hot dan*
lift up will you when say Yeshua Yehoshua did then
דעם בר אנש , דעמאלט וועט איר וויסן, אז איך בין עס, און אז
az un es bin ich az visen ir vet demolt Enosh Bar dem
that and he am I that know you will then of Man Son the
פון מיר אליין טו איך קיין זאך נישט; נאר ווי דער פאטער האט
hot foter der vi nor nisht zach kein ich ah alein mir fun
has Father the as only not thing any I do alone me of
מיך געלערנט, אזוי רעד איך דאס.
dos ich red azoi gelernt mich
this I speak so taught me

29 And the One having sent me is with me. He did not leave me alone, because I always do the things that please Him.

כט און דער , וואס האט מיך געשיקט, איז מיט מיר; ער האט מיך
mich hot er mir mit iz geshikt mich hot vos der un
me did he me with is send me did who the one and
נישט איבערגעלאזט אליין; ווייל וואס איז וואוילגעפעליק פאר
far voilgefelik iz vos vail alein ibergelozt nisht
before pleasing is what because alone left behind not
אים, דאס טו איך אלעמאל.
alemol ich ah dos im
always I do that Him

30 As Rebbe, Melech HaMoshiach was saying these things, many put their emunah in him.

ל און בשעת ער האט דאס גערעדט, האבן א סך געגלויבט אין אים.
im in gegloibt sach a hoben geredt dos hot er beshas un
him in believe many a did speak this did he while and

31 Therefore, Rebbe, Melech HaMoshiach was saying to the Yehudim who had emunah in him, If you remain in the dvar of me, then you are my talmidim indeed.

לא דאן האט יהושע / ישוע* געזאגט צו די יידן , וואס
vos Yidn di tsu gezogt Yeshua Yehoshua hot dan*
who Judaeans the to say Yeshua Yehoshua did then
האבן געגלויבט אין אים: אויב איר וועט בלייבן אין מיין ווארט, זענט
zent vort main in blaiben vet ir oib im in gegloibt hoben
are word my in remain will you if him in believe did
איר באמת מיינע תלמידים;
talmidim maine be'emes ir
disciples my in truth you

32 And you will have da'as of HaEmes *(the Truth)* and HaEmes will give you cherut *(freedom)*.

לב און איר וועט דערקענען דעם אמת, און דער אמת וועט אייך
aich vet emes der un emes dem derkenen vet ir un
you will truth the and truth the recognize will you and
באפרייען.
bafraien
release

33 They answered Rebbe, Melech HaMoshiach, We are of the zera Avraham and to no one have we ever been enslaved. How do you say, You will become Bnei Chorin *(freedmen)*?

34 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Omein, omein, I say to you that everyone practicing Chet is an eved HaChet.

לג האבן זיי אים געענטפערט: מיר זענען אברהמס זאמען, און
un zamen Avraham's zenen mir geentfert im zei hoben
and seeds Abraham's are we answer him they did

זענען קיינמאל נישט געווען פארשקלאפט צו קיינעם; וויאזוי זשע
zhe vi azoi keinem tsu farshklaft geven nisht keinmol zenen
then how anyone to enslaved been not never have

זאגסטו: איר וועט ווערן פריי? לד האט יהושע / ישוע* זיי
zei Yeshua Yehoshua hot frei veren vet ir zagstu*
them Yeshua Yehoshua did free become will you you say

געענטפערט: באמת , באמת זאג איך אייך: יעדער איינער, וואס
vos einer yeder aich ich zog be'emes be'emes geentfert
who one every you I say in truth in truth answer

טוט זינד, איז א קנעכט פון דער זינד.
zind der fun knecht a iz zind tut
sin the of slave a is sin do

35 But the eved does not remain in the Bais ad Olam. HaBen remains ad Olam.

לה און דער קנעכט בלייבט נישט אייביק אין הויז , דער זון
zun der hoiz in eibik nisht blaibt knecht der un
Son the the house in forever not remains slave the and

אבער בלייבט יא אייביק.
eibik yo blaibt ober
forever yes remains however

36 If therefore HaBen makes you Bnei Chorin, you shall be Bnei Chorin indeed.

לו דעריבער אויב דער זון וועט אייך באפרייען, וועט איר וויקלעך
viklech ir vet bafraien aich vet zun der oib deriber
truly you will release you will Son the if therefore

זיין פריי.
frei zain
free be

37 I have da'as that you are zera Avraham, but you seek to kill me, because my dvar has no place in you.

לז איך ווייס, אז איר זענט אברהמס זאמען; נאר איר זוכט מיך צו
tsu mich zucht ir nor zamen Avraham's zent ir az veis ich
to me seek you but seeds Abraham's are you that know I

טייטן, ווייל מיין ווארט געפינט נישט קיין ארט אין אייך.
aich in ort kein nisht gefint vort main vail teiten
you in place any not finds word my because kill

38 What I have seen in the presence of HaAv of me, of that, I make solemn declaration. Therefore, the things you have heard from your father you do.

לח איך רעד דאס, וואס איך האב געזען ביי מיין פאטער, און איר
ir un foter main bai gezen hob ich vos dos red ich
you and Father my by see did I which this speak I

טוט אויך דאס, וואס איר האט געהערט ביי אייער פאטער. לט האבן
hoben foter eier bai gehert hot ir vos dos oich tut
did father your by hear did you which that also do

זיי געענטפערט און געזאגט צו אים: אברהם איז אונדזער פאטער
foter undzer iz Avraham im tsu gezogt un geentfert zei
father our is Avraham him to said and answer they

39 They answered and said unto him, Avinu hu Avraham. Rebbe, Melech HaMoshiach says to them, If you were yeladim of Avraham, you would have been doing the ma'asei Avraham.

(זכות-אבות). זאגט יהושע / ישוע* צו זיי : אויב איר זענט
zent ir oib zei tsu Yeshua Yehoshua zogt zechus-avot*
are you if them to Yeshua Yehoshua says of avraham

קינדער פון אברהם, טוט די מעשים פון אברהם .
Avraham fun ma'a'sim di tut Avraham fun kinder
Avraham of works the do Avraham of children

40 But now you are seeking to kill me, a man who has told you HaEmes, which I heard from Hashem; this was not a ma'aseh that Avraham did.

מ איצט אבער זוכט איר מיך צו טייטן, א מענטשן, וואס האט
hot vos mentshn a teiten tsu mich ir zucht ober itst
has who man a kill to me you seek however now

אייך געזאגט דעם אמת, וועלכן איך האב געהערט ביי ה׳ . דאס
dos Hashem bai gehert hob ich velchen emes dem gezogt aich
the Hashem by hear did I which truth the told you

דאזיקע האט אברהם נישט געטאן.
geton nisht Avraham hot dozike
done not Avraham has these

41 You are doing the ma'asim of your Av. They said, therefore, to Rebbe, Melech HaMoshiach, We are not mamzerim who have been born of zenunim *(fornication)*. We have Av Echad, Hashem.

מא איר טוט די מעשים פון אייער פאטער. האבן זיי צו אים
im tsu zei hoben foter eier fun ma'a'sim di tut ir
him to they did father your of works the do you

געזאגט: מיר זענען נישט געבוירן געווארן דורך זנות ; מיר
mir znus durch gevoren geboiren nisht zenen mir gezogt
we fornication through become born not are we say

האבן איין פאטער— ה׳ .
Hashem foter ein hoben
Hashem Father one have

42 He said to them, If Hashem were the Av of you, you would have had ahavah for me, for I came forth from Hashem, and now I am present here, for I have not come on my own, but HaAv sent me.

מב האט יהושע / ישוע* צו זיי געזאגט: אויב ה׳ וואלט
volt Hashem oib gezogt zei tsu Yeshua Yehoshua hot*
would Hashem if say them to Yeshua Yehoshua did

טאקע געווען אייער פאטער, וואלט איר מיך ליב געהאט; ווארום
vorem gehat lib mich ir volt foter eier geven take
because have loved me you would father your be indeed

איך בין ארויסגעגאנגען און בין געקומען פון ה׳ ; ווארום פון
fun vorem Hashem fun gekumen bin un aroisgegangen bin ich
from for Hashem from come am and proceed forth did I

מיר אליין בין איך נישט געקומען, נאר ער האט מיך געשיקט.
geshikt mich hot er nor gekumen nisht ich bin alein mir
sent me has He rather come not I am alone me

43 Why do you not understand my devarim? Because you are not able

מג פארוואס פארשטייט איר נישט מיין רעדן ? ווייל איר קענט
kent ir vail reden main nisht ir farshteit farvos
can you because speaking my not you understand why

נישט הערן דאס ווארט מיינס.
meins vort dos heren nisht
my word this hear not

to give obedient shemah
(hearing) to my dvar.
44 You are from the Av
of you, HaSatan, and the
ta'avot of your Av you want
to do, for that one was a
rotze'ach from Bereshis,
and he has not taken a
stand in HaEmes, because
HaEmes is not in him. When
he speaks the sheker, he
speaks naturally, because
he is a shakran *(liar)* and the
av of it.

45 But because I speak
HaEmes, you do not have
bitachon *(trust)* in me.
46 Who among you convicts
me of chet *(sin)*? If I speak
HaEmes, why do you not
have emunah in me?

47 The one who is of Hashem
hears the divrei Hashem.
Therefore, you do not hear
because you are not of
Hashem.
48 In reply, those of
Yehudah said to Rebbe,
Melech HaMoshiach, Did
we not rightly say that you

מד איר זענט פון אייער פאטער, דעם שׂטן , און די שלעכטע
shlechte di un Satan dem foter eier fun zent ir
evil the and Satan the father your of are you

גלוסטונגען פון אייער פאטער ווילט איר טאן. ער איז געווען א
a geven iz er ton ir vilt foter eier fun glustungen
a was is he to do you want father your of covetous desires

רוצח פון אנהויב אָן, און איז נישט געשטאנען אין דעם אמת,
emes dem in geshtanen nisht iz un on onhoib fun rutsch
truth the in stand not did and on beginning from murderer

ווייל עס איז קיין אמת אין אים נישט פאראן. ווען ער רעדט
redt er ven faran nisht im in emes kein iz es vail
speaks he when there not him in truth no is there because

שקר , רעדט ער פון דעם, וואס איז זיין אייגן, ווייל ער איז א
a iz er vail eigen zain iz vos dem fun er redt sheker
a is he because own his is which that from he speaks lie

ליגנער, און דער פאטער פון שקר .
sheker fun foter der un ligner
lie of father the and liar

מה אבער ווייל איך זאג דעם אמת, גלויבט איר מיר נישט.
nisht mir ir gloibt emes dem zog ich vail ober
not me you believe truth the speak I because but

מו ווער פון אייך באשולדיקט מיך וועגן א חטא? אויב איך זאג
zog ich oib chta a vegen mich bantshuldikt aich fun ver
speak I if sin a about me accuses you of which

דעם אמת, פארוואס גלויבט איר מיר נישט?
nisht mir ir gloibt farvos emes dem
not me you believe why truth the

מז ווער עס איז פון ה׳ , דער הערט די ווערטער פון ה׳ ;
Hashem fun verter di hert der Hashem fun iz es ver
Hashem of words the hears this one Hashem of is it who

צוליב דעם הערט איר נישט, ווייל איר זענט נישט פון
fun nisht zent ir vail nisht ir hert dem tsulib
of not are you because not you hear that on account of

ה׳ . מח די יידן האבן געענטפערט, און געזאגט צו אים:
im tsu gezogt un geentfert hoben Yidn di Hashem
him to said and answer did Judaeans the Hashem

צי זאגן מיר דען נישט ריכטיק, אז דו ביסט א שומרוני , און
un Samaritan a bist du az richtik nisht den mir zogen tsi
and Samaritan a are you that rightly not then we speak do

האסט א בייזן *גייסט?
**gaist beizn a host*
spirit evil an you have

are a Shomroni *(Samaritan)* and that you have a shed *(demon)*?

49 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said, I do not have a shed *(demon)*. But I honor HaAv of me and you dishonor me.

מט האט יהושע / ישוע* געענטפערט: איך האב נישט קיין בייזן
beizn kein nisht hob ich geentfert Yeshua Yehoshua hot*
evil any not have I answer Yeshua Yehoshua did

*גייסט, נאר איך גיב אפ כבוד צו מיין פאטער, און איר זענט מיך
*mich zent ir un foter main tsu koved op gib ich nor *gaist*
me are you and Father my to honor up give I but spirit

מבזה .
mevaze
degrading

50 But I do not seek my own kavod; there is One seeking and judging.

נ איך אבער זוך נישט מיין כבוד. עס איז פאראן איינער, וואס
vos einer faran iz es koved main nisht zuch ober ich
who one there is it glory my not seek however I

זוכט און משפט.
mishpot un zucht
judges and seeks

51 Omein, omein, I say to you, regarding the dvar of me, if anyone is shomer, he will never see mavet.

נא באמת , באמת זאג איך אייך: אויב עמיצער וועט אפהיטן מיין
main ophiten vet emitser oib aich ich zog be'emes be'emes
my observe will someone if you I say in truth in truth

ווארט, וועט ער בשום אופן נישט זען דעם טויט אויף אייביק.
eibik oif toit dem zen nisht oifen beshum er vet vort
eternal on death the see not way never he will word

52 Therefore, those of Yehudah said to Rebbe, Melech HaMoshiach, Now we have da'as that you have a shed, Avraham died and the Nevi'im; yet you say if anyone keeps the dvar of me he will never taste mavet *(death)*.

נב האבן די יידן צו אים געזאגט: איצט ווייסן מיר, אז דו
du az mir veisn itst gezogt im tsu Yidn di hoben
you that we know now say him to Judaeans the did

האסט א בייזן *גייסט. אברהם איז געשטארבן, און די נביאים ;
*neviim di un geshtorben iz Avraham *gaist beizn a host*
prophets the and died is Avraham spirit evil an you have

און דו זאגסט: אויב עמיצער וועט אפהיטן מיין ווארט, וועט ער
er vet vort main ophiten vet emitser oib zagst du un
he will word my observe will someone if say you and

בשום אופן נישט טועם זיין פונם טויט אויף אייביק.
eibik oif toit funem zain tuem nisht oifen beshum
eternal on death from the his taste not way never

53 Surely you are not greater than Avraham Avinu, who died? And the Nevi'im died. Whom do you make yourself to be?

נג ביסטו דען גרעסער פון אברהם אבינו , וועלכער איז
iz velcher avinu Avraham fun greser den bistu
did who our father Avraham than greater then are you

געשטארבן? אויך די נביאים זענען געשטארבן; פאר וועמען
vemen far geshtorben zenen neviim di oich geshtorben
whom for die did prophets the also die

מאכסטו דיך ?
dich machstu
yourself make

54 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said, If I give myself kavod, the kavod of me is nothing. It is HaAv of me Who is giving me kavod, Whom you say, He is Eloheinu.

נד יהושע / ישוע* האט געענטפערט: אויב איך פארהערלעך מיך
mich farherlech ich oib geentfert hot Yeshua Yehoshua*
me glorify I if answer did Yeshua Yehoshua

אליין, איז מיין כבוד גארנישט. עס איז מיין פאטער, וועלכער
velcher foter main iz es gornisht koved main iz alein
who Father my is it nothing glory my is alone

פארהערלעכט מיך, וועגן וועמען איר זאגט, אז ער איז אייער
eier iz er az zogt ir vemen vegen mich farherlecht
your is he that say you whom about me glorifies

ג-ט ;
Hashem
G-d

55 And you have not had da'as of Him. But I have had da'as of Him. If I would say that I do not have da'as of Him, I will be like you, a shakran *(liar)*; but I do have da'as of Him, and I keep His dvar.

נה און איר האט אים דאך נישט דערקענט, איך אבער קען אים
im ken ober ich derkent nisht doch im hot ir un
him know however I known not yet him have you and

יא; און אויב איך זאל זאגן , אז איך קען אים נישט, וועל איך
ich vel nisht im ken ich az zogen zol ich oib un yo
I will not him know I that say shall I if and yes

זיין א ליגנער גלייך צו אייך; נאר איך קען אים, און היט אפ
op hit un im ken ich nor aich tsu glaich ligner a zain
up beware and him know I but you to like liar a be

זיין ווארט.
vort zain
word his

56 Avraham your Av had lev same'ach to see the Yom of me, and he saw it and had simcha.

נו אברהם , אייער פאטער, האט זיך געפריידט, אז ער זאל זען
zen zol er az gefreidt zich hot foter eier Avraham
see shall he that rejoice self has father your Avraham

מיין טאג, און האט געזען, און זיך משמח געווען.
geven mesameyech zich un gezen hot un tog main
was joyful self and see did and day my

57 Therefore those of Yehudah said to him, You do not yet possess fifty years and yet you have seen Avraham Avinu?

נז די יידן האבן דעריבער געזאגט צו אים: דו ביסט נאך נישט
nisht noch bist du im tsu gezogt deriber hoben Yidn di
not yet are you him to say therefore did Judaeans the

פיפציק יאר אלט, און האסט שוין געזען אברהמען ?
Avrahamen gezen shoin host un alt yor fiftsik
Abraham seen already you have and old years fifty

58 Rebbe, Melech HaMoshiach said to them,

נח האט יהושע / ישוע* צו זיי געזאגט: באמת , באמת זאג
zog be'emes be'emes gezogt zei tsu Yeshua Yehoshua hot*
say in truth in truth say them to Yeshua Yehoshua did

איך אייך; איידער אברהם איז געווען, בין איך.
ich bin geven iz Avraham eider aich ich
I am was is Avraham before you I

Omein, omein, I say to you,

before Avraham came into being, Ani Hu.

59 Then they took up stones that they might stone him, but Rebbe, Melech HaMoshiach was hidden and departed out of the Beis Hamikdash.

נט זיי האבן דעריבער אויפגעהויבן שטיינער, כדי אים צו
tsu im k'de shteiner oifgehoiben deriber hoben zei
to him so that stones lifted up therefore have they

באוואַרפֿן; יהושע / ישוע* אבער האט זיך פֿארבארגן, און איז
iz un farborgen zich hot ober Yeshua Yehoshua bavarfen*
is and hidden self has however Yeshua Yehoshua throw

ארויסגעגאנגען אויס דעם בית המקדש .
Hamikdash beis dem ois aroisgegangen
HaMikdash house the out went out

9 And passing along, Rebbe, Melech HaMoshiach saw a man ivver *(blind)* from birth.

ט און פֿארבייגייענדיק האט ער געזען א מענטשן, א בלינדן
blinden a mentshn a gezen er hot farbaigeiendik un
blind man a man a see he did passing by and

פֿון דער געבורט אָן.
on geburt der fun
on birth the from

2 The talmidim of Rebbe, Melech HaMoshiach asked him, Rebbe, who committed averos, this man or the horim *(parents)* of him, that he was born ivver?

ב און זיינע תלמידים האבן אים געפֿרעגט, אזוי צו זאגן; רבי , ווער
ver Rebbe zogen tsu azoi gefregt im hoben talmidim zaine un
who Rebbe say to so ask him did disciples his and

האט געזינדיקט, דער דאזיקער אדער זיינע עלטערן, אז ער איז
iz er az elteren zaine oder doziker der gezindikt hot
is he that parents his or this one the sin did

געבוירן געווארן בלינד?
blind gevoren geboiren
blind become born

3 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said, Neither this man sinned nor the horim of him, but that the pe'ulot of Hashem may be manifested in him.

ג האט יהושע / ישוע* געענטפֿערט: נישט ער האט געזינדיקט,
gezindikt hot er nisht geentfert Yeshua Yehoshua hot*
sinned has he not answer Yeshua Yehoshua did

נישט די עלטערן זיינע; נאר כדי די מעשים פֿון ה׳ זאלן
zoln Hashem fun ma'a'sim di k'de nor zaine elteren di nisht
should Hashem of works the so that only his parents the not

אנטפלעקט ווערן אין אים.
im in veren antplekt
him in to be revealed

4 It is necessary for us to work the pe'ulot of the One having sent me while it is Yom. Lailah comes when no one is able to work.

ד מיר מוזן טאן די מעשים פֿון אים, וואס האט מיך געשיקט, כל
kol geshikt mich hot vos im fun ma'a'sim di ton muzn mir
all send me did who him of works the do must we

זמן עס איז טאג; די נאכט קומט אָן, ווען קיינער קען נישט
nisht ken keiner ven on kumt nacht di tog iz es zmn
not can anyone when on comes night the day is it as long as

ארבעטן.
arbeten
work

5 As long as I am in the Olam Hazeh, I am the Ohr HaOlam.
6 Having said these things, he spat on the ground and made clay with the saliva and he anointed the clay upon the man's eyes,

ה בשעת איך בין אין דער וועלט, בין איך דאס ליכט פון דער וועלט.
velt der fun licht dos ich bin velt der in bin ich beshas
world the of light the I am world the in am I while

ו דאס זאגנדיק , האט ער אויסגעשפיגן אויף דער ערד און געמאכט
gemacht un erd der oif oisgeshfigen er hot zogendik dos
made and earth the on spit he did having said this

ליים פון דעם שפייעכץ און אים באשמירט די אויגן מיט דעם ליים,
leim dem mit oigen di bashmirt im un shfeiechts dem fun leim
clay the with eyes the smeared him and saliva the from clay

7 And said to him, Go wash in the pool of Shiloach! — The name means sent — He went therefore and washed and came seeing.

ז און האט צו אים געזאגט: גיי, וואש דיך אין טייך שילוח ,
shiluch taich in dich vash gei gezogt im tsu hot un
Shiloach pool in yourself wash go say him to did and

(פארטייטשט הייסט עס, געשיקט). ער איז דעריבער אוועקגעגאנגען,
avekgegangen deriber iz er geshikt es heist fartaitsht
go away therefore did he sent it means translated

8 Therefore, the shchenim and the ones seeing the man who was formerly a betler, came, saying, Is this not the man who was sitting and begging?

און האט זיך געוואשן, און איז צוריקגעקומען זעענדיק. ח און די
di un zeendik tsurikgekumen iz un gevashn zich hot un
the and seeing return did and wash himself did and

שכנים , און די , וואס האבן אים פריער געזען, אז ער איז
iz er az gezen frier im hoben vos di un shchnim
is he that seen previously him had who those and neighbors

געווען א בעטלער, האבן געזאגט: צי איז עס דען נישט דער , וואס
vos der nisht den es iz tsi gezogt hoben betler a geven
who the one not then it is say did beggar a was

איז געזעסן און געבעטלט?
gebetlt un gezesen iz
begging and sat is

9 Some were saying, This is the one! Others were saying, No, but it is a man like him. But the man was saying, I am the one!

ט אנדערע האבן געזאגט: ער איז עס; אנדערע האבן געזאגט: ניין ,
nein gezogt hoben andere es iz er gezogt hoben andere
no say did others it is he say did others

נאר ער איז ענלעך צו אים. יענער האט געזאגט: איך בין עס.
es bin ich gezogt hot yener im tsu enlech iz er nor
he am I said has that one him to like is he but

10 Therefore, the people were saying to him, How, then, were your eyes opened?

י האבן זיי צו אים געזאגט: וויאזוי זשע זענען דיינע אויגן געעפנט
geefent oigen daine zenen zhe vi azoi gezogt im tsu zei hoben
open eyes your did then how say him to they did

געווארן?
gevoren
become

11 In reply, the man said, The one called Yehoshua took clay and anointed my eyes and said to me, Go to Shiloach and wash. Therefore, having gone, and having washed, I saw!

יא יענער האט געענטפערט: דער מענטש, וועמען מען רופט
ruft men vemen mentsh der geentfert hot yener
called is who man the answer did that one

יהושע / ישוע* , האט געמאכט ליים, און אנגעשמירט מיינע אויגן,
oigen maine angeshmirt un leim gemacht hot Yeshua Yehoshua*
eyes my smeared and clay make did Yeshua Yehoshua

און צו מיר געזאגט: גיי צום שילוח און וואש דיך ; און איך
ich un dich vash un shiluch tsum gei gezogt mir tsu un
I and yourself wash and Shiloach to the go said we to and

בין געגאנגען און האב מיך געוואשן, און בין זעענדיק געווארן.
gevoren zeendik bin un gevashn mich hob un gegangen bin
become seeing am and wash me did and go did

12 And they said to him, Where is that one? The man says to them, I do not have da'as of that.

יב האבן זיי צו אים געזאגט: וואו איז ער? זאגט ער: איך ווייס
veis ich er zogt er iz vu gezogt im tsu zei hoben
know I he says he is where say him to they did

נישט.
nisht
not

13 The people lead the man to the Perushim...the man who had formerly been ivver *(blind).*

יג נעמען זיי און פירן צו די פרושים דעם , וואס איז
iz vos dem Perushim di tsu firen un zei nemen
is who that one Pharisees the to lead and they take

פריער געווען בלינד.
blind geven frier
blind was previously

14 Now the time period Rebbe, Melech HaMoshiach took the clay and opened his eyes was a Shabbos.

יד און דער טאג איז געווען א שבת , ווען יהושע / ישוע* האט
hot Yeshua Yehoshua ven Shabbos a geven iz tog der un*
had Yeshua Yehoshua when Shabbos a was is day the and

געמאכט דאס ליים, און אים געעפנט זיינע אויגן.
oigen zaine geefent im un leim dos gemacht
eyes his opened him and clay the made

15 Then again also the Perushim were asking him how his eyes were opened, and the man said to them, The man placed clay on my eyes and I washed, and I see.

טו דעריבער האבן אויך די פרושים אים ווידער געפרעגט, וויאזוי
vi azoi gefregt vider im Perushim di oich hoben deriber
how ask again him Pharisees the also did therefore

ער איז זעענדיק געווארן. און ער האט צו זיי געזאגט: ער האט
hot er gezogt zei tsu hot er un gevoren zeendik iz er
did he say them to did he and become seeing did he

ארויפגעלייגט ליים אויף מיינע אויגן, און איך האב מיך געוואשן,
gevashn mich hob ich un oigen maine oif leim aroifgeleigt
wash me did I and eyes my on clay laid on

און איך זע .
ze ich un
see I and

[16] Therefore some of the Perushim were saying, This man is not from Hashem, because he is Mechallel Shabbos *(desecrating Shabbos)*. But others were saying, How is a man who is a choteh *(sinner)* able to do such otot? There was a machloket *(division of dissension)* among them.

טז האבן אייניקע פון די פרושים געזאגט: דער דאזיקער מענטש איז
iz mentsh doziker der gezogt Perushim di fun einike hoben
is man this one the say Pharisees the of some did

נישט פון ה׳ , ווייל ער היט נישט אפ שבת . און אנדערע
andere un Shabbos op nisht hit er vail Hashem fun nisht
other and Shabbos up not keeps he because Hashem of not

האבן געזאגט: וויאזוי קען א מענטש, א חוטא, טאן אזעלכע נסים?
nsim azelche ton chet a mentsh a ken vi azoi gezogt hoben
signs such do sinner a man a can how say did

און עס איז געווארן א מחלוקה צווישן זיי .
zei tsvishen machloike a gevoren iz es un
them among dispute a become is it and

[17] Therefore, they say to the ivver *(blind man)* again, What do you say about him, because he opened your eyes? And the man said, He is a Navi.

[18] Therefore, those of Yehudah did not believe that the man had been ivver *(blind)* until they called the horim of the man whose eyes were opened.

יז און ווידער האבן זיי געזאגט צום בלינדן : וואס זאגסטו וועגן
vegen zagstu vos blinden tsum gezogt zei hoben vider un
about you say what blind man to the say they did again and

אים, אז ער האט דיר געעפנט דיינע אויגן? ער אבער האט געזאגט:
gezogt hot ober er oigen daine geefent dir hot er az im
say did however he eyes your open you did he that him

ער איז א נביא . יח די יידן האבן דעריבער נישט געגלויבט
gegloibt nisht deriber hoben Yidn di novi a iz er
believe not therefore did Judaeans the prophet a is he

וועגן אים, אז ער איז געוועזן בלינד, און איז זעענדיק געווארן, ביז
biz gevoren zeendik iz un blind geven iz er az im vegen
until become sighted is and blind was is he that him about

זיי האבן גערופן די עלטערן פון דעם זעענדיק געווארענעם,
gevarenem zeendik dem fun elteren di gerufen hoben zei
used to be seeing the of parents the call did they

[19] And they asked the horim, saying, Is this the ben of you, whom you say was born ivver? How, therefore, does he now have sight?

יט און זיי געפרעגט, אזוי צו זאגן : צי איז דער דאזיקער אייער זון ,
zun eier doziker der iz tsi zogen tsu azoi gefregt zei un
son your this one the is say to so asked they and

וואס איר זאגט, אז ער איז געבוירן געווארן בלינד? וויאזוי זשע זעט
zet zhe vi azoi blind gevoren geboiren iz er az zogt ir vos
sees then how blind become born is he that say you who

ער איצט?
itst er
now he

[20] In reply, therefore, his horim said, We have da'as that this man is the ben of us and that he was born ivver,

כ האבן זיינע עלטערן געענטפערט און געזאגט: מיר ווייסן, אז דער
der az veisn mir gezogt un geentfert elteren zaine hoben
the that know we say and answer parents his did

דאזיקער איז אונדזער זון , און אז ער איז געבוירן געווארן בלינד;
blind gevoren geboiren iz er az un zun undzer iz doziker
blind become born is he that and son our is this one

21 But how he sees now we do not have da'as nor do we have da'as of who opened his eyes. Interrogate him. He’s a [Bar Mitzvah] bar da'as *(he is of age)*. He will speak for himself.

22 His horim said these things, because they were fearing those of Yehudah, for already those of Yehudah had agreed that if any person made hoda'ah *(confession)* of him to be the Rebbe, Melech HaMoshiach, that person would be put under cherem ban from the shul.

23 Therefore, his horim said, He has reached his religious majority and is of age. Interrogate him.

24 They called a second time, therefore, the man who had been ivver *(blind)* and said to him, V'ten lo todah *(Give glory to G-d)*. We have da'as that this man is a choteh *(sinner)*.

25 In reply, therefore, he said, If he is a choteh *(sinner)*, of that I don't have da'as. Of one thing I do have da'as, that though I was ivver, now I see.

כא וויאזוי אבער ער זעט איצט, ווייסן מיר נישט; אדער ווער עס
es ver oder nisht mir veisn itst zet er ober vi azoi
it who or not we know now sees he however how

האט אים געעפנט זיינע אויגן, ווייסן מיר נישט; פרעגט אים, ער איז א
a iz er im fregt nisht mir veisn oigen zaine geefent im hot
a is he him ask not we know eyes his open him has

דערוואקסענער, ער וועט רעדן פאר זיך אליין.
alein zich far reden vet er dervaksener
alone self for speak will he adult

כב דאס האבן זיינע עלטערן געזאגט, ווייל זיי האבן מורא
moire hoben zei vail gezogt elteren zaine hoben dos
fear did they because say parents his did this

געהאט פאר די יידן : ווארום די יידן האבן שוין
shoin hoben Yidn di vorem Yidn di far gehat
already had Judaeans the because Judaeans the before had

געהאט אפגעמאכט, אז ווען עמיצער וועט אים אנערקענען פאר
far anerkenen im vet emitser ven az opgemacht gehat
for acknowledge him will someone when that agreed had

דעם משיח , זאל ער געלייגט ווערן אין חרם אריין.
arain cheirem in veren geleigt er zol Moshiach dem
into cheirem in become put he shall Moshiach the

כג דערפאר האבן זיינע עלטערן געזאגט: ער איז א דערוואקסענער,
dervaksener a iz er gezogt elteren zaine hoben derfar
adult a is he say parents his did therefore

פרעגט אים. כד זיי האבן דעריבער צום צווייטן מאל גערופן דעם
dem gerufen mol tsveitn tsum deriber hoben zei im fregt
the called time second to the therefore have they him ask

מענטשן, וואס איז געווען בלינד, און געזאגט צו אים: גיב אפ כבוד
koved op gib im tsu gezogt un blind geven iz vos mentshn
glory up give him to said and blind was is who man

צו ה׳ ; מיר ווייסן, אז דער דאזיקער מענטש איז א חוטא.
chet a iz mentsh doziker der az veisn mir Hashem tsu
sinner a is man this one the that know we Hashem to

כה האט יענער געענטפערט: צי ער איז זינדיק ווייס איך נישט; איין
ein nisht ich veis zindik iz er tsi geentfert yener hot
one not I know sinful is he answered that one has

זאך ווייס איך יא, אז איך בין געווען בלינד און איצט זע איך.
ich ze itst un blind geven bin ich az yo ich veis zach
I see now and blind was am I that yes I know thing

[26] They said, therefore, to him, What did he do to you? How did he open your eyes?

כו זיי האבן דעריבער געזאגט צו אים: וואס האט ער דיר געטאן?
geton dir er hot vos im tsu gezogt deriber hoben zei
done you he has what him to said therefore have they

וויאזוי האט ער געעפנט דיינע אויגן?
oigen daine geefent er hot vi azoi
eyes your opened he has how

[27] The man answered them, I told you already, and you do not listen. Why again do you want to hear? Surely you do not want to become his talmidim also?

כז האט ער זיי געענטפערט: איך האב דאך אייך שוין געזאגט,
gezogt shoin aich doch hob ich geentfert zei er hot
told already you after all have I answer them he did

און איר האט זיך נישט צוגעהערט; פארוואס ווילט איר נאכאמאל
nochamol ir vilt farvos tsugehert nisht zich hot ir un
again you want why to listen not self has you and

הערן? צי ווילט איר אויך ווערן זיינע תלמידים?
talmidim zaine veren oich ir vilt tsi heren
disciples his become also you want hear

[28] And they reviled him and said, You are a talmid of that man, but we are talmidim of Moshe Rabbeinu.

כח און זיי האבן אים געזידלט, און געזאגט; דו ביסט יענעמס
yenems bist du gezogt un gezidlt im hoben zei un
that one's are you said and reviled him have they and

תלמיד, מיר אבער זענען משהס תלמידים.
talmidim Moshe's zenen ober mir talmid
disciples Moses' are however we disciple

[29] We have da'as that Hashem has spoken to Moshe Rabbeinu, but this man, we do not have da'as from where he comes.

כט מיר ווייסן, אז ה׳ האט גערעדט צו משהן ; אבער וואס
vos ober Moshen tsu geredt hot Hashem az veisn mir
who however Moses to spoken has Hashem that know we

שייך דעם דאזיקן, ווייסן מיר נישט, פונוואנען ער איז.
iz er funvanen nisht mir veisn dozikn dem shayech
is he from where not we know this the concerning

[30] In reply, the man said to them, Here is a real cheftza! That you do not have da'as from where he comes, and he opened my eyes!

ל האט דער מענטש געענטפערט און געזאגט צו זיי : אָט אין דעם
dem in ot zei tsu gezogt un geentfert mentsh der hot
the in here them to said and answer man the did

דאזיקן ליגט דאָ דער חידוש , אז איר ווייסט נישט פונוואנען
funvanen nisht veist ir az chidush der do ligt dozikn
from where not know you that remarkable the here lies this

ער איז, און ער האט מיר געעפנט מיינע אויגן.
oigen maine geefent mir hot er un iz er
eyes my opened me has he and is he

[31] We have da'as that G-d does not listen to chote'im *(sinners)*, but if anyone has chassidus, is a yore-shomayim and does the

לא מיר ווייסן, אז ה׳ דערהערט נישט קיין חוטאים; נאר אויב
oib nor chatoem kein nisht derhert Hashem az veisn mir
if but sinners any not hears Hashem that know we

עמיצער איז א ירא שמים און טוט זיין רצון , דעם דאזיקן
dozikn dem ratson zain tut un shomaiem yore a iz emitser
this the will His does and Heaven fearer of a is someone

דערהערט ער יא.
yo er derhert
yes he hears

ratzon *(will)* of Him, this one Hashem hears.

32 Never vi-bahlt the Bri'at HaOlam *(the Creation of the World)* it was heard of that anyone opened the eyes of an ivver *(blind man)* having been born thus.

לב פון אייביק אָן איז עס נישט געהערט געווארן, אז עמיצער זאל
zol emitser az gevoren gehert nisht es iz on eibik fun
shall someone that become heard not it is on forever from

האבן געעפנט די אויגן פון א בלינד געבוירענעם.
geboirenem blind a fun oigen di geefent hoben
born blind a of eyes the opened have

33 If this man was not from Hashem, he would not be able to do anything.

לג אויב דער דאזיקער וואלט נישט געווען פון ה׳ , וואלט ער
er volt Hashem fun geven nisht volt doziker der oib
he would Hashem of was not would this one the if

גארנישט געקענט טאן.
ton gekent gornisht
do be able to nothing

34 They answered and said to him, You were born totally B'AVON *(in sin)* and you teach us? And they threw him out.

לד האבן זיי געענטפערט און געזאגט צו אים: דו ביסט אינגאנצן
ingantsen bist du im tsu gezogt un geentfert zei hoben
wholly are you him to said and answer they did

געבוירן געווארן אין זינד , און דו לערנסט אונדז? און האבן
hoben un undz lernst du un zind in gevoren geboiren
did and us teach you and sin Ps 51:5(7) in become born

אים ארויסגעווארפן אינדרויסן.
indroisen aroisgevorfen im
outside throw out him

35 Rebbe, Melech HaMoshiach heard that they threw him out, and, having found him, Rebbe, Melech HaMoshiach said, Do you have emunah *(faith)* in the Bar Enosh?

לה יהושע / ישוע* האט געהערט, אז זיי האבן אים
im hoben zei az gehert hot Yeshua Yehoshua*
him have they that heard has Yeshua Yehoshua

ארויסגעווארפן; און געפינענדיק אים, האט ער געזאגט: צי
tsi gezogt er hot im gefinendik un aroisgevorfen
say he did him finding and throw out

גלויבסטו אין דעם בר אנש ?
Enosh Bar dem in gloibstu
of Man Son the in do you believe

36 In reply, the man said, And who is he, Adoni, that I may have emunah in him?

לו יענער האט געענטפערט און געזאגט; און ווער איז עס, האר, אז
az har es iz ver un gezogt un geentfert hot yener
that L-rd he is who and said and answer did that one

איך זאל גלויבן אין אים?
im in gloiben zol ich
him in believe shall I

37 And Rebbe, Melech HaMoshiach said, You have seen him, and the one speaking with you is he.

לז האט יהושע / ישוע* געזאגט צו אים: דו האסט אים געזען, און
un gezen im host du im tsu gezogt Yeshua Yehoshua hot*
and see him did you him to say Yeshua Yehoshua did

דער, וואס רעדט מיט דיר, איז עס.
es iz dir mit redt vos der
he is you with speaks who the

38 And the man said, Ani ma'amin, Adoni. And he fell down prostrate before him.

לח און ער האט געזאגט: האר, איך גלויב ! און האט זיך געבוקט צו
tsu gebukt zich hot un gloib ich har gezogt hot er un
to pelach self has and believe I L-rd said has he and

אים.
im
him

39 And Rebbe, Melech HaMoshiach said, For the sake of Mishpat, I came into the Olam Hazeh, that the ones who are ivrim *(blind ones)* may see, and the ones seeing may become ivrim.

לט און יהושע / ישוע* האט געזאגט: צום משפט בין איך
ich bin mishpot tsum gezogt hot Yeshua Yehoshua un*
I am judgment unto say did Yeshua Yehoshua and

געקומען אין דער וועלט אריין, כדי די, וואס זען נישט, זאלן
zoln nisht zen vos di k'de arain velt der in gekumen
should not see who the so that into world the in come

זען, און די זעענדיקע זאלן ווערן בלינד.
blind veren zoln zeendike di un zen
blind become should seeing the and see

40 Some of the Perushim heard these things, the ones being with him, and they said to him, Surely we are not ivrim, are we?

מ און איניקע פון די פרושים , וואס זענען געווען מיט אים, האבן
hoben im mit geven zenen vos Perushim di fun einike un
did him with was are who Pharisees the of some and

דאס געהערט, און האבן געזאגט צו אים: צי זענען מיר אויך בלינד?
blind oich mir zenen tsi im tsu gezogt hoben un gehert dos
blind also we are him to say did and hear this

41 Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, If you were ivrim *(blind men)*, you would not have chet, but now vi-bahlt *(since)* you say, We see, the avon of you remains.

מא האט יהושע / ישוע* צו זיי געזאגט: אויב איר וואלט געווען
geven volt ir oib gezogt zei tsu Yeshua Yehoshua hot*
was would you if say them to Yeshua Yehoshua did

בלינד, וואלט איר נישט געהאט קיין חטא; איצט אבער זאגט איר:
ir zogt ober itst chta kein gehat nisht ir volt blind
you say however now sin any have not you would blind

מיר זען; דערפאר בלייבט אייער זינד.
zind eier blaibt derfar zen mir
sin your remains therefore see we

10 Omein, omein, I say to you, the one not entering through the

י באמת , באמת זאג איך אייך; דער , וואס קומט נישט אריין
arain nisht kumt vos der aich ich zog be'emes be'emes
in not comes who the one you I tell in truth in truth

דורך דער טיר אינם הויף פון די שאף, נאר שטייגט אריין
arain shtaigt nor shof di fun hoif inem tir der durch
inside climbs but sheep the of yard into the door the through

דורך ערגעץ אנדערשוואו, יענער איז א גנב און א גזלן .
gzln a un ganef a iz yener andershvu ergets durch
robber a and thief a is that one else somewhere through

derech hasha'ar *(way of the entrance)* into the mikhla haTzon *(fold [enclosure] of the sheep)* but going up another derech, that one is a ganav and a shoded *(robber)*.

2 But the one entering through the derech hasha'ar is Ro'eh haTzon *(Shepherd of the flock [of sheep])*.

ב דער אבער וואס קומט אריין דורך דער טיר, איז דער
der ober vos kumt arain durch der tir iz der
the one however who comes inside through the door is the

פאסטוך פון די שאף.
fastuch fun di shof
shepherd of the sheep

3 To this one the doorkeeper opens, and the tzon hears the Ro'eh's voice and the Ro'eh calls b'shem *(by name)* each of his own tzon and leads them out.

ג פאר אים עפנט דער שומר; און די שאף הערן זיין קול , און ער
far im efent der shumr un di shof heren zain kol un er
for him opens the guard and the sheep hear his voice and he

רופט זיינע שאף ביים נאמען, און פירט זיי ארויס.
ruft zaine shof baim nomen un firt zei arois
calls his sheep by name and leads them out

4 When the Ro'eh has brought out all his own, he goes ahead of them, and the tzon follow the Ro'eh, because they have da'as of the Ro'eh's voice.

ד און ווען ער האט ארויסגעלאזט אלע זיינע אייגענע, גייט ער
un ven er hot aroisgelozt ale zaine eigene geit er
and when he does taken out all his own walks he

פארויס פאר זיי , און די שאף פאלגן אים נאך, ווייל זיי
forois far zei un di shof folgen im noch vail zei
ahead before them and the sheep follow him after because they

קענען זיין קול .
kenen zain kol
know his voice

5 But a zar *(stranger, foreigner)* they will never follow, but will flee from him, because they do not have da'as of the voice of zarim *(strangers, foreigners)*.

ה א פרעמדן אבער וועלן זיי בשום אופן נישט נאכפאלגן, נאר
a fremdn ober velen zei beshum oifen nisht nochfolgen nor
a stranger however will they never way not follow but

וועלן אנטלויפן פון אים, ווייל זיי קענען נישט דאס קול פון
velen antloifen fun im vail zei kenen nisht dos kol fun
will run away from him because they know not the voice of

פרעמדע.
fremde
strangers

6 This figure of speech Rebbe, Melech HaMoshiach told them. But those

ו דאס דאזיקע משל האט יהושע / ישוע* געזאגט צו זיי ;
dos dozike mashal hot Yehoshua Yeshua gezogt tsu zei*
the these parable did Yehoshua Yeshua say to them

אבער זיי האבן נישט פארשטאנען, וואס דאס איז, וואס ער
ober zei hoben nisht farshtanen vos dos iz vos er
however they did not understand what that is which he

האט צו זיי גערעדט.
hot tsu zei geredt
did to them speak

ones did not have binah *(understanding)* of what he was saying to them.

7 Rebbe, Melech HaMoshiach said, therefore, again, Omein, omein, I say to you, Ani Hu the derech hasha'ar *(way of the entrance)* of the tzon.

ז יהושע / ישוע* האט דעריבער ווידער צו זיי געזאגט:
gezogt zei tsu vider deriber hot Yeshua Yehoshua*
say them to again therefore did Yeshua Yehoshua

באמת , באמת זאג איך אייך: איך בין די טיר פון די שאף.
shof di fun tir di bin ich aich ich zog be'emes be'emes
sheep the of door the am I you I say in truth in truth

8 All who came before me are ganavim *(thieves)* and shodedim *(robbers)*, but the tzon did not listen to them.

ח אלע, וואס זענען געקומען פאר מיר, זענען גנבים און גזלנים ;
gzlnim un ganovem zenen mir far gekumen zenen vos ale
robbers and thieves are me before come did who all

אבער די שאף האבן זיי נישט געהערט.
gehert nisht zei hoben shof di ober
hear not they did sheep the however

9 I am the derech hasha'ar. Through me, if anyone enters, he will come to yeshu'at Eloheinu and will go in and will go out and will find mir'eh *(pasture)*.

ט איך בין די טיר; ווער עס וועט אריינגיין דורך מיר, דער וועט
vet der mir durch araingein vet es ver tir di bin ich
will that me through go in will it who door the am I

געראטעוועט ווערן; און וועט אריינגיין און ארויסגיין, און געפינען
gefinen un aroisgein un araingein vet un veren geratevet
find and go out and go in will and to be saved

פאשע.
fashe
pasture

10 The ganav does not come except in order that he may steal and kill and destroy. I came that they may have Chayyim *(Life)* and that they may have it more abundantly.

י דער גנב קומט נישט אחוץ כדי צו גנבענען און
un ganvenen tsu k'de achuts nisht kumt ganef der
and steal to in order that except not comes thief the

הרגענען און צו פארדארבן; איך בין געקומען, כדי זיי זאלן
zoln zei k'de gekumen bin ich fardarbn tsu un hrgenen
should they so that come am I destroy to and kill

האבן לעבן, און אז זיי זאלן האבן א שפע .
shafá a hoben zoln zei az un leben hoben
abundance an have should they that and life have

11 I am the Ro'eh HaTov *(the Good Shepherd)*. The Ro'eh HaTov lays down his neshamah for the tzon.

יא איך בין דער גוטער פאסטוך; דער גוטער פאסטוך איז זיך מוסר
muser zich iz fastuch guter der fastuch guter der bin ich
chastise self is shepherd good the shepherd good the am I

נפש פאר די שאף.
shof di far nefesh
sheep the for soul

12 The gedungener, the one who is not the Ro'eh — the hireling, the one to whom the tzon does not belong — this hireling sees the ze'ev *(wolf)* coming and abandons the tzon and runs for his life and the ze'ev seizes them and scatters them.

יב דער געדונגענער, און דער , וואס איז נישט קיין פאסטוך, צו
tsu fastuch kein nisht iz vos der un gedungener der
to shepherd any not is who the one and hireling the

וועמען עס געהערן נישט די שאף, זעט דעם וואלף קומען, און
un kumen valf dem zet shof di nisht gehern es vemen
and coming wolf the sees sheep the not belong it whom

פארלאזט די שאף, און אנטלויפט; און דער וואלף פארצוקט און
un fartsukt valf der un antloift un shof di farlozt
and devours wolf the and runs away and sheep the abandons

צעשפרייט זיי ;
zei tseshpreit
them scatters

13 This happens because he is a hireling and the tzon means nothing to him.

יג ער אנטלויפט, ווייל ער איז א געדונגענער, און עס קימערט אים
im kimert es un gedungener a iz er vail antloift er
him concerns it and hireling a is he because runs away he

נישט וועגן די שאף.
shof di vegen nisht
sheep the about not

14 Ani Hu the Ro'eh HaTov, and I have da'as of my tzon and my tzon has da'as of me.

יד איך בין דער גוטער פאסטוך, און איך קען די מייניקע, און די
di un meinike di ken ich un fastuch guter der bin ich
the and my own the know I and shepherd good the am I

מייניקע קענען מיך,
mich kenen meinike
me know my own

15 Just as HaAv has da'as of me and I have da'as of HaAv, so I lay down my neshamah for the tzon.

טו ווי דער פאטער קען מיך, און איך קען דעם פאטער; און מיין
main un foter dem ken ich un mich ken foter der vi
my and Father the know I and me knows Father the as

לעבן לייג איך אנידער פאר די שאף.
shof di far anider ich leig leben
sheep the for down I lay life

16 And another tzon I have which is not of this mikhla *(fold)*; those also it is necessary for me to bring, and my voice they will hear, and they will become eder echad with Ro'eh echad *(One flock with one Shepherd)*.

טז און אנדערע שאף האב איך, וואס זענען נישט פון דעם דאזיקן
dozikn dem fun nisht zenen vos ich hob shof andere un
this the of not are who I have sheep other and

הויף; זיי מוז איך אויך פירן, און זיי וועלן הערן מיין קול ; און
un kol main heren velen zei un firen oich ich muz zei hoif
and voice my hear will they and lead also I must them yard

עס וועט ווערן איין סטאדע, איין פאסטוך.
fastuch ein stade ein veren vet es
shepherd one flock one become will it

17 Therefore, HaAv has ahavah for me, because I lay down my neshamah that I may take it up again.

יז דערפאר האט דער פאטער מיך ליב, ווייל איך לייג אנידער
anider leig ich vail lib mich foter der hot derfar
down lay I because love me Father the does therefore

מיין לעבן, כדי איך זאל עס ווידער נעמען.
nemen vider es zol ich k'de leben main
take again it shall I so that life my

18 No one takes it from me, but I lay it down of my own accord. I have samchut *(authority)* to lay it down, and I have samchut to receive it again. This mitzvah I received from HaAv of me.

יח קיינער נעמט עס נישט אוועק פון מיר, נאר פון מיר אליין לייג
leig alein mir fun nor mir fun avek nisht es nemt keiner
lay alone we from rather me from away not it takes anyone

איך עס אנידער. איך האב רשות עס אנידערצולייגן, און האב
hob un anidertsuleigen es rashut hob ich anider es ich
have and to lay down it authority have I down it I

רשות עס ווידער צו נעמען. דאס דאזיקע געבאט האב איך
ich hob gebot dozike dos nemen tsu vider es rashut
I have command these the take to again it authority

באקומען פון מיין פאטער.
foter main fun bakumen
Father my from received

19 There was a machloket *(division of dissension)* again among those of Yehudah, because of these devarim of Rebbe, Melech HaMoshiach.

יט ווידער איז געווארן א מחלוקה צווישן די יידן
Yidn di tsvishen machloike a gevoren iz vider
Judaeans the among dispute a become is again

צוליב די דאזיקע ווערטער.
verter dozike di tsulib
words these the on account of

20 And many of them were saying, He has a shed *(demon)*, and He is meshuga — why do you listen to him?

כ און א סך פון זיי האבן געזאגט: ער האט א בייזן *גייסט, און
*un *gaist beizn a hot er gezogt hoben zei fun sach a un*
and spirit evil an has he say did them of many a and

איז אראפ פון זינען; פארוואס הערט איר אים?
im ir hert farvos zinen fun arop iz
him you hear why mind of down is

21 Others said, These devarim are not of one being possessed of shedim. Surely a shed *(demon)* is not able to open the eyes of an ivver *(blind man)*?

כא אנדערע האבן געזאגט: דאס זענען נישט די רייד פון א
a fun reid di nisht zenen dos gezogt hoben andere
a of words the not are these say did others

באזעסענעם מיט א בייזן *גייסט. צי קען דען א בייזער *גייסט
**gaist beizer a den ken tsi *gaist beizn a mit bazesenem*
spirit evil an then can spirit evil an with demoniac

עפענען די אויגן פון בלינדע ?
blinde fun oigen di efenen
the blind of eyes the open

22 Then the Chag *(Festival)* of Chanukah took place

כב עס איז דעמאלט געווען חנוכה אין ירושלים ; עס איז
iz es Yerushalayim in Chaneke geven demolt iz es
is it Yerushalayim in Chanukah was then is it

געווען ווינטער,
vinter geven
winter was

in Yerushalayim. It was winter.

23 And Rebbe, Melech HaMoshiach was walking around in the Beis Hamikdash in the area called Ulam Sh'lomo *(Solomon's Colonnade)*.

כג און יהושע / ישוע* איז געגאנגען אינם בית המקדש אין
in Hamikdash beis inem gegangen iz Yeshua Yehoshua un*
in HaMikdash house in the walking was Yeshua Yehoshua and

אולם של שלמה ארויף און אראפ.
arop un aroif Shloime shel ulam
down and up Shloime shel Portico

24 Then those of Yehudah encircled Rebbe, Melech HaMoshiach and were saying to him, How much longer are you going to hold our neshamot in suspense? If you are the Rebbe, Melech HaMoshiach, tell us openly.

כד און די יידן האבן אים ארומגערינגלט, און האבן געזאגט צו
tsu gezogt hoben un arumgeringlt im hoben Yidn di un
to say did and encircle him did Judaeans the and

אים: ביז ווען ווילסטו אויסציען אונדזער נשמה ? אויב דו ביסט
bist du oib neshome undzer oistsien vilstu ven biz im
are you if soul our to stretch you want when until him

דער משיח , זאג אונדז אפן .
ofen undz zog Moshiach der
openly us tell Moshiach the

25 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said, I did tell you and you do not have emunah. The pe'ulot which I do b'Shem Avi, these pe'ulot give solemn edut *(testimony)* about me.

כה האט יהושע / ישוע* זיי געענטפערט: איך האב אייך שוין
shoin aich hob ich geentfert zei Yeshua Yehoshua hot*
already you have I answer them Yeshua Yehoshua did

געזאגט, און איר גלויבט נישט; די מעשים , וואס איך טו אין מיין
main in ah ich vos ma'a'sim di nisht gloibt ir un gezogt
my in do I which deeds the not believe you and told

פאטערס נאמען, זיי זאגן עדות וועגן מיר.
mir vegen eides zogen zei nomen foters
me about witness say they Name Father's

26 But you do not have emunah *(faith)*, because you do not belong to my Tzon.

כו נאר איר גלויבט נישט, ווייל איר זענט נישט פון מיינע שאף.
shof maine fun nisht zent ir vail nisht gloibt ir nor
sheep my of not are you because not believe you but

27 My Tzon hear my voice, and I have da'as of them, and they follow me.

כז מיינע שאף הערן מיין קול , און איך קען זיי , און זיי פאלגן
folgen zei un zei ken ich un kol main heren shof maine
follow they and them know I and voice my hear sheep my

מיר נאך;
noch mir
after me

28 And I give to them Chayyei Olam, and they will never perish, and no one will snatch them out of my hand.

כח און איך גיב זיי אייביק לעבן: און זיי וועלן קיינמאל נישט
nisht keinmol velen zei un leben eibik zei gib ich un
not never will they and life eternal them give I and

פארלוירן ווערן , און קיינער וועט זיי נישט ארויסרייסן פון
fun aroisreisn nisht zei vet keiner un veren farloiren
from snatch not them will anyone and become lost

מיינע הענט.
hent maine
hands my

29 That which Avi has given me is greater than all, and no one is able to snatch out of the hand of HaAv.

כט מיין פאטער, וואס האט זיי מיר געגעבן, איז גרעסער ווי
vi greser iz gegeben mir zei hot vos foter main
than greater is give to me them did who Father my

אלע; און קיינער קען זיי נישט ארויסרייסן פון מיין פאטערס
foters main fun aroisreisn nisht zei ken keiner un ale
Father's my from snatch not them can no one and all

האנט.
hant
hand

30 I and HaAv are echad.
31 Again those of Yehudah took up stones that they might stone him.

ל איך און דער פאטער זענען מיר איינס. לא האבן די יידן ווידער
vider Yidn di hoben eins mir zenen foter der un ich
again Judaeans the did one we are Father the and I

אויפגעהויבן שטיינער, כדי אים צו שטייניקן.
shteinikn tsu im k'de shteiner oifgehoiben
stone to him so that stones lift up

32 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Many ma'asim tovim I showed you from HaAv. Because of which ma'aseh do you stone me?

לב יהושע / ישוע* האט זיי געענטפערט: א סך מעשים טובים
tovim ma'a'sim sach a geentfert zei hot Yeshua Yehoshua*
good deeds many a answer them did Yeshua Yehoshua

האב איך אייך געוויזן פון דעם פאטער; צוליב וועלכער פון
fun velcher tsulib foter dem fun gevizn aich ich hob
of which on account of Father the from show you I did

די דאזיקע מעשים , שטייניקט איר מיך?
mich ir shteinikt ma'a'sim dozike di
me you are stoning deeds these the

33 In reply, those of Yehudah said to him, For a ma'aseh tov we do not stone you, but for Chillul Hashem and because you, being a man, make yourself G-d.

לג האבן די יידן אים געענטפערט: פאר מעשים טובים שטייניקן
shteinikn tovim ma'a'sim far geentfert im Yidn di hoben
stone good deeds for answer him Judaeans the did

מיר דיך נישט, נאר פאר חלול-השם, און ווייל דו , זייענדיק א
a zeiendik du vail un chlul-hshm far nor nisht dich mir
a being you because and for but not you we

מענטש, מאכסט דיך פאר ג-ט .
Hashem far dich machst mentsh
Elokim for yourself make man

34 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach answered them, Has it not been written in your Torah, ANI AMARTI ELOHIM ATEM *(I said you are g-ds).* 35 If

לד האט יהושע / ישוע* זיי געענטפערט: צי שטייט דען נישט
nisht den shteit tsi geentfert zei Yeshua Yehoshua hot*
not then stands answer them Yeshua Yehoshua did

געשריבן אין אייער תורה:
toire eier in geshriben
Torah your in written

איך האב געזאגט: איר זענט ג-טער?
G-ter zent ir gezogt hob ich
gods are you said have I

those ones he called g-ds, to whom the Dvar Hashem came and LO YUFAR KITVEI HAKODESH *(and the Kitvei Hakodesh cannot be broken),*

(תהלים פב, ו.)
u fb Tehilim
6 82 Psalms

לה אויב ער האט זיי גערופן ג-טער, צו וועמען ה׳ס ווארט איז
iz vort h,s vemen tsu G-ter gerufen zei hot er oib
is word Hashem's whom to g-ds call them did he if

געקומען—און די שריפט קען נישט בטל ווערן —
veren batl nisht ken shrift di un gekumen
become made null and void not can writing the and come

36 Can you say of the One whom HaAv set apart as HaKadosh and sent into the Olam Hazeh that he commits Chillul Hashem because I said, Ben HaElohim Ani Hu?

לו זאגט איר אויף אים, וועמען דער פאטער האט געהייליקט, און
un geheilikt hot foter der vemen im oif ir zogt
and sanctify did Father the whom him about you says

געשיקט אין דער וועלט אריין: דו לעסטערסט; ווייל איך האב
hob ich vail lesterst du arain velt der in geshikt
did I because blaspheme you into world the in sent

געזאגט: איך בין דער זון פון דער אויבערשטער?
Oibershter der fun zun der bin ich gezogt
Most High the of son the am I say

37 If I do not accomplish the pe'ulot of Avi, do not regard me with bitachon.

לז אויב איך טו נישט די מעשים פון מיין פאטער, זאלט איר מיר
mir ir zolt foter main fun ma'a'sim di nisht ah ich oib
me you shall Father my of works the not do I if

נישט גלויבן.
gloiben nisht
believe not

38 But if I do, even if you do not have emunah in me, chotsh have emunah in the pe'ulot, so that you may continue to have da'as and binah that HaAv is in me and I am in HaAv.

לח אויב אבער איך טו יא, אפילו ווען איר ווילט מיר נישט גלויבן,
gloiben nisht mir vilt ir ven afile yo ah ich ober oib
believe not me want you when even yes do I however if

גלויבט די מעשים, כדי איר זאלט וויסן און פארשטיין, אז
az farshtein un visen zolt ir k'de ma'a'sim di gloibt
that understand and know shall you so that works the believe

דער פאטער איז אין מיר, און איך בין אין דעם פאטער.
foter dem in bin ich un mir in iz foter der
Father the in am I and me in is Father the

39 They were seeking, therefore, again to seize him, and he eluded their hand.

לט דעריבער האבן זיי ווידער געזוכט אים צו כאפן, און ער איז
iz er un chapen tsu im gezucht vider zei hoben deriber
is he and arrest to him sought again they did therefore

ארויס פון זייער האנט.
hant zeier fun arois
hand their of go out

40 And he went away again beyond the Yarden to the place where Yochanan was in the beginning giving the mikveh mayim's tevilah of teshuvah, and he remained there.

מ און ער איז ווידער אוועק קיין עבר הירדן , צו דעם
dem tsu HaYarden Ever kein avek vider iz er un
the to Yarden other side of to go away again did he and

ארט , וואו יוחנן פלעגט צום ערשט טובל זיין אין דער
der in zain toivl ersht tsum flegt Yochanan vu ort
the in be tovel first to the used Yochanan where place of

מקווה, און איז דארט פארבלייבן.
farblaiben dort iz un mkvh
remain there is and mikveh

41 And many came to him and were saying, Yochanan indeed did no ot *(miraculous sign)*, but everything Yochanan said about this man was HaEmes.

מא און א סך זענען געקומען צו אים, און האבן געזאגט: יוחנן
Yochanan gezogt hoben un im tsu gekumen zenen sach a un
Yochanan say did and him to come did many a and

האט טאקע נישט געטאן קיין נס , נאר אלץ, וואס יוחנן האט
hot Yochanan vos alts nor ns kein geton nisht take hot
did Yochanan that all but sign any do not indeed did

געזאגט וועגן דעם דאזיקן (יהושע / ישוע*), איז אמת.
emes iz Yeshua Yehoshua dozikn dem vegen gezogt*
true is Yeshua Yehoshua this the about say

42 And many put their emunah *(faith)* in him there.

מב און א סך האבן דארט געגלויבט אין אים.
im in gegloibt dort hoben sach a un
him in believe there did many a and

11

11 Now there was a certain man, a choleh *(sick man)*, El'azar from Beit-Anyah *(Bethany)*, the shtetl of Miryam and Marta her achot.

יא און עס איז איינער געלעגן קראנק, אלעזר פון בית-היני ,
Beit-Anyah fun El'azar krank gelegen einer iz es un
Beit-Anyah of El'azar sick lying one is there and

דאס *דארף פון מרים און איר שוועסטער מרתא.
*Marta shvester ir un Miryam fun *dorf dos*
Marta sister her and Miryam of village the

2 Now this was the same Miryam that anointed Adoneinu with mishcha *(ointment)* and wiped his feet with her hair. It was she whose ach El'azar was choleh.

ב און די מרים איז עס געווען, וואס האט געזאלבט דעם
dem gezalbt hot vos geven es iz Miryam di un
the anointed had the one who was it is Miryam the and

האר מיט מירע , און אים אפגעווישט זיינע פיס מיט אירע *האר,
hor ire mit fis zaine opgevisht im un mire mit har
hair her with feet his wipe off him and myrrh with L-rd

וועמעס ברודער אלעזר איז געלעגן קראנק.
krank gelegen iz El'azar bruder vemes
sick lie is El'azar brother whose

3 Therefore, the achayot *(sisters)* sent to Rebbe, Melech HaMoshiach,

ג די שוועסטער האבן דעריבער געשיקט צו אים, אזוי צו זאגן :
zogen tsu azoi im tsu geshikt deriber hoben shvester di
say to so him to send therefore did sisters the

saying, Adoni, hinei, the

האר, זע , ער וועמען דו האסט ליב, ליגט קראנק.
krank ligt lib host du vemen er ze har
sick lies love do you whom he look L-rd

one who is your chaver
haahuv is choleh.
4 And having heard this,
Rebbe, Melech HaMoshiach
said, This machla *(illness,*
krankeit) is not unto mavet
(death), but for the kavod
Hashem, that the Ben
HaElohim may receive
kavod through it.
5 Now Rebbe, Melech
HaMoshiach had ahavah for
Marta, and her achot and
El'azar.

6 When, therefore, Rebbe,
Melech HaMoshiach heard
that El'azar was choleh,
then he remained in
the place where he was
yomayim *(two days)*.
7 Then after this he says to
his talmidim, Let us go into
the land of Yehudah again.

8 His talmidim say to him,
Rebbe, just now those of
the land of Yehudah were
seeking to stone you, and
you go there again?

9 In reply, he said, Are there
not Sheneym Asar *(Twelve)*
sha'ot *(hours)* of HaYom? If

ד און ווען יהושע / ישוע* האט דאס געהערט, האט ער געזאגט:
gezogt er hot gehert dos hot Yeshua Yehoshua ven un*
say he did hear this did Yeshua Yehoshua when and

די דאזיקע קראנקייט איז נישט צום טויט, נאר צום כבוד פון
fun koved tsum nor toit tsum nisht iz krankeit dozike di
of glory to the but death to the not is sickness these the

ה׳ , כדי דער זון פון דער אויבערשטער זאל פארהערלעכט
farherlecht zol Oibershter der fun zun der k'de Hashem
glorified shall Most High the of son the so that Hashem

ווערן דורך איר. ה און יהושע / ישוע* האט ליב געהאט מרתאן
Martan gehat lib hot Yeshua Yehoshua un ir durch veren*
Marta have love did Yeshua Yehoshua and it through to be

און איר שוועסטער און אלעזרן.
El'azarn un shvester ir un
El'azar and sister her and

ו און ווען ער האט געהערט, אז ער ליגט קראנק, איז ער דעמאלט
demolt er iz krank ligt er az gehert hot er ven un
then he did sick lies he that hear did he when and

נאך פארבלייבן צוויי טעג אויף דעם ארט, וואו ער איז געווען.
geven iz er vu ort dem oif teg tsvei farblaiben noch
was is he where place the in days two remain yet

ז דערנאך האט ער ערשט געזאגט צו די תלמידים: לאמיר ווידער
vider lomir talmidim di tsu gezogt ersht er hot dernoch
again let us disciples the to say first he has then

גיין קיין יהודה .
Yehude kein gein
Yehudah to go

ח זאגן די תלמידים צו אים: רבי , איצט האבן די יידן דיך
dich Yidn di hoben itst Rebbe im tsu talmidim di zogen
you Judaeans the did now Rebbe him to disciples the say

געזוכט צו שטייניקן, און דו גייסט* ווידער דארטן אהין?
ahin dorten vider gaist du un shteinikn tsu gezucht*
there there again go you and stone to seek

ט האט יהושע / ישוע* געענטפערט: צי האט דען נישט דער טאג
tog der nisht den hot tsi geentfert Yeshua Yehoshua hot*
day the not then has answer Yeshua Yehoshua did

צוועלף שעה? ווער עס גייט ארום בייטאג , דער שטרויכלט
shtroichlt der beitag arum geit es ver sha'á tsvelf
stumbles that in the day around walks it who hours twelve

נישט, ווייל ער זעט דאס ליכט פון דער דאזיקער וועלט.
velt doziker der fun licht dos zet er vail nisht
world this one the of light the sees he because not

the derech of anyone is a derech by Yom, he does not stumble, because the Ohr HaOlam Hazeh he sees.

10 But if the derech of anyone is a derech baLailah, he stumbles because the Ohr is not in him.

י ווער אבער עס גייט ארום ביינאכט, דער שטרויכלט, ווייל
vail shtroichlt der bainacht arum geit es ober ver
because stumbles this one by night around walks it however who

דאס ליכט איז נישט אין אים.
im in nisht iz licht dos
him in not is light the

11 These things he said. Then, after this, Rebbe, Melech HaMoshiach says to them, El'azar our chaver haahuv has fallen asleep, but I am setting out to awaken him.

יא דאס האט ער גערעדט, און נאך דעם זאגט ער צו זיי : אלעזר,
El'azar zei tsu er zogt dem noch un geredt er hot dos
El'azar them to he says that after and speak he did this

אונדזער פריינד איז אנטשלאפן געווארן; נאר איך גיי, כדי אים
im k'de gei ich nor gevoren antshlofen iz freind undzer
him so that go I but become fall asleep is friend our

אויפצווועקן פון שלאף.
shlaf fun oiftsvuekn
sleep from wake up

12 Therefore, the talmidim said to him, Adoni, if he has fallen asleep, he will be granted refu'ah *(healing)*.

יב די תלמידים האבן דעריבער געזאגט צו אים: אויב ער איז
iz er oib im tsu gezogt deriber hoben talmidim di
is he if him to said therefore have disciples the

איינגעשלאפן, וועט ער גענעזן ווערן.
veren genezn er vet aingeshlofen
to be recover he will fall asleep

13 But Rebbe, Melech HaMoshiach had spoken about the mavet of El'azar. However, those ones supposed that he was speaking about only shlof *(sleep)*.

יג יהושע / ישוע* אבער האט גערעדט וועגן זיין טויט; און זיי
zei un toit zain vegen geredt hot ober Yeshua Yehoshua*
they and death his about speak did however Yeshua Yehoshua

האבן געמיינט, אז ער רעדט וועגן דעם רואיקן שלומער פון שלאף.
shlaf fun shlumer ruikn dem vegen redt er az gemeint hoben
sleep of slumber serene the about speaks he that think did

14 Then, therefore, Rebbe, Melech HaMoshiach told them plainly, El'azar died.

יד דעריבער האט יהושע / ישוע* דעמאלט צו זיי געזאגט גאנץ
gants gezogt zei tsu demolt Yeshua Yehoshua hot deriber*
quite say them to then Yeshua Yehoshua did therefore

אפן : אלעזר איז געשטארבן.
geshtorben iz El'azar ofen
died is El'azar openly

15 And I have lev same'ach for your sake, that I was not there, that you may have emunah. But let us go to him.

16 Therefore, T'oma — his name means Twin — said to his fellow talmidim, Let us go also, that we may die with him.

17 Having arrived, therefore, Rebbe, Melech HaMoshiach discovered El'azar had already been in the kever *(tomb)* arba'ah yamim *(four days)*.

18 Now Beit-Anyah *(Bethany)* was near Yerushalayim, about fifteen stadia away.

19 And many of those of Yehudah had come to Marta and Miryam to give them nechamah *(consolation, comfort)* regarding the ach of the achayot.

20 Therefore, Marta when she heard that Yehoshua comes, met him; but Miryam was sitting shivah in the bais.

טו און איך *פריי מיך צוליב אייך, אז איך בין דארטן
*dorten bin ich az aich tsulib mich *frei ich un*
there had I that you on account of myself rejoice I and

נישט געווען, כדי איר זאלט גלויבן; נאר לאמיר גיין צו אים.
im tsu gein lomir nor gloiben zolt ir k'de geven nisht
him to go let us but believe shall you so that been not

טז דאן האט תומא, וואס מען האט אים גערופן דידומאס, געזאגט
gezogt Didymas gerufen im hot men vos Toma hot dan
said Didymas called him has they who Toma did then

צו זיינע חברים תלמידים: לאמיר אויך גיין, כדי מיר זאלן
zoln mir k'de gein oich lomir talmidim chbrim zaine tsu
should we so that go also let us disciples fellow his to

שטארבן מיט אים.
im mit shtarben
him with die

יז און אהין קומענדיק, האט יהושע / ישוע* אים געפונען
gefunen im Yeshua Yehoshua hot kumendik ahin un*
find him Yeshua Yehoshua did arriving there and

שוין ליגן זינט פיר טעג אין קבר .
keyver in teg fir zint lign shoin
tomb in days four since lying already

יח און בית-היני איז געווען נאענט צו ירושלים , אן ערך פיפצן
fuftsen erech an Yerushalayim tsu nent geven iz Beit-Anyah un
fifteen about an Yerushalayim to near was is Beit-Anyah and

אקערפעלד ווייט ;
vait akerfeld
distant acres of field

יט און א סך יידן זענען ארויסגעקומען צו מרתאן און מרים ,
Miryam un Martan tsu aroisgekumen zenen Yidn sach a un
Miryam and Marta to come out are Judaeans many a and

כדי זיי מנחם-אבל צו זיין וועגן דעם ברודער זייערן.
zeiern bruder dem vegen zain tsu Menachem-ovl zei k'de
their brother the concerning be to them so that

כ און ווי מרתא האט געהערט, אז יהושע / ישוע* קומט, איז זי
zi iz kumt Yeshua Yehoshua az gehert hot Marta vi un*
she is comes Yeshua Yehoshua that hear did Marta as and

אים אנטקייגן געגאנגען; מרים אבער איז געבליבן זיצן אין
in zitsen gebliben iz ober Miryam gegangen antkegen im
in sit remain is however Miryam go to meet him

הויז .
hoiz
house

21 Therefore, Marta said to Yehoshua, Adoni, if you were here, achi *(my brother)* would not have passed away.

כא און מרתא האט געזאגט צו יהושען / ישוען* : הער, אויב דו
du oib har Yeshuan Yehoshuan tsu gezogt hot Marta un*
you if L-rd Yeshua Yehoshua to say did Martha and

וואלסט דא געווען , וואלט מיין ברודער נישט געשטארבן.
geshtorben nisht bruder main volt geven do valst
have died not brother my would have been here would

22 But even now I have da'as that whatever you ask Hashem, Hashem will give you.

כב און אפילו איצט ווייס איך, אז אלץ, וואס דו וועסט נאר בעטן
beten nor vest du vos alts az ich veis itst afile un
ask only will you which all that I know now even and

ביי ה׳ , וועט ה׳ דיר געבן.
geben dir Hashem vet Hashem bai
give you Hashem will Hashem by

23 Rebbe, Melech HaMoshiach says to her, Achich yakum *(Your brother will stand up).*

כג זאגט יהושע / ישוע* צו איר: דיין ברודער וועט
vet bruder dain ir tsu Yeshua Yehoshua zogt*
will brother your you to Yeshua Yehoshua says

אויפשטיין .
oifshtein
standing up again

24 Marta says to Yehoshua, I have da'as that he will rise in the Techiyas HaMesim on the Yom HaAcharon *(Last Day).*

כד זאגט מרתא צו אים: איך ווייס, אז ער וועט אויפשטיין אין דער
der in oifshtein vet er az veis ich im tsu Marta zogt
the in rise up will he that know I him to Martha says

אויפשטייאונג אין דעם לעצטן טאג.
tog letstn dem in oifshteiung
day last the in resurrection

25 Rebbe, Melech HaMoshiach said to her, Ani Hu the Tekhiyyah and the Chayyim *(Life)*: the one having emunah in me, even if he should die, will live,

כה האט יהושע / ישוע* געזאגט צו איר: איך בין די אויפשטייאונג
oifshteiung di bin ich ir tsu gezogt Yeshua Yehoshua hot*
resurrection the am I her to say Yeshua Yehoshua did

און דאס לעבן; ווער עס גלויבט אין מיר, אפילו ווען ער איז שוין
shoin iz er ven afile mir in gloibt es ver leben dos un
already is he when even me in believes it who life the and

געשטארבן, וועט ער לעבן,
leben er vet geshtorben
live he will died

26 and everyone living and having emunah in me, never dies. Do you have emunah in this?

כו און יעדער איינער, וואס לעבט און גלויבט אין מיר, וועט אויף
oif vet mir in gloibt un lebt vos einer yeder un
on will we in believes and lives who one every and

אייביק נישט שטארבן. צי גלויבסטו דאס דאזיקע?
dozike dos gloibstu tsi shtarben nisht eibik
these the do you believe die not eternal

27 She says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Ken, Adoni. I have emunah that you are the Rebbe, Melech HaMoshiach, the Ben HaElohim, Hu Habah el HaOlam.

28 And having said this, she withdrew and summoned Miryam her achot, telling her privately, Rabbeinu and Moreinu is here, and summons you.

כז זאגט זי צו אים: יא, האר, איך גלויב , אז דו ביסט דער
der bist du az gloib ich har yo im tsu zi zogt
the are you that believe I L-rd yes him to she says

משיח , דער זון פון דער אויבערשטער, וואס זאל קומען אין דער
der in kumen zol vos Oibershter der fun zun der Moshiach
the in to come shall who Most High the of son the Moshiach

וועלט אריין. כח און האבנדיק דאס געזאגט, איז זי אוועקגעגאנגען,
avekgegangen zi iz gezogt dos hobendik un arain velt
go away she did said this having and into world

און האט גערופן איר שוועסטער שטילערהייט, און געזאגט צו איר:
ir tsu gezogt un shtilerheit shvester ir gerufen hot un
her to said and quietly sister her call did and

דער רבי איז דא און רופט דיך.
dich ruft un do iz Rebbe der
you calls and here is Rebbe the

29 And that isha, when she heard, got up quickly and was coming to Rebbe, Melech HaMoshiach.

כט און ווי יענע האט עס געהערט, איז זי גיך
gich zi iz gehert es hot yene vi un
quickly she did hear this did that one when and

אויפגעשטאנען, און געקומען צו אים.
im tsu gekumen un oifgeshtanen
him to come and stand up

30 Now he had not yet come into the shtetl, but was still in the place where Marta met him.

ל און יהושע / ישוע* איז נאך נישט אריינגעגאנגען אין *דארף
**dorf in araingegangen nisht noch iz Yeshua* Yehoshua un*
village in gone in not yet is Yeshua Yehoshua and

אריין, נאר איז נאך געווען אויף דעם ארט, וואו מרתא האט אים
im hot Marta vu ort dem oif geven noch iz nor arain
him had Martha where place the in was still is but into

באגעגנט.
bagegent
met

31 Therefore, those of Yehudah, the ones sitting shiva with her in the bais and giving her nechamah, when they saw Miryam get up quickly and rush out, followed her, assuming that she is going to the kever *(tomb)* that she might weep there.

לא און די יידן , וואס זענען מיט איר געווען אינם הויז , און
un hoiz inem geven ir mit zenen vos Yidn di un
and house in the was her with were who Judaeans the and

האבן זי געטרייסט, זעענדיק, אז מרים האט זיך גיך
gich zich hot Miryam az zeendik getreist zi hoben
quickly herself did Miryam that seeing console her did

אויפגעהויבן און איז ארויסגעגאנגען, האבן איר נאכגעפאלגט,
nochgefolgt ir hoben aroisgegangen iz un oifgehoiben
followed her have went out did and lift up

מיינענדיק, אז זי גייט צום קבר , כדי דארט צו וויינען.
veinen tsu dort k'de keyver tsum geit zi az mainendik
weep to there in order that tomb to the goes she that thinking

32 Therefore, Miryam, when she came where Rebbe, Melech HaMoshiach was, and when she saw him, fell down at his feet, saying to Rebbe, Adoni, if you were here, achi *(my brother)* would not have died.

לב און ווי מרים איז אהינגעקומען, וואו יהושע / ישוע* איז
iz Yeshua Yehoshua vu ahingekumen iz Miryam vi un*
is Yeshua Yehoshua where come there is Miryam as and

געווען, און האט אים געזען, איז זי אנידערגעפאלן פאר זיינע פיס,
fis zaine far anidergefalen zi iz gezen im hot un geven
feet his before fall down she did see him did and was

און האט צו אים געזאגט: אויב דו וואלסט דא געווען, וואלט דער
der volt geven do valst du oib gezogt im tsu hot un
the would been here would you if say him to did and

ברודער מיינער נישט געשטארבן.
geshtorben nisht meiner bruder
died not mine brother

33 Therefore, when he saw her weeping and those of Yehudah coming with her and also weeping, he was deeply moved in his neshamah and was troubled in himself,

לג און ווי יהושע / ישוע* האט זי געזען וויינען און די יידן ,
Yidn di un veinen gezen zi hot Yeshua Yehoshua vi un*
Judaeans the and weep see her did Yeshua Yehoshua as and

וואס זענען מיטגעקומען מיט איר, אויך וויינען, האט ער א זיפץ
zifts a er hot veinen oich ir mit mitgekumen zenen vos
sigh a he did weep also you with come together are who

געטאן אין זיין *גייסט, און זיך מצער געווען,
*geven mtser zich un *gaist zain in geton*
was grieved self and spirit his in done

34 And said, Where have you laid him? They said to him, Adoni, come and see.

לד און געזאגט: וואו האט איר אים געלייגט? זאגן זיי צו אים:
im tsu zei zogen geleigt im ir hot vu gezogt un
him to they say lay him you did where said and

האר, קום און זע.
ze un kum har
see and come L-rd

35 Yehoshua wept.

לה יהושע / ישוע* האט פארגאסן א טרער.
trer a fargosen hot Yeshua Yehoshua*
tear a shed has Yeshua Yehoshua

36 Therefore, those of Yehudah were saying, Hinei! See how much ahavah he had for him.

לו די יידן האבן דעריבער געזאגט: אָט זעט, ווי ער האט אים
im hot er vi zet ot gezogt deriber hoben Yidn di
him did he how see look say therefore did Judaeans the

ליב געהאט!
gehat lib
have love

37 But some of them said, Could not this man, who was able to open the eyes of the ivver, have also prevented this man from passing?

לז אייניקע אבער פון זיי האבן געזאגט: צי האט ער, וואס האט
hot vos er hot tsi gezogt hoben zei fun ober einike
had who he could say did them of however some

אויפגעעפנט די אויגן פון דעם בלינדן , דען נישט געקענט
gekent nisht den blinden dem fun oigen di oifgeefent
be able to not then blind man the of eyes the opened

38 Rebbe, Melech HaMoshiach, therefore, again being deeply moved within himself, comes to the kever *(tomb)*. Now it was a me'arah *(cave)* type of kever and a stone was lying against it.

מאכן , אז אויך דער (אלעזר) זאל נישט שטארבן? לח און ווידער
vider un shtarben nisht zol El'azar der oich az machen
again and die not shall El'azar this also that make

א זיפץ טוענדיק אין זיך אליין, קומט יהושע / ישוע* צום
tsum Yeshua Yehoshua kumt alein zich in tuendik zifts a*
to the Yeshua Yehoshua comes alone self in doing sigh a

קבר . און עס איז געווען א הייל, און א שטיין איז געלעגן אויף איר.
ir oif gelegen iz shtein a un heil a geven iz es un keyver
it on lie is stone a and den a was is it and tomb

39 Rebbe, Melech HaMoshiach says, Lift the stone. Marta, the achot of the niftar *(deceased)*, says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, already he smells, for it is now arba'ah yamim *(four days)*.

לט זאגט יהושע / ישוע* : נעמט אוועק דעם שטיין. זאגט מרתא,
Marta zogt shtein dem avek nemt Yeshua Yehoshua zogt*
Marta says stone the away takes Yeshua Yehoshua says

די שוועסטער פון דעם בר מינה , צו אים: האר, ער שטינקט
shtinkt er har im tsu minh Bar dem fun shvester di
he L-rd him to deceased Son the of sister the

שוין , ווארום ער ליגט שוין פיר טעג.
teg fir shoin ligt er vorem shoin
days four already lies he because already

40 He says to her, Did I not tell you that if you have emunah *(faith)*, you will see the kavod Hashem?

מ זאגט יהושע / ישוע* צו איר; צי האב איך דיר דען נישט
nisht den dir ich hob tsi ir tsu Yeshua Yehoshua zogt*
not then you I have her to Yeshua Yehoshua says

געזאגט, אז אויב דו וועסט גלויבן , וועסטו זען דעם כבוד פון
fun koved dem zen vestu gloiben vest du oib az gezogt
of glory the see will you believe you will you if that said

ה' ?
Hashem
Hashem

41 Therefore, they lifted the stone and he lifted up his eyes and said, Avi, I thank You that You heard me.

מא און זיי האבן אוועקגענומען דעם שטיין. און יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua un shtein dem avekgenumen hoben zei un*
Yeshua Yehoshua and stone the take away did they and

האט אויפגעהויבן די אויגן (צום הימל) ארויף און געזאגט:
gezogt un aroif himel tsum oigen di oifgehoiben hot
said and up heaven toward eyes the lift up did

פאטער, איך דאנק דיר, אז דו האסט מיך דערהערט.
derhert mich host du az dir dank ich foter
heard me have you that you thank I Father

42 And I knew that You always hear me, but, because of the multitude

מב און איך האב געוואוסט, אז דו הערסט מיך תמיד; נאר
nor tomed mich herst du az gevust hob ich un
but always me hear you that know did I and

צוליב דעם המון , וואס שטייט ארום , האב איך עס
es ich hob arum shteit vos hamon dem tsulib
this I did around stands which crowd the on account of

געזאגט, כדי זיי זאלן גלויבן, אז דו האסט מיך געשיקט.
geshikt mich host du az gloiben zoln zei k'de gezogt
sent me you have you that believe should they so that say

standing around, I said it,
that they may have emunah
(faith) that You sent me.
43 And having said these
things, he cried out with
a kol gadol, El'azar, come
forth!

44 Then the niftar, having
been bound feet and hands
with the linen clothes of the
tachrichin, and with his face
covered with a mitznefet
(head wrapping), came out.
He says to them, Untie him
and let him go.

45 Therefore, many of
those of Yehudah, the ones
having come to Miryam
and having seen the things
which Rebbe, Melech
HaMoshiach did, put their
emunah in him.
46 But some of them went
away to the Perushim
and reported to them
everything Rebbe,
Melech HaMoshiach
did. 47 Therefore, the
Rashei Hakohanim and the
Perushim called a meeting
of the Sanhedrin and were

מג און האבנדיק דאס געזאגט, האט ער א געשריי געטאן מיט א הויך
hoich a mit geton geshrei a er hot gezogt dos hobendik un
loud a with do outcry a he did said this having and

קול : אלעזר, קום ארויס.
arois kum El'azar kol
out come El'azar voice

מד און דאס מת איז ארויסגעקומען, און זיינע הענט און פיס
fis un hent zaine un aroisgekumen iz mt dos un
feet and hands his and come out did dead one this and

זענען געווען ארומגעוויקלט מיט תכריכים ; און זיין פנים איז
iz ponem zain un tchrichim mit arumgeviklt geven zenen
is face his and tachrichim with wrapped was are

געווען פארבונדן מיט א טיכל . זאגט יהושע / ישוע* צו זיי :
zei tsu Yeshua Yehoshua zogt tichl a mit farbunadn geven*
them to Yeshua Yehoshua says kerchief a with bandaged was

בינדט אים אויף, און לאזט אים גיין.
gein im lozt un oif im bindt
go him let and on him untie

מה און א סך פון די יידן , וואס זענען געקומען צו מרים ,
Miryam tsu gekumen zenen vos Yidn di fun sach a un
Miryam to come had who Judaeans the of many a and

זעענדיק וואס ער האט געטאן, האבן געגלויבט אין אים.
im in gegloibt hoben geton hot er vos zeendik
him in believe did done had he what seeing

מו איייניקע אבער פון זיי זענען אוועקגעגאנגען צו די פרושים ,
Perushim di tsu avekgegangen zenen zei fun ober einike
Pharisees the to go away did them of however some

און האבן זיי דערציילט, וואס יהושע / ישוע* האט געטאן.
geton hot Yeshua Yehoshua vos dertseilt zei hoben un*
done has Yeshua Yehoshua what tell them did and

saying, What are we doing, for this man is performing many otot *(miraculous signs)*?

מז די הויפט כהנים און די פרושים האבן דעריבער
deriber hoben Perushim di un kohanem hoipt di
therefore did Pharisees the and kohenim chief the

צוזאמענגעברענגט דאס סנהדרין , און געזאגט: וואס זאלן מיר טאן?
ton mir zoln vos gezogt un Sanhedrin dos tsuzamengebrengt
do we shall what said and Sanhedrin the bring together

ווייל דער דאזיקער מענטש טוט א סך נסים!
nsim sach a tut mentsh doziker der vail
signs many a does man this one the because

48 If we leave him thus, kol Bnei Adam will have emunah *(faith)* in him, and the Romans will come and will take away from us both the Beis Hamikdash and the nation.

מח אויב מיר וועלן אים אזוי לאזן , וועלן אלע גלויבן אין אים, און
un im in gloiben ale velen lozen azoi im velen mir oib
and him in believe all will permit so him will we if

די רוימער וועלן קומען און אוועקנעמען אונדזער לאנד און פאלק.
folk un land undzer aveknemen un kumen velen Roymer di
nation and land our take away and to come will Romans the

49 But a certain one of them, Caiapha, being Kohen Gadol that year, said to them, You do not have da'as of anything,

מט נאר איינער פון זיי , קיפא , זייענדיק כהן גדול אין יענעם
yenem in godl koien zeiendik Caiapha zei fun einer nor
that in gadol kohen being Caiapha them of one but

יאר, האט צו זיי געזאגט: איר ווייסט גארנישט,
gornisht veist ir gezogt zei tsu hot yor
nothing know you say them to did year

50 Nor do you consider that it is a bedievedike *(expedient)* thing for you that one man should die on behalf of HaAm and not that all the nation should perish.

נ און בארעכנט אפילו נישט, אז עס טויג פאר אייך, אז איין
ein az aich far toig es az nisht afile barechnt un
one that you for is good it that not even consider and

מענטש זאל שטארבן פארן פאלק, און דאס גאנצע פאלק זאל
zol folk gantse dos un folk foren shtarben zol mentsh
shall nation entire the and people for the die shall man

נישט פארלוירן גיין .
gein farloiren nisht
go lost not

51 But this he did not utter from himself, but, being Kohen Gadol that year, he uttered a dvar hanevu'ah that Rebbe, Melech HaMoshiach was about to die on behalf of the nation.

נא דאס דאזיקע אבער האט ער פון זיך אליין נישט געזאגט, נאר
nor gezogt nisht alein zich fun er hot ober dozike dos
but say not alone self from he did however these the

ווייל ער איז געווען כהן גדול אין יענעם יאר, האט ער געזאגט
gezogt er hot yor yenem in godl koien geven iz er vail
say he did year that in gadol kohen was is he because

נבואות , אז יהושע / ישוע* וועט שטארבן פאר דעם פאלק;
folk dem far shtarben vet Yeshua Yehoshua az nevues*
people the for die will Yeshua Yehoshua that prophecies

52 And not on behalf of Am Yisroel only but also the yeladim of Hashem, the ones having been scattered, that he may gather into echad.

נב און נישט בלויז פאר דעם פאלק אליין, נאר כדי אויך די
un nisht bloiz far dem folk alein nor k'de oich di
and not only for the people alone but so that also the

צעשפרייטע קינדער פון ה' זאל ער איינזאמלען אינאיינעם.
tseshpreite kinder fun Hashem zol er ainzamlen ineinem
scattered children of Hashem shall he gather together

53 From that Yom on, therefore, they planned that they might put him to death.

נג און פון יענעם טאג אָן האבן זיי זיך בעראטן, אים צו
un fun yenem tog on hoben zei zich baratn im tsu
and from that day on did they themselves confer him to

טייטן.
teiten
kill

54 Therefore he no longer was walking openly among those of Yehudah, but went away from there into the region near the wilderness, to a shtetl called Ephrayim, and there Rebbe, Melech HaMoshiach remained with the talmidim.

נד יהושע / ישוע* איז דעריבער מער נישט ארומגעגאנגען
Yehoshua Yeshua iz deriber mer nisht arumgegangen*
Yehoshua Yeshua is therefore more not walking about

עפנטלעך צווישן די יידן , נאר איז אוועק פון דארטן צו
efentlech tsvishen di Yidn nor iz avek fun dorten tsu
publicly among the Judaeans but is departed from there to

דער געגנט נאענט פון דער מדבר , אין א שטאט, וואס מען
der gegent nent fun der midbar in a shtot vos men
the region near of the wilderness in a city which was

רופט זי עפרים , און איז דארט פארבלייבן מיט די תלמידים.
ruft zi Ephrayim un iz dort farblaiben mit di talmidim
called it Ephrayim and is there remain with the disciples

55 Now Pesach was near and many went up to Yerushalayim from the country before the Pesach for the purpose of HITTEHARU *(they purified themselves).*

נה און עס איז געווען נאענט פאר דעם יידישן פסח , און א סך
un es iz geven nent far dem Yiddishn Pesach un a sach
and it is was near for the Jewish Pesach and a many

זענען ארויפגעגאנגען קיין ירושלים פון דער געגנט אויף
zenen aroifgegangen kein Yerushalayim fun der gegent oif
did go up to Yerushalayim from the region for

פסח , כדי זיך צו הייליקן.
Pesach k'de zich tsu heilikn
Pesach so that themselves to purify

56 They were seeking, therefore, Rebbe Melech HaMoshiach and were saying to one another while they stood in the Beis Hamikdash, What does it appear to you? Surely he

נו און האבן געזוכט יהושען / ישוען* , און געזאגט איינער צום
un hoben gezucht Yehoshuan Yeshuan un gezogt einer tsum*
and did search for Yehoshua Yeshua and said one to the

אנדערן שטייענדיק אין בית המקדש : וואס מיינט איר? אז ער
andern shteiendik in beis Hamikdash vos meint ir az er
other standing in house HaMikdash what think you that he

קומט נישט אויף יום טוב?
kumt nisht oif yom tov
comes not on of Yom Tov

will not come to the Chag *(Feast)*!

57 Now the Rashei Hakohanim and the Perushim had given orders that if anyone had da'as of where he is, he should reveal it so that they might arrest him.

12 Then Rebbe, Melech HaMoshiach came into Beit-Anyah *(Bethany)* shesh yamim before Pesach. This was the place where El'azar was, whom Rebbe, Melech HaMoshiach made to stand up alive from the mesim.

2 Then they made Rebbe, Melech HaMoshiach a seudah there. And Marta was serving, and El'azar was one of the ones reclining at tish with Rebbe, Melech HaMoshiach.

3 Then Miryam, having taken a pound of mishcha *(ointment)* of expensive genuine spikenard, anointed the feet of Rebbe, Melech HaMoshiach and wiped off with her hair his feet. And the bais was filled with the aroma of the mishcha.

נז און די הויפט כהנים און די פרושים האבן ארויסגעגעבן א
a aroisgegeben hoben Perushim di un kohanem hoipt di un
an issue did Pharisees the and kohenim chief the and

באפעל, אז ווען עמיצער ווייסט וואו ער שטייט איין, זאל ער
er zol ein shteit er vu veist emitser ven az bafel
he shall one stands he where knows someone when that order

עס צו וויסן געבן, כדי זיי זאלן אים כאפן.
chapen im zoln zei k'de geben visen tsu es
arrest him should they so that give know to it

יב און זעקס טעג פאר פסח איז יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua iz Pesach far teg zeks un*
Yeshua Yehoshua is Pesach before days six and

געקומען קיין בית-היני, וואו אלעזר איז געווען, וועמען
vemen geven iz El'azar vu Beit-Anyah kein gekumen
whom was is El'azar where Beit-Anyah to come

יהושע / ישוע* האט אויפגעוועקט פון די טויטע.
toite di fun oifgevekt hot Yeshua Yehoshua*
dead the from raised up again had Yeshua Yehoshua

ב מען האט דעריבער דארטן פאר אים געמאכט א סעודה, און מרתא
Marta un sude a gemacht im far dorten deriber hot men
Marta and feast a make him for there therefore did they

האט באדינט; אלעזר אבער איז געווען איינער פון די, וואס
vos di fun einer geven iz ober El'azar badint hot
who those of one was is however El'azar serve did

זענען געזעסן מיט איםביים טיש.
tish baim im mit gezesen zenen
table at the him with sitting were

ג און מרים האט גענומען א פונט לויטערן, קאסטבארן
kastbarn loitern funt a genumen hot Miryam un
costly pure pound a take did Miryam and

נרדזאלבאייל, און געזאלבט (דערמיט) די פיס פון
fun fis di dermit gezalbt un nrdzalbeil
of feet the with it anoint and spikenard

יהושען / ישוען*, און אפגעווישט זיינע פיס מיט אירע *האר;
hor ire mit fis zaine opgevisht un Yeshuan Yehoshuan*
hair her with feet his wipe off and Yeshua Yehoshua

און דאס הויז האט זיך אנגעפילט מיט דעם ריח פון דעם
dem fun rich dem mit ongefilt zich hot hoiz dos un
the of fragrance the with fill up self has house the and

זאלבאייל.
zalbeil
spikenard

4 And Yehudah from K'riot, one of the talmidim of Rebbe, Melech HaMoshiach, the talmid being about to betray him, says

ד אבער יהודה איש-קריות , איינער פון זיינע תלמידים, דער,
der talmidim zaine fun einer Ish-K'riot Yehude ober
the disciples his of one man from Kriot Yehudah however

וואס האט אים געזאלט פאררראטן, האט געזאגט:
gezogt hot farraten gezolt im hot vos
say did betray should him was who

5 Why was this mishcha not sold for three hundred denarii and given to haAniyim *(the Poor)*?

ה פארוואס האט מען נישט פארקויפט דעם דאזיקן זאלבאייל פאר
far zalbeil dozikn dem farkoift nisht men hot farvos
for spikenard this the sold not they has why

דריי הונדערט דינרים און געגעבן (דאס געלט) צו ארומעלייט?
oremelait tsu gelt dos gegeben un dinrim hundert drei
poor people to money this given and denarii hundred three

6 But he said this not because it mattered to him about haAniyim, but because he was a ganav and he was removing what was put in the aron otzaram *(chest of treasury)*.

ו און דאס דאזיקע האט ער געזאגט, נישט ווייל ער האט זיך
zich hot er vail nisht gezogt er hot dozike dos un
himself did he because not say he did these the and

געדאגהט וועגן די ארומעלייט; נאר ווייל ער איז געווען א גנב ,
ganef a geven iz er vail nor oremelait di vegen gedaght
thief a was is he because but poor people the about care

און געהאט די פושקע און פלעגט אונטערשלאגן, וואס מען האט
hot men vos untershlagen flegt un fushke di gehat un
has they what embezzle used to and purse the had and

אריינגעלייגט.
araingeleigt
put in

7 Therefore Rebbe, Melech HaMoshiach said, Let her alone. She kept this for the Yom HaKevurah *(Day of Burial)* of me.

ז יהושע / ישוע* האט דעריבער געזאגט: לאז זי צופרידן, צום
tsum tsufriden zi loz gezogt deriber hot Yeshua Yehoshua*
for content her let say therefore did Yeshua Yehoshua

טאג פון מיין קבורה האט זי עס באהאלטן .
bahalten es zi hot kvure main fun tog
been keeping it she has burial my of day

8 For haAniyim you have always with you, but you do not always have me.

ח ווארום די ארומעלייט האט איר תמיד ביי זיך , מיך
mich zich bai tomed ir hot oremelait di vorem
me yourselves with always you have poor people the because

אבער האט איר נישט אלעמאל.
alemol nisht ir hot ober
always not you have however

9 When the great multitude of the Yehudim had da'as of where Rebbe,

ט און א גרויסער המון יידן האט זיך דערוואוסט, אז ער
er az dervust zich hot Yidn hamon groiser a un
he that find out self has Judaeans crowd great a and

געפינט זיך דארטן; און זיי זענען געקומען נישט בלויז צוליב
tsulib bloiz nisht gekumen zenen zei un dorten zich gefint
on account of only not come are they and there self finds

Melech HaMoshiach was, they came not only because of him, but also because of El'azar, that they may see the one whom he made to stand up alive from the mesim.

יהושען / ישוען* , נאר אויך כדי צו זען אלעזרן, וועמען ער
er vemen El'azarn zen tsu k'de oich nor Yeshuan Yehoshuan*
he whom El'azar see to so that also but Yeshua Yehoshua

האט אויפגעוועקט פון די טויטע.
toite di fun oifgevekt hot
dead the from roused has

[10] But the Rashei Hakohanim took counsel that they also might kill El'azar,

י די הויפט כהנים אבער האבן זיך בעראטן, אפילו אלעזרן צו
tsu El'azarn afile baratn zich hoben ober kohanem hoipt di
to El'azar even confer self have however kohenim chief the

טייטן;
teiten
kill

[11] Because many of the Yehudim were leaving and believing in Rebbe, Melech HaMoshiach on account of El'azar.

יא ווייל א סך פון די יידן זענען צוליב אים
im tsulib zenen Yidn di fun sach a vail
him on account of did Judaeans the of many a because

אוועקגעגאנגען, און האבן געגלויבט אין יהושען / ישוען* .
Yeshuan Yehoshuan in gegloibt hoben un avekgegangen*
Yeshua Yehoshua in believed have and were leaving

[12] On the next day the great multitude, the one having come to the Chag *(Feast)*, having heard that Rebbe, Melech HaMoshiach is coming to Yerushalayim,

יב צומארגנס האט דער המון עם , וואס איז געקומען
gekumen iz vos em hamon der hot tsumorgens
come is who people crowd the did the next morning

אויף יום טוב, געהערט, אז יהושע / ישוע* קומט קיין
kein kumt Yeshua Yehoshua az gehert tov yom oif*
to comes Yeshua Yehoshua that heard Tov Yom of for

ירושלים ,
Yerushalayim
Yerushalayim

[13] Took the branches of the temarim *(palms)* and went out to a meeting with him and were crying out: HOSHAN NAH BARUCH HABAH B'SHEM ADONOI! Melech Yisroel! [14] And he found an ayir *(young donkey)*, and he sat on it, just as it has been written, [15] Do not fear BAT TZIYON,

יג האבן זיי גענומען פאלמענצווייגן, און זענען ארויס אים
im arois zenen un palmentsvaign genumen zei hoben
him go out did and palm branches taken they have

אנטקעגנצוגיין , און האבן געשריגן :
geshrigen hoben un antkegentsugein
shouted have and to meet

הושענא,
heshaine
Hosanna

ברוך הבא בשם ה׳ , מלך ישראל!
Yisroel Melech Hashem bshm haba bruch
Israel king Hashem in Name who comes blessed is the

(תהלים קיח, כה.)
chh kich Tehilim
25 118 Psalms

HINEI MALKECH YAVO LACH ROKHEV AL AYIR BEN ATONOT *(Do not fear, Daughter of Zion. Look! Your King is coming, sitting on a foal of donkeys.)* 16 Regarding these things his talmidim did not have binah in the beginning but when he received kavod, then they remembered that these things had been written with respect to him and that they did these things to him.

(געבענטשט איז דער,
der iz gebentsht
the is blessed

וואס קומט אינם נאמען פון דעם האר ג-ט ,
Hashem har dem fun nomen inem kumt vos
G-d L-rd the of Name in the comes who

דער מלך פון ישראל).
Yisroel fun Melech der
Israel of king the

יד און געפינענדיק א יונג אייזעלע , האט זיך יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua zich hot eizele yung a gefinendik un*
Yeshua Yehoshua self has small donkey young a finding and

דערויף ארויפגעזעצט, ווי עס שטייט געשריבן:
geshriben shteit es vi aroifgezetst deroif
written stands it as sit on thereon

טו פארכט דיך נישט, דו טאכטער פון ציון ,
Tsien fun tochter du nisht dich forcht
Zion of daughter you not you afraid

זע , דיין מלך קומט,
kumt Melech dain ze
comes king your look

רייטנדיק אויף א יונג אייזעלע .
eizele yung a oif reitndik
small donkey young a on riding

(זכריה ט, ט.)
t t Zecharyah
9 9 Zecharyah

טז דאס האבן זיינע תלמידים צום ערשט נישט פארשטאנען; נאר
nor farshtanen nisht ersht tsum talmidim zaine hoben dos
but understand not first at the disciples his did this

ווען יהושע / ישוע* איז שוין געווען פארהערלעכט, האבן זיי
zei hoben farherlecht geven shoin iz Yeshua Yehoshua ven*
they did glorified was already is Yeshua Yehoshua when

זיך דעמאלט דערמאנט, אז עס איז געווען געשריבן וועגן
vegen geshriben geven iz es az dermont demolt zich
about written was is it that remember then themselves

אים, און אז דאס האט מען געטאן צו אים.
im tsu geton men hot dos az un im
him to done they has this that and him

17 So the crowd that had been with Rebbe, Melech HaMoshiach when he called El'azar out of the kever and made him stand up alive from the mesim were giving solemn edut *(testimony).*

יז און די מאסע מענטשן, וואס איז געווען מיט אים, ווען ער האט
hot er ven im mit geven iz vos mentshn mase di un
did he when him with was is who people crowd the and

אלעזרן ארויסגערופן פונם קבר , און אים אויפגעוועקט פון די
di fun oifgevekt im un keyver funem aroisgerufen El'azarn
the from roused him and tomb from the call out El'azar

טויטע, האט עדות געזאגט וועגן אים.
im vegen gezogt eides hot toite
him about say witness did dead

18 Therefore, the multitude met Rebbe, Melech HaMoshiach because they heard him to have done this ot *(miraculous sign).*

יח צוליב דעם טאקע איז דער עולם אים אנטקעגנגעגאנגען,
antkegengegangen im oilem der iz take dem tsulib
go to meet him crowd the did actually that on account of

ווייל זיי האבן געהערט, אז ער האט געטאן דאס דאזיקע נס .
ns dozike dos geton hot er az gehert hoben zei vail
sign these the done had he that heard had they because

19 Therefore the Perushim said to themselves, You see, you can do nothing! Kol Bnei Adam have gone after him.

יט דעריבער האבן די פרושים געזאגט איינער צום אנדערן: איר
ir andern tsum einer gezogt Perushim di hoben deriber
you other to the one say Pharisees the did therefore

זעט, אז איר פועלט גארנישט; זע , די גאנצע וועלט לויפט אים
im loift velt gantse di ze gornisht fuelt ir az zet
him runs world whole the look nothing prevail you that see

שוין נאך!
noch shoin
after already

20 Now there were some Yevanim among the ones going up to worship at the Chag *(Feast).*

כ און עס זענען געווען אייניקע גריכן צווישן די , וואס האבן
hoben vos di tsvishen Greeks einike geven zenen es un
did who the among Greeks some was are there and

עולה רגל געווען, כדי זיך צו בוקן דעם יום טוב;
tov yom dem buken tsu zich k'de geven rgl eulh
Tov Yom of the bow to self in order was foot go up

21 These ones, therefore, approached Philippos from Beit-Tzaidah of the Galil, and were asking him, Sir, we want to see Yehoshua.

כא און זיי זענען צוגעקומען צו פיליפוסן, וואס האט געשטאמט
geshtamt hot vos Filiposn tsu tsugekumen zenen zei un
stem did who Philipos to come did they and

פון בית-צידה אין גליל, און האבן אים געבעטן, אזוי צו זאגן :
zogen tsu azoi gebeten im hoben un Galil in Beit-Tzaidah fun
say to so ask him did and Galil in Beit-Tzaidah from

האר, מיר ווילן זען יהושען / ישוען* .
Yeshuan Yehoshuan zen viln mir har*
Yeshua Yehoshua see want we Sir

22 Philippos comes and tells Andrew, and Andrew and

כב קומט פיליפוס און זאגט עס צו אנדריי; קומט אנדריי מיט
mit Andrey kumt Andrey tsu es zogt un Filipos kumt
with Andrei comes Andrei to this says and Philip comes

פיליפוסן און זאגן עס צו יהושען / ישוען* ;
Yeshuan Yehoshuan tsu es zogen un Filiposn*
Yeshua Yehoshua to this says and Philipos

Philippos come and tell Rebbe, Melech HaMoshiach.

23 And Rebbe, Melech HaMoshiach answers them, saying, The sha'ah *(hour, time)* has come that the Bar Enosh may receive kavod.

כג יהושע / ישוע* אבער האט זיי געענטפערט, אזוי צו זאגן:
zogen tsu azoi geentfert zei hot ober Yeshua Yehoshua*
say to so answer them did however Yeshua Yehoshua

עס איז געקומען די שעה, אז דער בר אנש זאל פארהערלעכט
farherlecht zol Enosh Bar der az sha'á di gekumen iz es
glorified shall of Man Son the that hour the come is it

ווערן.
veren
to be

24 Omein, omein, I say to you, unless the gargeer hakhitah *(grain of wheat)* having fallen into the ground, dies, it remains alone; but if it dies, much p'ri it bears.

כד באמת, באמת זאג איך אייך: אויב דאס קערנדל ווייץ פאלט אין
in falt veits kerndl dos oib aich ich zog be'emes be'emes
in falls wheat grain the if you I say in truth in truth

דער ערד אריין און שטארבט נישט, בלייבט עס אליין; אויב אבער
ober oib alein es blaibt nisht shtarbt un arain erd der
however if alone it remains not dies and into earth the

עס שטארבט יא, ברענגט עס א סך פירות.
peires sach a es brengt yo shtarbt es
fruits many a it brings yes dies it

25 The Ohev *(lover)* of his neshamah will lose it, but the Soneh *(hater)* of his neshamah in the Olam Hazeh will keep it unto Chayyei Olam.

כה דער, וואס האט ליב זיין נפש, פארלירט עס; און דער,
der un es farlirt nefesh zain lib hot vos der
the one and it loses soul his love does who the one

וואס האט פיינט זיין נפש אין דער דאזיקער וועלט, וועט עס
es vet velt doziker der in nefesh zain faint hot vos
it will world this one the in soul his hate has who

אפהיטן צום אייביקן לעבן.
leben eibikn tsum ophiten
life eternal to the keep

26 If anyone serves me, let him follow me, and where I am, there also my eved will be. If anyone serves me, HaAv will honor him.

27 Now my neshamah has been troubled, and what may I say? Save me from this sha'ah? No, it is for this tachlis that I came to this sha'ah.

כו אויב עמיצער דינט מיך, זאל ער מיר נאכפאלגן; און וואו
vu un nochfolgen mir er zol mich dint emitser oib
where and follow me him let me serves someone if

איך בין, דארט וועט אויך מיין דינער זיין; אויב עמיצער דינט
dint emitser oib zain diner main oich vet dort bin ich
serve someone if be servant my also will there am I

מיך, וועט דער פאטער אים אפגעבן כבוד. כז איצט איז מיין נפש
nefesh main iz itst koved opgeben im foter der vet mich
soul my is now honor give him Father the will me

באאומרואיקט; און וואס זאל איך זאגן? פאטער, זיי מיך מציל
matsl mich zei foter zogen ich zol vos un baumruikt
save me be Father say I shall who and troubled

פון דער דאזיקער שעה? אבער צוליב דעם בין איך דאך
doch ich bin dem tsulib ober sha'á doziker der fun
after all I am this on account of however hour this one the from

געקומען צו דער דאזיקער שעה.
sha'á doziker der tsu gekumen
hour this one the to come

[28] Avi, bring kavod to Your Name. A bat kol came out of Shomayim, saying, I have both brought kavod to it and I will bring kavod to it again.

כח פאטער, פארהערלעך דיין נאמען! און עס איז געקומען א
a gekumen iz es un nomen dain farherlech foter
a come is there and Name your glorify Father

קול פון הימל: איך האב שוין פארהערלעכט און וועל ווידער
vider vel un farherlecht shoin hob ich himel fun kol
again will and glorified already have I heaven from voice

פארהערלעכן.
farherlechn
glorify

[29] Therefore, the multitude that was standing there and heard, said, That was ra'am *(thunder)*! Others were saying, A malach *(angel)* has spoken to him!

כט דער המון מענטשן, וואס איז געשטאנען און זיך צוגעהערט,
tsugehert zich un geshtanen iz vos mentshn hamon der
listening self and standing is who people crowd the

האט געזאגט, עס האט געדונערט; אנדערע האבן געזאגט: א מלאך
malech a gezogt hoben andere gedunert hot es gezogt hot
angel an say did others thundered has it say did

האט גערעדט צו אים.
im tsu geredt hot
him to speak did

[30] In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said, Not for my sake has this bat kol come, but for yours.

ל האט יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאגט; נישט צוליב
tsulib nisht gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua hot*
on account of not say and answer Yeshua Yehoshua did

מיר איז דאס דאזיקע קול געקומען, נאר צוליב אייך.
aich tsulib nor gekumen kol dozike dos iz mir
you on account of but come voice these the is me

[31] Now is the Mishpat HaOlam Hazeh. Now the Sar HaOlam Hazeh will be cast out!

לא איצט איז דאס משפט פון דער דאזיקער וועלט; איצט וועט דער
der vet itst velt doziker der fun mishpot dos iz itst
the will now world this one the for judgment the is now

שר פון דער דאזיקער וועלט ארויסגעווארפן ווערן אינדרויסן.
indroisen veren aroisgevorfen velt doziker der fun sar
outside to be thrown world this one the of prince

[32] And if I receive the hagbah *(lifting up)* from ha'aretz, I will draw kol Bnei Adam to myself.

לב און איך, ווען איך וועל אויפגעהויבן ווערן פון דער ערד, וועל
vel erd der fun veren oifgehoiben vel ich ven ich un
will earth the from to be be lifted up will I when I and

ציען אלעמען צו מיר.
mir tsu alemen tsien
we to everyone draw

33 And this Rebbe, Melech HaMoshiach was saying, signifying by what kind of mavet he was about to die.

לג דאס דאזיקע האט ער געזאגט, מרמז צו זיין, מיט וואס פאר
far vos mit zain tsu mrmz gezogt er hot dozike dos
for what with be to alluded to say he did these the

א טויט ער גייט שטארבן.
shtarben geit er toit a
die goes he death a

34 Then the crowd answered him, We heard from the Torah that the Rebbe, Melech HaMoshiach remains l'Olam *(forever)* and how do you say that it is necessary for the Bar Enosh to be lifted up? Who is this Bar Enosh?

לד דער עולם האט דעריבער געענטפערט צו אים: מיר האבן
hoben mir im tsu geentfert deriber hot oilem der
did we him to answer therefore did crowd the

געהערט פון דער תורה, אז דער משיח בלייבט אויף אייביק;
eibik oif blaibt Moshiach der az toire der fun gehert
eternal on remains Moshiach the that Torah the from hear

און וויאזוי זשע זאגסטו: דער בר אנש מוז אויפגעהויבן ווערן ?
veren oifgehoiben muz Enosh Bar der zagstu zhe vi azoi un
become lifted up must of Man Son the you say then how and

ווער איז דאס דער דאזיקער בר אנש ?
Enosh Bar doziker der dos iz ver
of Man Son this one the this is who

35 Therefore, he said to them, Yet a little time is the Ohr among you. Walk while you have the Ohr lest choshech overtake you; the one walking in the choshech does not have da'as of where he is going.

לה האט יהושע / ישוע* צו זיי געזאגט: נאך א קליינע ווײלע איז
iz vaile kleine a noch gezogt zei tsu Yeshua Yehoshua hot*
is while short a still say them to Yeshua Yehoshua did

דאס ליכט צווישן אייך. וואנדלט זשע אינם ליכט בשעת איר האט
hot ir beshas licht inem zhe vandlt aich tsvishen licht dos
have you while light in the then walk you among light this

עס, כדי די פינסטערניש זאל אייך נישט איבערפאלן; און דער ,
der un iberfalen nisht aich zol finsternish di k'de es
the one and fall not you shall darkness the so that it

וואס וואנדלט אין דער פינסטערניש, ווייסט נישט וואו ער גייט.
geit er vu nisht veist finsternish der in vandlt vos
goes he where not knows darkness the in walks who

36 While you have the Ohr, walk in the Ohr that you may become Bnei HaOhr. These things spoke Rebbe, Melech HaMoshiach. And, having gone away, he was hidden from them.

לו בשעת איר האט דאס ליכט, גלויבט אינם ליכט, כדי איר זאלט
zolt ir k'de licht inem gloibt licht dos hot ir beshas
shall you so that light in the believe light the have you while

ווערן קינדער פונם ליכט. דאס האט יהושע / ישוע* גערעדט,
geredt Yeshua Yehoshua hot dos licht funem kinder veren*
speak Yeshua Yehoshua did this light of the children become

און איז אוועקגעגאנגען, און האט זיך פארבארגן פון זיי .
zei fun farborgen zich hot un avekgegangen iz un
them from hide himself did and leave did and

37 Though so many otot he had done before them, they lacked emunah in him,

לז און הגם ער האט געטאן פאר זיי אזויפיל נסים, האבן זיי
zei hoben nsim azoifil zei far geton hot er hagam un
they did signs so many them for done had he although and

(אלץ) נישט געגלויבט אין אים;
im in gegloibt nisht alts
him in believe not all

[38] That the dvar of Yeshayah HaNavi may be fulfilled, which said, Adonoi, MI HE'EMIN LISHMU'ATEINU UZERO'A HASHEM AL-MI NIGLATAH? *(Who has believed our report and to whom is the arm of Hashem revealed)*? [39] Therefore, they were not able to have emunah, because, again Yeshayah said, [40] HE HAS BLINDED THEIR EYES, HASHMIN LEV HAAM HAZEH *(Harden the heart of this people)*, THAT THEY MIGHT NOT SEE WITH THEIR EYES AND HAVE BINAH WITH THEIR LEV AND MIGHT TURN AND I WILL HEAL THEM. [41] These things Yeshayah spoke because he saw the kavod *(glory)* of Rebbe, Melech HaMoshiach and he spoke about him.

לח כדי דאס ווארט פון ישעיהו הנביא זאל מקוים ווערן,
veren mekuiem zol hanovi Yeshayah fun vort dos k'de
to be fulfilled shall the prophet Yeshayah of word the so that

וואס ער האט געזאגט:
gezogt hot er vos
said has he which

אָ האר, ווער האט געגלויבט אונדזער שמועה?
shmue undzer gegloibt hot ver har o
report our believed has who L-rd o

און אויף וועמען האט זיך אנטפלעקט דער ארעם
orem der antplekt zich hot vemen oif un
arm the be revealed self has whom upon and

פון האר (ה׳)?
Hashem har fun
Hashem L-rd of

(ישעיהו נג, א.)
a ng Yeshayah
1 53 Yeshayah

לט דערפאר האבן זיי נישט געקענט גלויבן, ווייל ישעיהו האט
hot Yeshayah vail gloiben gekent nisht zei hoben derfar
did Yeshayah because believe able to not they were therefore

ווידער געזאגט:
gezogt vider
say again

מ און ער האט בלינד געמאכט זייערע אויגן,
oigen zeiere gemacht blind hot er un
eyes their made blind had he and

הארט געמאכט זייער הארץ,
harts zeier gemacht hart
heart their made hard

כדי זיי זאלן נישט זען מיט די אויגן,
oigen di mit zen nisht zoln zei k'de
eyes the with see not should they so that

און באנעמען מיטן הארץ,
harts miten banemen un
heart with the understand and

און תשובה טאן,
ton tshuve un
do repentance and

און איך זאל זיי היילן .
heilen zei zol ich un
heal them shall I and

(ישעיהו ו, ט, י.)
y t u Yeshayah
10 9 6 Yeshayah

מא דאס האט ישעיהו געזאגט, ווייל ער האט געזען זיין כבוד,
koved zain gezen hot er vail gezogt Yeshayah hot dos
glory his seen had he because say Yeshayah did this

און גערעדט וועגן אים.
im vegen geredt un
him about spoke and

42 Nevertheless, however, even among the manhigim *(leaders)* many had emunah *(faith)* in Rebbe, Melech HaMoshiach. But because of the Perushim, they were not making hoda'ah *(confession)* of Rebbe, Melech HaMoshiach, lest under the cherem ban they should be put away from the shul.

מב דאך האבן א סך אפילו פון די שרים געגלויבט אין אים, נאר
nor im in gegloibt shrim di fun afile sach a hoben doch
but him in believed rulers the of even many a have yet

צוליב די פרושים האבן זיי עס נישט מודה געווען, כדי
k'de geven moide nisht es zei hoben Perushim di tsulib
so that was confess not it they did Pharisees the on account of

זיי זאלן נישט געלייגט ווערן אין חרם אריין;
arain cheirem in veren geleigt nisht zoln zei
into cheirem in to be put not should they

43 For their ahavah was for the kavod Bnei Adam rather than the kavod Hashem.

מג ווארום זיי האבן ליבער געהאט דעם כבוד פון מענטשן, ווי
vi mentshn fun koved dem gehat liber hoben zei vorem
than people from glory the have rather did they because

דעם כבוד פון ה׳ .
Hashem fun koved dem
Hashem from glory the

44 But Rebbe, Melech HaMoshiach cried out, The ma'amin in me does not have emunah in me, but in the One having sent me.

מד און יהושע / ישוע* האט אויסגערופן און געזאגט: דער ,
der gezogt un oisgerufen hot Yeshua Yehoshua un*
the one said and call out did Yeshua Yehoshua and

וואס גלויבט אין מיר, גלויבט נישט אין מיר, נאר אין דעם , וואס
vos dem in nor mir in nisht gloibt mir in gloibt vos
who the one in but me in not believes me in believes who

האט מיך געשיקט.
geshikt mich hot
sent me has

45 And the one seeing me sees the One having sent me.

מה און דער , וואס זעט מיך, זעט דעם , וואס האט מיך געשיקט.
geshikt mich hot vos dem zet mich zet vos der un
sent me has who the one sees me sees who the one and

46 I have come as an Ohr *(Light)* into the Olam Hazeh that everyone believing in me may not remain in the choshech *(darkness)*.

מו איך בין געקומען א ליכט אין דער וועלט אריין, כדי יעדער
yeder k'de arain velt der in licht a gekumen bin ich
every so that into world the in light a come am I

איינער, וואס גלויבט אין מיר, זאל נישט בלייבן אין דער
der in blaiben nisht zol mir in gloibt vos einer
the in remain not shall me in believes who one

פינסטערניש.
finsternish
darkness

47 And if anyone hears my devarim and of my devarim is not shomer, I do not judge him, for I did not come to bring the Olam Hazeh into mishpat, but that I may save the Olam Hazeh.

מז און אויב עמיצער הערט מיינע רייד , און היט זיי נישט,
nisht zei hit un reid maine hert emitser oib un
not them observes and words my hears anyone if and

וועל איך אים נישט משפטן ; ווארום איך בין נישט געקומען, כדי
k'de gekumen nisht bin ich vorem mishpeten nisht im ich vel
so that come not did I because judge not him I will

איך זאל משפטן די וועלט, נאר כדי איך זאל ראטעווען די
di rateven zol ich k'de nor velt di mishpeten zol ich
the save shall I so that only world the judge shall I

וועלט.
velt
world

48 The one setting me aside and not receiving the devarim has his Shofet: the dvar which I spoke will judge him on the Yom HaAcharon.

מח דער , וואס ווארפט מיך אפ און נעמט נישט אָן מיינע
maine on nisht nemt un op mich varft vos der
my on not accepts and aside me casts who the one

רייד , האט שוין זיין שופט; דאס ווארט, וואס איך האב
hob ich vos vort dos shoifet zain shoin hot reid
have I which word the judge his already has words

גערעדט, דאס וועט אים משפטן אין דעם לעצטן טאג.
tog letstn dem in mishpeten im vet dos geredt
day last the in judge him will that spoken

49 Because I do not speak on my own, but the one having sent me [Elohim] HaAv He has given me a mitzvah of what I may say and what I may speak.

מט ווייל איך האב פון מיר אליין נישט גערעדט; נאר ער, וואס
vos er nor geredt nisht alein mir fun hob ich vail
who he but spoken not alone me of have I because

האט מיך געשיקט, דער פאטער אליין , האט מיר געגעבן א
a gegeben mir hot alein foter der geshikt mich hot
a given me has himself Father the sent me has

געבאט , וואס איך זאל זאגן , און וואס איך זאל רעדן.
reden zol ich vos un zogen zol ich vos gebot
speak shall I what and say shall I what commandment

50 And I have da'as that the mitzvah of Him is Chayyei Olam. Whatsoever things I speak, I speak, therefore, just as HaAv has told me.

נ און איך ווייס, אז זיין געבאט איז אייביק לעבן. דעריבער
deriber leben eibik iz gebot zain az veis ich un
therefore life eternal is commandment his that know I and

וואס איך רעד, רעד איך אזוי, ווי דער פאטער האט צו מיר
mir tsu hot foter der vi azoi ich red red ich vos
me to has Father the as so I speak speak I what

גערעדט.
geredt
spoken

13 Now before the Chag *(Feast)* of the Pesach, Rebbe, Melech HaMoshiach, having da'as that his sha'ah *(hour, time)* had come, his sha'ah when he should pass from the Olam Hazeh to HaAv, having had ahavah for his own in the Olam Hazeh, he had ahavah for them to HaKetz.

יג און פאר דעם יום טוב פסח , אזוי ווי יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua vi azoi Pesach tov yom dem far un*
Yeshua Yehoshua as so Pesach Tov Yom of the before and

האט געוואוסט, אז זיין שעה איז געקומען, כדי ער זאל
zol er k'de gekumen iz sha'á zain az gevust hot
shall he so that come is hour his that know did

אוועקגיין פון דער דאזיקער וועלט צום פאטער, האבנדיק געליבט
gelibt hobendik foter tsum velt doziker der fun avekgein
loved having Father to the world this the from depart

זיינע אייגענע, וואס זענען אין דער וועלט, האט ער זיי ליב געהאט
gehat lib zei er hot velt der in zenen vos eigene zaine
had love them he did world the in are who own his

ביז צום סוף.
sof tsum biz
end the until

2 And seudah taking place, HaSatan already having put into the lev of Yehudah Ben Shim'on from K'riot that he should betray him,

ב און בשעת דער סעודה אין אוונט , נאך דעם ווי דער שׂטן
Satan der vi dem noch ovent in sude der beshas un
Satan the as the after evening in feast the while and

האט שוין געהאט געלייגט אין הארצן פון יהודה בן שמעון
Shim'on ben Yehude fun hartsn in geleigt gehat shoin hot
Shim'on son of Yehudah of heart in put had already had

איש-קריות , אז ער זאל אים פארראטן,
farraten im zol er az Ish-K'riot
betray him shall he that man from Kriot

3 And Rebbe, Melech HaMoshiach having had da'as that HaAv had given into his hands all things, and that from Hashem Rebbe, Melech HaMoshiach came forth and to Hashem he is going,

ג (יהושע / ישוע*) וויסנדיק, אז דער פאטער האט אים אלץ
alts im hot foter der az visendik Yeshua Yehoshua*
everything him did Father the that knowing Yeshua Yehoshua

איבערגעבן אין די הענט אריין, און אז ער איז געקומען פון
fun gekumen iz er az un arain hent di in ibergeben
from come did he that and into hands the in give over

ה׳ און גייט צו ה׳ ,
Hashem tsu geit un Hashem
Hashem to goes and Hashem

4 He rises from the seudah and puts aside his me'il and kesones, girding himself with a towel.

ד איז ער אויפגעשטאנען פונם טיש, און האט אוועקגעלייגט
avekgeleigt hot un tish funem oifgeshtanen er iz
put away did and table from the get up he did

די מלבושים , און נעמענדיק א האנטוך, האט ער זיך
zich er hot hantuch a nemendik un malbushem di
himself he did towel a taking and garments the

ארומגעגארטלט.
arumgegartlt
gird around

5 He puts mayim *(water)* into the basin and began to wash the raglei hatalmidim and to wipe them with the towel with which he had been girded.

ה נאך דעם האט ער אריינגעגאסן וואסער אינם בעקן און אנגעהויבן
ongehoiben un bekn inem vaser araingegasn er hot dem noch
began and basin in the water pour he did that after

צו וואשן די תלמידימס פיס און אפצואווישן מיטן האנטוך, מיט
mit hantuch miten optsuvishen un fis talmidims di vashn tsu
with towel with the wipe them and feet disciples' the wash to

וועלכן ער איז געווען ארומגעגארטלט.
arumgegartlt geven iz er velchen
gird around was is he which

6 Rebbe, Melech HaMoshiach comes then to Shim'on Kefa. Kefa says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, you wash my feet?

ו אזוי קומט ער צו שמעון פעטרוסן. זאגט ער צו אים: האר, דו
du har im tsu er zogt Petrosn Shim'on tsu er kumt azoi
you L-rd him to he says Petros Shim'on to he comes so

זאלסט מיר וואשן די פיס?
fis di vashn mir zolst
feet the wash me you shall

7 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach says to him, Of what I am doing you do not have da'as now, but you will receive binah after these things.

ז האט יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאגט צו אים: וואס איך
ich vos im tsu gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua hot*
I what him to said and answer Yeshua Yehoshua did

טו, ווייסטו נישט אצונד , שפעטער אבער וועסטו
vestu ober shpeter atsund nisht veistu ah
will you however later at the present time not you know do

זיך דערוויסן.
dervisen zich
find out yourself

8 Kefa says to him, Never will you wash my feet l'Olam! Rebbe, Melech HaMoshiach answered him, Unless I wash you, you do not have a chelek *(alloted portion of inheritance)* with me.

ח זאגט פעטרוס צו אים: דו זאלסט מיר בשום אופן קיינמאל
keinmol oifen beshum mir zolst du im tsu Petros zogt
never way never me you shall you him to Petros says

נישט וואשן מיינע פיס. האט יהושע / ישוע* אים געענטפערט:
geentfert im Yeshua Yehoshua hot fis maine vashn nisht*
answer him Yeshua Yehoshua did feet my wash not

אויב איך וואש דיך נישט, האסטו נישט קיין חלק מיט מיר.
mir mit cheilek kein nisht hostu nisht dich vash ich oib
we with share any not you have not you wash I if

9 Shim'on Kefa says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, then not my feet only but also my hands and my head.

ט זאגט שמעון פעטרוס צו אים: האר, נישט בלויז מיינע פיס, נאר
nor fis maine bloiz nisht har im tsu Petros Shim'on zogt
but feet my only not L-rd him to Petros Shim'on says

אפילו מיינע הענט און דעם קאפ!
kop dem un hent maine afile
head the and hands my even

10 Rebbe, Melech HaMoshiach says to him, The one having been bathed does not have need except his feet to wash, but is wholly tahor, and you are tehorim, though not all.

י זאגט יהושע / ישוע* צו אים: דער געוואשענער דארף נישט
nisht dorf gevashener der im tsu Yeshua Yehoshua zogt*
not needs who is washed the one him to Yeshua Yehoshua says

מער ווי אפצוּאוואשן די פיס, ווייל ער איז אינגאנצן ריין ; און
un rein ingantsen iz er vail fis di optsuavashen vi mer
and clean wholly is he because feet the to wash than more

איר זענט ריין , אבער נישט אלע.
ale nisht ober rein zent ir
all not however clean are you

11 For Rebbe, Melech HaMoshiach had da'as of the one betraying him. Therefore, he said, Not all are tehorim.

יא ווארום ער האט געוואוסט, ווער עס וועט אים פארראטן; דערפאר
derfar farraten im vet es ver gevust hot er vorem
therefore betray him will it who know did he because

האט ער געזאגט: נישט אלע זענט איר ריין .
rein ir zent ale nisht gezogt er hot
clean you are all not say he did

12 Therefore, when he washed their feet and resuited himself into his kaftan, Rebbe, Melech HaMoshiach reclined at tish again and said to them, Do you have da'as of what I have done for you?

יב און ווען ער האט שוין געהאט געוואשן זייערע פיס, און
un fis zeiere gevashn gehat shoin hot er ven un
and feet their washed had already did he when and

גענומען זיינע מלבושים , און זיך ווידער אנידערגעזעצט, האט ער
er hot anidergezetst vider zich un malbushem zaine genumen
he did sat down again self and garments his took

צו זיי געזאגט: צי ווייסט איר וואס איך האב געטאן צו אייך?
aich tsu geton hob ich vos ir veist tsi gezogt zei tsu
you to done have I what you know say them to

13 You call me Rabbeinu and Adoneinu, and you say well, for Ani Hu.

יג איר רופט מיך רבי און האר, און ריכטיק זאגט איר, ווארום איך
ich vorem ir zogt richtik un har un Rebbe mich ruft ir
I because you say rightly and L-rd and Rebbe me call you

בין עס.
es bin
it am

14 If, therefore, I, being Rebbe and Adon, washed your feet, you ought to wash the feet of one another also.

יד דעריבער אויב איך, דער האר און רבי , האב אייך געוואשן
gevashn aich hob Rebbe un har der ich oib deriber
washed you have Rebbe and L-rd the I if therefore

אייערע פיס, זענט איר אויך מחויב צו וואשן איינער דעם אנדערן
andern dem einer vashn tsu m'khuyav oich ir zent fis eiere
other the one wash to obligated also you are feet your

די פיס.
fis di
feet the

15 For I gave you a mofet that as I did to you, you may do also.

טו ווארום איך האב אייך געגעבן א ביישפיל, כדי , ווי איך האב
hob ich vi k'de baishpil a gegeben aich hob ich vorem
have I as so that example an given you have I because

געטאן צו אייך, אזוי זאלט איר אויך טאן.
ton oich ir zolt azoi aich tsu geton
do also you shall so you to done

16 Omein, omein, I say to you, an eved is not greater than his Adon, nor is a shliach *(one sent)* greater than his Meshalle'ach *(Sender)*.

טז באמת , באמת זאג איך אייך; א קנעכט איז נישט גרעסער ווי
vi greser nisht iz knecht a aich ich zog be'emes be'emes
than greater not is servant a you I say in truth in truth

זיין האר, אויך איז א שליח נישט גרעסער ווי דער , וואס האט
hot vos der vi greser nisht Shliach a iz oich har zain
did who the one than greater not Shliach a is also lord his

אים געשיקט.
geshikt im
send him

17 If you have da'as of these things, happy are you, if you put them into practice. 18 I do not speak about all of you — I have da'as of whom I chose — But it is to fulfill the Kitvei Hakodesh, OKHEL LAKHEMI HIGDIL ALAI AKEV *(the one eating my bread he lifted up his heel against me)*. 19 From now on I tell you before the occurrence that you may have emunah *(faith)* when it occurs, that Ani Hu.

יז אויב איר ווייסט דאס, געבענטשט זענט איר, אויב איר טוט עס.
es tut ir oib ir zent gebentsht dos veist ir oib
it do you if you are blessed that know you if

יח נישט וועגן אייך אלע רעד איך; ווארום איך ווייס וועמען איך
ich vemen veis ich vorem ich red ale aich vegen nisht
I whom know I because I speak all you about not

האב אויסדערוויילט; נאר כדי דער פסוק זאל מקוים ווערן :
veren mekuiem zol pasuk der k'de nor oisderveilt hob
become fulfilled shall verse the so that but chosen have

דער , וואס עסט מיין ברויט,
broit main est vos der
bread my eats who the one

האט אויפגעהויבן זיין טריט (עקב) קעגן מיר.
mir kegen ekb trit zain oifgehoiben hot
me against heel step his lift up did

(תהלים מא, י.)
y ma Tehilim
10 41 Psalms

יט שוין איצט זאג איך עס אייך, איידער עס געשעט, כדי ווען
ven k'de geshet es eider aich es ich zog itst shoin
when so that occurs it before you it I tell now already

עס וועט געשען , זאלט איר גלויבן , אז איך בין עס.
es bin ich az gloiben ir zolt geshen vet es
He am I that believe you shall to happen will it

20 Omein, omein, I say to you, the one receiving whomever I may send receives me, and the one receiving me, receives the One having sent me.

כ באמת , באמת זאג איך אייך: ווער עס נעמט אויף דעם, וועמען
vemen dem oif nemt es ver aich ich zog be'emes be'emes
whom that on takes it who you I tell in truth in truth

איך שיק, דער נעמט מיך אויף; און ווער עס נעמט מיך אויף, דער
der oif mich nemt es ver un oif mich nemt der shik ich
that on me takes it who and on me takes that send I

נעמט אויף אים, וואס האט מיך געשיקט.
geshikt mich hot vos im oif nemt
send me did who Him on takes

21 Having said these things, Rebbe, Melech HaMoshiach was spiritually troubled and he gave solemn edut *(testimony)*, and said, Omein, omein, I say to you, that one of you will betray me.

כא דאס זאגנדיק, האט יהושע / ישוע* זיך באאומרואיקט אין
in baumruikt zich Yeshua Yehoshua hot zogendik dos*
in troubled self Yeshua Yehoshua did saying this

זיין *גייסט, און האט עדות געזאגט, און גערעדט: באמת , באמת
*be'emes be'emes geredt un gezogt eides hot un *gaist zain*
in truth in truth spoke and said witness did and spirit His

זאג איך אייך: איינער פון אייך וועט מיך פארראטן.
farraten mich vet aich fun einer aich ich zog
betray me will you of one you I say

22 Moshiach's talmidim were looking at one another, being uncertain about whom he speaks.

כב די תלמידים האבן דעריבער געקוקט איינער אויפן אנדערן,
andern oifen einer gekukt deriber hoben talmidim di
other on the one look therefore did disciples the

מסופק וועגן וועמען ער זאגט עס.
es zogt er vemen vegen mesupek
this was saying he whom about doubtful

23 One of his talmidim was reclining at tish near the kheyk *(bosom)* of Rebbe, Melech HaMoshiach — the talmid haahuv.

כג און איינער פון זיינע תלמידים, וועמען יהושע / ישוע* האט
hot Yeshua Yehoshua vemen talmidim zaine fun einer un*
did Yeshua Yehoshua whom disciples his of one and

(באזונדערס) ליב געהאט, איז געווען אנגעלענט אויף ישועס ברוסט.
brust Yeshua's oif ongelent geven iz gehat lib bazunders
chest Yeshua on reclining was is had love particularly

24 Therefore Shim'on Kefa nods to this one to inquire who it may be about whom Rebbe, Melech HaMoshiach speaks.

כד האט שמעון פעטרוס געוואונקען צו דעם דאזיקן, און צו אים
im tsu un dozikn dem tsu gevaunken Petros Shim'on hot
him to and this the to beckon Petros Shim'on did

געזאגט: זאג ווער עס איז, וועגן וועמען ער רעדט.
redt er vemen vegen iz es ver zog gezogt
speaks he whom about is it who tell said

25 Having leaned back, then, that one thus near

כה נייגנדיק זיך אזוי צו ישועס ברוסט, זאגט יענער צו
tsu yener zogt brust Yeshua's tsu azoi zich neigndik
to that one says chest Yeshua to in this way himself inclining

אים: האר, ווער איז עס?
es iz ver har im
it is who L-rd him

the kheyk Rebbe, Melech

HaMoshiach, says to him, Adoni, who is it?
26 He answers, That one it is to whom I will dip the morsel and will give to him. Having dipped, therefore, he takes the morsel and gives to Yehudah Ben Shim'on from K'riot.

כו יהושע / ישוע* האט געענטפערט: יענער איז עס, פאר וועמען
vemen far es iz yener geentfert hot Yeshua Yehoshua*
whom for it is that one answer did Yeshua Yehoshua

איך וועל איינטונקען דעם ביסן און אים געבן . און איינטונקענדיק
eintunkendik un geben im un bisen dem eintunken vel ich
dipping and give him and morsel the dip will I

דעם ביסן , נעמט ער און גיט אים צו יהודה בן שמעון
Shim'on ben Yehude tsu im git un er nemt bisen dem
Shim'on son of Yehudah to it gives and he takes morsel the

איש-קריות .
Ish-K'riot
man from Kriot

27 And after he received the morsel, then HaSatan entered into that man; therefore, Rebbe, Melech HaMoshiach says to him, What you are bent on doing, do quickly.

כז און נאך דעם ביסן איז דער שׂטן דעמאלט אריין אין אים.
im in arain demolt Satan der iz bisen dem noch un
him in enter then Satan the is morsel the after and

יהושע / ישוע* האט דעריבער צו אים געזאגט: וואס דו טוסט,
tust du vos gezogt im tsu deriber hot Yeshua Yehoshua*
do you what say him to therefore did Yeshua Yehoshua

טו גיך .
gich ah
quickly do

28 But no one reclining at tish had da'as of why he said this to him.

כח און קיינער ארום דעם טיש האט נישט פארשטאנען, פארוואס
farvos farshtanen nisht hot tish dem arum keiner un
why understand not did table that around anyone and

ער האט דאס געזאגט צו אים.
im tsu gezogt dos hot er
him to said that had he

29 For some were thinking vi-bahlt *(since)* Yehudah from K'riot had the aron otzaram *(chest of treasury)*, that he says to him, Buy the things which we need for the Chag *(Feast)* or that he should give ma'ot chittim *(money for wheat financial contributions)* for haAniyim *(the poor)*.

כט ווארום אייניקע האבן געמיינט, ווייל יהודה האט געהאט
gehat hot Yehude vail gemeint hoben einike vorem
have did Yehudah because think did some because

די פושקע, זאגט יהושע / ישוע* צו אים: קויף איין, וואס מיר
mir vos ein koif im tsu Yeshua Yehoshua zogt fushke di*
we what one buy him to Yeshua Yehoshua says purse the

ברויכן אויף יום טוב; אדער אז ער זאל עפעס געבן צו די
di tsu geben epes zol er az oder tov yom oif broichn
the to give something shall he that or Tov Yom of for need

ארומעלייט.
oremelait
poor people

30 Therefore, having taken the morsel, that man went out immediately. And it was lailah *(night)*.

ל און ווי ער האט געהאט גענומען דעם ביסן , איז ער גלייך
glaich er iz bisen dem genumen gehat hot er vi un
immediately he is morsel the taken had did he as and

ארויסגעגאנגען; און עס איז געווען נאכט.
nacht geven iz es un aroisgegangen
night was is it and went out

31 When, therefore that man went out, Rebbe, Melech HaMoshiach says, Now the Bar Enosh receives kavod and Hashem is given kavod in him.

לא און ווען ער איז ארויסגעגאנגען, האט יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua hot aroisgegangen iz er ven un*
Yeshua Yehoshua did went out did he when and

געזאגט: איצט איז דער בר אנש פארהערלעכט, און ה׳ איז
iz Hashem un farherlecht Enosh Bar der iz itst gezogt
is Hashem and glorified of Man Son the is now say

פארהערלעכט אין אים;
im in farherlecht
him in glorified

32 If Hashem receives kavod in him, Hashem will also give him kavod in himself, and Hashem will give him kavod immediately.

לב און אויב ה׳ איז פארהערלעכט אין אים, וועט ה׳ אים
im Hashem vet im in farherlecht iz Hashem oib un
him Hashem will him in glorified is Hashem if and

פארהערלעכן אין זיך אליין, און באלד וועט ער אים פארהערלעכן.
farherlechn im er vet bald un alein zich in farherlechn
glorify him he will soon and alone self in glorify

33 Yeladim, yet a little while I am with you; you will seek me, and as I said to those of Yehudah, Where I go away, you are not able to come. Also to you I say this now.

לג קינדער, נאך א קורצע צייט בין איך מיט אייך. איר וועט מיך
mich vet ir aich mit ich bin tsait kurtse a noch kinder
me will you you with I am time short a yet children

זוכן , און ווי איך האב געזאגט צו די יידן : וואוהין איך גיי,
gei ich vuahin Yidn di tsu gezogt hob ich vi un zuchen
go I where Judaeans the to said have I as and seek

קענט איר נישט קומען , אזוי זאג איך אויך אייך איצט.
itst aich oich ich zog azoi kumen nisht ir kent
now you also I tell so to come not you can

34 A mitzvah chadasha I give to you, that you have ahavah *(agape)* one for the other, as I have had ahavah *(agape)* for you, so also you have ahavah *(agape)* one for the other.

לד א נייע מצווה גיב איך אייך, אז איר זאלט ליב האבן
hoben lib zolt ir az aich ich gib mtsvh neie a
have love shall you that you I give commandment new a

איינער דעם אנדערן; ווי איך האב אייך ליב געהאט, אזוי זאלט איר
ir zolt azoi gehat lib aich hob ich vi andern dem einer
you shall so had love you did I as other the one

אויך ליב האבן איינער דעם אנדערן.
andern dem einer hoben lib oich
other the one have love also

35 By this will kol Bnei Adam have da'as that my talmidim

לה דורך דעם דאזיקן וועלן אלע דערקענען, אז איר זענט מיינע
maine zent ir az derkenen ale velen dozikn dem durch
my are you that recognize all will this the through

תלמידים, אויב איר וועט האבן ליבע איינער פאר דעם אנדערן.
andern dem far einer libe hoben vet ir oib talmidim
other the for one love have will you if disciples

you are, if ahavah you have one for the other.

36 Shim'on Kefa says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, where are you going? In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach answered him, Where I go, you are not able now to follow me, but you will follow later.

37 Kefa says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, why am I not able to follow you now? I will lay down my neshamah for you.

38 Rebbe, Melech HaMoshiach answers, Your neshamah for me will you lay down? Omein, omein, I say to you, a tarnegol will not crow until you make hakhchashah *(denial)* of me shloshah times.

14 Let not your levavot be troubled. You have emunah *(faith)* in Hashem. Also in me have emunah *(faith)*.

2 In the Beis Avi there are many me'onot *(dwelling places, permanent residences, homes)*; if it were not so, would I have told you that I go to prepare a makom *(place)* for you?

לו זאגט שמעון פעטרוס צו אים: האר, וואוהין גייסטו? האט
hot geistu vuahin har im tsu Petros Shim'on zogt
did go you where L-rd him to Petros Shim'on says

יהושע / ישוע* געענטפערט: וואוהין איך גיי, קענסטו מיר איצט
itst mir kenstu gei ich vuahin geentfert Yeshua Yehoshua*
now me can you go I where answer Yeshua Yehoshua

נישט נאכפאלגן, שפעטער אבער וועסטו מיר נאכפאלגן.
nochfolgen mir vestu ober shpeter nochfolgen nisht
follow me will you however later follow not

לז זאגט פעטרוס צו אים: האר, פארוואס קען איך דיר איצט נישט
nisht itst dir ich ken farvos har im tsu Petros zogt
not now you I can why L-rd him to Petros says

נאכפאלגן? מיין לעבן וועל איך אנידערלייגן פאר דיינעטוועגן.
deinetvegn far aniderleigen ich vel leben main nochfolgen
your sake for lay down I will life my follow

לח ענטפערט יהושע / ישוע* : דיין לעבן וועסטו אנידערלייגן פאר
far aniderleigen vestu leben dain Yeshua Yehoshua entfert*
for lay down will you life your Yeshua Yehoshua answers

מיינעטוועגן? באמת , באמת זאג איך דיר: איידער נאך דער האן
han der noch eider dir ich zog be'emes be'emes meinetvegn
cock the yet before you I say in truth in truth my sake

וועט קרייען, וועסטו מיך דריי מאל פארלייקענען!
farleikenen mol drei mich vestu kreien vet
deny times three me will you crow will

יד זאל אייער הארץ זיך נישט באאומרואיקן; איר גלויבט אין
in gloibt ir baumruikn nisht zich harts eier zol
in believe you troubled not self heart your shall

ה' , גלויבט אויך אין מיר.
mir in oich gloibt Hashem
me in also believe Hashem

ב אין מיין פאטערס הויז איז דא א סך וואוינונגען; וואלט עס
es volt voinungen sach a do iz hoiz foters main in
it would dwellings many a here is house Father's my in

נישט אזוי געווען, וואלט איך עס אייך געזאגט ; ווייל איך גיי
gei ich vail gezogt aich es ich volt geven azoi nisht
go I because have told you it I would be so not

צוגרייטן אן ארט פאר אייך.
aich far ort an tsugreiten
you for place an prepare

[3] And if I go and prepare a makom for you, I am coming again and will receive you to myself, that where I am, there you may be also.

ג און ווען איך גיי און גרייט צו אן ארט פאר אייך, וועל איך
ich vel aich far ort an tsu greit un gei ich ven un
I will you for place an to prepare and go I when and

ווידער קומען , און אייך נעמען צו מיר, כדי וואו איך בין, זאלט
zolt bin ich vu k'de mir tsu nemen aich un kumen vider
shall am I where so that me to take you and to come again

איר אויך זיין.
zain oich ir
his also you

[4] And where I go you have da'as of HaDerech.

ד און וואוהין איך גיי, ווייסט איר, און איר קענט דעם וועג.
veg dem kent ir un ir veist gei ich vuahin un
way the know you and you know go I where and

[5] T'oma says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, we do not have da'as of where you are going; how are we able to have da'as of HaDerech?

ה זאגט תומא צו אים: האר, מיר ווייסן נישט וואוהין דו גייסט*;
gaist du vuahin nisht veisn mir har im tsu Toma zogt*
go you where not know we L-rd him to Toma says

און וויאזוי קענען מיר וויסן דעם וועג?
veg dem visen mir kenen vi azoi un
way the know we can how and

[6] Rebbe, Melech HaMoshiach says to him, I am HaDerech, HaEmes, and HaChayyim. No one comes to HaAv except through me.

ו זאגט צו אים יהושע / ישוע* : איך בין דער דרך (ה׳) און
un Hashem drch der bin ich Yeshua Yehoshua im tsu zogt*
and Hashem way of the am I Yeshua Yehoshua him to says

דער אמת און דאס לעבן; קיינער קומט נישט צום פאטער, אחוץ
achuts foter tsum nisht kumt keiner leben dos un emes der
except Father to the not comes anyone life the and truth the

דורך מיר.
mir durch
me through

[7] If you have had da'as of me, also you will have had da'as of Avi. And from now on, you have had da'as of Him and have seen Him.

ז אויב איר וואלט מיך געקענט , וואלט איר אויך געקענט מיין
main gekent oich ir volt gekent mich volt ir oib
my have known also you would have known me would you if

פאטער; און פון איצט אָן קענט איר אים און האט אים געזען.
gezen im hot un im ir kent on itst fun un foter
seen Him have and Him you know on now from and Father

[8] Philippos says to him, Adoni, show us [Elohim] HaAv and it is enough for us.

ח זאגט פיליפוס צו אים: האר, ווייז אונדז דעם פאטער, און עס וועט
vet es un foter dem undz vaiz har im tsu Filipos zogt
will it and Father the us show L-rd him to Philipos says

זיין גענוג פאר אונדז.
undz far genug zain
us for enough be

9 Rebbe, Melech HaMoshiach says to Philippos, So long a time with you I am and you have not had da'as of me, Philippos? The one having seen me has seen [Elohim] HaAv. How do you say, Show us HaAv?

ט זאגט יהושע / ישוע* צו אים: אזא לאנגע צייט בין איך שוין
shoin ich bin tsait lange aza im tsu Yeshua Yehoshua zogt*
now I am time long such him to Yeshua Yehoshua says

מיט אייך, און דו קענסט מיך נישט, פיליפוס? ווער עס האט מיך
mich hot es ver Filipos nisht mich kenst du un aich mit
me has it who Philipos not me know you and you with

געזען, דער האט געזען דעם פאטער; און וויאזוי זאגסטו: ווייז אונדז
undz vaiz zagstu vi azoi un foter dem gezen hot der gezen
us show you say how and Father the see did that seen

דעם פאטער?
foter dem
Father the

10 Do you not have emunah *(faith)* that Ani Hu in HaAv and HaAv is in me? The devarim which I speak to you I do not speak on my own, but HaAv dwelling in me does His pe'ulot.

י צי גלויבסטו דען נישט, אז איך בין אין דעם פאטער און דער
der un foter dem in bin ich az nisht den gloibstu tsi
the and Father the in am I that not then do you believe

פאטער איז אין מיר? די ווערטער וואס איך רעד צו אייך, רעד
red aich tsu red ich vos verter di mir in iz foter
speak you to speak I that words the Me in is Father

איך נישט פון מיר אליין; נאר דער פאטער, וואס וואוינט אין מיר,
mir in voint vos foter der nor alein mir fun nisht ich
me in dwells who Father the but myself me from not I

טוט זיינע מעשים.
ma'a'sim zaine tut
works His does

11 In me have emunah, that Ani Hu in HaAv and HaAv is in me; but if not, have emunah because of the pe'ulot themselves.

יא גלויבט מיר, אז איך בין אין דעם פאטער און דער פאטער אין
in foter der un foter dem in bin ich az mir gloibt
in Father the and Father the in am I that me believe

מיר; און אויב נישט, גלויבט צוליב די מעשים אליין.
alein ma'a'sim di tsulib gloibt nisht oib un mir
themselves works the on account of believe not if and me

12 Omein, omein, I say to you, the one believing in me the pe'ulot which I do he will do, and gedolot than these will he do, because I am going to HaAv.

יב באמת, באמת זאג איך אייך: דער, וואס גלויבט אין מיר, די
di mir in gloibt vos der aich ich zog be'emes be'emes
the me in believes who the one you I tell in truth in truth

מעשים וואס איך טו, וועט ער אויך טאן; און גרעסערע ווי די
di vi gresere un ton oich er vet ah ich vos ma'a'sim
the than greater and do also he will do I that works

דאזיקע וועט ער טאן, ווייל איך גיי צו דעם פאטער.
foter dem tsu gei ich vail ton er vet dozike
Father the to go I because do he will these

13 And whatever you ask b'Shem of me I will do, that HaAv may receive kavod in HaBen.

יג און וואס איר וועט נאר בעטן אין מיין נאמען, וועל איך דאס
dos ich vel nomen main in beten nor vet ir vos un
the I will Name my in ask only will you what and

דאזיקע טאן, כדי דער פאטער זאל פארהערלעכט ווערן אין
in veren farherlecht zol foter der k'de ton dozike
in become glorified shall Father the so that do these

דעם זון.
zun dem
Son the

14 If anything you ask me b'Shem of me, I will do it.
15 If you have ahavah for me, you will be shomer mitzvot regarding my commandments.

יד אויב איר וועט מיך עפעס בעטן אין מיין נאמען, וועל איך
ich vel nomen main in beten epes mich vet ir oib
I will Name my in ask something me will you if

עס טאן. טו אויב איר האט מיך ליב, זאלט איר האלטן מיינע
maine halten ir zolt lib mich hot ir oib ton es
my hold you shall love me have you if do it

געבאטן !
geboten
commandments

16 And I will ask HaAv and another Melitz Yosher He will give you that He may be with you l'Olam,

טז און איך וועל בעטן דעם פאטער, און ער וועט אייך געבן אן
an geben aich vet er un foter dem beten vel ich un
an give you will he and Father the ask will I and

אנדערן פרקליט, כדי ער זאל זיין מיט אייך אויף אייביק;
eibik oif aich mit zain zol er k'de frklit andern
eternal on you with be shall he so that advocate other

17 The Ruach HaEmes, which the Olam Hazeh is not able to receive, because it does not see Him nor have da'as of Him. But you have da'as of Him, because He remains with you and He will be in you.
18 I will not leave you yetomim *(orphans)*. I am coming to you.

יז דעם גייסט פון אמת, וואס די וועלט קען אים נישט אויפנעמען,
oifnemen nisht im ken velt di vos emes fun gaist dem
receive not him can world the who truth of Spirit the

מחמת זי זעט אים נישט און קען אים נישט; איר קענט אים יא,
yo im kent ir nisht im ken un nisht im zet zi machmas
yes him know you not him knows and not him sees it because

ווייל ער בלייבט ביי אייך און וועט זיין אין אייך. יח איך וועל
vel ich aich in zain vet un aich bai blaibt er vail
will I you in be will and you with remains he because

אייך נישט איבערלאזן ווי יתומים; איך וועל קומען צו אייך.
aich tsu kumen vel ich ytumim vi iberlozen nisht aich
you to to come will I orphans like abandon not you

19 Yet a little time and the Olam Hazeh no longer sees me, but you see me. Because

יט נאך א קליינע ווילע און די וועלט זעט מיך מער נישט, איר
ir nisht mer mich zet velt di un vaile kleine a noch
you not more me sees world the and while little a yet

אבער זעט מיך; ווייל איך לעב, וועט איר לעבן אויך.
oich leben ir vet leb ich vail mich zet ober
also live you will live I because me see however

Ani Chai, so you will live also.

20 On Yom Hahu *(that day)* you will have da'as that I am in HaAv of me and you are in me and I am in you.

כ אין יענעם טאג וועט איר וויסן, אז איך בין אין מיין פאטער, און
un foter main in bin ich az visen ir vet tog yenem in
and Father my in am I that know you will day that in

איר זענט אין מיר, און איך בין אין אייך.
aich in bin ich un mir in zent ir
you in am I and Me in are you

21 The one having the mitzvot of me and being shomer mitzvot, that one is the one having ahavah for me. And the one having ahavah for me will receive ahavah from HaAv of me, and I will have ahavah for him and I will manifest myself to him.

כא ווער עס האט מיינע געבאטן און האלט זיי , דער איז
iz der zei halt un geboten maine hot es ver
is that them keeps and commandments my has it who

עס, וואס האט מיך ליב; און דער, וואס האט מיך ליב, וועט זיין
zain vet lib mich hot vos der un lib mich hot vos es
be will love me has who that and love me does who it

געליבט פון מיין פאטער, און איך וועל אים ליב האבן, און וועל
vel un hoben lib im vel ich un foter main fun gelibt
will and have love him will I and Father my by beloved

מיך אנטפלעקן צו אים.
im tsu antpleken mich
him to reveal Myself

22 Yehudah *(not the one from K'riot)* says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, and what has transpired that to us you are about to manifest yourself and not to the Olam Hazeh?

כב זאגט צו אים יהודה , נישט דער איש-קריות : האר, וואס איז
iz vos har Ish-K'riot der nisht Yehude im tsu zogt
has what L-rd man from Kriot the not Yehudah him to says

געשען , אז דו וועסט דיך אנטפלעקן צו אונדז און נישט
nisht un undz tsu antpleken dich vest du az geshen
not and us to reveal Yourself you will you that happened

צו דער וועלט?
velt der tsu
world the to

23 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said to him, If anyone has ahavah for me, of my dvar he will be shomer and HaAv of me will have ahavah for him and to him we will come and with him we will make a ma'on.

כג האט יהושע / ישוע* געענטפערט און געזאגט צו אים: אויב
oib im tsu gezogt un geentfert Yeshua Yehoshua hot*
if him to said and answer Yeshua Yehoshua did

עמיצער האט מיך ליב, וועט ער האלטן מיין ווארט; און מיין
main un vort main halten er vet lib mich hot emitser
my and word my keep he will love me does anyone

פאטער וועט אים ליב האבן; און מיר וועלן קומען צו אים און
un im tsu kumen velen mir un hoben lib im vet foter
and him to to come will we and have love him will Father

מאכן א וואוינונג (פאר אונדז) ביי אים.
im bai undz far voinung a machen
him with us for dwelling a make

24 The one not having ahavah *(agape)* for me is not shomer regarding the devarim of me, and the dvar which you hear is not mine but that of HaAv Who sent me.

כד ווער עס האט מיך נישט ליב, דער האלט נישט מיינע ווערטער;
verter maine nisht halt der lib nisht mich hot es ver
words my not keeps that love not me does it who

און דאס ווארט, וואס איר הערט, איז נישט מיין , נאר פון דעם
dem fun nor main nisht iz hert ir vos vort dos un
the from rather mine not is hear you which word the and

פאטער, וואס האט מיך געשיקט.
geshikt mich hot vos foter
sent me has who Father

25 These things I have told you while abiding with you.

כה דאס האב איך צו אייך גערעדט, זייענדיק ביי אייך.
aich bai zeiendik geredt aich tsu ich hob dos
you with being spoken you to I have this

26 But the Melitz Yosher *(Praklit, Advocate, Counselor, Helper in Court)*, the Ruach Hakodesh which HaAv will send b'Shem of me, He will teach you all things and will remind you of all things which I told you.

כו דער פרקליט אבער , דער רוח הקודש , וועמען דער פאטער
foter der vemen Hakoidesh ruach der ober frklit der
Father the whom the Holy Spirit the however Advocate the

וועט שיקן אין מיין נאמען, ער וועט אייך אלץ לערנען, און אייך
aich un lernen alts aich vet er nomen main in shiken vet
you and teach all you will he Name my in send will

דערמאנען אלץ, וואס איך האב אייך געזאגט.
gezogt aich hob ich vos alts dermonen
told you have I which all remind about

27 Shalom Hashem I leave with you, my Shalom I give to you, not as the Olam Hazeh gives, I give to you; let not your levavot be troubled, nor let them be ones of morech lev *(cowardliness)*.

כז שלום לאז איך איבער מיט אייך; מיין שלום גיב איך אייך; נישט
nisht aich ich gib sholem main aich mit iber ich loz sholem
not you I give peace my you with over I let peace

ווי די וועלט גיט , גיב איך אייך. זאל זיך אייער הארץ נישט
nisht harts eier zich zol aich ich gib git velt di vi
not heart your self shall you I give gives world the the way

באאומרואיקן, און זאל עס נישט ווערן פארצאגט .
fartsagt veren nisht es zol un baumruikn
despondent become not it let and troubled

28 You heard me say to you, I am going, and I am coming to you. If you were having ahavah for me, you would have simcha, because I go to HaAv, for HaAv is greater than me.

כח איר האט געהערט, אז איך האב אייך געזאגט; איך גיי אוועק,
avek gei ich gezogt aich hob ich az gehert hot ir
away go I said you have I that heard have you

און קום (ווידער) צו אייך. אויב איר וואלט מיך ליב געהאט,
gehat lib mich volt ir oib aich tsu vider kum un
had love me would you if you to again come and

וואלט איר זיך געפריידט, אז איך גיי צו דעם פאטער, ווייל דער
der vail foter dem tsu gei ich az gefreidt zich ir volt
the because Father the to go I that rejoiced self you would

פאטער איז גרעסער פון מיר.
mir fun greser iz foter
me than greater is Father

29 And now I have told you before it happens, that when it happens, you may have emunah *(faith).*

כט און איצט האב איך עס אייך געזאגט, איידער עס געשעט, כדי
k'de geshet es eider gezogt aich es ich hob itst un
so that occurs it before told you it I have now and

איר זאלט גלויבן, ווען עס וועט געשען.
geshen vet es ven gloiben zolt ir
to happen will it when believe shall you

30 No longer many things I will speak with you, for the Sar HaOlam Hazeh is coming; and in me he has nothing.

ל איך וועל מער נישט רעדן קיין סך מיט אייך; ווארום דער שר
sar der vorem aich mit sach kein reden nisht mer vel ich
prince the because you with many any speak not more will I

פון דער וועלט קומט; און אין מיר האט ער גארנישט;
gornisht er hot mir in un kumt velt der fun
nothing he has me in and comes world the of

31 But in order that HaOlam may have da'as that I have ahavah for HaAv, as HaAv gave me mitzvah, so I do. Arise, let us go from here.

לא נאר כדי די וועלט זאל וויסן, אז איך האב ליב דעם פאטער,
foter dem lib hob ich az visen zol velt di k'de nor
Father the love have I that know shall world the so that but

און ווי דער פאטער האט מיר געבאטן, אזוי טו איך. שטייט אויף;
oif shteit ich ah azoi geboten mir hot foter der vi un
up stand I do so commanded me has Father the as and

לאמיר אוועקגיין פונדאנען.
fundanen avekgein lomir
from here go away let us

15

I am HaGefen HaAmittit *(the true vine)* and HaAv of me is the Korem *(vineyard proprietor).*

טו איך בין דערווארהאפטיקער וויינשטאק, און מיין פאטער
foter main un veinshtak varhaftiker der bin ich
Father my and vine authentic the am I

איז דער גערטנער.
gertner der iz
gardener the is

2 Every sarig *(shoot, branch)* in me not bearing p'ri He takes it away, and every sarig bearing p'ri He prunes that it may bear much p'ri.

ב יעדע צווייג אין מיר, וואס ברענגט נישט קיין פירות, נעמט ער
er nemt peires kein nisht brengt vos mir in tsvaig yede
he takes fruit any not bears that me in branch every

אוועק; און יעדע, וואס ברענגט יא פירות, ער אפשניידן ריין
rein opshnaiden er peires yo brengt vos yede un avek
clean prunes he fruits yes brings which every and away

(צווייג), כדי זי זאל ברענגען מער פירות.
peires mer brengen zol zi k'de tsvaig
fruits more bring shall she so that branch

3 You are already metoharim *(clean)* because of the dvar which I have spoken to you.

ג איר זענט שוין ריין, דורך דעם ווארט, וואס איך האב צו
tsu hob ich vos vort dem durch rein shoin zent ir
to have I which word the through clean already are you

אייך גערעדט.
geredt aich
spoken you

4 Remain in me and I in you. As the sarig is not able to bear p'ri from itself, unless it remains on the gefen *(vine)*, so neither are you, unless you remain in me.

ד בלייבט אין מיר, און איך אין אייך, ווי די צווייג קען נישט
nisht ken tsvaig di vi aich in ich un mir in blaibt
not can branch the as you in I and me in remain

ברענגען קיין פירות פון זיך אליין, אויב זי בלייבט נישט אינם
inem nisht blaibt zi oib alein zich fun peires kein brengen
on the not remains she if alone itself of fruits any bring forth

וויינשטאק, אזוי (קענט) איר נישט, אויב איר בלייבט נישט אין מיר.
mir in nisht blaibt ir oib nisht ir kent azoi veinshtak
me in not remain you if not you can so vine

5 Ani Hu *(I am)* HaGefen; you are the sarigim *(branches)*. The one remaining in me and I in him, this one bears much p'ri, because apart from me you are not able to do anything.

ה איך בין דער וויינשטאק; איר זענט די צווייגן ; ווער עס בלייבט
blaibt es ver tsvaign di zent ir veinshtak der bin ich
remains it who branches the are you vine the am I

אין מיר, און איך אין אים, דער ברענגט א סך פירות; ווייל
vail peires sach a brengt der im in ich un mir in
because fruits many a brings that him in I and me in

אָן מיר קענט איר גארנישט טאן.
ton gornisht ir kent mir on
do nothing you can me without

6 Unless someone remains in me, he is cast out as the sarig and is dried up and they gather them, and into the Eish they throw them, and they are burned.

ו אויב עמיצער בלייבט נישט אין מיר, ווערט ער ארויסגעווארפן
aroisgevorfen er vert mir in nisht blaibt emitser oib
thrown he become me in not remains someone if

אינדרויסן, ווי די צווייג , און ווערט פארדארט; און מען
men un fardart vert un tsvaig di vi indroisen
one and withered becomes and branch the like outside

זאמלט זיי איין און ווארפט זיי אין פייער אריין, און זיי ווערן
veren zei un arain feier in zei varft un ein zei zamlt
are they and into fire in them throws and one them collects

פארברענט.
farbrent
burned

7 If you remain in me and the devarim of me remain in you, whatever you want, ask, and it will be done for you!

ז אויב איר בלייבט אין מיר, און מיינע ווערטער בלייבן אין אייך,
aich in blaiben verter maine un mir in blaibt ir oib
you in remain words my and me in remain you if

מעגט איר בעטן וואס איר ווילט נאר, און עס וועט אייך געטאן ווערן.
veren geton aich vet es un nor vilt ir vos beten ir megt
to be done you will it and only want you what ask you may

8 By this HaAv of me was given kavod, that much p'ri you bear, and so be my talmidim.

ח אין דעם דאזיקן ווערט מיין פאטער פארהערלעכט, אז איר
ir az farherlecht foter main vert dozikn dem in
you that glorified Father my becomes this the in

זאלט ברענגען א סך פירות; און זיין מיינע תלמידים.
talmidim maine zain un peires sach a brengen zolt
disciples my be and fruits many a bring shall

9 As HaAv has ahavah for me, so I have ahavah for you. Remain in my ahavah.

ט ווי דער פאטער האט מיך ליב געהאט, אזוי האב איך אייך ליב
lib aich ich hob azoi gehat lib mich hot foter der vi
love you I have so have love me did Father the as

געהאט; פארבלייבט אין דער ליבע מיינער!
meiner libe der in farblaibt gehat
mine love the in abide have

10 If you are shomer of my mitzvot, you will remain in my ahavah, as I of the mitzvot of HaAv of me have been shomer, and I remain in His ahavah.

י אויב איר וועט האלטן מיינע געבאטן , וועט איר בלייבן אין
in blaiben ir vet geboten maine halten vet ir oib
in remain you will commandments my hold will you if

מיין ליבע, ווי איך האב געהאלטן די געבאטן פון מיין
main fun geboten di gehalten hob ich vi libe main
my of commandments the held have I as love my

פאטער, און בלייב אין דער ליבע זיינער.
zainer libe der in blaib un foter
His love the in abide and Father

11 These things I have spoken to you that the simcha of me may be in you and the simcha of you may be made shleimah.

12 This is my mitzvah for you, that you have ahavah *(agape)* one for the other, as I have ahavah *(agape)* for you.

יא דאס האב איך גערעדט צו אייך, כדי מיין פרייד זאל זיין אין
in zain zol freid main k'de aich tsu geredt ich hob dos
in be shall joy my so that you to spoken I have this

אייך, און אייער פרייד זאל ווערן פול. יב דאס דאזיקע איז מיין
main iz dozike dos ful veren zol freid eier un aich
my is these the full to be shall joy your and you

געבאט , אז איר זאלט ליב האבן איינער דעם אנדערן, ווי
vi andern dem einer hoben lib zolt ir az gebot
as other the one have love shall you that commandment

איך האב אייך ליב געהאט.
gehat lib aich hob ich
have love you have I

13 Ahavah *(agape)* gedolah than this no one has, that someone lay down his neshamah for his chaverim.

יג קיינער האט נישט קיין גרעסערע ליבע ווי די דאזיקע, אז ער
er az dozike di vi libe gresere kein nisht hot keiner
he that these the than love greater any not has anyone

זאל אנידערלייגן זיין לעבן פאר זיינע פריינד.
freind zaine far leben zain aniderleigen zol
friends his for life his lay down shall

14 You are my chaverim, if you are shomer oner my mitzvot.

יד איר זענט מיינע פריינד, אויב איר טוט, וואס איך באפעל אייך.
aich bafel ich vos tut ir oib freind maine zent ir
you command I what do you if friends my are you

[15] No longer do I call you avadim, because the eved does not have da'as of what his Adon is doing. But you I have called chaverim, because all things which I heard from HaAv of me, of all these things I gave you da'as.

[16] It was not that you chose me, but I chose you, and have given you s'michah that you go and bear p'ri and the p'ri of you remain, that whatever you ask HaAv b'Shem of me *(Rebbe, Melech HaMoshiach)*, HaAv may give it to you.

[17] I am giving you these mitzvot, that you have ahavah *(agape)* one for the other.

[18] If the Olam Hazeh has sin'as chinom *(hatred without cause)* for you, be aware it has had sin'as chinom for me before you. [19] If you were of the Olam Hazeh, the Olam Hazeh would have had ahavah for its own. But because from

טו איך רוף אייך מער נישט קנעכט , ווייל דער קנעכט ווייסט
veist knecht der vail knecht nisht mer aich ruf ich
knows servant the because servants not more you call I

נישט וואס זיין האר טוט; איך רוף אייך אבער פריינד, ווייל
vail freind ober aich ruf ich tut har zain vos nisht
because friends however you call I does Master his what not

אלץ, וואס איך האב געהערט ביי מיין פאטער, האב איך אייך
aich ich hob foter main bai gehert hob ich vos alts
you I did Father my beside heard have I which all

צו וויסן געטאן.
geton visen tsu
let know to

טז נישט איר האט מיך אויסדערוויילט, נאר איך האב אייך
aich hob ich nor oisderveilt mich hot ir nisht
you have I but choose me did you not

אויסדערוויילט, און אייך באשטימט, אז איר זאלט גיין און ברענגען
brengen un gein zolt ir az bashtimt aich un oisderveilt
bring and go shall you that appointed you and chosen

פירות, און אז אייערע פירות זאלן בלייבן; כדי וואס איר וועט
vet ir vos k'de blaiben zoln peires eiere az un peires
will you what so that remain shall fruits your that and fruits

בעטן דעם פאטער אין מיין נאמען, זאל ער אייך געבן .
geben aich er zol nomen main in foter dem beten
give you he shall Name my in Father the ask

יז דאס באפעל איך אייך, כדי איר זאלט ליב האבן איינער דעם
dem einer hoben lib zolt ir k'de aich ich bafel dos
the one have love shall you so that you I command this

אנדערן. יח אויב די וועלט האסט אייך, ווייסט איר, אז זי האט מיך ,
mich hot zi az ir veist aich host velt di oib andern
me has it that you know you hates world the if other

קודם כל, געהאסט פאר אייך.
aich far gehast kol koidem
you before hated all before

יט אויב איר וואלט געווען פון דער וועלט, וואלט די וועלט ליב
lib velt di volt velt der fun geven volt ir oib
love world the would world the of been would you if

געהאט דאס , וואס איז איר אייגנס; ווייל אבער איר זענט
zent ir ober vail eigns ir iz vos dos gehat
are you however because own her is which for that have

the Olam Hazeh you are not, but I chose you out of the Olam Hazeh, therefore the Olam Hazeh has sin'as chinom for you.

נישט פון דער וועלט, נאר איך האב אייך אויסדערוויילט פון דער
der fun oisderveilt aich hob ich nor velt der fun nisht
the from chosen you have I but world the of not

וועלט, צוליב דעם האט די וועלט אייך פיינט.
faint aich velt di hot dem tsulib velt
hate you world the does the on account of world

20 Put in zikaron *(remembrance)* the dvar which I told you, An eved is not gadol *(greater)* than his Adon. If they brought redifah *(persecution)* on me, they will also bring redifah on you. If over my dvar they were shomer, also over yours they will be shomer.

כ געדענקט דאס ווארט, וואס איך האב אייך געזאגט: א קנעכט איז
iz knecht a gezogt aich hob ich vos vort dos gedenkt
is servant a spoken you have I which word this remember

נישט גרעסער ווי זיין האר . אויב מען האט מיך גערודפט, וועט
vet gerudft mich hot men oib har zain vi greser nisht
will persecute me did they if Master his than greater not

מען אייך אויך רודפן ; אויב מען האט געהאלטן מיין ווארט, וועט
vet vort main gehalten hot men oib rudfn oich aich men
will word my held had they if persecute also you they

מען אויך אייערס האלטן.
halten eiers oich men
hold yours also they

21 But all these things they will do to you on account of the Shem of me, because they do not have da'as of the One having sent me.

כא אבער דאס אלץ וועט מען אייך טאן צוליב מיין נאמען,
nomen main tsulib ton aich men vet alts dos ober
Name my on account of do you they will all this however

ווייל זיי קענען נישט אים, וואס האט מיך געשיקט.
geshikt mich hot vos im nisht kenen zei vail
sent Me has who Him not know they because

22 If I did not come and speak to them, they would not have chet; but now they have no ptur *(excuse)* for their chet.

כב אויב איך וואלט נישט געקומען און גערעדט צו זיי , וואלטן
volten zei tsu geredt un gekumen nisht volt ich oib
would they to spoken and have come not would I if

זיי נישט געהאט קיין זינד; איצט אבער האבן זיי נישט קיין
kein nisht zei hoben ober itst zind kein gehat nisht zei
any not they have however now sin any have had not them

אנטשולדיקונג פאר זייער זינד.
zind zeier far antshuldikung
sin their for excuse

23 The one having sin'as chinom *(hatred without cause)* for me *(Rebbe, Melech HaMoshiach)* has sin'as chinom for HaAv of me.

כג ווער עס האט מיך פיינט, דער האט אויך פיינט דעם פאטער
foter dem faint oich hot der faint mich hot es ver
Father for hatred also has that hate Me does it who

מיינעם.
meinem
mine

24 If I did not do pe'ulot among them which no other man did, they would not have chet; but now they have beheld and they have had sin'as chinom for both me and HaAv of me.

כד אויב איך וואלט נישט געטאן צווישן זיי די מעשים , וואס
vos ma'a'sim di zei tsvishen geton nisht volt ich oib
which works the them among done not had I if

קיין אנדערער האט נישט געטאן, וואלטן זיי נישט געהאט קיין
kein gehat nisht zei volten geton nisht hot anderer kein
any have had not they would done not has another any

זינד; איצט אבער האבן זיי געזען (די דאזיקע) און האבן מיך
mich hoben un dozike di gezen zei hoben ober itst zind
Me have and these the seen they have however now sin

דאך פיינט און דעם פאטער מיינעם.
meinem foter dem un faint doch
mine Father the and hated yet

25 But this was that the dvar having been written in their Torah might be fulfilled, sone'ai chinom atzmu *(They are many hating me without cause).*

כה נאר (דאס געשעט), כדי עס זאל מקוים ווערן דאס ווארט,
vort dos veren mekuiem zol es k'de geshet dos nor
word the to be fulfilled shall it so that occurs this but

וואס שטייט געשריבן אין זייער תורה:
toire zeier in geshriben shteit vos
Torah their in written stands which

מיט א שנאת חנם האבן זיי מיך פיינט געהאט.
gehat faint mich zei hoben chnm shnat a mit
did hated me they have baseless hatred a with

(תהלים לה, יט.)
yt lh Tehilim
19 35 Psalms

26 But when the Melitz Yosher *(Praklit, Advocate, Counselor, Helper in Court)* comes, whom I will send to you from HaAv, the Ruach Hakodesh, the Ruach HaEmes, who proceeds from HaAv, that one will gives solemn edut *(testimony)* about me.

כו ווען אבער דער פרקליט וועט קומען , וועמען איך וועל שיקן
shiken vel ich vemen kumen vet frklit der ober ven
send will I whom to come will advocate the however when

צו אייך פון מיין פאטער, דעם גייסט פון אמת, וואס קומט ארויס
arois kumt vos emes fun gaist dem foter main fun aich tsu
forth comes Who truth of Spirit the Father My of you to

פון דעם פאטער, וועט ער עדות זאגן וועגן מיר;
mir vegen zogen eides er vet foter dem fun
Me about say witness He will Father the from

27 And you [Shlichim] will give solemn edut *(testimony)* also, because from the beginning you are with me.

כז און איר וועט אויך עדות זאגן , ווייל איר זענט געווען מיט מיר
mir mit geven zent ir vail zogen eides och vet ir un
me with was are you because say witness also will you and

פון אנהויב אָן.
on onhoib fun
on beginning from

16 I have spoken these things to you that no cause of michshol *(stumbling, falling)* may trip you up.

טז דאס האב איך צו אייך גערעדט, כדי איר זאלט נישט
nisht zolt ir k'de geredt aich tsu ich hob dos
not shall you so that spoken you to I have this
ניכשול ווערן.
veren nichshul
to be stumble

2 They will put you under the cherem ban in the shuls. A sha'ah *(hour, time)* is coming when everyone who kills you will suppose they are offering avodas kodesh to Hashem.

ב מען וועט אייך לייגן אין חרם אריין; יא, עס קומט אָן א שעה,
sha'á a on kumt es yo arain cheirem in leigen aich vet men
hour an on comes it yes into cheirem in put you will they
אז יעדער איינער, וואס וועט אייך הרגענען, וועט מיינען , ער דינט
dint er meinen vet hrgenen aich vet vos einer yeder az
serves he think will kill you will who one every that
ה׳ מיט דעם.
dem mit Hashem
that with Hashem

3 And these things they will do because they did not have da'as of HaAv or of me.

ג און דאס וועלן זיי טאן, ווייל זיי האבן נישט געקענט דעם
dem gekent nisht hoben zei vail ton zei velen dos un
the know not did they because do they will this and
פאטער, און נישט מיך .
mich nisht un foter
me not and Father

4 But these things I have spoken to you, that, when the sha'ah of these things comes, you might have zikaron *(remembrance)* of these things, that I told you. But I did not say these things to you from the beginning, because I was with you.

ד און דאס האב איך גערעדט צו אייך, כדי ווען די שעה וועט
vet sha'á di ven k'de aich tsu geredt ich hob dos un
will hour the when so that you to spoken I have this and
קומען , זאלט איר זיך דערמאנען דערין , אז איך האב עס
es hob ich az derin dermonen zich ir zolt kumen
it have I that therein remind yourselves you shall to come
אייך געזאגט. אין אנהויב אבער האב איך עס אייך נישט
nisht aich es ich hob ober onhoib in gezogt aich
not you this I have however the beginning in said you
געזאגט, ווייל איך בין געווען מיט אייך.
aich mit geven bin ich vail gezogt
you with was am I because said

5 But now I am going to the One who sent me. And none of you asks me, Where are you going?

ה און איצט גיי איך צו אים, וואס האט מיך געשיקט; און קיין
kein un geshikt mich hot vos im tsu ich gei itst un
any and sent me has who him to I go now and
איינער פון אייך פרעגט מיך נישט: וואוהין גייסטו ?
geistu vuahin nisht mich fregt aich fun einer
are you going where not me ask you of one

6 But because I have spoken these things to you, agmat

ו נאר ווייל איך האב דאס גערעדט צו אייך, האט עצבות אנגעפילט
ongefilt etsbut hot aich tsu geredt dos hob ich vail nor
fill sorrow did you to spoken this have I because but
אייער הארץ.
harts eier
heart your

nefesh *(grief)* has filled your levavot *(heart).*

7 But I tell HaEmes *(the truth)*, it is better for you that I go away. For if I do not go away, the Melitz Yosher *(Praklit, Advocate, Counselor, Helper in Court)* will not come to you. But if go, I will send Him *(the Ruach Hakodesh)* to you.

ז איך זאג אייך אבער דעם אמת: עס איז גוט פאר אייך, אז
az aich far gut iz es emes dem ober aich zog ich
that you for good is it truth the however you tell I

איך גיי אוועק; ווארום אויב איך זאל נישט אוועקגיין , וועט דער
der vet avekgein nisht zol ich oib vorem avek gei ich
the will going away not shall I if because away go I

פרקליט בשום אופן נישט קומען צו אייך; און אויב איך גיי יא,
yo gei ich oib un aich tsu kumen nisht oifen beshum frklit
yes go I if and you to to come not way never advocate

וועל איך אים שיקן צו אייך.
aich tsu shiken im ich vel
you to send him I will

8 And having come, that one will expose and convict the Olam Hazeh concerning Chet and concerning Tzedek and concerning Mishpat:

ח און ווען ער וועט קומען , וועט ער איבערצייגן די וועלט וועגן
vegen velt di ibertseigen er vet kumen vet er ven un
about world the convince he will to come will he when and

זינד און וועגן צדקות און וועגן משפט :
mishpot vegen un tsadeikes vegen un zind
judgment about and righteousness about and sin

9 Concerning Chet *(Sin)*, because they do not have emunah in me;

ט וועגן זינד, ווייל זיי האבן נישט געגלויבט אין מיר;
mir in gegloibt nisht hoben zei vail zind vegen
me in believe not did they because sin about

10 Concerning Tzedek, because I go to HaAv and no longer do you see me;

י און וועגן צדקות , ווייל איך גיי צום פאטער, און איר
ir un foter tsum gei ich vail tsadeikes vegen un
you and Father to the go I because righteousness about and

וועט מיך מער נישט זען;
zen nisht mer mich vet
see not more me will

11 And concerning Mishpat *(Judgment)*, because the Sar HaOlam Hazeh has been judged.

12 Yet many things I have to tell you, but you are not able to bear them now.

יא און וועגן משפט , ווייל דער שר פון דער דאזיקער וועלט
velt doziker der fun sar der vail mishpot vegen un
world this one the of prince the because judgment about and

איז געמשפט געווארן. יב נאך א סך האב איך אייך צו זאגן , נאר
nor zogen tsu aich ich hob sach a noch gevoren gemishpet iz
but say to you I have many a yet become judged is

איר קענט עס איצט נישט דערטראגן.
dertrogen nisht itst es kent ir
bear not now it can you

13 But when that One has come, the Ruach Hakodesh, the Ruach HaEmes, He will guide you in all truth. For He will not speak on His own authority, but what things He will hear, He will speak, and the things that are to come He will announce to you.

יג דאך ווען ער וועט קומען , דער גייסט פון אמת, וועט ער אייך
aich er vet emes fun gaist der kumen vet er ven doch
you he will truth of Spirit the to come will he when yet

פירן אין דעם גאנצן אמת אריין; ווארום ער וועט נישט רעדן פון
fun reden nisht vet er vorem arain emes gantsn dem in firen
of speak not will he because into truth whole the in lead

זיך אליין, נאר אלץ , וואס ער הערט, וועט ער רעדן; און ער
er un reden er vet hert er vos alts nor alein zich
he and speak he will hears he which everything but alone self

וועט אייך אנזאגן דאס, וואס דארף ערשט קומען .
kumen ersht dorf vos dos onzogen aich vet
to come first must which that proclaim you will

14 That One will give kavod to me, because He will receive of what is mine, and will announce it to you.

יד ער וועט מיך פארהערלעכן, ווייל ער וועט באקומען פון דעם,
dem fun bakumen vet er vail farherlechn mich vet er
that from received will he because glorify me will he

וואס איז מיין און וועט עס אייך דערקלערן.
derklern aich es vet un main iz vos
show forth you it will and mine is which

15 All things which HaAv has are mine; therefore, I said that of mine He receives and will announce it to you.

טו אלץ, וואס דער פאטער האט, איז מיין ; דערפאר האב איך
ich hob derfar main iz hot foter der vos alts
I did therefore mine is has Father the that all

געזאגט, אז ער נעמט פון דעם, וואס איז מיין , און וועט עס אייך
aich es vet un main iz vos dem fun nemt er az gezogt
you it will and mine is which that of takes He that say

16 A little time and you no longer see me. And again a little time, and you will see me.

אנזאגן . טז נאך א קליינע ווײלע, און איר זעט מיך מער נישט; און
un nisht mer mich zet ir un vaile kleine a noch onzogen
and not more me see you and while little a yet proclaim

ווידער א קליינע ווײלע, און איר וועט מיך יא זען.
zen yo mich vet ir un vaile kleine a vider
see yes me will you and while little a again

17 Therefore, some of the talmidim of Rebbe, Melech HaMoshiach said to one another, What is this which he says to us? A little time and you do not see me. And, again, A little time and you will see me? And, Because I go to HaAv?

יז אייניקע פון זיינע תלמידים האבן דעריבער געזאגט איינער צום
tsum einer gezogt deriber hoben talmidim zaine fun einike
to the one said therefore have disciples his of some

אנדערן: וואס איז דאס דאזיקע, וואס ער זאגט אונדז: א קליינע
kleine a undz zogt er vos dozike dos iz vos andern
little a us tells he what these the is what other

ווײלע, און איר זעט מיך נישט; און ווידער א קליינע ווײלע, און איר
ir un vaile kleine a vider un nisht mich zet ir un vaile
you and while little a again and not me see you and while

וועט מיך יא זען? און: ווייל איך גיי צו דעם פאטער?
foter dem tsu gei ich vail un zen yo mich vet
Father the to go I because and see yes me will

18 Therefore, they were saying, What is this, which he says, A little time? We do not have da'as of what he says.

יח דעריבער האבן זיי געזאגט: וואס איז דאס דאזיקע, וואס ער
er vos dozike dos iz vos gezogt zei hoben deriber
he which these the is what said they have therefore

זאגט: א קליינע ווילע? מיר פארשטייען נישט, וואס ער רעדט.
redt er vos nisht farshteien mir vaile kleine a zogt
speaks he what not understand we while little a says

19 Rebbe, Melech HaMoshiach knew that they were wanting to ask him. And he said to them, About this you inquire of one another that I said, A little time and you do not see me. And, again, a little time and you will see me?

יט יהושע / ישוע* האט געמערקט, אז זיי ווילן אים פרעגן,
fregen im viln zei az gemerkt hot Yeshua Yehoshua*
ask him want they that noticed has Yeshua Yehoshua

און ער האט צו זיי געזאגט: איר פרעגט זיך נאך, איינער ביים
baim einer noch zich fregt ir gezogt zei tsu hot er un
of one after self ask you say them to did he and

אנדערן, וועגן דעם דאזיקן, וואס איך האב געזאגט: א קליינע ווילע,
vaile kleine a gezogt hob ich vos dozikn dem vegen andern
while little a said have I which this the about other

און איר זעט מיך נישט, און ווידער א קליינע ווילע, און איר וועט
vet ir un vaile kleine a vider un nisht mich zet ir un
will you and while little a again and not me see you and

מיך זען?
zen mich
see me

20 Omein, omein, I say to you, that there will be bechi *(weeping)* and avelut *(mourning)*, but the Olam Hazeh will have simcha. You will have agmat nefesh, but your agmat nefesh *(grief)* will become simcha.

כ באמת, באמת זאג איך אייך: איר וועט וויינען און קלאגן,
klogen un veinen vet ir aich ich zog be'emes be'emes
lament and weep will you you I tell in truth in truth

אבער די וועלט וועט זיך פרייען; איר וועט זיין טרויעריק, נאר
nor troierik zain vet ir freien zich vet velt di ober
but grieved be will you rejoice self will world the however

אייער טרויער וועט ווערן א שמחה .
simcha a veren vet troier eier
celebration a become will sorrow your

21 The isha *(woman)* when she gives birth, has agmat nefesh *(grief)*, because the sha'ah *(hour, time)* of her has come. But when she gives birth to the yeled, she no longer has zikaron of the

כא א פרוי , ווען זי גייט צו קינד, איז טרויעריק, ווייל איר
ir vail troierik iz kind tsu geit zi ven froi a
her because grieved is child to go she when woman a

שעה איז געקומען; ווען אבער זי האט געבוירן דאס קינד,
kind dos geboiren hot zi ober ven gekumen iz sha'á
child this birthed has she however when come is hour

געדענקט זי מער נישט די אנגסט, צוליב דער פרייד, אז
az freid der tsulib angst di nisht mer zi gedenkt
that joy the on account of anguish the not more she remembers

א מענטש איז געבוירן געווארן אין דער וועלט אריין.
arain velt der in gevoren geboiren iz mentsh a
into world the in become born is man a

Tribulation because of the

naches that an ish was born into the Olam Hazeh.

22 Therefore, you have agmat nefesh *(grief)* now, but again I will see you, and your levavot will have rejoicing and the simcha of you no one takes from you.

כב אזוי האט איר אויך איצט צער; איך וועל אייך אבער ווידער זען,
zen vider ober aich vel ich tser itst oich ir hot azoi
see again however you will I grief now also you have so

און אייער הארץ וועט זיך פרייען, און די שמחה אייערע וועט
vet eiere simcha di un freien zich vet harts eier un
will your joy the and rejoice self will heart your and

קיינער נישט אוועקנעמען פון אייך.
aich fun aveknemen nisht keiner
you from take away not anyone

23 And on that day you will not ask me anything. Omein, omein, I say to you, whatever you ask HaAv b'Shem of me, He will give it to you.

כג און אין יענעם טאג וועט איר מיך גארנישט מער פרעגן. באמת ,
be'emes fregen mer gornisht mich ir vet tog yenem in un
in truth ask more nothing me you will day that in and

באמת זאג איך אייך: וואס איר וועט נאר בעטן דעם פאטער וועט
vet foter dem beten nor vet ir vos aich ich zog be'emes
will Father the ask but will you what you I tell in truth

ער אייך געבן אין מיין נאמען.
nomen main in geben aich er
Name my in give to you he

24 Until now you did not ask anything b'Shem of me. Ask and you will receive that the simcha of you may be shleimah.

כד ביז אצונד האט איר גארנישט געבעטן אין מיין נאמען; בעט,
bet nomen main in gebeten gornisht ir hot atsund biz
ask Name my in asked nothing you have until now until

און איר וועט באקומען, כדי אייער פרייד זאל ווערן פול.
ful veren zol freid eier k'de bakumen vet ir un
full become shall joy your so that received will you and

25 Regarding these things I have spoken figuratively. A sha'ah comes when no longer I will speak figuratively to you, but will announce plainly to you concerning HaAv.

כה די דאזיקע זאכן האב איך גערעדט צו אייך אין משלים ;
mesholem in aich tsu geredt ich hob zachn dozike di
parables in you to spoken I have things these the

עס קומט אָן א שעה, ווען איך וועל מער נישט רעדן צו אייך אין
in aich tsu reden nisht mer vel ich ven sha'á a on kumt es
in you to speak not more will I when hour a on comes there

משלים , נאר אייך אנזאגן אפן וועגן דעם פאטער.
foter dem vegen ofen onzogen aich nor mesholem
Father the about openly proclaim you but parables

26 On that day b'Shem of me you will ask, and I do not say to you that I will ask HaAv concerning you.

כו אין יענעם טאג וועט איר בעטן אין מיין נאמען; און איך זאג אייך
aich zog ich un nomen main in beten ir vet tog yenem in
you tell I and Name my in ask you will day that in

נישט, אז איך וועל בעטן דעם פאטער פאר אייערטוועגן;
eiertvegen far foter dem beten vel ich az nisht
for your sake for Father the ask will I that not

27 For HaAv Himself has ahavah for you, because you have ahavah for me and have emunah that I came forth from HaAv.

כז ווארום דער פאטער אליין האט אייך ליב, ווייל איר האט
hot ir vail lib aich hot alein foter der vorem
has you because love you has Himself Father the because

מיך ליב, און גלויבט, אז איך בין ארויסגעקומען פון ה׳ .
Hashem fun aroisgekumen bin ich az gloibt un lib mich
Hashem from come forth am I that believes and love me

28 I came from HaAv and I have come into the Olam Hazeh. Again I leave the Olam Hazeh and go to HaAv.

29 The talmidim of Rebbe, Melech HaMoshiach say, Hinei, see now you speak plainly and no longer figuratively do you speak.

כח איך בין ארויסגעקומען פון דעם פאטער, און בין געקומען אין
in gekumen bin un foter dem fun aroisgekumen bin ich
in come am and Father the from come out am I

דער וועלט אריין; ווידער פארלאז איך די וועלט, און גיי צו דעם
dem tsu gei un velt di ich farloz vider arain velt der
the to go and world the I depart again into world the

פאטער. כט זאגן זיינע תלמידים: זע , איצט רעדסטו אפן , און
un ofen redstu itst ze talmidim zaine zogen foter
and openly speak you now look disciples his says Father

זאגסט נישט קיין משל .
mashal kein nisht zagst
parable any not say

30 Now we know that you have da'as of all things, and you have no need that any test you with any she'elah *(question)*. By this we have emunah that you came forth from Hashem.

ל איצט ווייסן מיר, אז דו ווייסט אלץ, און דארפסט נישט, אז
az nisht darfst un alts veist du az mir veisn itst
that not need and all know you that we know now

עמיצער זאל דיך פרעגן ; דורך דעם גלויבן מיר, אז דו ביסט
bist du az mir gloiben dem durch fregen dich zol emitser
did you that we believe this through question you shall anyone

ארויסגעקומען פון ה׳ .
Hashem fun aroisgekumen
Hashem from come forth

31 He answered them, Do you have emunah?

לא האט יהושע / ישוע* זיי געענטפערט: איצט גלויבט איר?
ir gloibt itst geentfert zei Yeshua Yehoshua hot*
you believes now answer them Yeshua Yehoshua did

32 Hinei a sha'ah *(hour, time)* is coming and has come, that you are SCATTERED each one to his own home, and you leave me alone, but I am not alone, because HaAv is with me.

לב זע , עס קומט א שעה, און איז שוין אנגעקומען, אז איר
ir az ongekumen shoin iz un sha'á a kumt es ze
you that come already is and hour a comes there look

זאלט צעשפרייט ווערן, יעדער איינער צו די זייניקע, און מיך וועט
vet mich un zeinike di tsu einer yeder veren tseshpreit zolt
will me and his the to one every to be scattered shall

איר איבערלאזן איינעם אליין; און איך בין (דאך) נישט איינער אליין,
alein einer nisht doch bin ich un alein einem iberlozen ir
alone one not yet am I and alone one abandon you

ווייל דער פאטער איז מיט מיר.
mir mit iz foter der vail
Me with is Father the because

33 These things I have spoken to you that in me you may have shalom. In the Olam Hazeh you have tribulation; but have lev same'ach. I have conquered the Olam Hazeh.

לג דאס האב איך גערעדט צו אייך, כדי אין מיר זאלט איר האבן
hoben ir zolt mir in k'de aich tsu geredt ich hob dos
have you shall me in so that you to spoken I have this

שלום. אין דער וועלט האט איר צרות ; נאר זייט געטרייסט; איך
ich getreist zait nor tsores ir hot velt der in sholem
I comforted be but troubles you have world the in peace

האב מנצח געווען די וועלט.
velt di geven mntsch hob
world the was overcome have

17 These things said Rebbe, Melech HaMoshiach. And having lifted up his eyes to Shomayim, he said, Avi, the sha'ah *(hour, time)* has come. Give kavod to your Ben [HaElohim], that HaBen may give kavod to You,

יז דאס האט יהושע / ישוע* גערעדט; און אויפהויבנדיק
oifhoibendik un geredt Yeshua Yehoshua hot dos*
lifting up and spoken Yeshua Yehoshua has this

זיינע אויגן צום הימל, האט ער געזאגט; פאטער, עס איז
iz es foter gezogt er hot himel tsum oigen zaine
is it Father say he did heaven to the eyes his

געקומען די שעה; פארהערלעך דיין זון, כדי דער זון זאל דיך
dich zol zun der k'de zun dain farherlech sha'á di gekumen
you shall Son the so that Son your glorify hour the come

פארהערלעכן;
farherlechn
glorify

2 Vi-bahlt *(since)* you have given him samchut *(authority)* over kol basar for this purpose: in order that all which you have given him, HaAv may give to them Chayyei Olam.

ב ווי דו האסט אים געגעבן מאכט איבער יעדן בשר (ודם),
v'dam basar yedn iber macht gegeben im host du vi
and blood flesh every over power given him you have you as

כדי ער זאל געבן אייביק לעבן צו אלעמען, וואס דו האסט
host du vos alemen tsu leben eibik geben zol er k'de
have you which everyone to life eternal give shall he so that

אים געגעבן.
gegeben im
given him

3 And this is Chayyei Olam, that they may have da'as of the only Elohei HaEmes *(G-d of Truth, True G-d)* and Yehoshua, Rebbe, Melech HaMoshiach whom You sent.

ג און דאס איז דאס אייביקע לעבן, אז זיי זאלן דיך קענען, דעם
dem kenen dich zoln zei az leben eibike dos iz dos un
the know you shall they that life eternal the is this and

איינציק אמתן ג-ט , און יהושע / ישוע* המשיחן , וועמען
vemen HaMoshiachn Yeshua Yehoshua un Hashem emesn eintsik*
whom the Moshiach Yeshua Yehoshua and G-d true only

דו האסט געשיקט.
geshikt host du
sent you have you

4 I have given You kavod on ha'aretz, having completed the melachah which You have given me, that I should do.

ד איך האב דיך פארהערלעכט אויף דער ערד, איך האב פארענדיקט
farendikt hob ich erd der oif farherlecht dich hob ich
completed have I earth the on glorified you have I

דאס ווערק, וואס דו האסט מיר געגעבן צו טאן.
ton tsu gegeben mir host du vos verk dos
do to given me you have you which work the

5 And now give me kavod, Avi, along with Yourself with the kavod which I was having with You before HaOlam came to be.

6 I manifested Shemecha to the Bnei Adam whom You gave me out of the Olam Hazeh. They were Yours and to me You gave them, and regarding the dvar of You they have been shomer.

ה און איצט, פאטער, פארהערלעך דו מיך, מיט דער הערלעכקייט,
herlechkeit der mit mich du farherlech foter itst un
glorification the with me you glorify Father now and

וואס איך האב געהאט ביי דיר, איידער די וועלט איז (באשאפן)
bashafen iz velt di eider dir bai gehat hob ich vos
created is world the before you beside have did I which

געווארן. ו איך האב אנטפלעקט דיין נאמען צו די מענטשן, וועלכע
velche mentshn di tsu nomen dain antplekt hob ich gevoren
which men the to Name your revealed have I become

דו האסט מיר געגעבן אויס דער וועלט; דיין זענען זיי געווען,
geven zei zenen dain velt der ois gegeben mir host du
were they are yours world the out given we you have you

און דו האסט זיי מיר געגעבן; און זיי האבן געהאלטן דיין
dain gehalten hoben zei un gegeben mir zei host du un
your held did they and give me them did you and

ווארט.
vort
word

7 Now they have da'as that all things whatsoever You have given to me are from You.

ז איצט ווייסן זיי, אז אלץ, וואס דו האסט מיר געגעבן, איז פון
fun iz gegeben mir host du vos alts az zei veisn itst
from is given me have you which all that they know now

דיר;
dir
you

8 Because the devarim which You gave me, of these I have been shomer, and they received them, and they have da'as beemes that from You I came forth, and they have emunah that You sent me.

ח ווייל די ווערטער, וואס דו האסט מיר געגעבן, האב
hob gegeben mir host du vos verter di vail
have given me you have you which words the because

איך זיי געגעבן; און זיי האבן זיי אנגענומען, און באמת
be'emes un ongenumen zei hoben zei un gegeben zei ich
in truth and accept them did they and given them I

דערקענט, אז איך בין ארויסגעגאנגען פון דיר; און האבן
hoben un dir fun aroisgegangen bin ich az derkent
did and you from come forth am I that recognized

געגלויבט, אז דו האסט מיך געשיקט.
geshikt mich host du az gegloibt
send me did you that believe

9 I make a bakosha *(petition, request)* concerning them, I do not make a bakosha concerning the Olam Hazeh, but concerning the Ones You have given me, because they are Yours.

ט איך בעט דיך פאר זייערטוועגן; איך בעט נישט פאר דער וועלט,
velt der far nisht bet ich zeiertvegn far dich bet ich
world the for not ask I their sake for you ask I

נאר פאר די , וועלכע דו האסט מיר געגעבן, ווייל זיי זענען
zenen zei vail gegeben mir host du velche di far nor
are they because given me you have you whom those for but

דיין ;
dain
yours

10 And all things that are mine are Yours, and Your things are mine, and I have been given kavod in them.

י און אלץ, וואס איז מיין, איז דיין , און דיינס איז מיין ; און איך
ich un main iz deins un dain iz main iz vos alts un
I and mine is yours and yours is mine is which all and

בין פארהערלעכט אין זיי .
zei in farherlecht bin
them in glorified am

11 And I am no longer in the Olam Hazeh, but they are in the Olam Hazeh, and I am coming to You, Avi HaKadosh. Be shomer over them in Shmecha, which You have given me, that they may be Echad as we are Echad.

יא און איך בין מער נישט אין דער וועלט, און זיי זענען אין דער
der in zenen zei un velt der in nisht mer bin ich un
the in are they and world the in not more am I and

וועלט, און איך קום צו דיר. הייליקער פאטער, באהיט זיי אין
in zei bahit foter heiliker dir tsu kum ich un velt
in them protect Father holy you to come I and world

דיין נאמען, וואס דו האסט מיר געגעבן, כדי זיי זאלן
zoln zei k'de gegeben mir host du vos nomen dain
should they so that given me you have you which Name your

זיין איינס, אזוי ווי מיר!
mir vi azoi eins zain
we as so one be

12 When I was with them, I was keeping them in the Shem of You, which You have given me, and I kept shomer, and none of them perished or was lost, except the Ben HaAvaddon *(the Son of Destruction, Perdition, the state of final spiritual ruin, Gehinnom)*, that the Kitvei Hakodesh might be fulfilled.

יב בשעת איך בין געווען מיט זיי , האב איך זיי באהיט אין דיין
dain in bahit zei ich hob zei mit geven bin ich beshas
your in protect them I did them with was am I while

נאמען, וועלכן דו האסט מיר געגעבן ; און האב געוואכט (איבער
iber gevacht hob un gegeben mir host du velchen nomen
over watch did and give me did you which Name

זיי), און קיינער פון זיי איז נישט פארלוירן געגאנגען, אחוץ
achuts gegangen farloiren nisht iz zei fun keiner un zei
except go lost not is them of anyone and them

דער בן האבדון (פארלוירענער זון), כדי דער פסוק זאל
zol pasuk der k'de zun farloirener habdun ben der
shall verse the so that son lost one destruction son of the

מקוים ווערן.
veren mekuiem
to be fulfill

13 And now to You I am coming, and I speak these things in the Olam Hazeh that they may have my simcha made shleimah in themselves.

יג איצט אבער גיי איך צו דיר; און דאס זאג איך אין דער וועלט,
velt der in ich zog dos un dir tsu ich gei ober itst
world the in I say this and you to I go however now

כדי זיי זאלן האבן מיין פרייד שלמותדיק אין זיך.
zich in shlmutdik freid main hoben zoln zei k'de
themselves in perfected joy my have should they so that

14 I have given to them the dvar of You and the Olam Hazeh has had sin'as chinom *(hatred without cause)* of them, because they are not of the Olam Hazeh, just as I am not of the Olam Hazeh.

יד איך האב זיי געגעבן דיין ווארט; און די וועלט האט זיי
zei hot velt di un vort dain gegeben zei hob ich
them does world the and word your given them have I

פיינט, ווייל זיי זענען נישט פון דער וועלט, פונקט ווי איך בין
bin ich vi funkt velt der fun nisht zenen zei vail faint
am I as exactly world the of not are they because hate

נישט פון דער וועלט.
velt der fun nisht
world the of not

15 I do not make a bakosha that You take them out of the Olam Hazeh, but that You keep them from HaRah.

טו איך בעט נישט, אז דו זאלסט זיי ארויסנעמען אויס דער
der ois aroisnemen zei zolst du az nisht bet ich
the out remove them you shall you that not ask I

וועלט, נאר אז דו זאלסט זיי אפהיטן פון בייז.
beiz fun ophiten zei zolst du az nor velt
evil from keep them you shall you as but world

16 They are not of the Olam Hazeh, just as I am not of the Olam Hazeh.

טז זיי זענען נישט פון דער וועלט, פונקט ווי איך בין נישט פון דער
der fun nisht bin ich vi funkt velt der fun nisht zenen zei
the of not am I as just as world the of not are they

וועלט.
velt
world

17 Set them apart for a use that is kodesh in HaEmes *(The Truth)*. Your Dvar is HaEmes.

יז הייליק זיי אין דעם אמת; דיין ווארט איז אמת.
emes iz vort dain emes dem in zei heilik
truth is word your truth the in them sanctify

18 As You sent me into the Olam Hazeh, so also I send them into the Olam Hazeh.

יח ווי דו האסט מיך געשיקט אין דער וועלט אריין, אזוי האב איך
ich hob azoi arain velt der in geshikt mich host du vi
I have so into world the in send Me did you as

זיי געשיקט אין דער וועלט אריין.
arain velt der in geshikt zei
into world the in sent them

19 And for their sake, I set myself apart as kodesh that

יט און פאר זייערטוועגן הייליק איך מיך , כדי זיי זאלן זיין
zain zoln zei k'de mich ich heilik zeiertvegn far un
be should they so that Myself I sanctify their sake for and

געהייליקט אין דעם אמת. כ און נישט נאר פאר די דאזיקע אליין
alein dozike di far nor nisht un emes dem in geheilikt
alone these the for only not and truth the in sanctified

they also may be set apart
for use that is kodesh in
HaEmes.

בעט איך, נאר אויך פאר יענע, וואס וועלן גלויבן אין מיר דורך
durch mir in gloiben velen vos yene far oich nor ich bet
through Me in believe will who those for also but I implore

זייער ווארט,
vort zeier
word their

20 However, I do not make
a bakosha concerning
these only, but also
concerning the ones
becoming ma'aminim
in me because of their Dvar,

21 That all may be echad,
as You, Avi, are in me and
I am in You, that also they
may be in us, that the Olam
Hazeh may have emunah
(faith) that You sent me.

כא כדי אלע זאלן זיין איינס; ווי דו, פאטער, אין מיר, און איך
ich un mir in foter du vi eins zain zoln ale k'de
I and Me in Father you as one be should all so that

אין דיר, אז אויך זיי זאלן זיין אין אונדז; כדי די וועלט זאל
zol velt di k'de undz in zain zoln zei oich az dir in
shall world the so that us in be should they also that you in

גלויבן, אז דו האסט מיך געשיקט.
geshikt mich host du az gloiben
sent Me you have you that believe

22 The kavod which You
have given me, I have given
them, that they may be
echad just as we are echad.

כב און דעם כבוד, וואס דו האסט מיר געגעבן, האב איך זיי
zei ich hob gegeben mir host du vos koved dem un
them I have given me you have you which glory the and

געגעבן, כדי זיי זאלן זיין איינס פונקט ווי מיר זענען איינס.
eins zenen mir vi funkt eins zain zoln zei k'de gegeben
one are we as just one be should they so that given

23 I in them and You in
me that they may become
tamim *(perfect)* in Achdut
(Unity) that the Olam Hazeh
may have da'as that You
sent me, and had ahavah
for them, just as You have
ahavah for me.

כג איך אין זיי, און דו אין מיר, כדי זיי זאלן ווערן שלמותדיק
shlmutdik veren zoln zei k'de mir in du un zei in ich
perfected become shall they so that we in you and them in I

אין איינעם, כדי די וועלט זאל וויסן, אז דו האסט מיך
mich host du az visen zol velt di k'de einem in
me you have you that know shall world the so that one in

געשיקט, און האסט זיי ליב געהאט, פונקט אזוי ווי דו האסט
host du vi azoi funkt gehat lib zei host un geshikt
did you as so just as have love them did and sent

מיך ליב געהאט.
gehat lib mich
had love me

24 Elohim Avi, as to that
which You have given me,
I desire that where I am,

כד פאטער, איך וויל, אז וואו איך בין, זאלן אויך זיין מיט מיר
mir mit zain oich zoln bin ich vu az vil ich foter
Me with be also should am I where that want I Father

די, וועלכע דו האסט מיר געגעבן, כדי זיי זאלן זען מיין
main zen zoln zei k'de gegeben mir host du velche di
My see shall they so that given Me you have you whom those

those also may be with me, that they may behold my kavod, which You have given me, because You had ahavah for me before the hivvased haOlam.
25 Avi HaTzaddik, indeed the world did not have da'as of You, but I knew You, and these ones knew that You sent me.

כבוד, וואס דו האסט מיר געגעבן; ווייל דו האסט מיך
mich host du vail gegeben mir host du vos koved
Me you have you because given Me you have you which glory
ליב געהאט פון פאר דער גרינדונג פון דער וועלט.
velt der fun grindung der far fun gehat lib
world the of foundation the before from had love

כה גערעכטער פאטער, די וועלט האט דיך נישט געקענט, איך
ich gekent nisht dich hot velt di foter gerechter
I know not you did world the Father righteous
אבער האב דיך יא געקענט; און די דאזיקע ווייסן, אז דו
du az veisn dozike di un gekent yo dich hob ober
you that know these the and know yes you did however
האסט מיך געשיקט;
geshikt mich host
sent me you have

26 And I have made known to them the Shem of You and will make it known, that the ahavah with which You loved me may be in them and I in them.

כו און איך האב צו זיי באקאנט געמאכט דיין נאמען, און וועל
vel un nomen dain gemacht bakant zei tsu hob ich un
will and Name your made known them to did I and
אים באקאנט מאכן , כדי די ליבע, מיט וועלכער דו האסט
host du velcher mit libe di k'de machen bakant im
you have you which with love the so that make known Him
מיך ליב געהאט, זאל זיין אין זיי , און איך אין זיי .
zei in ich un zei in zain zol gehat lib mich
them in I and them in be shall had love me

18 These things having said, Rebbe, Melech HaMoshiach went out with his talmidim across the Kidron Valley, where there was a Gahn *(Garden)* into which Rebbe, Melech HaMoshiach entered with his talmidim.

יח האבנדיק דאס געזאגט, איז יהושע / ישוע* ארויסגעגאנגען
aroisgegangen Yeshua Yehoshua iz gezogt dos hobendik*
go out Yeshua Yehoshua did said this having
צוזאמען מיט זיינע תלמידים איבער דעם טייך קדרון,
Kidron taich dem iber talmidim zaine mit tsuzamen
Kidron river the over disciples his with together
וואו עס איז געווען א גארטן, אין וועלכן ער איז אריינגעגאנגען מיט
mit araingegangen iz er velchen in gartn a geven iz es vu
with go in did he which in garden a was is it where
זיינע תלמידים.
talmidim zaine
disciples his

2 Now also Yehudah from K'riot, the one betraying Rebbe, Melech HaMoshiach,

ב און אויך יהודה , וואס האט אים פארראטן, האט געקענט דאס
dos gekent hot farraten im hot vos Yehude oich un
this know did betray him did who Yehudah also and
ארט, ווייל א סך מאל איז יהושע / ישוע* זיך דארטן
dorten zich Yeshua Yehoshua iz mol sach a vail ort*
there self Yeshua Yehoshua did times many a because place
צוזאמענגעקומען מיט די תלמידים זיינע.
zaine talmidim di mit tsuzamengekumen
his disciples the with come together

had da'as of the place, because often Rebbe, Melech HaMoshiach gathered there with his talmidim.

3 Then, Yehudah from K'riot, having taken the band of chaiyalim *(soldiers)* and avadim of the Rashei Hakohanim and of the Perushim, comes there with torches and lamps and weapons.

ג און יהודה האט באקומען די אפטיילונג (סאלדאטן) און
un saldatn opteilung di bakumen hot Yehude un
and soldiers detachment the take did Yehudah and

משרתים פון די הויפט כהנים און פרושים , און איז
iz un Perushim un kohanem hoipt di fun meshoresim
did and Pharisees and kohenim chief the of servants

אהינגעקומען מיט פאקלען און לאמפן און כלי זין .
zin keili un lompn un faklen mit ahingekumen
sons weapon and lamps and torches with come there

4 Rebbe, Melech HaMoshiach, therefore, having had da'as of everything coming upon him, went out and says to them, Whom do you seek?

ד און יהושע / ישוע* האט געוואוסט אלץ , וואס וועט קומען
kumen vet vos alts gevust hot Yeshua Yehoshua un*
to come will that everything know did Yeshua Yehoshua and

אויף אים; און איז ארויסגעגאנגען און האט צו זיי געזאגט: וועמען
vemen gezogt zei tsu hot un aroisgegangen iz un im oif
whom say them to did and went out did and him upon

זוכט איר?
ir zucht
you seek

5 They said in reply, Yehoshua, the one from Natzeret. Rebbe, Melech HaMoshiach says to them, Ani Hu. Now also Yehudah, the one betraying him, had stood with them.

ה האבן זיי אים געענטפערט: יהושען / ישוען* פון נצרת !
Natseret fun Yeshuan Yehoshuan geentfert im zei hoben*
Natseret of Yeshua Yehoshua answer him they did

זאגט ער צו זיי : איך בין עס! און יהודה , וואס האט אים
im hot vos Yehude un es bin ich zei tsu er zogt
him has who Yehudah and he am I them to he says

פארראטן, איז געשטאנען מיט זיי .
zei mit geshtanen iz farraten
they with standing is betrayed

6 When therefore Rebbe, Melech HaMoshiach told them, Ani Hu, they recoiled and fell to the ground.

ו און ווי יהושע / ישוע* האט צו זיי געזאגט: איך בין עס! זענען
zenen es bin ich gezogt zei tsu hot Yeshua Yehoshua vi un*
did he am I say them to did Yeshua Yehoshua as and

זיי געגאנגען הינטערוויילעכס און זענען אנידערגעפאלן צו דער
der tsu anidergefalen zenen un hinterveilechs gegangen zei
the to fell are and backwards went they

ערד .
erd
ground

7 Therefore, again he questioned them, Whom do you seek? And they said, Yehoshua, the one from Natzeret.

ז און ער האט זיי ווידער געפרעגט: וועמען זוכט איר? און זיי
zei un ir zucht vemen gefregt vider zei hot er un
they and you seek whom ask again them did he and

האבן געזאגט: יהושען / ישוען* פון נצרת !
Natseret fun Yeshuan Yehoshuan gezogt hoben*
Natseret of Yeshua Yehoshua say did

8 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said, I told you that Ani Hu. If therefore you seek me, let these Bnei Adam go away,

ח האט יהושע / ישוע* געענטפערט: איך האב דאך אייך געזאגט,
gezogt aich doch hob ich geentfert Yeshua Yehoshua hot*
said you already have I answer Yeshua Yehoshua did

אז איך בין עס! און אויב איר זוכט מיך, לאזט די דאזיקע גיין;
gein dozike di lozt mich zucht ir oib un es bin ich az
go these the let me seek you if and he am I that

9 That may be fulfilled the dvar which said, Those whom You have given me, I did not lose any one of them.

ט כדי עס זאל מקוים ווערן דאס ווארט, וואס ער האט
hot er vos vort dos veren mekuiem zol es k'de
had he which word this become fulfilled shall it so that

געזאגט: די , וואס דו האסט מיר געגעבן, פון זיי האב איך
ich hob zei fun gegeben mir host du vos di gezogt
I have them of given me you have you which those said

קיין איינעם נישט פארלוירן.
farloiren nisht einem kein
lost not one any

10 Then Shim'on Kefa, having a cherev *(sword)*, drew it and struck the eved of the Kohen Gadol and cut off his right ear. The name of the eved was Malchus.

י און שמעון פעטרוס, האבנדיק א שווערד, האט זי ארויסגעצויגן,
aroisgetsoign zi hot shverd a hobendik Petros Shim'on un
drew out it did sword a having Petros Shim'on and

און געשלאגן דעם כהן גדולס קנעכט און אים אפגעהאקט דאס
dos opgehakt im un knecht gduls koien dem geshlogen un
the chopped off him and servant gadol's kohen the struck and

רעכטע אויער. און דער קנעכט האט געהייסן מלכוס .
Malchus geheisen hot knecht der un oier rechte
Malchus named has servant the and ear right

11 Therefore, Rebbe, Melech HaMoshiach said to Kefa, Put the cherev into the sheath. The kos which HaAv of me has given me, should I not drink it?

יא יהושע / ישוע* האט דעריבער געזאגט צו פעטרוסן: לייג אריין
arain leig Petrosn tsu gezogt deriber hot Yeshua Yehoshua*
inside lay Petros to say therefore did Yeshua Yehoshua

די שווערד אין דער שייד . דעם בעכער, וואס דער פאטער האט
hot foter der vos becher dem sheid der in shverd di
had Father the which goblet the sheath the in sword the

מיר געגעבן , זאל איך אים דען נישט טרינקען?
trinken nisht den im ich zol gegeben mir
drink not then it I shall given me

12 Then the band of chaiyalim, their commander, and the avadim *(officials)* of Yehudah took him and performed the akedah *(binding)* on him.

יב און די אפטיילונג (סאלדאטן) מיט דעם אפיציר און די
di un afitsir dem mit saldatn opteilung di un
the and officer the with soldiers detachment the and

משרתים פון די יידן האבן געכאפט יהושען / ישוען* און
un Yeshuan Yehoshuan gechapt hoben Yidn di fun meshoresim*
and Yeshua Yehoshua seize did Judaeans the of servants

אים געבונדן (עקידה),
ekidh gebunden im
akedah bound him

13 First they led him to Anan *(Annas)*, for he was khoten *(father-in-law)* of Caiapha, who was Kohen Gadol that year.

יג און אים קודם כל אוועקגעפירט צו חנן ; ווארום ער איז
iz er vorem Chanah tsu avekgefirt kol koidem im un
is he because Chanah to led away all before him and

געווען דער שווער פון קיפא , וועלכער איז געווען כהן גדול
godl koien geven iz velcher Caiapha fun shver der geven
gadol kohen was is who Caiapha of father-in-law the was

אין יענעם יאר.
yor yenem in
year that in

14 Now Caiapha was the one having given counsel to those of Yehudah that it is a bedievedike thing *(expedient)* for one man to die for HaAm.

יד און עס איז געווען קיפא , וואס האט געראטן די יידן , אז
az Yidn di geratn hot vos Caiapha geven iz es un
that Judaeans the advised has who Caiapha was is it and

עס איז גוט איין מענטש זאל שטארבן פאר דעם פאלק. טו און
un folk dem far shtarben zol mentsh ein gut iz es
and people the for die shall man one good is it

15 Now Shim'on Kefa and another talmid were following Rebbe, Melech HaMoshiach. And that other talmid was known to the Kohen Gadol, and that other talmid entered with Rebbe, Melech HaMoshiach into the court of the Kohen Gadol.

שמעון פעטרוס און אן אנדערער תלמיד האבן נאכגעפאלגט
nochgefolgt hoben talmid anderer an un Petros Shim'on
follow did disciple of another an and Petros Shim'on

יהושען / ישוען* . און יענער תלמיד איז געווען באקאנט מיט דעם
dem mit bakant geven iz talmid yener un Yeshuan Yehoshuan*
the with known was is disciple that and Yeshua Yehoshua

כהן גדול, און ער איז אריינגעגאנגען מיט יהושען / ישוען* אין
in Yeshuan Yehoshuan mit araingegangen iz er un godl koien*
in Yeshua Yehoshua with go in did he and gadol kohen

הויף פון דעם כהן גדול.
godl koien dem fun hoif
gadol kohen the of courtyard

16 But Kefa had stood at the sha'ar outside. Therefore, the other talmid went out,

טז פעטרוס אבער איז געשטאנען ביי דער טיר אינדרויסן. דער
der indroisen tir der bai geshtanen iz ober Petros
the outside door the at standing is however Petros

אנדערער תלמיד, וואס איז געווען באקאנט מיט דעם כהן גדול,
godl koien dem mit bakant geven iz vos talmid anderer
gadol kohen the with known was is who disciple other

the one known to the Kohen Gadol, and spoke to the gatekeeper and brought in Kefa.

איז דעריבער ארויסגעגאנגען און האט גערעדט מיט דער טיר
tir der mit geredt hot un aroisgegangen deriber iz
door the with speak did and go out therefore did

וועכטערין, און אריינגעפירט פעטרוסן.
Petrosn araingefirt un vechterin
Petros led in and keeper

17 Therefore, the maid says to Kefa, Surely you are not also of this man's talmidim? He said, I am not.

יז און די שיפחה , די טיר וועכטערין, האט געזאגט צו
tsu gezogt hot vechterin tir di shifchh di un
to said has keeper door the handmaiden the and

פעטרוסן: צי ביסטו דען נישט אויך פון די תלמידים פון דעם
dem fun talmidim di fun oich nisht den bistu tsi Petrosn
the of disciples the of also not then you are Petros

דאזיקן מענטש? זאגט ער: איך בין נישט.
nisht bin ich er zogt mentsh dozikn
not am I he says man this

18 And the avadim and the mesharetim had made a hadlakah *(bonfire)*, because it was cold, and they were standing around the hadlakah warming themselves. And also Kefa was with them, standing and warming himself.

יח און די קנעכט און די משרתים זענען געשטאנען און האבן
hoben un geshtanen zenen meshoresim di un knecht di un
did and standing were servants the and slaves the and

זיך געווארעמט ביי א פייער, וואס זיי האבן געמאכט פון
fun gemacht hoben zei vos feier a bai gevaremt zich
from made had they which fire a at warm themselves

האלצקוילן, ווייל עס איז געווען קאלט; און פעטרוס איז אויך
oich iz Petros un kalt geven iz es vail haltskoiln
also is Petros and cold was is it because coals

געווען מיט זיי , שטייענדיק און ווארעמענדיק זיך .
zich varemendik un shteiendik zei mit geven
himself warming and standing them with was

19 Then the Kohen Gadol interrogated Rebbe, Melech HaMoshiach about his talmidim and his torah *(teaching)*.

יט און דער כהן גדול האט אויסגעפרעגט יהושען / ישוען*
Yeshuan Yehoshuan oisgefregt hot godl koien der un*
Yeshua Yehoshua question did gadol kohen the and

וועגן זיינע תלמידים און וועגן זיין לערנונג.
lernung zain vegen un talmidim zaine vegen
teaching his about and disciples his about

20 In reply, he said, In public I have spoken to the Olam Hazeh; I always taught in the Beit Haknesset and in the Beis Hamikdash, where

כ האט יהושע / ישוע* אים געענטפערט: איך האב גערעדט
geredt hob ich geentfert im Yeshua Yehoshua hot*
spoken have I answer him Yeshua Yehoshua did

בפרהסיא אין דער וועלט; איך האב תמיד געלערנט אין שול
shul in gelernt tomed hob ich velt der in bfrhsia
synagogue in taught always have I world the in openly

all the Yehudim come together. Besod *(in secret)* I spoke nothing.

און אינם בית המקדש , וואו אלע יידן קומען זיך
zich kumen Yidn ale vu Hamikdash beis inem un
self to come Judaeans all where HaMikdash house in the and

צונויף , און אין פארבארגעניש האב איך גארנישט גערעדט.
geredt gornisht ich hob farborgenish in un tsunoif
spoken nothing I have secrecy in and together

21 Why do you put a she'elah *(question)* to me? Put a she'elah to the ones having heard what I spoke to them. Hinei, these ones have da'as of what things I said.

כא וואס פרעגסטו מיך? פרעג די צוהערער וואס איך האב צו
tsu hob ich vos tsuherer di freg mich fregstu vos
to have I what who heard the ask me are you asking what

זיי גערעדט; זע , זיי ווייסן, וואס איך האב געזאגט.
gezogt hob ich vos veisn zei ze geredt zei
say did I what know they look spoken them

22 But these things having said, one of the mesharetim, one standing nearby, struck Rebbe, Melech HaMoshiach, saying, Is this the way to answer the Kohen Gadol?

כב און בשעת ער האט אזוי גערעדט, האט איינער פון די משרתים ,
meshoresim di fun einer hot geredt azoi hot er beshas un
servants the of one has speak so did he while and

וואס זענען דארט געשטאנען, געגעבן יהושען / ישוען* א פאטש,
pat'sh a Yeshuan Yehoshuan gegeben geshtanen dort zenen vos*
slap a Yeshua Yehoshua gave standing there was who

זאגנדיק: אָט אזוי ענטפערסטו דעם כהן גדול?
godl koien dem entferstu azoi ot zogendik
gadol kohen the answer so just saying

23 In reply, he spoke, If I spoke wrongly, give edut *(testimony)* about the wrong; but if tov, why do you strike me?

כג האט יהושע / ישוע* אים געענטפערט: אויב איך האב שלעכט
shlecht hob ich oib geentfert im Yeshua Yehoshua hot*
evil have I if answer him Yeshua Yehoshua did

גערעדט, זאג עדות וועגן דעם שלעכטן; אויב אבער (איך האב
hob ich ober oib shlechtn dem vegen eides zog geredt
did I however if evil that about witness tell spoken

גערעדט) גוט, וואס שלאגסטו מיך?
mich shlagstu vos gut geredt
me you strike why well speak

24 Then Anan sent him, still in the akedah, to Caiapha the Kohen Gadol.

כד און חנן האט אים אוועקגעשיקט א געבונדענעם (עקידה) צו
tsu ekidh gebundenem a avekgeshikt im hot Chanah un
to akedah bound up a sent away him did Chanah and

קיפא דעם כהן גדול.
godl koien dem Caiapha
gadol kohen the Caiapha

25 Now with Shim'on Kefa still standing and warming himself, they said, therefore, to him, Surely you are not also of his

כה שמעון פעטרוס אבער איז געשטאנען און זיך
zich un geshtanen iz ober Petros Shim'on
himself and standing is however Petros Shim'on

געווארעמט. און מען האט צו אים געזאגט: צי ביסטו דען נישט
nisht den bistu tsi gezogt im tsu hot men un gevaremt
not then you are said him to has they and warming

talmidim, are you? In reply, he said, I am not.

אויך פון זיינע תלמידים? האט ער געלייקנט און געזאגט: איך בין
bin ich gezogt un geleiknt er hot talmidim zaine fun oich
am I said and deny he did disciples his of also

נישט!
nisht
not

26 One of the avadim of the Kohen Gadol, one who was a relative of him, one whose ear Kefa cut off, says, Did I not see you in the Gahn *(Garden)* with him?

כו זאגט צו אים איינער פון דעם כהן גדולס קנעכט , וואס איז
iz vos knecht gduls koien dem fun einer im tsu zogt
is who servants gadol's kohen the of one him to says

געווען א קרוב פון דעם, וועמען פעטרוס האט אפגעהאקט דאס
dos opgehakt hot Petros vemen dem fun krub a geven
the chopped off had Petros whom that of relative a was

אויער: צי האב איך דיך דען נישט געזען אינם גארטן מיט אים?
im mit gartn inem gezen nisht den dich ich hob tsi oier
him with garden in the see not then you I did ear

27 Therefore, again Kefa made hakhchashah *(denial)*. And immediately a tarnegol *(cock)* crowed.

כז פעטרוס האט דעריבער ווידער געלייקנט; און גלייך האט א
a hot glaich un geleiknt vider deriber hot Petros
a did immediately and deny again therefore did Petros

האן געקרייעט. כח דאן האט מען יהושען / ישוען* אוועקגעפירט
avekgefirt Yeshuan Yehoshuan men hot dan gekreiet han*
led away Yeshua Yehoshua they has then crow cock

28 Therefore, they led Rebbe, Melech HaMoshiach from Caiapha to the Praetorium. And it was early. They themselves did not enter into the Praetorium so as not to become tema'im *(unclean)* and so as to be able to eat the Pesach.

פון קיפא צום פרעטאריום ; און
un Pretorium tsum Caiapha fun
and Praetorium Governor's palace headquarters to the Caiapha from

עס איז געווען פרי ; און זיי זענען נישט אריינגעגאנגען אין
in araingegangen nisht zenen zei un peire geven iz es
in go in not did they and morning was is it

פרעטאריום , כדי זיי זאלן זיך נישט
nisht zich zoln zei k'de Pretorium
not self shall they so that Praetorium Governor's palace headquarters

מטמא זיין, נאר זאלן (קענען) עסן דאס קרבן פסח .
Pesach korben dos esen kenen zoln nor zain mtma
Pesach sacrifice the to eat be able should but be defile

29 Pilate went forth outside to them and says, What sitnah *(accusation, indictment)* do you bring against this man?

כט פילאטוס איז דעריבער ארויסגעגאנגען צו זיי אינדרויסן, און
un indroisen zei tsu aroisgegangen deriber iz Pilatos
and outside them to go out therefore did Pilatus

געזאגט; וואס פאר א באשולדיקונג ברענגט איר קעגן דעם דאזיקן
dozikn dem kegen ir brengt bashuldikung a far vos gezogt
this the against you bring accusation a for what said

מענטשן?
mentshn
man

30 In reply, they said to him, If this man were not an evil-doer, we would not have handed him over to you.

ל האבן זיי געענטפערט און געזאגט צו אים: אויב דער דאזיקער
doziker der oib im tsu gezogt un geentfert zei hoben
this one the if him to said and answer they did

וואלט נישט געווען טאן קיין בייז, וואלטן מיר אים נישט איבערגעגעבן
ibergegeben nisht im mir volten beiz kein ton geven nisht volt
handed over not him we would evil any do was not had

צו דיר.
dir tsu
you to

31 Therefore, Pilate said to them, Take him and judge him according to your Torah. Those of Yehudah said to him, It is not lawful for us to kill anyone.

לא פילאטוס האט דעריבער צו זיי געזאגט: נעמט איר אים, און
un im ir nemt gezogt zei tsu deriber hot Pilatos
and him you take say them to therefore did Pilatus

משפט אים לויט אייער תורה. האבן די יידן צו אים
im tsu Yidn di hoben toire eier loit im mishpot
him to Judaeans the have Torah your according to him judge

געזאגט: מיר האבן נישט קיין רשות עמיצן צו טייטן;
teiten tsu emitsn rashut kein nisht hoben mir gezogt
kill to anyone authority any not have we said

32 (This was to fulfill the dvar of Rebbe, Melech HaMoshiach which he said, signifying by what mavet he was about to die).

לב כדי עס זאל דערפילט ווערן ישועסווארט, וואס ער האט
hot er vos vort Yeshua's veren derfilt zol es k'de
had he which word Yeshua to be fulfilled shall it so that

געזאגט, מרמז זייענדיק, מיט וועלכן טויט ער גייט שטארבן.
shtarben geit er toit velchen mit zeiendik mrmz gezogt
die goes he death which with being alluding said

33 Therefore, Pilate again entered into the Praetorium and called Yehoshua, and said to him, Are you HaMelech HaYehudim?

לג פילאטוס איז צוריק אריינגעגאנגען אין
in araingegangen tsurik iz Pilatos
in entered back did Pilatus

פרעטאריום אריין, און האט
hot un arain Pretorium
did and into Praetorium Governor's palace headquarters

גערופן יהושען / ישוען*, און געזאגט צו אים: צי ביסט דו דער
der du bist tsi im tsu gezogt un Yeshuan Yehoshuan gerufen*
the you are him to said and Yeshua Yehoshua call

מלך פון די יידן?
Yidn di fun Melech
Jews the of king

34 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach asked, From yourself you say this or another told you about me?

לד האט יהושע / ישוע* געענטפערט: זאגסטו דאס דאזיקע פון
fun dozike dos zagstu geentfert Yeshua Yehoshua hot*
from these the you say answer Yeshua Yehoshua did

דיר אליין, אדער האבן אנדערע עס דיר געזאגט וועגן מיר?
mir vegen gezogt dir es andere hoben oder alein dir
me about said you this others have or alone you

[35] In reply, Pilate said, Am I a Yehudi? Your nation and your Kohen Gadol handed you over to me. What did you do?

לה פילאטוס האט געענטפערט: בין איך דען א ייד ? דאס
Pilatos hot geentfert bin ich den a Yid dos
Pilatus did answer am I then a Jewish person the

פאלק דיינס און די הויפט כהנים האבן דאך דיך איבערגעגעבן
folk deins un di hoipt kohanem hoben doch dich ibergegeben
nation your and the chief kohenim have after all you turned over

צו מיר; וואס האסטו געטאן?
tsu mir vos hostu geton
to me what you have done

[36] In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said, My Malchut is not of the Olam Hazeh. If my Malchut were of the Olam Hazeh, my mesharetim would have fought, that I should not be delivered to those of Yehudah; but now my Malchut is not from here.

לו האט יהושע / ישוע* געענטפערט: מיין מלכות איז נישט פון
hot Yehoshua Yeshua geentfert main Malchus iz nisht fun*
did Yehoshua Yeshua answer my kingdom is not of

דער דאזיקער וועלט; אויב מיין מלכות וואלט יא געווען פון דער
der doziker velt oib main Malchus volt yo geven fun der
the this world if my kingdom of would yes be of the

דאזיקער וועלט, וואלטן מיינע משרתים געקעמפט, כדי איך
doziker velt volten maine meshoresim gekemft k'de ich
this world would my servants fight so that I

זאל נישט איבערגעגעבן ווערן צו די יידן ; איצט אבער איז
zol nisht ibergegeben veren tsu di Yidn itst ober iz
shall not given over to be to the Judaeans now however is

מיין מלכות נישט פונדאנען.
main Malchus nisht fundanen
my kingdom not from here

[37] Therefore, Pilate said to him, So you are a Melech *(King)*? In reply, he said, You say that I am a Melech. For this I have been born and for this I have come into the Olam Hazeh, that I might bear solemn edut *(testimony)* to HaEmes. Everyone who is of HaEmes hears my voice.

לז פילאטוס האט דעריבער צו אים געזאגט: אויב אזוי ביסטו טאקע
Pilatos hot deriber tsu im gezogt oib azoi bistu take
Pilatus did therefore to him say if so are you actually

א מלך ? האט יהושע / ישוע* געענטפערט: דו זאגסט עס, אז
a Melech hot Yehoshua Yeshua geentfert du zagst es az*
a king did Yehoshua Yeshua answer you say it that

איך בין א מלך . דערצו בין איך געבוירן געווארן און דערצו בין
ich bin a Melech dertsu bin ich geboiren gevoren un dertsu bin
I am a king for this was I born become and for this did

איך געקומען אין דער וועלט אריין, כדי איך זאל עדות זאגן
ich gekumen in der velt arain k'de ich zol eides zogen
I come in the world into so that I shall witness say

אויף דעם אמת. יעדער איינער, וואס איז פון דעם אמת, הערט מיין
oif dem emes yeder einer vos iz fun dem emes hert main
on the truth every one who is of the truth hears my

קול .
kol
voice

[38] Pilate says to Rebbe, Melech HaMoshiach, What is HaEmes? And having said this, again Pilate went out to those of Yehudah,

and says to them, I find no

avon *(offense)*, no cause for punishment, in him.

[לח] זאגט פילאטוס צו אים: וואס איז אמת? און האבנדיק דאס
dos hobendik un emes iz vos im tsu Pilatos zogt
this having and truth is what him to Pilatus says

געזאגט, איז ערווידער ארויסגעגאנגען צו די יידן , און זאגט צו
tsu zogt un Yidn di tsu aroisgegangen vider er iz gezogt
to says and Judaeans the to go out again he did said

זיי : איך געפין ניט קיין שום שולד אין אים!
im in shuld shum kein nisht gefin ich zei
him in guilt all any not I find I them

[39] But there is a minhag *(custom)* for you, that I may release one to you during the Pesach. Do you want, therefore, that I release to you the Melech HaYehudim?

[לט] עס איז אבער א מנהג ביי אייך, אז איך זאל אייך אפלאזן
oplozn aich zol ich az aich bai mnhg a ober iz es
release you shall I that you with custom a however is it

איינעם אויף פסח ; צי ווילט איר איך זאל אייך אפלאזן דעם
dem oplozn aich zol ich ir vilt tsi Pesach oif einem
the release you shall I you do you want Pesach on one

מלך פון די יידן ?
Yidn di fun Melech
Jews the of king

[40] Therefore, they cried out again, saying, Not this man but Bar-Abba. Now Bar-Abba was an insurrectionist shoded *(robber)*.

[מ] און זיי האבן ווידער א געשריי געטאן, אזוי צו זאגן : נישט דעם
dem nisht zogen tsu azoi geton geshrei a vider hoben zei un
the not say to so do shout a again did they and

דאזיקן , נאר בר-אבאן ! און דער בר-אבא איז געווען א רויבער.
roiber a geven iz Bar-Abba der un Bar-Abban nor dozikn
robber a was is Bar-Abba that and Bar-Abba only this very

19

19 Therefore, then, Pilate took Rebbe, Melech HaMoshiach and had him scourged.

יט דעמאלט האט פילאטוס גענומען יהושען / ישוען* און
un Yeshuan Yehoshuan genumen Pilatos hot demolt*
and Yeshua Yehoshua take Pilatus did then

אים געלאזט שמייסן.
shmeisn gelozt im
flog let him

[2] And the [Roman] chaiyalim *(soldiers)*, having woven a wreath out of thorns, put it on his rosh and a purple [royal] robe they threw around Rebbe, Melech HaMoshiach.

[ב] און די זעלנער האבן געפלאכטן א קרוין פון דערנער, און זי
zi un derner fun kroin a geflachtn hoben zelner di un
it and thorns of crown a braid did soldiers the and

ארויפגעזעצט אויף זיין קאפ, און האבן אים אנגעטאן א פורפור
furfur a ongeton im hoben un kop zain oif aroifgezetst
purple a threw around him did and head his on put up

מלבוש .
malbesh
garment

3 And they were coming up to Rebbe, Melech HaMoshiach, and they were saying, Hail! You Melech HaYehudim! And they were repeatedly striking him in the face.

ג און זענען געקומען צו אים און געזאגט: שלום דיר, מלך פון די
di fun Melech dir sholem gezogt un im tsu gekumen zenen un
the of king you peace said and him to come did and
יידן! און האבן אים געגעבן פעטש.
petsh gegeben im hoben un Yidn
slap give him did and Jews

4 And Pilate went outside again and says to them, Hinei, I bring him outside to you, in order that you may have da'as that I find no avon *(offense)*, no cause for punishment, in him.

ד און פילאטוס איז ווידער ארויסגעגאנגען אינדרויסן און האט צו
tsu hot un indroisen aroisgegangen vider iz Pilatos un
to has and outside go out again is Pilatus and
זיי געזאגט: זע , איך פיר אים ארויס צו אייך, כדי איר זאלט
zolt ir k'de aich tsu arois im fir ich ze gezogt zei
shall you so that you to out him lead I look said them
וויסן, אז איך געפין נישט קיין שום שולד אין אים.
im in shuld shum kein nisht gefin ich az visen
him in guilt all any not I find I that know

5 Therefore, Rebbe, Melech HaMoshiach came forth outside, wearing the wreath of thorns and the purple robe. And Pilate says to them, Hinei HaIsh!

ה און יהושע / ישוע* איז ארויסגעקומען אינדרויסן, טראגנדיק די
di trogendik indroisen aroisgekumen iz Yeshua Yehoshua un*
the carrying outside come out did Yeshua Yehoshua and
דערנער קרוין און דאס פורפור מלבוש . און ער (פילאטוס) זאגט
zogt Pilatos er un malbesh furfur dos un kroin derner
says Pilatus he and garment purple the and crown thorns
צו זיי : זע , דער מענטש!
mentsh der ze zei tsu
man the behold them to

6 Therefore, when the Rashei Hakohanim and the mesharetim saw Rebbe, Melech HaMoshiach, they cried out, saying, Hang him on HaEtz! Hang him on HaEtz! Pilate says to them, You take him and you hang him on HaEtz! I find no avon in him.

ו ווען די הויפט כהנים און זייערע משרתים האבן אים געזען,
gezen im hoben meshoresim zeiere un kohanem hoipt di ven
see him did servants their and kohenim chief the when
האבן זיי א געשריי געטאן, אזוי צו זאגן : אויפהענגען אויף דער
der oif oifhengen zogen tsu azoi geton geshrei a zei hoben
the on hanged up say to so do shout a they did
בוים אים! אויפהענגען אויף דער בוים אים! (שמואל ב יח ,
yod chet b Shmuel im boim der oif oifhengen im boim
18 2 samuel him tree the on hanged up him tree
ט-יד.) זאגט פילאטוס צו זיי : נעמט איר און אויפהענגען אויף דער
der oif oifhengen un ir nemt zei tsu Pilatos zogt t-yad
the on hanged up and you take them to Pilatus says 9-14
בוים אים, ווארום איך געפין נישט אין אים קיין שולד.
shuld kein im in nisht gefin ich vorem im boim
guilt any him in not I find I because him tree

7 In reply, those of Yehudah said, We have a Torah and, according to the Torah, he must die, because he made himself to be the Ben HaElohim.

ז האבן די יידן אים געענטפערט: מיר האבן א תורה, און
un toire a hoben mir geentfert im Yidn di hoben
and Torah a have we answer him Judaeans the did

לויט דער תורה איז ער חייב מיתה, ווייל
vail mise HTML clipboard mise er iz toire der loit
because death liable he is Torah the according to

ער האט זיך געמאכט פאר ה׳ס זון.
zun h,s far gemacht zich hot er
son Hashem's for make himself did he

8 Therefore, when Pilate heard this dvar he was afraid even more.

ח און ווען פילאטוס האט געהערט דאס א דאזיקע ווארט, האט ער
er hot vort dozike a dos gehert hot Pilatos ven un
he did word very a this hear did Pilatus when and

זיך נאך מער געפארכטן;
geforchten mer noch zich
fear more yet himself

9 And Pilate entered into the Praetorium again and says to Rebbe, Melech HaMoshiach, From where are you? But Rebbe, Melech HaMoshiach did not give an answer.

ט און איז ווידער אריינגעגאנגען אינם
inem araingegangen vider iz un
into the go inside again did and

פרעטאריום און האט געזאגט
gezogt hot un Pretorium
say did and Praetorium Governor's palace headquarters

צו יהושען / ישוען* : פונוואנען ביסטו? יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua bistu funvanen Yeshuan* Yehoshuan tsu*
Yeshua Yehoshua you are from where Yeshua Yehoshua to

אבער האט אים נישט געגעבן קיין ענטפער.
entfer kein gegeben nisht im hot ober
answer any given not him has however

10 Therefore, Pilate says to Rebbe, Melech HaMoshiach, To me you do not speak? Do you not have da'as that I have samchut *(authority)* to free you and I have samchut *(authority)* to hang you on HaEtz?

י פילאטוס זאגט דעריבער צו אים: צו מיר רעדסטו נישט? ווייסטו
veistu nisht redstu mir tsu im tsu deriber zogt Pilatos
you know not speak me to him to therefore says Pilatus

דען נישט, אז איך האב מאכט דיך צו באפרייען, און האב מאכט
macht hob un bafraien tsu dich macht hob ich az nisht den
power have and release to you power have I that not then

דיך צו אויפהענגען אויף דער בוים?
boim der oif oifhengen tsu dich
tree the on hanged up to you

11 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach answered him,

יא האט יהושע / ישוע* געענטפערט: דו וואלסט נישט געהאט
gehat nisht valst du geentfert Yeshua Yehoshua hot*
have had not would you answer Yeshua Yehoshua did

קיין שום מאכט קעגן מיר, אויב עס וואלט דיר נישט געגעבן
gegeben nisht dir volt es oib mir kegen macht shum kein
given not you had it if me against power all any

You do not have samchut *(authority)* against me at all, except it had been given to you from above; therefore, the avon is gadol, is even greater, the avon of the one having handed me over to you.

12 From this point, Pilate began seeking to free Rebbe, Melech HaMoshiach; but those of Yehudah cried out, saying, If this man you free, you are no friend of Caesar’s; everyone making himself a Melech speaks against Caesar.

13 Therefore, Pilate, having heard these devarim, led Rebbe, Melech HaMoshiach out, and Pilate sat down upon a tribunal *(seat of judgment)* in a place being called in Aramaic Gabta, The Pavement.

14 Now Erev Pesach was fast approaching, the sha'ah *(hour, time)* being about the shishit *(sixth, the sixth hour, about noon)*, and Pilate says to those of Yehudah, Hinei your Melech!

געווארן פון אויבן; דערפאר האט א גרעסערע זינד דער , וואס
vos der zind gresere a hot derfar oiben fun gevoren
who the one sin greater a has therefore above from been

האט מיך איבערגעגעבן צו דיר. יב פון דעמאלט אָן האט פילאטוס
Pilatos hot on demolt fun dir tsu ibergegeben mich hot
Pilatus did on then from you to turned over me had

געזוכט אים צו באפרייען; די יידן אבער האבן געשריגן ,
geshrigen hoben ober Yidn di bafraien tsu im gezucht
shout did however Judaeans the release to him seek

אזוי צו זאגן : אויב דו באפרייסט דעם דאזיקן, ביסטו נישט דעם
dem nisht bistu dozikn dem bafreist du oib zogen tsu azoi
the not you are this the release you if say to so

קיסרס פריינד; (ווארום) יעדער איינער, וואס מאכט זיך פאר א
a far zich macht vos einer yeder vorem freind Caesar's
a for himself makes who one every because friend Caesar's

מלך , ווידערשפעניקט קעגן קיסר.
Caesar kegen vidershfenikt Melech
Caesar against rebels king

יג ווען זשע פילאטוס האט געהערט די דאזיקע ווערטער, האט ער
er hot verter dozike di gehert hot Pilatos zhe ven
he did words these the hear did Pilatus then when

ארויסגעפירט יהושען / ישוען* , און זיך אנידערגעזעצט אויף
oif anidergezetst zich un Yeshuan Yehoshuan aroisgefirt*
on sat down himself and Yeshua Yehoshua lead out

דער טריבונאל שטול, אויף דעם ארט, וואס הייסט ליטאסטראטאס,
litastratas heist vos ort dem oif shtul tribunal der
Litostrotos is called which place the on seat tribunal the

און אויף לשון קודש גבתא (אויספלאסטערונג).
oisflasterung Gabta kodesh loshen oif un
Pavement Gabbatha holy language in and

יד און עס איז געווען ערב פסח , ארום דער זעקסטער שעה. און
un sha'á zekster der arum Pesach orev geven iz es un
and hour sixth the around Pesach Erev was is it and

ער האט געזאגט צו די יידן : זע , אייער מלך !
Melech eier ze Yidn di tsu gezogt hot er
king your look Judaeans the to say did he

15 Therefore, these cried out, Away, away, hang him on HaEtz! Pilate says to them, Shall I hang on HaEtz your Melech? In reply, the Kohen Gadol said, We do not have a Melech except Caesar.

טו און זיי האבן א געשריי געטאן: אוועק, אוועק! אויפהענגען אויף
oif oifhengen avek avek geton geshrei a hoben zei un
on hanged up away away do shout a did they and

דער בוים אים! זאגט פילאטוס צו זיי : דעם מלך אייערן זאל
zol eiern Melech dem zei tsu Pilatos zogt im boim der
shall of yours king the them to Pilatus says him tree the

איך אויפהענגען אויף דער בוים אים? האבן די הויפט כהנים
kohanem hoipt di hoben im boim der oif oifhengen ich
kohenim chief the did him tree the on hanged up I

געענטפערט: מיר האבן נישט קיין מלך אחוץ דעם קיסר!
Caesar dem achuts Melech kein nisht hoben mir geentfert
Caesar the except king any not have we answer

16 Then, therefore, Pilate delivered Rebbe, Melech HaMoshiach to them that he should be hanged on HaEtz. Therefore, they took Rebbe, Melech HaMoshiach.

טז האט ער דעמאלט אים איבערגעגעבן צו זיי , אז ער זאל
zol er az zei tsu ibergegeben im demolt er hot
shall he that them to handed over him then he did

אויפהענגען אויף א בוים ווערן.
veren boim a oif oifhengen
to be tree a on hanged up

דעריבער גענומען; זיי יהושען ישוען* /האבן
*hoben Yeshuan*Yehoshuan zei genumen deriber*
did Yeshua Yehoshua they take therefore

17 And carrying by himself HaEtz *(The Tree)*, he went out to the place being called Mekom HaGulgolet *(Place of the Skull)*, which is called in Aramaic Gulgolta.

יז און טראגנדיק אליין זיין בוים, איז ער ארויסגעגאנגען צו אן
an tsu aroisgegangen er iz boim zain alein trogendik un
a to go out he is tree his himself carrying and

ארט, וואס הייסט דאס ארט פון א שארבן, אויף לשון קודש
kodesh loshen oif sharben a fun ort dos heist vos ort
holy language in skull a of place the called which place

הייסט עס גלגלתא;
Gulgolta es heist
Golgotha it calls

18 There they hanged Rebbe, Melech HaMoshiach on HaEtz and with him two others on this side and on that side, and, in the middle, Rebbe, Melech HaMoshiach.

יח וואו זיי האבן אים אויפהענגען אויף דער בוים, און מיט אים
im mit un boim der oif oifhengen im hoben zei vu
him with and tree the on hanged up him did they where

אנדערע צוויי, אויף ביידע זייטן, און יהושען / ישוען* אין דער
der in Yeshuan Yehoshuan un zaitn beide oif tsvei andere*
the in Yeshua Yehoshua and sides both on two others

מיט.
mit
midst

19 And, also, Pilate wrote out an inscription and had it placarded on top of HaEtz *(The Tree)*. And what it said was, yehoshua, the one from natzeret, melech hayehudim.

יט און פילאטוס האט אויך געשריבן א טיטל און אים
im un titl a geshriben oich hot Pilatos un
it and inscription a write also did Pilatus and

ארויפגעזעצט אויפן בוים. און עס איז געווען געשריבן:
geshriben geven iz es un boim oifen aroifgezetst
written was is it and tree on the put on

יהושע / ישוע* פון נצרת מלך היהודים.
HaYehudim Melech Natseret fun Yeshua Yehoshua*
of the Jews king Natseret of Yeshua Yehoshua

20 This inscription, therefore, many of those of Yehudah read, because the place where Rebbe, Melech HaMoshiach was hanged on HaEtz was near the Ir *(City)*. And it had been written in Ivrit, in Latin, and in Greek.

כ און א סך פון די יידן האבן געלייענט דעם דאזיקן
dozikn dem geleient hoben Yidn di fun sach a un
this the read did Judaeans the of many a and

טיטל, ווייל דאס ארט, וואו יהושע / ישוע* איז
iz Yeshua Yehoshua vu ort dos vail titl*
is Yeshua Yehoshua where place this because inscription

אויפגעהאנגען אויף דער בוים געווארן, איז געווען נאענט צו דער
der tsu nent geven iz gevoren boim der oif oifhangen
the to near was is become tree the on hung up

שטאט; און עס איז געווען געשריבן אויף לשון קודש, לאטייניש
lateinish kodesh loshen oif geshriben geven iz es un shtot
Latin holy language in written was is it and city

און גריכיש.
Grikhish un
Greek and

21 Therefore, the Judean Rashei Hakohanim were saying to Pilate, Do not write Melech HaYehudim. Rather write, That one said I am Melech HaYehudim.

כא און די הויפט כהנים פון די יידן האבן געזאגט צו
tsu gezogt hoben Yidn di fun kohanem hoipt di un
to say did Judaeans the of kohenim chief the and

פילאטוסן: שרייב נישט: דער מלך פון די יידן; נאר אז ער האט
hot er az nor Yidn di fun Melech der nisht shraib Pilatosn
did he that but Jews the of king the not write Pilatus

געזאגט: איך בין דער מלך פון די יידן.
Yidn di fun Melech der bin ich gezogt
Jews the of king the am I say

22 In reply, Pilate said, What I have written, I have written.

כב האט פילאטוס געענטפערט: וואס איך האב געשריבן, האב איך
ich hob geshriben hob ich vos geentfert Pilatos hot
I have written have I what answer Pilatus did

געשריבן!
geshriben
written

23 Therefore the chaiyalim *(soldiers)*, when they hanged Rebbe, Melech HaMoshiach on HaEtz, took his garments and divided them into arba'ah *(four)* parts, to each chaiyal *(soldier)* a part. They also took his kesones. Now the kesones was seamless, woven from the top in one piece.

כג און די זעלנער, ווען זיי האבן אויפגעהאנגען אויף דער
der oif oifhangen hoben zei ven zelner di un
the on hung up did they when soldiers the and

בוים יהושען / ישוען* , האבן גענומען זיינע מלבושים , און
un malbushem zaine genumen hoben Yeshuan Yehoshuan boim*
and clothing his take did Yeshua Yehoshua tree

געמאכט פיר חלקים , פאר יעדן זעלנער א חלק , און אויך דאס
dos oich un cheilek a zelner yedn far chalokem fir gemacht
the also and share a soldier every for shares four made

אויבערמלבוש. און דאס אויבערמלבוש איז נישט געווען גענייט, נאר
nor geneit geven nisht iz oibermalbesh dos un oibermalbesh
but sewn was not is tunic the and tunic

אינגאנצן געוועבט פון אויבן (ביז אראפ).
arop biz oiben fun gevebt ingantsen
bottom till top from woven wholly

24 Therefore, they said to one another, Let us not tear it but let us cast lots for it to see whose it will be. They did this in order that the Kitvei Hakodesh might be fulfilled, that which says, YECHALKU VEGADAI LAHEM V'AL LEVUSHI YAPILU GORAL *(They divide my garments among them and for my clothing they cast lots)*. Therefore the chaiyalim did these things.

כד זיי האבן דעריבער געזאגט איינער צום אנדערן: לאמיר עס
es lomir andern tsum einer gezogt deriber hoben zei
it let us other to the one say therefore did they

נישט צערייסן , נאר ווארפן גורל וועגן דעם, וועמעס עס זאל זיין ;
zain zol es vemes dem vegen gurl varfen nor tsereisn nisht
be shall it whose this about lots cast but tear apart not

כדי דער פסוק זאל מקוים ווערן:
veren mekuiem zol pasuk der k'de
to be fulfilled shall verse the so that

זיי האבן צעטיילט מיינע קליידער צווישן זיך ,
zich tsvishen kleider maine tseteilt hoben zei
themselves among clothing my divide did they

און אויף מיין לבוש האבן זיי געווארפן גורל.
gurl gevorfen zei hoben levush main oif un
lots cast they did garment my on and

(תהלים כב, יט.)
yt chb Tehilim
19 22 Psalms

די דאזיקע זאכן האבן די זעלנער געטאן און .
un geton zelner di hoben zachn dozike di
and do soldiers the did things these the

25 But there had stood beside HaEtz *(Tree)* of Rebbe, Melech HaMoshiach his Em *(Mother)* and the achot *(sister)* of his Em, and

כה און ביים בוים פון יהושען / ישוען* זענען געשטאנען זיין
zain geshtanen zenen Yeshuan Yehoshuan fun boim baim un*
his stand did Yeshua Yehoshua of tree at the and

מוטער און זיין מוטערס שוועסטער, מרים דאס ווייב פון קלאפאס
Clopas fun vibe dos Miryam shvester muters zain un muter
Clopas of wife the Miryam sister mother's his and mother

(לוקאס כד, יח .), און מרים פון מגדלה .
Magdala fun Miryam un yod chet chd Lukas
Magdala of Miryam and 18 24 luke

Miryam the wife of Klofah, and Miryam from Magdala.
[26] Rebbe, Melech HaMoshiach, therefore, having seen his Em *(Mother)* and the talmid haahuv having stood by, says to his Em, Isha, hinei your ben!

[27] Then Rebbe, Melech HaMoshiach says to the talmid haahuv, Hinei, Imecha *(your Mother)*! And from that sha'ah *(hour, time)* the talmid took her into his own bais.
[28] After this, having had da'as that already everything has become shleimah, Rebbe, Melech HaMoshiach, that the Kitvei Hakodesh may be fulfilled, says, Ani tzameh *(I thirst)*.

[29] A k'li *(vessel)* full of sour wine chometz vinegar was set there. The sponge full of vinegar having been wrapped around a hyssop branch they brought to his mouth.

כו און ווען יהושע / ישוע* האט געזען זיין מוטער און דעם
dem un muter zain gezen hot Yeshua Yehoshua ven un*
the and mother his see did Yeshua Yehoshua when and
תלמיד, וועלכן ער האט ליב געהאט, שטיין דערנעבן, זאגט ער
er zogt dernebn shtein gehat lib hot er velchen talmid
he says nearby standing had love has he which disciple
צו דער מוטער: אשה , זע , דיין זון !
zun dain ze isha muter der tsu
son your look woman mother the to

כז דערנאך זאגט ער צו דעם תלמיד: זע , דיין מוטער! און פון
fun un muter dain ze talmid dem tsu er zogt dernoch
of and mother your look disciple the to he says then
יענער שעה האט יענער תלמיד זי גענומען צו זיך .
zich tsu genumen zi talmid yener hot sha'á yener
himself to take her disciple that did hour that

כח נאך דעם, אזויוי יהושע / ישוע* האט געוואוסט, אז
az gevust hot Yeshua Yehoshua azoivi dem noch*
that known had Yeshua Yehoshua just as that after
אלץ האט זיך שוין געענדיקט, כדי דער פסוק זאל מקוים
mekuiem zol pasuk der k'de geendikt shoin zich hot alts
fulfilled shall verse the so that completed already self has all
ווערן , זאגט ער: איך בין דארשטיק!
darshtik bin ich er zogt veren
thirsty am I he says become

כט דארט איז געשטאנען א געפעס פול מיט עסיק . און זיי האבן
hoben zei un esik mit ful gepes a geshtanen iz dort
did they and vinegar with full dish a standing is there
ארויפגעלייגט אויף אן אזוב שטענגל א שוואם אנגעפילט מיט
mit ongefilt shvom a shtengl azov an oif aroifgeleigt
with filled sponge a stalk hyssop an upon put it on
עסיק און אים דערלאנגט צום מויל .
moil tsum derlangt im un esik
mouth to the passed him and vinegar

30 Therefore, when Rebbe, Melech HaMoshiach received the vinegar, he said, Nishlam! *(It is finished!)* And having bowed his rosh, Rebbe, Melech HaMoshiach gave up his neshamah.

ל און ווען יהושע / ישוע* האט גענומען דעם עסיק , האט
hot esik dem genumen hot Yeshua Yehoshua ven un*
did vinegar the take did Yeshua Yehoshua when and

ער געזאגט: עס איז געענדיקט, און האט גענייגט דעם קאפ און
un kop dem geneigt hot un geendikt iz es gezogt er
and head the bow did and finished is it say he

אויפגעגעבן די נשמה .
neshome di oifgegeben
soul the gave up

31 Therefore, those of Yehudah, vi-bahlt *(since)* it was Preparation Day, they did not want the geviyot to be left on HaEtz *(Tree)* during Shabbos, for it was Shabbat HaGadol, requested Pilate to have the legs broken and the geviyot taken away.

לא און וייל עס איז געווען ערב שבת , כדי די גופים
gufim di k'de Shabbos orev geven iz es vail un
bodies the so that Shabbos Erev was is it because and

זאלן נישט בלייבן דעם שבת אויפן בוים—ווארום יענער
yener vorem boim oifen Shabbos dem blaiben nisht zoln
that because tree on the Shabbos during remain not shall

שבת איז געווען שבת הגדול —האבן די יידן געבעטן
gebeten Yidn di hoben hagodl Shabbos geven iz Shabbos
ask Judaeans the did HaGadol Shabbos was is Shabbos

פילאטוסן, אז מען זאל צעברעכן די ביינער פון די גופים, און
un gufim di fun beiner di tsebrechen zol men az Pilatosn
and bodies the of bones the break shall they that Pilatus

זיי אראפנעמען.
aropnemen zei
take down them

32 Therefore the chaiyalim *(soldiers)* came and broke the first man's legs and then the other one hanging on HaEtz.

לב זענען געקומען די זעלנער און האבן דעם ערשטן צעבראכן די
di tsebrachen ershtn dem hoben un zelner di gekumen zenen
the break first one the did and soldiers the come did

ביינער און דעם אנדערן, וואס איז אויפגעהאנגען געווארן מיט אים
im mit gevoren oifhangen iz vos andern dem un beiner
him with become hung up is who other the and bones

אויף דער בוים.
boim der oif
tree the on

33 But having come to Rebbe, Melech HaMoshiach, when they saw that he was already niftar *(deceased)*, they did not break his legs.

לג קומענדיק אבער צו יהושען / ישוען* , ווי זיי האבן געזען,
gezen hoben zei vi Yeshuan Yehoshuan tsu ober kumendik*
see did they as Yeshua Yehoshua to however coming

אז ער איז שוין געשטארבן, האבן זיי אים נישט צעבראכן די
di tsebrachen nisht im zei hoben geshtorben shoin iz er az
the break not him they did died already is he that

ביינער.
beiner
bones

34 But one of the chaiyalim pierced his side with a romakh *(spear)*, and immediately out came dahm and mayim.

35 And the ed re'iyah *(eyewitness)* of this has given solemn edut *(testimony)*. And his edut is ne'emanah *(trustworthy)*. And that one has da'as that he speaks Emes that you might have emunah.

36 For these things happened that the Kitvei Hakodesh might be fulfilled, V'ETZEM LO TISHBERU VO *(And not a bone of him shall be broken)*. 37 And again the Kitvei Hakodesh says, V'HIBITU on him ES ASHER DAKARU *(And they will look on him whom they pierced.)*

38 Now after these things, Yosef from Ramatayim, being a talmid of Rebbe,

לד נאר איינער פון די זעלנער האט אים אדורכגעשטאכן די *זייט
zait di adurchgeshtachn im hot zelner di fun einer nor
side the pierce through him did soldiers the of one but

מיט א שפיז; און גלייך איז ארויסגעקומען בלוט און וואסער.
vaser un blut aroisgekumen iz glaich un shfiz a mit
water and blood come out did immediately and spear a with

לה און דער , וואס האט עס געזען, האט עדות געזאגט, און זיין
zain un gezogt eides hot gezen es hot vos der un
his and said witness did see it did who the one and

עדות זאגן איז וואר; און ער ווייסט, אז ער זאגט דעם אמת,
emes dem zogt er az veist er un var iz zogen eides
truth the says he that knows he and true is say witness

כדי אויך איר זאלט גלויבן .
gloiben zolt ir oich k'de
believe shall you also so that

לו ווארום דאס איז געשען , כדי דער פסוק זאל דערפילט ווערן:
veren derfilt zol pasuk der k'de geshen iz dos vorem
to be fulfilled shall verse the so that happened is this because

קיין ביין זאלט איר אים נישט צעברעכן .
tsebrechen nisht im ir zolt bein kein
break not him you shall bone no

(שמות יב, מו.)
mu yb Shemot
46 12 Exodus

לז און ווידער אן אנדערער פסוק זאגט:
zogt pasuk anderer an vider un
says verse another an again and

זיי וועלן קוקן אויף אים,
im oif kuken velen zei
him on look will they

וועמען זיי האבן אדורכגעשטאכן.
adurchgeshtachn hoben zei vemen
pierce through have they whom

(זכריה יב, י.)
y yb Zecharyah
10 12 Zecharyah

לח און נאך דעם האט יוסף הרמתי , וועלכער איז געווען א
a geven iz velcher HaRamati Yosef hot dem noch un
a was is who HaRamati Yosef has that after and

פארבארגענער תלמיד פון יהושען / ישוען* , אויס מורא פאר
far moire ois Yeshuan Yehoshuan fun talmid farborgener*
before fear out of Yeshua Yehoshua of disciple hidden

Melech HaMoshiach, but besod *(in secret)* because of fear of those of Yehudah, requested Pilate that he might take the gufat Yehoshua *(Ps 16:9-10; Job 19:25-27; Isa 53:11)*, and Pilate allowed it. Yosef from Ramatayim came, therefore, and took the gufat Yehoshua.

די יידן , געבעטן פילאטוסן, אז ער זאל מעגן אוועקנעמען
aveknemen megn zol er az Pilatosn gebeten Yidn di
take away permitted shall he that Pilatus asked Judaeans the

ישועס גוף ; און פילאטוס האט עס דערלויבט. ער איז דעריבער
deriber iz er derloibt es hot Pilatos un guf Yeshua's
therefore did he permit it did Pilatus and body Yeshua

געקומען און האט אוועקגענומען זיין גוף .
guf zain avekgenumen hot un gekumen
body his taken away did and come

39 And also Rav Nakdimon came, the one having come first to Rebbe, Melech HaMoshiach balailah, bearing a mixture of myrrh and aloes, about one hundred pounds.

לט און נקדימון איז אויך געקומען, (דער , וואס איז דאס ערשטע
ershte dos iz vos der gekumen oich iz Nakdimon un
first the is who the one come also did Nakdimon and

מאל געקומען צו יהושען / ישוען* ביינאכט) ברענגענדיק צו
tsu brengendik bainacht Yeshuan Yehoshuan tsu gekumen mol*
to bringing by night Yeshua Yehoshua to come time

טראגן א געמישטע זאלב פון מירע און אלאע, אן ערך הונדערט
hundert erech an aloe un mire fun zalb gemishte a trogen
hundred about an aloe and myrrh of ointment mixture a smell

פונט .
funt
pound

40 Therefore, they took the Guf HaYeshua *(Body of Yehoshua)* and bound it in linen clothes with spices as is the burial minhag with the Yehudim.

מ און זיי האבן גענומען ישועס גוף און אים איינגעוויקלט אין
in eingeviklt im un guf Yeshua's genumen hoben zei un
in wrapped him and body Yeshua take did they and

תכריכים מיט די געווירצן לויט דעם מנהג ביי יידן
Yidn bai mnhg dem loit gevirtsn di mit tchrichim
Jews with custom the according to spices the with tachrichim

מקבר צו זיין .
zain tsu mekaber
be to burial

41 Now there was in the place where Rebbe, Melech HaMoshiach was pierced on HaEtz a gahn *(garden)* and in the gahn a kever chadash *(new tomb)* in which never yet anyone had been placed.

מא און אויף דעם ארט, וואו ער איז אויפגעהאנגען אויף דער בוים
boim der oif oifhangen iz er vu ort dem oif un
tree the on hung up is he where place that on and

געווארן, איז געווען א גארטן, און אין דעם גארטן א ניי קבר , אין
in keyver nei a gartn dem in un gartn a geven iz gevoren
in tomb new a garden the in and garden a was is become

וועלכן עס איז נאך קיינמאל קיינער נישט געלייגט געווארן.
gevoren geleigt nisht keiner keinmol noch iz es velchen
become laid down not no one never yet is it which

42 And so, because it was Preparation Day for those of Yehudah and because the kever was nearby, they laid Moshiach there.

מב און דארטן— צוליב דעם ערב שבת ביי יידן ,
Yidn bai Shabbos orev dem tsulib dorten un
Judaeans among Shabbos Erev the on account of there and

ווייל דאס קבר איז געווען נאענט—האבן זיי געלייגט
geleigt zei hoben nent geven iz keyver dos vail
place they did near was is tomb the because

יהושען / ישוען* .
Yeshuan Yehoshuan*
Yeshua Yehoshua

20

Now on the Yom Rishon, Miryam of Magdala comes early, while it was still dark, to the kever *(tomb)* and sees the stone having been taken away from the kever.

ב און דעם ערשטן טאג פון דער *וואך אינדערפרי , בשעת
beshas inderfri voch der fun tog ershtn dem un
while in the morning week the of day first the and

עס איז נאך געווען פינסטער, קומט מרים פון מגדלה צום
tsum Magdala fun Miryam kumt finster geven noch iz es
to the Magdala of Miryam comes dark was yet is it

קבר , און זעט דעם שטיין אוועקגענומען פון קבר .
keyver fun avekgenumen shtein dem zet un keyver
tomb from taken away stone the sees and tomb

2 Miryam of Magdala runs therefore and comes to Shim'on Kefa and to the talmid ha'ahuv and says to them, They have taken Adoneinu from the kever *(tomb)* and we do not have da'as where they laid him.

ב לויפט זי דעריבער און קומט צו שמעון פעטרוסן און צום
tsum un Petrosn Shim'on tsu kumt un deriber zi loift
to the and Petros Shim'on to comes and therefore she runs

אנדערן תלמיד, וועמען יהושע / ישוע* האט ליב געהאט, און
un gehat lib hot Yeshua Yehoshua vemen talmid andern*
and had love has Yeshua Yehoshua whom disciple other

זאגט צו זיי : מען האט אוועקגענומען דעם האר פון דעם קבר
keyver dem fun har dem avekgenumen hot men zei tsu zogt
tomb the of L-rd the taken away have they them to says

ארויס, און מיר ווייסן נישט, וואו מען האט אים געלייגט.
geleigt im hot men vu nisht veisn mir un arois
laid him has they where not know we and out

3 Therefore, Shim'on Kefa went forth and the other talmid, and they were coming to the kever *(tomb)*,

ג און פעטרוס איז ארויסגעגאנגען און דער אנדערער תלמיד, און
un talmid anderer der un aroisgegangen iz Petros un
and disciple another the and went out is Petros and

זענען אוועק צום קבר .
keyver tsum avek zenen
tomb to the go away did

4 And were running, the two together and the other talmid ran ahead faster than Kefa, and came first to the kever,

ד און ביידע זענען געלאפן צוזאמען; און דער אנדערער תלמיד
talmid anderer der un tsuzamen gelafn zenen beide un
disciple other the and together run did both and

איז געלאפן פארויס, גיכער ווי פעטרוס און איז דער ערשטער
ershter der iz un Petros vi gicher forois gelafn iz
first the is and Petros than faster ahead run is

אנגעקומען צום קבר .
keyver tsum ongekumen
tomb to the arrive

5 And having stooped down, the other talmid sees the tachrichin linen clothes lying there. However, he did not enter the kever.

ה און איינבייגנדיק זיך , האט ער געזען די תכריכים ליגן ; ער
er lign tchrichim di gezen er hot zich ainbeigendik un
he lying tachrichim the seen he has himself stooping and

איז אבער נישט אריינגעגאנגען.
araingegangen nisht ober iz
go in not however did

6 Then comes also Shim'on Kefa following him and Shim'on Kefa entered into the kever *(tomb)*, and sees the tachrichin linen clothes lying there.

ו דאן קומט אויך שמעון פעטרוס, נאכפאלגנדיק אים, און איז
iz un im nochfolgndik Petros Shim'on oich kumt dan
did and him following Petros Shim'on also comes then

אריינגעגאנגען אין קבר אריין; און זעט די תכריכים ליגן ,
lign tchrichim di zet un arain keyver in araingegangen
lying tachrichim the sees and into tomb in go in

7 And also the mitznefet *(head wrapping)*, which had been upon the rosh of Rebbe, Melech HaMoshiach, the mitznefet not lying with the tachrichin, but apart, having been folded up in one place.

ז און דאס טיכל (מצנפת), וואס איז געווען אויף זיין קאפ,
kop zain oif geven iz vos mtsnft tichl dos un
head his on was is which head shroud kerchief the and

איז נישט געלעגן צוזאמען מיט די תכריכים , נאר באזונדער
bazunder nor tchrichim di mit tsuzamen gelegen nisht iz
separately but tachrichim the with together lying not is

צונויפגעוויקלט אויף איין ארט .
ort ein oif tsunoifgeviklt
place of one on wrapped

8 Then, therefore, entered also the other talmid, the one having come first to the kever *(tomb)*, and he saw and had emunah *(faith)*.

ח און דעמאלט איז אויך דער אנדערער תלמיד אריינגעגאנגען, ער,
er araingegangen talmid anderer der oich iz demolt un
he go in disciple other the also is then and

וואס איז געקומען דער ערשטער צום קבר , און האט געזען און
un gezen hot un keyver tsum ershter der gekumen iz vos
and see did and tomb to the first the come did who

געגלויבט.
gegloibt
believed

9 For they did not yet have da'as of the Kitvei Hakodesh that it is necessary for Rebbe, Melech HaMoshiach to have his Techiyas HaMoshiach.

ט ווארום זיי האבן נאך נישט פארשטאנען די שריפט , אז ער
er az shrift di farshtanen nisht noch hoben zei vorem
he that scripture the understood not yet had they because

מוז אופשטיין פון די טויטע.
toite di fun oifshtein muz
dead the from standing up again must

10 Then the talmidim went away again to their own homes.

י און די תלמידים זענען ווידער אוועק צו זיך אהיים.
aheim zich tsu avek vider zenen talmidim di un
home themselves to go away again did disciples the and

11 Now Miryam had stood at the kever *(tomb)* outside weeping. Then, as she was weeping, she bent down into the kever *(tomb)*,

יא מרים אבער איז געשטאנען אינדרויסן ביים קבר
keyver baim indroisen geshtanen iz ober Miryam
tomb by the outside stand did however Miryam

וויינענדיק; און בשעת זי האט געוויינט, האט זי זיך
zich zi hot geveint hot zi beshas un veinendik
herself she did weep did she while and weeping

אראפגעבויגן צום קבר ,
keyver tsum aropgeboign
tomb to the bend down

12 And sees two malachim *(angels)* in white, sitting, one at the head and one at the feet, where the Guf of Yehoshua had previously been lying.

יב און זעט צוויי מלאכים אין *ווייסן זיצן , איינעם צוקאפנס און
*un tsukafns einem zitsen *veisn in malochem tsvei zet un*
and at the head one sitting white in angels two see and

איינעם צופוסנס , וואו ישועס גוף איז געלעגן.
gelegen iz guf Yeshua's vu tsufusns einem
lying was body Yeshua where at the feet one

13 And those ones say to her, Isha, why do you weep? She says to them, They took Adoni, and I don't have da'as of where they placed him.

יג און יענע זאגן צו איר: אשה , וואס וויינסטו ? זאגט זי צו
tsu zi zogt veinstu vos isha ir tsu zogen yene un
to she says do you weep why woman her to say those and

זיי : ווייל מען האט אוועקגענומען דעם האר מיינעם, און איך
ich un meinem har dem avekgenumen hot men vail zei
I and mine L-rd the taken away have they because them

ווייס נישט, וואו מען האט אים געלייגט.
geleigt im hot men vu nisht veis
laid him have they where not know

14 When she had said these things, she turned back around, and she sees Yehoshua standing there, and she did not have da'as that it was Yehoshua.

יד דאס זאגנדיק, האט זי זיך אויסגעדרייט הינטער זיך , און
un zich hinter oisgedreit zich zi hot zogendik dos
and herself behind turn around herself she did saying this

זעט יהושען / ישוען* שטיין , און האט נישט געוואוסט, אז
az gevust nisht hot un shtein Yeshuan Yehoshuan zet*
that know not did and standing Yeshua Yehoshua sees

עס איז יהושע / ישוע* .
Yeshua Yehoshua iz es*
Yeshua Yehoshua is it

15 Rebbe, Melech HaMoshiach says to her, Isha, why do you weep? Whom do you seek? Miryam, supposing that he was the shomer hagahn *(the*

טו זאגט יהושע / ישוע* צו איר: אשה , וואס וויינסטו ? וועמען
vemen veinstu vos isha ir tsu Yeshua Yehoshua zogt*
whom do you weep why woman her to Yeshua Yehoshua says

זוכסטו ? און מיינענדיק, אז ער איז דער גערטנער, זאגט זי צו
tsu zi zogt gertner der iz er az mainendik un zuchstu
to she says gardener the is he that supposing and do you seek

keeper of the garden), says to him, Adon, if you carried him away, tell me where you placed him, and I'll take him.

אים: האר, אויב דו האסט אים אוועקגעטראגן, זאג מיר, וואו
vu mir zog avekgetrogen im host du oib har im
where we tell carried away him you have you if L-rd him

דו האסט אים געלייגט, און איך וועל אים אוועקנעמען.
aveknemen im vel ich un geleigt im host du
take away him will I and laid him you have you

16 He says to her, Miryam. She turns and she says to him in Ivrit, Rabboni. (This means Mori [my teacher].)

טז זאגט יהושע / ישוע* צו איר: מרים ! זי האט זיך
zich hot zi Miryam ir tsu Yeshua Yehoshua zogt*
herself did she Miryam her to Yeshua Yehoshua says

אויסגעדרייט און זאגט צו אים: אויף לשון קודש: רבוני ! (דאס
dos rbuni kodesh loshen oif im tsu zogt un oisgedreit
the teacher holy language in him to says and turn around

הייסט לערער!)
lerer heist
teacher means

17 He says to her, Do not hold on to me, for I have not yet made the aliyah ascent to HaAv; but go to my Achim and tell them, I make the aliyah ascent to Avi and to Avichem, to Elohai and Eloheichem.

יז זאגט יהושע / ישוע* צו איר: ריר מיך נישט אָן: ווארום איך
ich vorem on nisht mich rir ir tsu Yeshua Yehoshua zogt*
I because on not me touch her to Yeshua Yehoshua says

בין נאך נישט ארויפגעגאנגען צום פאטער; נאר גיי צו מיינע
maine tsu gei nor foter tsum aroifgegangen nisht noch bin
my to go but Father to the gone up not yet am

ברידער און זאג זיי , איך גיי ארויף צו מיין פאטער און אייער
eier un foter main tsu aroif gei ich zei zog un brider
your and Father my to up go I them tell and brothers

פאטער, און צו מיין ג-ט און אייער ג-ט .
Hashem eier un Hashem main tsu un foter
G-d your and G-d my to and Father

18 Miryam from Magdala comes announcing to the talmidim, I have seen HaAdon. And she told them that He had said to her these things.

יח קומט מרים פון מגדלה און דערציילט די תלמידים, אז זי
zi az talmidim di dertseilt un Magdala fun Miryam kumt
she that disciples the tells and Magdala of Miryam comes

האט געזען דעם האר, און דאס האט ער איר געזאגט.
gezogt ir er hot dos un har dem gezen hot
said to her he had this and L-rd the seen has

19 On that Yom Rishon, when it was erev, and the delatot *(doors)* having been shut where the talmidim were, because of fear of those of Yehudah,

יט און אין יענעם טאג אין אוונט , דעם ערשטן פון דער *וואך,
voch der fun ershtn dem ovent in tog yenem in un
week the of first the evening in day that in and

בשעת די טירן זענען געווען פארשלאסן, וואו די תלמידים
talmidim di vu farshlosen geven zenen tirn di beshas
disciples the where locked was are doors the while

האבן זיך געפונען, אויס מורא פאר די יידן , איז
iz Yidn di far moire ois gefunen zich hoben
is Judaeans the before fear out found themselves have

then came Rebbe, Melech HaMoshiach and stood in the midst and says to them, Shalom aleichem!

יהושע / ישוע* געקומען און האט זיך געשטעלט אין דער
der in geshtelt zich hot un gekumen Yeshua Yehoshua*
the in stand himself did and come Yeshua Yehoshua

מיט , און זאגט צו זיי : שלום עליכם !
elichm sholem zei tsu zogt un mit
be with you peace them to says and midst

20 And having said this, He showed his hands and his side to them. Therefore, the talmidim were filled with simcha at having seen HaAdon.

כ און ווען ער האט דאס געזאגט, האט ער זיי געוויזן די הענט און
un hent di gevizn zei er hot gezogt dos hot er ven un
and hands the show them he did say this did he when and

די *זייט. און די תלמידים האבן זיך געפריידט, זעענדיק דעם האר.
*har dem zeendik gefreidt zich hoben talmidim di un *zait di*
L-rd the seeing rejoiced self did disciples the and side the

21 Therefore He said to them again, Shalom aleichem! As HaAv has sent Me, so also I send you.

כא און יהושע / ישוע* האט ווידער צו זיי געזאגט: שלום
sholem gezogt zei tsu vider hot Yeshua Yehoshua un*
peace say them to again did Yeshua Yehoshua and

עליכם ! ווי דער פאטער האט מיך געשיקט, אזוי שיק איך אייך.
aich ich shik azoi geshikt mich hot foter der vi elichm
you I send so sent me did Father the as be with you

22 And having said this, Moshiach breathed on them and says to them, Receive the Ruach Hakodesh.

כב און דאס זאגנדיק , האט ער אויף זיי געאטעמט, און זאגט צו
tsu zogt un geatemt zei oif er hot zogendik dos un
to says and breathe them upon he did having said this and

זיי ; זייט מקבל דעם רוח הקודש !
Hakoidesh ruach dem mekabl zait zei
the Holy Spirit the receive be them

23 If you grant selicha to the averos of any, they have selicha; if there be any whose averos you retain, they are retained.

כג וועמען איר וועט מוחל זיין די זינד, וועט עס זיי זיין
zain zei es vet zind di zain moichl vet ir vemen
be them it will sins the be forgive will you whomever

פארגעבן געווארן; וועמען איר וועט צוריקהאלטן, וועלן זיי זיין
zain zei velen tsurikhalten vet ir vemen gevoren fargeben
be they will retain will you whomever become forgiven

צוריקגעהאלטן.
trurikgehalten
retained

24 But T'oma, one of the Sheneym Asar, the one being called Didymus, was not with them when He came.

כד אבער תומא, איינער פון די צוועלף, וועמען מען האט
hot men vemen tsvelf di fun einer Toma ober
had they who twelve the of one Toma however

גערופן דידומאס, איז נישט געווען צוזאמען מיט זיי , ווען
ven zei mit tsuzamen geven nisht iz Didymas gerufen
when them with together was not is Didymas called

יהושע / ישוע* איז געקומען.
gekumen iz Yeshua Yehoshua*
come is Yeshua Yehoshua

25 Therefore the other talmidim were saying to him, Ra'i'nu es Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu! *(We have seen Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu!)* But T'oma said to them, Unless I see in his hands the mark of the nails and I put my finger into the place of the nails and also put my hand into his side, I will never have emunah *(faith)*.

כה האבן די אנדערע תלמידים דעריבער געזאגט צו אים: מיר האבן
hoben mir im tsu gezogt deriber talmidim andere di hoben
did we him to say therefore disciples other the did

געזען דעם האר! ער אבער האט צו זיי געזאגט: אויב איך וועל
vel ich oib gezogt zei tsu hot ober er har dem gezen
will I if say them to did however he L-rd the see

נישט זען דעם צייכן פון די נעגל אין זיינע הענט, און ארײנשטעקן
arainshteken un hent zaine in negl di fun tseichen dem zen nisht
put in and hands his in nails the of sign the see not

מיין פינגער אויף דעם ארט פון די נעגל, און ארײנטאן מיין האנט
hant main arainton un negl di fun ort dem oif finger main
hand my put in and nails the of place the on finger my

אין זיין *זייט, וועל איך בשום אופן נישט גלויבן!
*gloiben nisht oifen beshum ich vel *zait zain in*
believe not way never I will side his in

26 And after shmonah yamim *(eight days)* again the talmidim of Rebbe, Melech HaMoshiach were inside, and T'oma with them. Although the delatot were shut, He comes and stood in the midst and said, Shalom Aleichem.

כו און אין אכט טעג ארום זענען זיינע תלמידים ווידער געווען
geven vider talmidim zaine zenen arum teg acht in un
were again disciples his were around days eight in and

אינעווייניק (אינם הויז), און תומא איז געווען מיט זיי. קומט
kumt zei mit geven iz Toma un hoiz inem ineveinik
comes them with was is Toma and house in the inside

יהושע / ישוע*, בשעת די טירן זענען געווען פארשלאסן,
farshlosen geven zenen tirn di beshas Yeshua Yehoshua*
locked was are doors the while Yeshua Yehoshua

און האט זיך געשטעלט אין דער מיט און געזאגט: שלום
sholem gezogt un mit der in geshtelt zich hot un
peace said and midst the in stand himself has and

עליכם!
elichm
be with you

27 Then He says to T'oma, Bring your finger here and see My hands, and bring your hand and put it into My side, and do not be without emunah but be a ma'amin *(Messianic believer)*.

כז דאן זאגט ער צו תומא: שטרעק אויס דיין פינגער אהער און זע
ze un aher finger dain ois shtrek Toma tsu er zogt dan
look and here finger your out stretch Toma to he says then

מיינע הענט; און שטרעק אויס דיין האנט און טו זי ארײן אין מיין
main in arain zi ah un hant dain ois shtrek un hent maine
my in into it do and hand your out stretch and hands my

*זייט, און זיי נישט אומגלויביק, נאר זיי א מאמין!
*maimen a zei nor umgloibik nisht zei un *zait*
believer a be but unbelieving not be and side

28 In reply, T'oma said to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni and Elohai!

כח האט תומא געענטפערט און געזאגט צו אים: מיין האר און מיין
main un har main im tsu gezogt un geentfert Toma hot
my and L-rd my him to said and answer Toma did

ג-ט!
Hashem
G-d

29 And Rebbe, Melech HaMoshiach says to him, Because you have seen Me, you have emunah *(faith)*? Ashrey *(Happy)* are the ones not having seen and having emunah.

כט זאגט יהושע / ישוע* צו אים: ווייל דו האסט מיך געזען,
gezen mich host du vail im tsu Yeshua Yehoshua zogt*
see me did you because him to Yeshua Yehoshua says

גלויבסטו ? וואויל איז די , וואס האבן נישט געזען און גלויבן
gloiben un gezen nisht hoben vos di iz voil gloibstu
believe and seen not have who those are blessed do you believe

דאך!
doch
yet

30 Therefore, many other otot *(miraculous signs)* Rebbe, Melech HaMoshiach also did before the talmidim, which have not been written in this sefer.

ל און נאך א סך אנדערע נסים האט יהושע / ישוע* געטאן
geton Yeshua Yehoshua hot nsim andere sach a noch un*
do Yeshua Yehoshua did signs other many a yet and

פאר זיינע תלמידים, וואס שטייען נישט געשריבן אין דעם דאזיקן
dozikn dem in geshriben nisht shteien vos talmidim zaine far
this the in written not stand which disciples his before

ספר .
seifer
book of

31 But these things have been written that you might have emunah that Yehoshua is the Rebbe, Melech HaMoshiach, the Ben HaElohim, and that, believing with emunah, you may have Chayyim *(Life)* b'Shem of Him.

לא און די דאזיקע זענען געשריבן געווארן, כדי איר זאלט
zolt ir k'de gevoren geshriben zenen dozike di un
shall you so that become written are these the and

גלויבן, אז יהושע / ישוע* איז דער משיח , דער זון פון דער
der fun zun der Moshiach der iz Yeshua Yehoshua az gloiben*
the of son the Moshiach the is Yeshua Yehoshua that believe

אויבערשטער, און אז גלויבנדיק, זאלט איר האבן לעבן אין זיין
zain in leben hoben ir zolt gloibendik az un Oibershter
his in life have you shall believing that and Most High

נאמען.
nomen
Name

21

After these things Rebbe, Melech HaMoshiach manifested himself again to His talmidim at Lake Tiberias. Now Rebbe, Melech HaMoshiach was manifested thus.

כא

נאך דעם האט יהושע / ישוע* זיך ווידער באוויזן
bavizen vider zich Yeshua Yehoshua hot dem noch*
appear again himself Yeshua Yehoshua did this after

צו די תלמידים ביים ים פון טבריה; און האט זיך
zich hot un Tiberias fun yam baim talmidim di tsu
himself did and Tiberias of Sea at the disciples the to

באוויזן אויף אזא אופן :
oifen aza oif bavizen
manner such in appear

2 Together there were
Shim'on Kefa and T'oma
(his name means Twin) and
Natan'el, the one from
Kanah in the Galil and the
Bnei Zavdai and two others
of the talmidim of Rebbe,
Melech HaMoshiach.

3 Shim'on Kefa says to them,
I am going to fish. They say
to Shim'on Kefa, We are
coming also with you. They
went forth and embarked
into the sirah. And during
that lailah they caught not
one thing.

4 Now when the
beginning of Shacharis
had already come, Rebbe,
Melech HaMoshiach stood
on the shore. The talmidim
had not, however, realized
it was he.

5 Rebbe, Melech
HaMoshiach says, therefore,
to them, Yeladim, surely
not any dagim *(fish)* you
have? In reply, they said to
Rebbe, Melech HaMoshiach,
Lo.

6 And Rebbe, Melech
HaMoshiach said to them,
Throw the reshet *(net)* to the

ב עס זענען געווען צוזאמען שמעון פעטרוס און תומא, וואס מען
men vos Toma un Petros Shim'on tsuzamen geven zenen es
they who Toma and Petros Shim'on together was are there

האט אים גערופן דידומאס, און נתנאל פון קנה אין גליל, און
un Galil in knh fun ntnal un Didymas gerufen im hot
and Galil in Cana from Natan'el and Didymas called him has

זבדיס זין , און אנדערע צוויי פון זיינע תלמידים.
talmidim zaine fun tsvei andere un zin Zavdai's
disciples his of two another and sons Zebedee's

ג זאגט שמעון פעטרוס צו זיי : איך גיי פאנגען פיש! זאגן זיי צו
tsu zei zogen fish fangen gei ich zei tsu Petros Shim'on zogt
to they say fish to catch go I them to Petros Shim'on says

אים: מיר וועלן אויך קומען מיט דיר. און זיי זענען ארויסגעגאנגען,
aroisgegangen zenen zei un dir mit kumen oich velen mir im
go out did they and you with to come also will we him

און זענען איינגעשטיגן אינם שיפל; און אין יענער נאכט האבן זיי
zei hoben nacht yener in un shifel inem aingeshtigen zenen un
they did night that in and boat in the step in did and

גארנישט געכאפט. ד און ווען עס איז שוין געווען אינדערפרי ,
inderfri geven shoin iz es ven un gechapt gornisht
in the morning was already is it when and catch nothing

איז יהושע / ישוע* געשטאנען ביים ברעג; דאך האבן די
di hoben doch breg baim geshtanen Yeshua Yehoshua iz*
the did yet shore at the standing Yeshua Yehoshua is

תלמידים נישט געוואוסט, אז עס איז יהושע / ישוע* .
Yeshua Yehoshua iz es az gevust nisht talmidim*
Yeshua Yehoshua is it that known not disciples

ה און יהושע / ישוע* זאגט צו זיי : קינדער, צי האט איר נישט
nisht ir hot tsi kinder zei tsu zogt Yeshua Yehoshua un*
not you have children them to says Yeshua Yehoshua and

עפעס (פאנגען פיש) צו עסן ? האבן זיי אים געענטפערט:
geentfert im zei hoben esen tsu fish fangen epes
answered him they have to eat to fish catch something

ניין !
nein
no

ו ער אבער האט צו זיי געזאגט: ווארפט אריין די נעץ אויף דער
der oif nets di arain varft gezogt zei tsu hot ober er
the on net the into throw say them to did however he

רעכטער *זייט פונם שיפל, און איר וועט געפינען. און זיי האבן
*hoben zei un gefinen vet ir un shifel funem *zait rechter*
did they and find will you and boat of the side right

right side of the sirah *(boat)*, and you will find dagim. Therefore, they threw it. And now they were not strong enough to draw in the reshet *(net)*, because of the multitude of dagim.

אריינגעוואָרפֿן און האָבן זי מער נישט געקענט אַרויסציִען,
aroistsien gekent nisht mer zi hoben un araingevorfen
pull out be able to not no longer it were and throw in

צוליב דער מאַסע פֿיש.
fish mase der tsulib
fish mass of the on account of

7 Therefore, the talmid ha'ahuv says to Shim'on Kefa, It is Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu! Therefore, Shim'on Kefa, having heard this, strapped his gartel around his kaftan, for he was unclothed, and threw himself into the sea.

ז זאָגט יענער תּלמיד, וועלכן יהושע / ישוע* האָט ליב געהאַט,
gehat lib hot Yeshua Yehoshua velchen talmid yener zogt*
have love did Yeshua Yehoshua whom disciple that says

צו פּעטרוסן: עס איז דער האַר! און ווי שמעון פּעטרוס האָט
hot Petros Shim'on vi un har der iz es Petrosn tsu
did Petros Shim'on as and L-rd the is it Petros to

געהערט, אַז עס איז דער האַר, האָט ער זיך אָנגעגורט זײַן
zain angegurt zich er hot har der iz es az gehert
his girded self he did L-rd the is it that hear

אויבערמלבוש—וואָרום ער איז געווען נאַקעט—און האָט זיך
zich hot un naket geven iz er vorem oibermalbesh
self did and naked was is he because tunic

אריינגעוואָרפֿן אין ים אַרײַן.
arain yam in araingevorfen
into sea in throw in

8 But the other talmidim in the sirah, for they were not far from the land but about two hundred cubits out, came dragging the reshet of the dagim.

ח די אַנדערע תּלמידים אָבער זענען געקומען אינעם שיפֿל, וואָרום
vorem shifel inem gekumen zenen ober talmidim andere di
because boat in the come did however disciples other the

זיי זענען נישט געווען ווײַט פֿון דער יבשה , נאָר אַן ערך
erech an nor yaboshe der fun vait geven nisht zenen zei
about an only dry land the from far were not are they

צוויי הונדערט *איילן, שלעפּנדיק די נעץ מיט פֿיש. ט און ווען
ven un fish mit nets di shlefendik elln hundert tsvei
when and fish with net the pulling cubits hundred two

9 Therefore, when the talmidim disembarked onto the shore, they see a hadlakah *(bonfire)* there and dagim lying on it and lechem.

זיי זענען אַרויסגעשטיגן אויפֿן לאַנד, זען זיי אַ פֿײַער פֿון קוילן
koiln fun feier a zei zen land oifen aroisgeshtigen zenen zei
coals of fire a they see land on the step out did they

אָנגעלייגט און אַ פֿיש ליגן דערויף און ברויט.
broit un deroif lign fish a un ongeleigt
bread and thereon lying fish a and heaped up

10 Rebbe, Melech HaMoshiach says to them, Bring some from the dagim which you caught now.

י זאָגט יהושע / ישוע* צו זיי : ברענגט אַהער פֿון די פֿיש,
fish di fun aher brengt zei tsu Yeshua Yehoshua zogt*
fish the of here bring them to Yeshua Yehoshua says

וואָס איר האָט איצט געכאַפּט.
gechapt itst hot ir vos
caught now have you which

11 Therefore, Shim'on Kefa went up and dragged the reshet *(net)* onto the shore, full of large dagim, me'ah vchamishim ushloshah *(one hundred and fifty three)*, and, though being so many, did not split the reshet *(net)*.

יא איז שמעון פעטרוס איינגעשטיגן און האט ארויסגעצויגן די נעץ
nets di aroisgetsoign hot un aingeshtigen Petros Shim'on iz
net the pull out did and step in Petros Shim'on is

אויף דער יבשה , פול מיט גרויסע פיש, הונדערט דריי און פיפציק,
fiftsik un drei hundert fish groise mit ful yaboshe der oif
fifty and three hundred fish large with full land the upon

און הגם עס איז געווען אזויפיל, האט זיך די נעץ דאך נישט
nisht doch nets di zich hot azoifil geven iz es hagam un
not yet net the self has so much was is it although and

צעריסן.
tserisn
rip

12 Rebbe, Melech HaMoshiach says to them, Come, eat! Now not one of the talmidim was daring to ask him, Who are you? — having had da'as that it is Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu.

יב זאגט יהושע / ישוע* צו זיי : קומט, עסט אנבייסן ! און
un anbeisn est kumt zei tsu Yeshua Yehoshua zogt*
and breakfast eat come them to Yeshua Yehoshua says

קיינער פון די תלמידים האט זיך נישט אונטערגעשטעלט אים
im untergeshtelt nisht zich hot talmidim di fun keiner
him dare not themselves did disciples the of none

צו פרעגן: ווער ביסטו ? ווייל זיי האבן געוואוסט, אז עס איז
iz es az gevust hoben zei vail bistu ver fregen tsu
is it that know did they because are you who ask to

דער האר.
har der
L-rd the

13 Rebbe, Melech HaMoshiach comes and takes the lechem and gives to them, likewise the dagim.

יג קומט יהושע / ישוע* און נעמט דאס ברויט און גיט עס זיי ,
zei es git un broit dos nemt un Yeshua Yehoshua kumt*
them it gives and bread the takes and Yeshua Yehoshua comes

און אויך אזוי דעם פיש.
fish dem azoi oich un
fish the in this way also and

14 This was now the shlishit *(third)* time Rebbe, Melech HaMoshiach, having been made to stand up alive from the mesim, was manifested to the talmidim.

יד דאס דאזיקע איז שוין דאס דריטע מאל ווי יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua vi mol drite dos shoin iz dozike dos*
Yeshua Yehoshua that time third the now is these the

האט זיך באוויזן צו די תלמידים, נאך דעם ווי ער איז
iz er vi dem noch talmidim di tsu bavizen zich hot
is he when that after disciples the to appear Himself has

אויפגעשטאנען פון די טויטע.
toite di fun oifgeshtanen
dead the from stand up again

15 Then when they ate, he says to Shim'on Kefa, Shim'on Bar-Yochanan, do you have ahavah for me more than these? Shim'on Kefa says to him, Ken, Adoni, You have da'as that I have ahavah for You. He says to him, Feed My lambs.

טו און ווען זיי האבן אפגעגעסן אנבייסן, זאגט
un ven zei hoben opgegesn anbeisn zogt
and when they did finish eating lunch says

יהושע / ישוע* צו שמעון פעטרוסן: שמעון בן יונה , צי
Yehoshua Yeshua tsu Shim'on Petrosn Shim'on ben Yonah tsi*
Yehoshua Yeshua to Shim'on Petros Shim'on son of Yonah

האסטו מיך ליב מער ווי די דאזיקע? זאגט ער צו אים: יא, האר,
hostu mich lib mer vi di dozike zogt er tsu im yo har
do you me love more than the these says he to him yes L-rd

דו ווייסט, אז איך האב דיך ליב. זאגט ער צו אים: פאשע מיינע
du veist az ich hob dich lib zogt er tsu im fashe maine
you know that I do you love says he to him pasture my

לעמער.
lemer
lambs

16 He again a second time says to him, Shim'on Bar-Yochanan, do you have ahavah for me? Shim'on Kefa says to him, Ken, Adoni, You have da'as that I have ahavah for You. He says to him, Take care of My sheep.

טז ווידער צום צווייטן מאל זאגט ער צו אים: שמעון בן יונה ,
vider tsum tsveitn mol zogt er tsu im Shim'on ben Yonah
again for the second time says he to him Shim'on son of Yonah

צי האסטו מיך ליב? זאגט ער צו אים: יא, האר, דו ווייסט, אז
tsi hostu mich lib zogt er tsu im yo har du veist az
do you me love says he to him yes L-rd you know that

איך האב דיך ליב. זאגט ער צו אים: פאשע מיינע שאף.
ich hob dich lib zogt er tsu im fashe maine shof
I do you love says he to him feed my sheep

17 Rebbe, Melech HaMoshiach says to him the shlishit time, Shim'on Bar-Yochanan, do you have ahavah for me? Kefa was grieved because Rebbe, Melech HaMoshiach said to him the shlishit time, Do you have ahavah for me? And he says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, You have da'as of all things. You have da'as that I have ahavah for You. Rebbe,

יז צום דריטן מאל זאגט ער צו אים: שמעון בן יונה , צי
tsum dritn mol zogt er tsu im Shim'on ben Yonah tsi
for the third time says he to him Shim'on son of Yonah

האסטו מיך ליב? איז פעטרוס טרויעריק געווארן, ווייל ער האט
hostu mich lib iz Petros troierik gevoren vail er hot
do you me love is Petros grieved become because he did

צו אים געזאגט צום דריטן מאל: צי האסטו מיך ליב? און ער
tsu im gezogt tsum dritn mol tsi hostu mich lib un er
to him say for the third time do you me love and he

האט צו אים געזאגט: האר, דו ווייסט אלץ ; דו ווייסט, אז
hot tsu im gezogt har du veist alts du veist az
did to him say L-rd you know everything you know that

איך האב דיך ליב. זאגט יהושע / ישוע* צו אים: פאשע מיינע
ich hob dich lib zogt Yehoshua Yeshua tsu im fashe maine*
I do you love says Yehoshua Yeshua to him pasture my

שעפעלעך.
shefelech
sheep

Melech HaMoshiach says to him, Feed My kevasim.
18 Omein, omein, I say to you, that when you were young, you were girding yourself and were walking where you wanted, but when you grow old you will extend your hands and another will gird you and carry you where you do not wish to go.

19 And this He said signifying by what mavet Shim'on Kefa will glorify Hashem. After this, He said to him, Follow Me.

20 Having turned, Kefa sees the talmid ha'ahuv following them, who also was reclining at tish during the seudah upon the kheyk of Rebbe, Melech HaMoshiach, and this talmid was the one who had said Adoni, who is the one betraying you?

יח באמת , באמת זאג איך דיר: ווען דו ביסט געווען יונג ,
yung geven bist du ven dir ich zog be'emes be'emes
young were are you when you I tell in truth in truth

האסטו דיך ארומגעגארטלט און ביסט געגאנגען, וואו דו
du vu gegangen bist un arumgegartlt dich hostu
you where go did and fasten gartel around yourself you did

האסט געוואלט; אבער ווען דו וועסט אלט ווערן , וועסטו
vestu veren alt vest du ven ober gevolt host
will you become old you will you when however want did

אויסשטרעקן דיינע הענט, און אן אנדערער וועט דיך ארומגארטלען
arumgartelen dich vet anderer an un hent daine oisshtreken
fasten gartel you will other an and hands your stretch out

און פירן, וואוהין דו וועסט נישט ווען.
velen nisht vest du vuahin firen un
wish not will you where lead and

יט און דאס דאזיקע האט ער געזאגט, מרמז זייענדיק, מיט
mit zeiendik mrmz gezogt er hot dozike dos un
with making alluded to said he has these the and

וואס פאר א טויט ער וועט פארהערלעכן ה׳ . און נאך דעם
dem noch un Hashem farherlechn vet er toit a far vos
the after and Hashem glorify will he death a for who

ווי ער האט דאס געזאגט, זאגט ער צו אים: פאלג מיר נאך!
noch mir folg im tsu er zogt gezogt dos hot er vi
after me follow him to he says said that has he as

כ אויסדרייענדיק זיך , זעט פעטרוס דעם תלמיד נאכפאלגן,
nochfolgen talmid dem Petros zet zich oisdreiendik
following disciple the Petros see himself turning around

וועלכן יהושע / ישוע* האט ליב געהאט און וועלכער האט
hot velcher un gehat lib hot Yeshua Yehoshua velchen*
did who and had love did Yeshua Yehoshua which

זיך אויך אנגעלענט אויף ישועס ברוסט ביי דער סעודה, און
un sude der bai brust Yeshua's oif ongelent oich zich
and feast the at breast Yeshua on lean also himself

האט געזאגט: האר, ווער איז עס, וואס פארראט דיך?
dich farrat vos es iz ver har gezogt hot
you betrays who it is who L-rd said had

21 Then Kefa, having seen this one, says to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoni, and what about this man?

כא און ווען פעטרוס האט אים דערזען , זאגט ער צו
tsu er zogt derzen im hot Petros ven un
to he says caught sight of him did Petros when and

יהושען / ישוען* : האר, און וואס וועגן דעם דאזיקן?
dozikn dem vegen vos un har Yeshuan Yehoshuan*
this that about what and L-rd Yeshua Yehoshua

22 He says to him, If I want him to remain until I come, what is that to you? You follow Me.

כב זאגט יהושע / ישוע* צו אים: אויב איך וויל ער זאל בלייבן ,
blaiben zol er vil ich oib im tsu Yeshua Yehoshua zogt*
remain shall he will I if him to Yeshua Yehoshua says

ביז איך קום , וואס גייט דאס דיך אָן? דו פאלג מיר נאך.
noch mir folg du on dich dos geit vos kum ich biz
after me follow you on you this goes why come I until

23 Therefore, a rumor went out saying to the achim B'Moshiach that that talmid would not die. But Rebbe, Melech HaMoshiach did not tell him that he would not die, but rather, If I want him to remain until I come, what is that to you?

כג און דאס דאזיקע ווארט איז ארויסגעגאנגען צווישן די ברידער,
brider di tsvishen aroisgegangen iz vort dozike dos un
brothers the among go out is word these the and

אז יענער תלמיד וועט נישט שטארבן; יהושע / ישוע* אבער
ober Yeshua Yehoshua shtarben nisht vet talmid yener az*
however Yeshua Yehoshua die not will disciple that that

האט נישט געזאגט צו אים, אז ער וועט נישט שטארבן, נאר: אויב
oib nor shtarben nisht vet er az im tsu gezogt nisht hot
if only die not will he that him to say not did

איך וויל , אז ער זאל בלייבן ביז איך קום , וואס גייט דאס דיך
dich dos geit vos kum ich biz blaiben zol er az vil ich
you this goes why come I until remain shall he that want I

אָן?
on
on

24 This is the talmid, the one giving solemn edut *(testimony)* about these things, and the one having written these things and we have da'as that his edut is Emes.

25 And there are many other things which Rebbe, Melech HaMoshiach did, which if they are written one by one, not the Olam

Hazeh itself I suppose would

כד דאס איז דער תלמיד, וואס זאגט עדות וועגן די דאזיקע
dozike di vegen eides zogt vos talmid der iz dos
these the about witness says who disciple the is this

זאכן , און האט זיי געשריבן; און מיר ווייסן, אז זיין עדות
eides zain az veisn mir un geshriben zei hot un zachn
witness his that know we and write them did and things

זאגן איז אמת. כה עס זענען אבער פאראן נאך א סך אנדערע
andere sach a noch faran ober zenen es emes iz zogen
other many a still there however are there truth is say

זאכן , וואס יהושע / ישוע* האט געטאן, וועלכע, אויב זיי
zei oib velche geton hot Yeshua Yehoshua vos zachn*
they if which done has Yeshua Yehoshua which things

זאלן באשריבן ווערן, איינע נאך דער אנדערער, בין איך מיך
mich ich bin anderer der noch eine veren bashribn zoln
myself I am another the after one to be described should

משער , אז אין דער וועלט וואלט נישט געווען גענוג ארט פאר
far ort genug geven nisht volt velt der in az msher
for place enough be not would world the in that suppose

די ספרים, וואס וואלטן אנגעשריבן געווארן.
gevoren angeshribn volten vos sforem di
become written would which books the

have room enough for the sfarim being written.

© Artists for Israel
This work is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.